

14416

347
0-67

4. 11. 1888

1888

7235

10011

Մ Ե Ճ Ե Լ Լ Ե

Կ Ա Մ

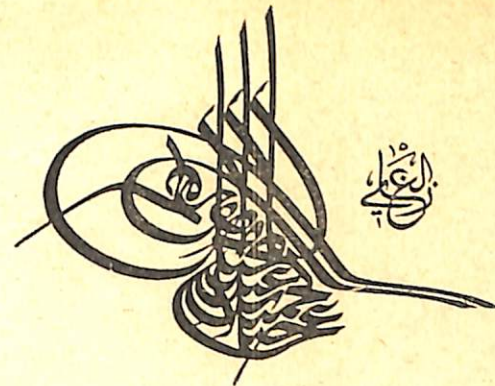
Օ Ս Մ Ա Ն Ե Ա Ն

ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՕՐԻՆԱԳԻՐՔ

Թարգմանչին ամեն իրաւունքներն վերադանեալ են.

347
0-67

۳۴

مَجْلَدُ أَحْمَدَ الدِّينِ

4036

معارف نظارت جلیله سنک فی ۶ ربیع الاول سنه ۳۰۶ و فی ۲۹ تشرین اول
سنه ۳۰۴ تاریخلو و ۷۳۸ نومرو لی رخصتنامه سیله طبع و نشر اولنمشدر

Օ Ս Մ Ա Ն Ե Ա Ն
ԲԱՂԱՔԱՅԻՆ ՕՐԻՆԱԳԻՐԲ

ՀԱՏՈՐ ԱՌԱՋԻՆ

ՄԱԶԳԱՐԱՆ, ԴԱՎԱՆԻՑԻ ՓԸԴՀԻՑՑԻ ԵՒ ՔԻԹԱԳ-ԻՒԼ-ՊԻՏՈՒ

Թ Ա Ր Գ Մ Ա Ն Ե Ա Ց

Ա. ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԹՈԹՎԱՅԵԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ
ՏՊԱԳՐ. — Ն. Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ
1989

ՊԵՏՐԻԱՐԺԱՐԱՆ ՀԱՅՈՑ

ՈՒՍՈՒՄՆ • ԽՈՐՀՐԴՈՒՐԴ

ԱԶԳ • ԿԵԴՐ • ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՄԱՐ 65

Վ Ա Ի Ե Ր Ա Գ Ի Ր

ՈՒՍՈՒՄՆԵԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴՈՑ ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆԵԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ԶՄԵՃԷԼԼԵԻ առաջին հատորոյ զՀայ Թարգմա-
նութիւնս Նիկողայոս Էփէնտի Թոմ վայեանի,
յաղագս հշդութեան եւ հարազատութեան իմաս-
տից ընդ իսկականին, ըստ վկայութեան ձեռըն-
հաս քննչաց, ՎԱԽԵՐԱՑՈՒՑԱՆԵՄՔ յանձն առնելով զըւ-
սումն սորին մերազնէից առ հասարակ, մանա-
ւանդ ի բարձրագոյն վարժարանս, առ ի ան-
դըստին ի մատաղ տիոց տարրացուցանել ի միտս
մանկտւոյ զոգի՝ զսկզբունս եւ զհանգամանս օ-
րինաց որովք վարիմք:

8 Փետրվար 1889

Ասեմապետ

Յ. ԹԻՐԵԱՔԵԱՆ

ԿՆԻՔ

ՈՒՍՈՒՄՆ • ԽՈՐՀՐԴՈՑ

3080
39

ՅԱՌԱՋԱՐԱՆ ԹԱՐԳՄԱՆՋԻՆ

Ահաւասիկ Մէճէլլէի հայերէն թարգմանութիւնն, որոյ պէտքն յոյժ զգալի եղած էր ի մեզ այնչափ երկար ատենէ ի վեր:

«Մէճէլլէ»ն, իւր ամիսի խմբագրութեամբ, Պետութեան համայն քաղաքացւոց դիւրմբռնելի եղանակաւ կը պարզէ Քաղաքային Գործառնութեանց (Մուամէլատ) վերաբերեալ բոլոր այն սկզբունքներն որովք կը վարին հանրային շահերն և որոց անձնիւր ոք պարտի վերահասու լինել, որպէս զի կարենայ իւր հանապազօրեայ գործառնութիւնները հաշտեցունել օրինական տրամադրութեանց հետ: «Մէճէլլէ»ի հըրատարակումէն յառաջ, օրինաց այս սկզբունքներն ցիր և ցան կը գտնուէին Իսլամական սրբազան Մատենից և Ֆէրվաներու հաւաքածոյից մէջ, սկզբունքներ՝ զորս Իսլամ օրէնքսգիտաց սակաւաթիւ մաս մի՝ յետ երկար և տաժանելի ուսումնասիրութեան՝ կրնար ըմբռնել և ի մտի ամփոփել, սահմանեալ պարագայից մէջ զայնս ի կիր առնու համար: Իսկ վերջին ժամանակաց մէջ, ի շնորհս ՍՈՒԼԹԱՆ ԱՊՏԻՒԼ-ՋԱՄԻՏ Կայսեր, Ուսումնասէր՝ Արդարակորով և Օգոստափառ Վեհապետին մերոյ, և Նորին Կայսերական Վեհափառութեան Երջանկայիշատակ Նախորդաց, ամեն օսմանցի ան-

հատ կրնայ դիւրութեամբ ընտելանալ ո՛չ միայն «Մէճէլէ»ի այլ և համայն օրէնսդրական տրամադրութեանց Օսմանեան Պետութեան, բաւական է որ քաջ իմն ուսումնասիրած լինի Պետական լեզուն՝ որով խմբագրեալ են Օրէնք: Չայս կը հաստատէ նաև նոյն իսկ Քաղաքային Օրինաց Խմբագրութեան Յանձնախումբն իւր Տեղեկագրի մէջ զոր ուղղած է առ Բարձրապետիւ Մեծ-Եպարքոսն և որով կը սկսի ներկայ Օրինագիրքն:

Բազմաց կարծիքն է թէ Օրէնսդիտութիւնն կամ Իրաւագիտութիւնն վերապահելի է անո՛նց որք իրենց ուսման մասնաճիւղ ընտրած են զայն, ուստի և հասարակ ժողովուրդն պէտք չունի իրաւագիտաց կամ փաստաբանաց պէս ուսումնասիրելու օրէնսդրական տրամադրութիւններն: Կը խոստովանիմք և մեք թէ ժողովրդեան համար բոլորովին աւելորդ է շարունակ թարթալիլ Օրինագրոց մէջ և Օրինաց խորին ու կատարեալ հմտութեան հետամուտ լինել: Իրաւագէտք կամ փաստաբանք ևեթ պէտք ունին այսմ: Այլ կարելի չէ հետեւցունել ադիէ թէ ժողովուրդն պէտք է բոլորովին անտեղեակ մնայ տիրող օրինաց: Ամեն անհատ պարտի գէթ տարրական ծանօթութիւն ունենալ ա՛յն Օրինական տրամադրութեանց որք սերտ առնչութիւն ունին իւր գործառնութեանց և քաղաքացիական վարմանց հետ. հակառակ պարագային մէջ, կրնայ աներկբայ լինել թէ յաճախ իւր տգիտութիւնն պիտի տուժէ նիւթական և բարոյական մեծամեծ վնասներով և կորուստներով: Ուստի օրինաց հմտութիւնն իրաւագիտաց և փաստաբանաց մենաշնորհըն համարել՝ մեծ սխալ մի է. ամեն մարդ կրնայ և պարտի օգտիլ Օրինագրքերէն, և թէ ոչ իւր դատերն անձամբ վարելու կամ պաշտպանելու մասք, այլ գէթ դատի առիթներէն կանխաւ զգուշանալու նախահոգութեամբ:

Այս տեսութեամբ, օրէնսդիտական արուեստն և օրինաց տարրական ծանօթութիւնն իրարմէ կը զանազանին էապէս: Չասոնք իրարու հետ շփոթել՝ կը նմանի, զոր օրինակ, մի և նոյն բանն համարել Բժշկական գիտութիւնն և Առողջաբանութիւնը: Առաջինն՝ բժշկաց վերապահելի է, բայց երկրորդըն, ընդհակառակն, ամեն անհատի ուսումնասիրութեան առարկայն պարտի լինել: Եթէ բժշկութիւնն, իբր արուեստ նկատուելով, ախտերը բուժելու կը ծառայէ, Առողջաբանութիւնն՝ ախտերէ և ախտահրաւէր պատճառներէ զգուշանալու միջոցները կը բացատրէ: Այսպէս կրնամք խորհիլ օրինաց մասին ևս: Ընդհանուր և լիակատար օրէնսդիտութիւնն, կամ ուրիշ խօսքով, իրաւագիտական արուեստն, կը ծառայէ ի յայտ եղած օրինական կնճիռներն լուծելու և դատաւարութեանց մէջ փաստաբանելու, մինչդեռ օրինաց ժողովրդականացումն ըստ կարելոյն կը բառնայ և կը զեղչէ դատի պատճառներն՝ զգուշացունելով զժողովուրդն օրինաց հակառակ ամեն վարմունքէ և գործողութիւններէ: Հետեւապէս, եթէ ամեն տան մէջ առողջաբանական մատենի մի գոյութիւնն անհրաժեշտ է, ամեն տան և գրասենեկի մէջ Օրինագրքի մի գոյութիւնն հաւասարապէս տնհրաժեշտ է:

Բայց Օրինագիրք ունենալ միայն բաւական չէ. պէտք է նաև զայն հասկնալ: Օսմանեան օրինագրոց բնագրի լեզուն, գլխաւորապէս «Մէճէլէ»ն իւր իրաւագիտական բարձր ոճին պատճառաւ, գրեթէ անհասկանալի է պոլսաբնակ և գաւառաբնակ Հայոց մի ստուարագոյն մասին. աստի կը ծագի Օսմանեան Օրինագրոց ի Հայ թարգմանութեան անհրաժեշտ հարկաւորութիւնն, որպէս զի բնագրէն օգտելու ձեռնհաս չեղողներ՝ կարենան իրենց պէտքը լնուլ անոր թարգմանութեամբ: Ուստի իրական ծառայութիւն մի մատուցանել և

էական պէտքի մի գոհացում տալ կը նշանակէ Օսմանեան Օրինադրոց հայ թարգմանութիւնն ընծեռել: Այս աշխատութիւն յոյժ օգտակար կրնայ լինել մասնաւորապէս ի դաւառս վարչական և դատական պաշտօն վարող ազգայնոց, դաւառացիներ. Առաջնորդաց, առաջնորդարանաց պաշտօնէից, հայ մուխքարաց, և այլն, յորոց բազումք միջոց ունեցած չեն օրինաց բնագիրն ուսումնասիրելու կամ ձեռնհաս չեն լիովին հասկնալու դայն: Եւ ո՞չ ապաքէն Օսմանեան բարեխնամ կառավարութիւնն, որ իւր բարձր հովանաւորութեան ներքեւ ապրող ամեն կարգի հպատակաց անխտիր շնորհած է բարեկեցութեան միջոցներ և դիւրութիւններ, կերպիւ իւրիք կը հաստատէ մեր ազգային սոյն կարեւոր պէտքն՝ բարեհաճութիւն ունենալով մեզ արտօնել ներկայ թարգմանութեան հրատարակումն:

Առանց ի հաշիւ առնլու ծախսուց և աշխատութեան կըրկնապատկումն, « Մէճէլէ » ի հայատառ թուրքերէն բնագիրն ևս դրինք հանդէպ հայերէն թարգմանութեան՝ հետեւեալ բանաւոր նկատումներով, զորս զառաջինն մատնանիշ ըրաւ մեզ Մեծապատիւ Տոքթօր Յ. Թիրեաքեան էֆէնտի, բաղմահմուտ Ատենապետն Պատուարժան Ուսումնական Խորհրդոյ ազգային կեդրոնական Վարչութեան:

Նախ՝ որպէս զի թուրքախօս դաւառաց մէջ բնակող Հայերն կարենան օգտիլ գէթ հայատառ և թուրքաբարբառ մասէն:

Երկրորդ՝ որպէս զի իրաւագիտական տարրական ուսման հետամուտ հայ ուսանողք, դիւրագոյնս կարենան ըմբռնել օրինական տրամադրութիւններն՝ թուրքերէն բնագիրն հայերէն թարգմանութեան հետ բաղդատելով:

Երրորդ՝ որպէս զի, դիւրին դատավարութեանց մէջ, փաստաբան չեզոյներ իսկ կարենան անձամբ վարել իրենց դա-

տը՝ հայերէն թարգմանութիւնն ուսումնասիրելէ յետոյ՝ դատասացութեան միջոցին թուրքերէն բնագիրն ասութեանց հետեւելով:

Այսպիսի դժուար ձեռնարկ մի որ մասնագէտ անձերէ կազմուած ակումբի մի գործն է յաւէտ, անհատական նախաձեռնութեամբ ի գլուխ հանել՝ իրաւամբ կրնայ նկատուիլ յանձնապատասխանութիւն: Այլ մեր խոնարհ կարծիքն է թէ, ի բացակայութեան հաւաքական ջանից, անհատական ձեռնարկներն ևս կրնան մինչեւ մի աստիճան ընդ այս ազգային կարեւոր պէտքն, եթէ մի կողմանէ աշխատութիւն և զոհողութիւն՝ իսկ միւս կողմանէ բարոյական և նիւթական խրախոյս չզլացուին: Եւ ձեռնհաս ու փորձառու անձինք և եթէ կրնան դատել թէ ո՞րքան դժուարութեանց դիմագրաւել հարկ է՝ թերութիւններէ զերծ կացուցանելու համար այսպիսի թարգմանութիւններ: Այս տեսութեամբ է որ կը կարծեմք իրաւունք ունենալ յուսալու թէ ազնիւ ընթերցողք ներողամիտ աչօք պիտի նային մեր մարդկօրէն թերութեանց որ ի սմին, միշտ ի նկատի ունենալով մի կողմանէ բնագրի ոճին խրթնութիւնն և միւս կողմանէ Օսմանեան լեզուի և իրաւագիտական բառից և ասացուածոց ճշգրիտ համապատասխաններու չգոյութիւնն հայերէն լեզուի մէջ: Ահա այս վերջին պարագայն է որ հարկադրած է զմեզ յօրինել ինչ ինչ հայերէն նոր բառեր և ասութիւններ՝ ըստ կարի խնամ տանելով սակայն հաւատարիմ մնալու հայերէնի լեզուաբանական սկզբանց և քերականական կանոնաց:

Մեր ներկայ թարգմանութեան ընթացքին մէջ հետեւեալ եմք « Մէճէլէ » ի բոլոր ականաւոր մեկնչաց երկասիրութիւններուն, որք են. Ապտ - իւս - Սէթթար էֆէնտի « Մէճէլէ շէրհը թէշրիհ », Ալի - Հայտար էֆէնտի « Տիւրէր - իւլ - Հիւքքեամ », Սապիթ էֆէնտի « Էսէր - իւս - Սաիտ ֆի

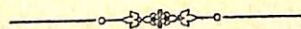
ասր - իւ - Համիտ » , Սիւլէյման - Հասսալի էֆէնտիի «Թաֆսիլ»
անուն մեկնութիւններն : Այս գրեանք մեծապէս նպաստած
են ըստ կարի հաւատարիմ և յստակ գործելու մեր թարգ-
մանութիւնն : Պատուարժան Քննիչը իրաւամբ գիտեւ տուն
մեզ խմբագրական սակաւ ինչ երկար եղանակն Մազպաղան
և Գալաթիի Ֆրզիլլի մէջ , սակայն մի գուցէ ծայրագոյն
համառօտութեամբ արդէն իսկ խորիմաստ բնագիր մի անի-
մանալի մնայ , աւելի նախընտրեցինք երկարութիւնն , որ-
պէս զի լի բովանդակ և բացայայտ ընծայեմք օրինաց իմաս-
տըն ու ոգին :

«Մէճէլլէ»ի ամբողջ թարգմանութիւնն պիտի բաղկանայ
հինգ հատորներէ : Առ այժմ ի լոյս կ'ընծայեմք սոյն առաջին
հատորն , որ կը պարունակէ Մազպաղան (Մէճէլլէի Խըմ-
բագրութեան Յանձնախմբին Տեղեկագիրն) , Գալաթիի
Ֆրզիլլին (Իրաւագիտական Հիմնական Սկզբունքներն) և
Քիքապ-իւլ-Պիւյուն (Վաճառմանց Գիրքն) : «Մէճէլլէ»ի
յաջորդ բոլոր Գրքերուն թարգմանութիւններն , զորս ըստ
մեծի մասին պատրաստած եմք , պիտի հրատարակուին հա-
տոր առ հատոր :

Եթէ սոյն առաջին ձեռնարկ բաղդ ունենայ քաջալերու-
թիւն գտնելու , ապաքէն մտադիր եմք հետզհետէ թարգ-
մանել և ի լոյս ընծայել նաև Տիւսթուրի բոլոր այն մասերն
որք ժողովրդեան համար աւագ կարեւորութիւն ունին :

Կը յուսամք թէ սոյն գործ պիտի կարենայ ծառայել ա-
ռաջադրեալ նպատակին , և այսու լիովին պիտի վարձա-
տըրուի մեր տաժանելի աշխատութիւն :

ԹԱՐԳՄԱՆԻԶՆ

ՄԷՃԵԼԼԵ ՃԵՄԻՅԵԹԻՆՏԵՆ ԹԱՆԶԻՄ ՕԼՈՒՆԱՆ

ՄԱԶՊԱԳԱՆԸՆ ՍՈՒՐԻԹԻ ՏԻՐ

ՊԱՏՃԷՆ ՏԵՂԵԿԱԳՐՈՅ

ՈՒՂՂԵԱԼ ԱՌ

ԲԱՐՁՐԱՊԱՏԻԻ ՄԵԾ ԵՊԱՐՔՈՍՆ

Ի ՉԵՌՆ ՅԱՆՉՆԱԽՄԻԻ ԽՄԲԵՐՈՒԹԵԱՆ

ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՕՐԻՆԱՅ

Որպէս քաջայայտ է Ձեր
Բարձրութեան , Սրբազան
Օրէնսդիտութեան այն մա-
սըն որ կը վերաբերի այս
աշխարհի իրաց , կը բա-
ժանի յերիս դասակարգս ,
որք են . Ամուսնութիւնք ,
Գործառնութիւնք առ հա-
սարակ և Պատիժք : Համայն
քաղաքակրթեալ ազգաց օ-
րէնսդրութիւնն ևս կը վե-
րածի առ այս եռամասնեայ

Մուհադը իւրի ալիի վէ-
քեալէթբէնահիլէրի պույ-
րուլտուղու իւզրէ , Իւրի
Յըգհըն էմրիտիւնեայ թէ-
ալլուգ իտէն ճիհէթի Միւ-
նաքէհաթ վէ Մուամէլաթ
վէ Ուգուպաթ գըսմլարընա
միւնգասէմ օլտուղու կիպի ,
միլէլի միւլթէմէտտինէնին
գաւլանինի էսասլյէսի տա-
խի պու իւչ գըսմա թագ-
սիմ վէ Մուամէլաթ գըսմը

բաժանումն, որոյ Գործառ-
նութեանց մասն կը կոչուի
Քաղաքային Օրէնք ։

Բաց աստի, ըստ որում
այս վերջին ժամանակաց մէջ
առեւտրական յարաբերու-
թիւնք մեծապէս ընդար-
ուած են, հարկ եղած է
բացառապէս հաստատել առ-
այս վերաբերող բազում տը-
րամադրութիւններ, ինչպէս
են Սնանկութիւնք և Փո-
խանակագիրք, և այս բա-
ցառիկ տրամադրութեամբք
խմբագրուած է ուրոյն օրի-
նագիրք մի որ կ'անուանի
Աւելորդ Օրէնագիրք և գոր-
ծադրելի է առեւտրական
խնդրոց մէջ. իսկ ուրիշ կէ-
տերու նկատմամբ դարձեալ
հարկ կը լինի դիմել Քաղա-
քային Օրինաց ։ Զոր օրի-
նակ, առեւտրական դատա-
րանի մի կողմանէ, առեւտը-
րական օրինաց համաձայն
քննուած դատի մի մէջ, երբ
զուտ քաղաքային խնդիր
մի ծագի յարակցաբար, ինչ-
պէս Գրաւադրութիւն, Ե-
րաշխաւորութիւն, Փոխա-
նորդութիւն և այլն, այս
պարագային մէջ, հարկ կը
լինի դիմել Հիմնական կամ
Քաղաքային օրինաց ։ Այս-
պէս կը լինի նաև յանցանաց
առթիւ ծագած հասարակ

Գանունը Մէտէնի տէյու-
թէվսիմ օլունուր ։

Ֆազաթ պու ասրլարտա
մուամէլաթը թիւճճարիյէ
բէք զիյատէ թէվէսսու իյ-
լէմիշ օլտուղունտան, Բօլի-
չա վէ Իֆլաս կիպի բէք չօգ
խուսուսլարտա Գանունը Աս-
լիտէն իսթիանա օլունմուշ,
վէ պու մէսաիլի իսթիանա-
իյյէի հավի պաշգաճա պիր
տէ թիճարէթ Գանուննամէ-
սի թանգիմ գըլընմը տըր,
քի խուսուսաթը թիւճճա-
րիյյէտէ մամուլուն-պիշ օ-
լուպ, ճիհաթը սաիրէտէ եր-
նէ Գանունը Մէտէնիյէ միւ-
րաճաաթ գըլընմը ։ Մէ-
սէլա, պիր մահքէմէի թի-
ճարէթտէ թիճարէթ Գա-
նունու հիւքմիւնճէ բույէթ
օլունան պիր տավանըն Բէհն
վէ Բէֆալէթ վէ Վէքեա-
լէթ կիպի պազը խուսուսա-
թը միւթէֆէրրիասընտա
Գանունը Ասլիեէ միւրաճա-
աթ օլունույօր ։ Ծէրաիմտէն
նէչէթ իտէն հուգուգը աա-
տիյէ տավալարընտա տախի
պու մինվալ իւգրէ մուամէ-
լէ իտիլիյօր ։

իրաւանց դատերու նկատ-
մամբ ։

Օսմանեան Պետութեան
մէջ, փոխան քաղաքային օ-
րինաց, բազմաթիւ օրէնք և
կանոնադրութիւնք հրատա-
րակուած են յայլեայլ ժա-
մանակ, բայց որովհետեւ
այս օրէնադրական տրամա-
դրութիւնք անբաւական է-
ին լուծելու և կարգադրե-
լու բոլոր գործառնութիւն-
ներն, Սրբազան Օրէնսգիտու
թեան գործառնութեանց
մասն, որ կը համապատաս-
խանէ այս պիտոյից, լիովին
կ'ամբողջացնէ զայն ։ Ըստ
որում երբեմն դժուարին է
զանազանել Շէրիի դա-
տարանաց ձեռնհասութեան
սահմանն՝ Քաղաքային դա-
տարանաց ձեռնհասութեան
սահմանէն, այս անպատե-
հութեան դարման տար-
ուած է Շէրիի դատաւորաց
նախագահութեան ներքեւ
դնելով նորահաստատ դա-
տարաններն, այնպէս որ,
Շէրիի դատաւորք կը քննեն
միանգամայն թէ՛ Շէրիի վե-
րաբերեալ խնդիրներ ըստ
Շէրիի և թէ պետութեան
մասնաւոր օրինաց համա-
ձայն վճռող դատարանաց
վերաբերեալ խնդիրներ,
բայց, ըստ որում օսման-

Գանունը Մէտէնիեէ մու-
գապիլ Տէվլէթի Ալիյէտէ
գատիմէն վէ հատիսէն բէք
չօգ գավանին վէ նիզամաթ
եաբըլմը տըր. վէ Էկէրչի
պունլար քեաֆֆէի մուա-
մէլաթըն Փասլ ու թէսվի-
յէսինէ քեաֆի տէյիլ իսէ
տէ, Լլմի Ֆըգհըն Մուա-
մէլաթ գըսմը պու խուսուս-
տա օլան ինթիյաճաթա քեա-
ֆի վէ վաֆի տիր, վէ տաա-
վինին Շէր ու Գանունա հա-
վալէսինճէ պաղը միւլքիլաթ
կէօրիւլմէքտէ իսէ տէ, Թէմ-
եիգի Հուգուգ մէճլիսլէրի
հուքքեամըն թահթը ըիյա-
սէթլէրինտէ պուլունարագ,
ուսուրըչէրիյէիչէրան բու-
յէթ իթտիլէրի կիպի Մէ-
ճալիսի թէմեիգտէ նիզամէն
բույէթ օլունան մատտէլէր
տախի անլարըն մարիֆէթիյ-
լէ Փասլ, վէ պու միսիլու
միւլքիլէր հալլ օլունմագ-
տա տըր ։ Շու գատար քի,
գավանին վէ նիզամաթը միւ-
քիյէնին ասլ ու մէրճիի Իլ-
մի Ֆըգհ օլարագ, նիզամէն
բույէթ օլունան մէվատտըն
տախի նիճէ խուսուսաթը
միւթէֆէրրիասը մէսաիլի
ֆըգհիյյէյէ թադպըգ իլէ
Փասլ ու հասմ օլունակէ-

եան բոլոր քաղաքային օրէնսդրութիւնն կը ներշնչուի Սրբազան Օրէնսդիտութեան սկզբունքներէն և թէ քաղաքային դատերու մէջ բազմաթիւ միջանկեալ խնդրոց լուծման համար հարկ կը լինի դիմել Սրբազան Իրաւագիտութեան այս ըսկզբանց , և ըստ որում միւս կողմանէ ԲէՊԻ դատարանաց անդամք , բաց ի նախագահէն , անտեղեակ են իրաւագիտական վարդապետութեանց , աստի կը հետեւի թէ նախագահք ենթակայ են ամէն տեսակ յօւրի ենթադրութեանց և չարամիտ ակնարկութեանց , և կ'ամբաստանուին իսկ իբր թէ չեն պահեր հաստատեալ օրէնքներն և կանոնադրութիւններն՝ իրենց հաճոյ թուած դարձուածն տալով վէճի նիւթ եղած գործոց :

Օսմանեան Պետութեան առեւտրական դատարանք , հաստատեալք ըստ Առեւտրական Օրինագրոց , ենթակայ կը լինին մեծամեծ շրջիթութեանց ամեն անգամ որ առեւտրական դատի մի մէջ ծագին այնպիսի միջանկեալ խնդիրներ՝ որք են արտաքոյ նիւթոց զորս կը

լուսկ , մէճալիսի թէմեիզ աազասը իսէ , մէսաիլի ֆըզ-հիյյէյէ մուդդալը օլմատըզլարընտան , կէօյա հաքիմ էֆէնտիլէր , գավանին վէ նիզամաթը մէվզուանըն խարիճինտէ օլարագ , միւրաֆաաթը իսթէտիքլէրի գալըպա տէօքէյօրլար նազարիյլէ պագուսկ , պիր դագըմ սուի զաննլարա դէհապ իլէ կիւֆթիկիլէ պաիս օլայօրլար :

Տէվլէթի Ալլիյէնին Թիճարէթ մահքէմէլէրինտէ տախի Թիճարէթ Գանուննամէի Հիւմայունու տիւսթիւր իւլ ամէլ օլուսկ , տավանըն թիճարէթէ թէալլուգ իթմէյէն խուսուսաթը միւթէֆէրրըաաընտա ազիմ միւշքիլաթ չէքիլմէքտէ տիր : Շէօյլէ քի , էվրօբա գանուն-

գծէ Առեւտրական Օրինագիրքն : Իրօք , եթէ այս խնդիրներն լուծելու համար դիմումն ըլլայ եւրոպական օրինագրոց , ըստ որում այս վերջինք կայսերական Իրաքեով հաստատեալ օրէնքներ չեն , ոյժ չունին Օսմանեան Պետութեան դատարանաց մէջ և , հետեւաբար , չեն կրնար իբրը հիմն ծառայել դատաւլըճոյ մի : Եթէ այս խնդիրք յանձնարարուին Շէրիի դատարանաց , սոքա կը ստիպուին քննել դատին հիմն առ ի լուծումն միջանկեալ խնդրոյն : Սակայն որովհետեւ այն կրկին դատարանաց դատաւարութեան եղանակներն հիմնապէս տարբեր են ի միմեանց , բընականաբար պիտի ծագէին բազմադիմի կնճիւռներ , որք անգործադրելի պիտի ընէին զայս միջոց եւս . ուստի , այս օրինակ պարագայից մէջ , կարելի չլինիր դիմել Առեւտրական դատարաններէն Շէրիի դատարանաց : Վերջապէս , եթէ ըսուի թէ՛ Առեւտրական դատարանաց անդամք պարտին այսպիսի խնդրոց մէջ դիմել օրէնքագիտական մատենից , այս եւս անհնար է , վասն զի ,

արընա միւրաճաթ օլունսա , չիւնքի պուշլար պա Իրատէի Սէնիյէ մէվզու գավանին օլմատըզընտան , մէհաքիմի Տէվլէթի Ալլիյէտէ մէտարի հիւքմ օլամագ : Շէրէ հէվալէ օլունտուգտա տախի , Մէհաքիմի Շէրիյէ օ միսիլլու խուսուսաթը միւթէֆէրրըաա միւրաֆաաթը էսասընտանթու թմադամէճպուր օլուր , հալ պու քի իքի մահքէմէնին ուսուլը մուհաքէմէսի էսասէն մուսթէլիֆ օլտուղունտան պիդդապ իշտէ չաթալլըգ բէյտա օլտուղու ճիհէթլէ , պու միսիլլու խուսուսաթտա Մէհաքիմի Թիճարէթտէն Մէհաքիմի Շէրիյէյէ միւրաճաթ ի տիլէմէյօր : Մէհաքիմի Թիճարէթ աազասը քիւթիւպի ֆըզհիյյէյէ միւրաճաթ իթսուն տէնիլիրսէ , պու տախի գապիլ տէյիլտիր , զիրա , Ֆէննը ֆըզհաինթիսապ խուսուսնտա , անլար տախի մէճալիսի թէմեիզ աազասըլա հէմհալտըր :

օրէնսգիտութեան հետ ա-
ռընչութեան պարագային
մէջ, Առեւտրական դատա-
րանաց անդամք եւս համա-
վիճակ են Բէֆօլի դատա-
րանաց անդամոց :

Սակայն և այնպէս, Սրբ-
բազան Օրէնսգիտութիւնն
նման է մի անհուն ծովու
որոյ խորոց մէջ հարկ է սու-
զանիլ ժողովել, ի գին մե-
ծամեծ ճգանց, հարկաւոր
խնդրոց մարգարիտներն զո-
րոս նա կը թաքուցանէ : Ի-
րօք պարտ է ունենալ մի
ընդարձակ հմտութեան լը-
ծորդեալ մի խորին փորձա-
ռութիւն, որպէս զի կարե-
նայ ոք Սրբազան Օրէնսգի-
տութենէն քաղել ներկա-
յացեալ բոլոր խնդրոց պատ-
շաճ լուծումներն :

Այսպէս է մանաւանդ Հա-
նէֆիի կրօնական յարան-
ուանութեան մէջ, յորում
կան բազմաթիւ մեկնիչներ
որոց կարծիքներն մեծապէս
կը տարբերին ի միմեանց, և
որոց իրաւագիտական վար-
դապետութիւնք սահմա-
նեալ և ճշգեալ չեն՝ որպէս
են Շաֆիի իրաւագիտական
վարդապետութիւնք, այն-
պէս որ բազմաթիւ ստորա-
բաժանմունք և ճիւղաւոր-
մունք դժուարացուցած են

Իւրի Ֆրզհ իսէ պիր պահ-
րը պիրաեան օլուպ, պուն-
տան տիւրէրի մէսաիլի լա-
զրմէյի իսթիւնպադ իլէ, հալ-
լը մէսէլէ իտէպիլմէք խայ-
լըտան խայլը մէհարէթ ու
մէլէքէյէ մէվգուֆ տըր :

Աւ - էլ խոստուս մէզհէպի
Հանէֆի իւզրէ դապադա-
թը միւթէֆալիթէտէ բէք
չօգ միւճթէհիտլէր կէլուպ,
իսթիւաֆաթը քէսիրէ վու-
գու պուլմուշ, վէ Ֆրզհը
Հանէֆի Ֆրզհը Շաֆիի կի-
պի թէնգըհ իտիլմէյուպ,
բէք միւթէչաաւպ վէ միւ-
թէչէթթիթ օլմուշ տուր :
Իշթէ պունճա ագվալը միւ-
թէխալիֆէ իչինտէ գավլը
սահիհի թէմիւզ իլէ հավա-
տիսըն անա թադպըզընտա

նոցա ծանօթութիւնն : Ուս-
տի կարելի է երեւակայել
թէ մարդ ի՞նչ մեծ դժուա-
րութիւն պարտի յանձն առ-
նուլ՝ այն զանազան կար-
ծեաց մէջէն ճշմարտագոյնն
որոշելու և զայն սահմանեալ
պարագայի մը պատշաճեցը-
նելու համար : Միւս կողմա-
նէ՝ ժամանակաց փոփոխու-
թեամբ, կը բարեփոխին
նաև իրաւագիտական վար-
դապետութիւնք, որք հիմ-
նեալ են սովորութեան վրայ :
Այսպէս, ըստ նախնի իրա-
ւագիտաց, բաւական էր
տեսնել գնելի տան մի սեն-
եակն միայն : մինչդեռ, ըստ
վերջին իրաւագիտաց, գը-
նորդն պարտի տեսնել բո-
լոր սենեակներն : Արդ,
հարկ չէ նկատել յայսմ
սկզբանց անհամաձայնու-
թիւն մի, այլ մի պարզ բա-
րեփոխութիւն որ յառաջ
կուգայ այն փոփոխութիւն-
ներէն զորս ժամանակն և
սովորութիւնն ներմուծած
են տուններն կառուցանելու
եղանակին մէջ : Արդարեւ,
մինչդեռ ժամանակաւ տան
մի բոլոր սենեակներն մի-
օրինակ ձեւով կառուցանել
սովորութիւն եղած էր, այն-
պէս որ երբ մարդ մի տես-
նէր այն սենեակներէն մին,

ազիմ ուսրէթ վարտըր :
Գալտը քի, թէպէտտիւլի
աասար իլէ ուրֆ ու ատէ-
թէ միւպթէնի օլան միսա-
իլի Ֆրզհիյէ տախի թէ-
պէտտիւլ իտէր : Մէսէլա,
գուտէմաի Փիւգահա ին-
տինտէ, իշթիրա օլունա-
ճադ խանէնին պիր օտասընը
կէօրմէք քեաֆի տիր, վէ
միւթէախսըրիյն ինտինտէ
հէր օտասընը կէօրմէք լա-
զրմ տըր : Պու իսէ, ան-տէ-
լիլ պիր իսթիւաֆ օլմայուպ,
պէլքի ինչաաթ հագգընտա
ուրֆ ու ատէթին իսթի-
լաֆընտան նէչէթ իթմիշ
աիր քի, մուգատտէմա խա-
նէլէրին հէր օտասընը կէօր-
մէք սաիրիյնի կէօրմէքտէն
մուղնի իմիշ : մուախսարէն,
խանէլէրին օտալարը մուխ-
թէլիֆ քարըմադ ատէթ օլ-
աուղունտան, հէր օտասընը
կէօրմէք լազրմ կէլմիշ տիր :
Հագգըաթը հալտա լազրմ
կէլէն քէյֆիյէթ իսէ, մագ-
սատը շիրայա կէօրէ պիր իլ-
մի քեաֆի հասըլ իթմէք-
տէն իպարէթ օլմասիլէ,
ասլ գալտէի շէրիյէ թէղայ-
եիւր իթմէյուպ, Փագաթ
պունուն հավատիսէ էմրի
թադպըզը՝ թէպէտտիւլի
ահվալը գէման իլէ թէպէտ-
տիւլ իտէյօր : Պու միսիլ-

զամենն միանգամայն տեսած լինել կը նկատուէր, ի վերջոյ, տանց սենեակներն զանազան կերպիւ կառուցանելու սովորութիւնն հաստատուած ըլլալով՝ հարկ եղաւ մէն մի սենեակն տեսնել: Վերջապէս, ըստ որում օրինաց գլխաւոր նպատակն է որ գնորդն բաւական ծանօթութիւն ստանայ գընելի իրեն վրայով, Շէրիի քաղան սկզբունքն չփոփոխիր, այլ միայն տարբեր պարագայից կիրառութիւնըն կը փոփոխի ժամանակին պարագայից փոփոխման համեմատ: Աստի կը տեսնուի թէ մեծ ուշադրութիւն պէտք է որոշելու համար յայլևայլ ժամանակս սկըզբանց կիրառութեան մէջ միայն եղած տարաձայնութիւններն՝ նոյն խկ սկըզբանց մէջ եղած տարաձայնութիւններէն: Ուրեմն յոյժ դժուարին է ի մօտ ամփոփել իրաւագիտական խընդիրներն և քաջ իմն իմաստասիրել զայնս:

Միջոց մի, դարուն քաջահմուտ իրաւագէտք համախմբուած են, նպատակ ունենալով ի միում մատենի ամփոփել բոլոր այն լուծումներն որք Հանէֆի ի-

լու իխթիլաֆը գէմանի իլէ իխթիլաֆը պիւրհանի պէյ-նինի ֆարգ ու թէմեիզ իթմէք տախի խայլը տըգդաթա մուհթաճ տըր: Մէսա-իլի ֆըգհիյյէյի իհադա իլէ զավրընա ըգդըլա իսէ, բէք կիւճ տըր:

Վէ պիր արալըգ մէսաիլի ֆըգհը Հանէֆիյի ճէմ ու իհաթա իթմէք իւզրէ, ասըն ֆիւգհա վէ ֆիւգալա սը ճէմ իտիլէրէք, թաթար-իսանիյէ վէ Ֆէթաւայի

րաւագիտութեան կողմանէ տրուած են զանազան խընդրոց: Բայց, թէեւ այս նըշանաւոր անձինք հեղինակած են երկասիրութիւններ, որպէս են թաթար-իսանիյէ և Ֆէթաւաի-ձիհանիլիլիյէ, սակայն դարձեալ չեն յաջողած սահմանել և ամփոփել իրաւագիտութեան բոլոր մանրամասնութիւններն և վարդապետական բոլոր վիճելի կէտերն:

Միւս կողմանէ, ճշմարիտ է թէ ֆէթաւայի հաւաքածոյք կը նշանակեն այն ֆէթաւաներն որք տրուած են՝ մասնաւոր պարագայներն իրաւագիտական կանոնաց պատշաճեցունելով, բայց հազիւ հարկ է բացատրել թէ որչափ դժուարին է հաւաքել այն անթիւ ֆէթաւաներն, զորս այնչափ դարերէ հետէ տուած են Հանէֆի իրաւագէտք:

Եւ թէպէտ Իպնի-Նիւճէյմ մի նոր և ընտիր դրութեան շաւիղն բացած է, հաւաքելով բազմաթիւ ընդհանուր կանոններ և լուծումներ, ընդ որովք համառօտիւք երկրորդած է իրաւագիտական ոչ նուազ մանրամասնութիւններ, սակայն իրենհետեւող դարերն չարտա-

ձիհանիլիլիյէ կիպի քիթաւալա թէէլիֆինէ հիմմէթ օլունմուշ իսէ տէ, եինէ պիլ ճիւմէ ֆիրուը ֆըգհիյյէ վէ իխթիլաֆաթը մէզհիլիյէ հասր ու իհադա իտիլէմէմիշ տիր:

Վէ ֆիւլ-վագը քիւթիւպի ֆէթաւա՝ հավատիսին գավաիտի ֆըգհիյյէյէ թատպըգընա տաիր վէրիլիշ օլան ֆէթաւարը հավի միւլէլէֆաթ տէմէք օլուպ, հալ պուքի պունճա ասրլարտան պէրու Սատաթը Հանէֆիյիյէ դարաֆընտան վէրիլիշ օլան ֆէթաւանըն ճէմ ու իհադասը նէ գատար տիւլվար օլտուղու մուհթաճը պէյան տէյիլ տիր:

Պինաէն-ալէյհ, Իպնի-Նիւճէյմ պիր դագըմ գավաիտ վէ մէսաիլի քիւլիլիյէյի ճէմ իտէրէք, պունլարըն թահթընտա ֆիրուը ֆըգհը ալա վէճհի-լ-իհադա տէրճիլիլիյէք եօլունտա պիր կիւլէլ չըղըր աջմըշ իսէտէ, անտան սօնրաքի ասրլարըն ալիմ վէ ֆէգըհ եէթիշտիրմէք

դրեցին այնպիսի գիտուններ և իրաւագէտներ որք միեւնոյն նախանձախընդրութեամբ ոգեւորեալ լինէին, և ոչ իսկ երեւցան այնպիսի անձեր որք ջանադիր լինէին նմա հետեւելու և ընդարձակելու այն շաւիղն զոր բացած էր:

Գալով ներկայ ժամանակին, Շէրիի իրաւագիտութեան քաջահմուտ մարդիկ ամենուրեք հազուադէպ եղած են, այնչափ որ դժուարին է գտնել, ո՛չ միայն նիզամիէ դատարանաց համար անդամներ, որք կարող լինին դիմել ի հարկին իրաւագիտական մատենից և լուծել իրենց տարակոյսները, այլ նաեւ Պետութեան մէջ գտնուած այնքան Շէրիի դատարանաց համար բաւականաթիւ բաղնիքներ:

Ուստի, երկար ժամանակէ հետէ պէտք կը զգացուէր մի այնպիսի հոյակապ աշխատասիրութեան, որ խօսէր առ հասարակ Գործառնութեանց վրայ իրեն խարսխ ունենալով զիրաւագիտութիւնն, որ անհամաձայնութիւններէ զերծ և վիճաբանութեան ամենէն նըւազ ենթակայ եղող կարծիքներ միայն պարունակէր,

եօլունտա էվկլէքի սէմահաթը կէօրիւլէմէտիյինտէն, անընէսէրինէ իգթիֆա իլէ, աչմըլ օլտուղու չըղըրը շահրահ իտէպիլէճէք զաթլար ղուհուրիլէ, պու եօլտա պէզլի ճահտ իլէմէլէրինէ միւսախտ օլմամըլ տըր:

Վէ շիմտի իսէ, հէր դարափտա ուլումը չէրիյէտէ մէհարէթլի զէվաթա նէտրէթ կէլտիյինտէն, Մէհաքիմի նիզամիյէտէ՝ լէտէ-լի-ճապ քիւթիւպի ֆըգհիլիյէտէ միւրաճաթլա հալլը շիւպհէ իտէպիլէճէք աազա պուլունտուրմագ չէօյլէ տուրսուն, Մէմալիքի Մահրուսէտէ քեաին պու դատար Մէհաքիմի Շէրիյէտէ քեաֆի գուզաթ պուլմագ միւշքիլ օլմուշ տուր:

Պինաէն-ալա-զալիքէ, իսթիլաֆաթտան արի վէ եալընըզ ագվալը մուսթարէյի հալի օլմագ իւզրէ, Մուամէլաթը ֆըգհա տաիր սէհլիլ-մէէլազ պիւ քիթապ եարըլսա, հէր քէս գօլայլըգլա, միւլալա իտէրէք, մուամէլաթընը անա թադպըգ, վէ պէօյլէ մազպուգ պիր քիթապ օլտուղու հալտա, նախ էֆէնտիլէրէ ազիմ ֆաի.

և որ այնչափ յստակ ոճով մի խմբագրուած ըլլար որպէս զի իւրաքանչիւր ոք կարենայր դիւրաւ ուսումնասիրել զայն և ըստ այնմ համաձայնեցունել իւր գործերն: Այսպիսի աշխատասիրութիւն մի ակնյայտ կերպիւ անհուն օգտակարութիւն պիտի ունենար, ոչ միայն Նախներուն համար այլ նաեւ Նիզաֆէ դատարանաց անդամոց և վարչական պաշտօնէից համար, որք պիտի կրնային, զայն վերծանելով տեղեկանալ Շէրիի սկզբանց և իրենց գործերն ըստ կարի համաձայնեցունել ի հարկին Շէրիի օրինական տրամադրութեանց: Վերջապէս այսպիսի երկասիրութիւն մի, մի կողմանէ գործադրելի պիտի լինէր Շէրիի դատարանաց մէջ, և միւս կողմանէ պէտք չը պիտի թողուր քաղաքային դատերու համար նոր օրէնքներ հաստատելու Նիզաֆէի դատարանաց մէջ: Մինչեւ իսկ այս նպատակաւ Օրէնըսդիր ժողովոյ մէջ Իւլէմներէ բաղկացեալ Գիտական Յանձնախումբ մի կազմուեցաւ և գործոյն մի նշանաւոր մասն պատրաստուեցաւ բայց այս Յանձնախումբ չը

տէսի օլաճաղը կիպի, Մէճալիսի նիզամիյէ աազասըյլա էմրի իտարէտէ պուլունան մէմուրիյն տախիպի-լ-միւլալա, մէսալիլի չէրիյէտէ, ինթիսապ իլէ լէտէ-լ-իճապ իշլէրինի, վիւսլարը մէրթէպէ, Շէրի Շէրիֆէ թէվֆիգ իտէրլէր, վէ հէմ Մէհաքիմի Շէրիյէտէ միւթէպէր վէ մէրի, վէ հէմտէ Մէճալիսի նիզամիյէտէ հուգուգ տաւալարը իշիւն քանուն վազընտան միւսթաղնի օլուր միւլալաասընա մէպնի, էօյլէ պիր էսէրի ճէլիլըն վիւճուտէ կէլմէսի խայլը վաթթտան պէրուարզու օլունուր պիր քէյ-ֆիլէթ օլուպ, հաթթա, պունուն իշին Մէճլիսի Թանգիմաթ Տարիքսինտէ պիր ձէմիլէթի Իմիյէ թէշքիլ իտիմիշ վէ խայլըճա մէսալի եազըլմըլ իքէն, հայզը ֆիլէ կէլմէյուպ, պու տախի, « Էլ Դաւա-ըլ Էլ Կաւմէթ-ն պէ էվֆաթէհա » հիւքմիւնճէ, թէէսիսի էհէմօ օլան պիր չօգ մէվատտը խայրիյէ կիպի, մազպուգը աասար օլան ասըրը մէհասին հասըր Հիւմայունա գալմըլ տըր:

կրցաւ ի գլուխ հանել զիւր սահմանել դործ: Ըստ ասութեան թէ «Ա՛յն քործ իւր ծախանակն կոչայ», Օգոստոսփառ Սուլթանի նախանձելի և օգտաշատ թաղաւորութեան ժամանակին վերապահեալ էր տեսնել սորա, ինչպէս նաեւ բազում բարեսիրական կարեւորագոյն գործոց, կատարումն:

Ուստի փափաքելով յաւելուլ այս գործն բոլոր այն գործոց վրայ որք լոյս տեսան շնորհիւ Նորին Կայսերական Վեհափառութեան, մեր Օգոստոսփառ Վեհապետըն բարեհաճած է մեզ հըրամայել զխմբագրութիւն մի այնպիսի օրինագրոց, որոյ խարիսխն լինի Շէրիի Իրաւագիտութիւնն, որ յարմարեալ լինի արդի ժամանակի պիտոյից և բաւական ի լուծումն այն խնդրոց որք օր ըստ օրէ կը ծագին գործառնութեանց մէջ: Ի կատարումն Կայսերական սոյն բարձր կամաց, Արդարութեան Գերագոյն Ատենի մէջ ի նիստ գումարելով, հաւաքեցինք Հաննֆի Իրաւագիտաց ամենէն մեծարոյ խօսքերն որք կը վերաբերին իրաւագիտութեան Գործառնութեանց

Մուվաֆֆագըյէթի ճէլիլէի հազրէթի Բատիլահի սէմէրէի Փէյզպէհրէսի օլաւազ, միւշահէտի ապիւնը իֆթիխար օլան պունճաւասարը հասէնէ սըրասընասա պու տախի հուսուլա կէլմէք իւզրէ, Իւմը Ֆըզհտան ասըն իհթիյաճաթընա կէօրէ, րուզմէրրէ զուհուրա կէլէն մուամէլաթըն թաղալըգընա քեաֆի օլապիլէճէք էօյլէ պիր էսէրի խայրըն վիւճուտա կէթիւրիլէսի էմրի էհէմմի աճիլլէրինէ հավալէ պույրուլմուշ օլտուղունտան, պէր մուճէպի Իրատէի Ալիյէ, Տիվանը Ահքեամը Ատիլյայէ տաիրէսինտէ պիւլիճթիմա, Ֆըզհըն Մուամէլաթ գըսմընտան քէսիր-իւլ-վուգու վէ մուամէլաթը ասրա կէօրէ պէտիհի-իւլ-լիւզում օլան մէվատտ հագգընտա Սատաթը Հանէ-

մասին, ի սոցանէ քաղեցինք այն կանոնական յօդուածներն որք կը վերաբերին ներկայ ժամանակիս ամենէն գործածական և ամենէն կարեւոր գործառնութեանց և Գաղաթի Օրէնգիրք անուան ներքեւ ամփոփեցինք զայնս մի հաւաքածոյի մէջ, որ կը բաժանի յայլեայլ Գիրս: Աւարտած ըլլալով Առաջին Գիրքն, որոյ սկիզբն դրինք մի ներածութիւն որ կը պարունակէ կարգ մի հիմնական սկզբունքներ, առ ի քննութիւն մատուցինք զայն Բարձր Շէյխ-իւլ-Իսլամ էֆէնտիին և տուինք նորա մի մի օրինակն իրենց իրաւագիտական ծանօթութեամբ, նշանաւոր եղող ուրիշ մի քանի անձանց, և յետ զայն բարեփոխելոյ այն գիտողութեանց վրայ զորս այս բարձր անձնաւորութիւնք հաճեցան հաղորդել մեզ, և յետ գրելոյ զմաքուրն, պատիւ յանձնք զայն մատուցանելու այսօր առ Ձերդ Բարձրութիւն: Այժմ միւս Գրոց խմբագրութիւնն կանոնաւորապէս յառաջ կը տարուի, մինչ միւս կողմանէ այս առաջին Գիրքն արաբերէն լեզուի կը թարգմանուի:

Փիլյէյէին ագվալը միւթէպէրէսի ճէմ իտիլէրէք, միւթէատտիտ քիթապլարա թաղսիմ, վէ ԱՀԳԵԱՄԸ ԱՏ-ԼԻՅՅԷ իսմիլյէ թիվսիմ օլուհմագ իւզրէ, պիր մէճէլլէ թէրթիպինէ պիւլ-իպթիտար Մուգատտէմէսիլյէ Քիթապը էվվէլի խիթամ պուլարագ, պիր Նիւսիսէսի զաթը հագալըգայաթը հազրէթի Ֆէթվաքէնահիլլէ վէրիլալի կիպի, Իւմը Ֆըզհտա մէհարէթ վէ մալիւմաթը քեաֆիյէսի օլան տիկէր պազը գէվաթը Քիթամա տախի պիրէր Նիւսիսէսի պիւլ-իթա, օլունան իսդարաթ իւզէրինէ, թատիլաթը լազմէ իճրա օլունտուգտան սօնրա, թէպէիզ իլէ հուզուրը հագալըգընհուրը Վէքեալէթբէնահիլլէրինէ արզ օլունտու: Պունուն լիսանը արէպիլլէ նագլ ու թէրճէմէսի տէրտէսթ օլտուղու կիպի, տիկէր Քիթապլար տախի ճէմ ու թէլլիֆ օլունմագ իւզրէ տիր:

Ձերդ Բարձրութիւն , վերծանելով զայն , պիտի հաճի դիտել թէ՛ Նաւաշաւիդ Տրամադրութեանց Բ.ԲԳ Հատուածն կը բաղկանայ այն իրաւագիտական ընդհանուր սկզբունքներէն զորս ծաղկաքաղ ըրած են Իպնի - Նիւճէյմ և իրեն հետեւող ուրիշ իրաւագէտներ : Թէպէտ այս սկզբունքներն , լոկ ըստ ինքեանց , չեն կրնար բաւել Շէրիի դատաւորաց՝ վճիռ արձակելու համար՝ ցորչաւի նոցա միտքն լուսաւորուած չէ օրինաց բնագրին մի բացորոշ տրամադրութեամբն , այսու ամենայնիւ մեծապէս օգտակար են զիրաւագիտութիւնն ուսումնասիրելու համար , ուստի և ընթերցողք պիտի կարենան աւելի դիւրութեամբ ըմբռնել իրաւագիտական խնդրոց լուծումն և փաստերն : Վարչական ուրիշ պաշտօնեայք պիտի կարենան գտնել ի նոսա վստահելի առաջնորդ մի՝ ներկայացեալ բոլոր պարագայից մէջ , և իւրաքանչիւր ոք , առ այնս դիմելով , պիտի կարենայ ըստ կարի համաձայնեցունել իւր գործերըն Շէրիի իրաւագիտութեան պատուէրներուն :

Պիւ-միւդալաա մուհաթը իլմի ալի պուլուրուլուր քի , Մուգատտէմէնին իքինճի Մէգալէսի Իպնի - Նիւճէյմ իլէ անըն մէսլէքինէ սալիք օլան Ֆիւգահանըն ճէմ իյլէտիքլէրի գաւաիտի Փըգհիյյէ օլուպ , հուքքեամը Շէր , պիր նագլը սարիհ պուլմատըգճա , եալընըգ պուլարլա հիւքմ իտէմէգ . լաքին , մէսաիլի էտիլլէսլյլէ գապդ իթմիշ օլուրլար : Վէ մէմուրիյնի սաիրէյէ հէր խուսուստա պիր մէրճի օլապիլիր , վէ պուլարլա պիր ատէմ մուամէլաթընը մէհմա էմքէն Շէրէ թէվֆիգ վէ թագրիպ իտէպիլիր : Պինաէն ալէյհ , Քիթապ եախօտ Պապ իւնվանըյլա եազըլմայուպ , Մուգատտէմէյէ տէրճ օլունմուշ տուր : Քիւթուպը Փըգհիյյէտէ էքսէրլյա մէսաիլ իլէ մէպատի մախլուդ օլարագ գիքր օլունմուշ իսէտէ , պու Մէճէլլէտէ հէր Քիթապա միւթէալլըգ օլան ըսդըլահաթ օլ Քիթապըն Մուգատտէմէսի օլմագ իւգրէ գիքր օլունարագ , մէսաիլի սագիճէ թէրթիպ իւգրէ եազըլուպ , Փագադ պու մէսաիլի էսասիյյէյի իյզահ զըմընտա , միսալ օլարագ քիւթուպը Ֆէ-

Վասն որոյ նոքօք կաղմած եմք ոչ թէ Գիւրք մի կամ Գլուխ մի , այլ ընդհանուր ներածութիւն մի : Սովորաբար , իրաւագիտական մատենից մէջ , ընդհանուր ըսկըգունք խառն կը գտնուին մասնաւոր խնդրոց հետ : Ներկայ օրինագրոց մէջ , ընդհակառակն , նախընտրած եմք իւրաքանչիւր Գըրոց սկիզբն գետեղել ներածութիւն մի որ կը պարունակէ այն գրոց մէջ խօսուած նիւթոց վերաբերեալ բոլոր իրաւագիտական յատկաբանութեանց սահմաններըն , և ապա ուրոյն ուրոյն և կարգաւ յառաջ բերած եմք օրինաց զանազան տըրամադրութիւններն : Վերջապէս , առաւել լուսաբանելու համար Հիմնական Տըրամադրութիւններն , նոցա իւրաքանչիւրին վերջն դըրած եմք պէսպէս օրինականեր ֆէթվաի հաւաքածոյներէ քաղելով :

Զարդիս , գնմունք և վաճառմունք սովորաբար կը կաարուին ինչ ինչ թէուլեամբ , իսկ Հանէֆի յարանուանութեան մէջ , այն զանազան մասնաւոր տրամադրութիւնք որոց առարկայն է պէսպէս թէուլեան-

թաւատան պիր խայլը մէսաիլ տէրճ ու իւպէ օլունմուշ տուր :

Ֆիւգէմանինա , ճէրէյան իտէն ախգ ու իդա էքսէյա պազը շէրաիդէ մէրպուդ օլուպ , մէգհէպի Հանէֆիտէ իսէ սուլպը ագտտա տէրմիյան օլունան էնվաը շէրաիդըն էքսէրի պէյը միւֆսիտ օլտուղու ճիհէթլէ , Քի-

ներ հաստատել այսպիսի պայմանադրութեանց մէջ, զվաճառումն եղծելու բընութիւն ունին: Ուստի թէ՛ ական վաճառման վրայ խօսող հատուածն, որ կարելորապէս է ի Գիրս վաճառմանց, մեր Յանձնախորհրդին մէջ առարկայ եղաւ երկարատեւ վիճարանութեանց, զորս պատիւ ունիմք հակիրճ իմն յառաջ բերել ստորեւ:

Զանազան մեկնիչներ հակասական կարծիքներ յայտնած են թէական վաճառման մասին: Ըստ Մալեքի յարանուանութեան, վաճառորդն կրնայ տրամադրել, ի նպատակ իւրեան, թէ ուր իւր վաճառեալ իրեն նկատմամբ, բայց յոյժ սահմանափակ պայմանաժամու մի համար, մինչդեռ, ըստ Հանպէլի յարանուանութեան, պայմանաժամն անսահման է: Սակայն տրամաբանութեան հակառակ կերեւի վաճառորդին տալ զայս իրաւասութիւն և գընորդին մերժել զայն: Նաև Իպնի-Էպի-Լէյլա և Իպնի-Շէպրէմէ, իմամի Աազամ Էպու-Հանիֆէի ժամանակակից մեկնիչք որք աչակերտ թողած չեն, այս կէտին վրայ այնպիսի կարծիք-

թապ-իւլ-Պիւյուըն էն միւհիմ մէսհասը Պեյլ Եպի-Շարդ Ֆասլը օլարադ, ձէմիլէթի աճիզանէմիզէ բէք չօդ պահս ու միւնաղարայը մուճիպ օլտուղունտան, միւպահասութը ճարիլէնին խուլասասը պէր վէճհի աթի իրատ օլունմադ միւնասիպ կէօրիւմիւշ տիր:

Պեյլ Եպի-Շարդ հադգընտա էքսէրի միւճթէհիտինին ագվալը եէքտիկէրինէ մուխալիֆ տիր: Մէզհէպի Մալեքիտէ, միւտտէթի ճիւղիլյէ իչիւն, վէ մէզհէպի Հանպէլիտէ, ալէ-Լըդէլադ պայի քէնտիսի իչիւն մէպիտէ մէնֆաթը մախսուսէ շարդ իտէպիլուր: Հաքին պայիտէ պու սալահիլէթ օլուպտա, միւշթէրի թարաֆընտա օլմամասը բէյ վէ գըյասա մուխալիֆ կէօրիւնիւր: Իմամը Աազամ, բահմէթուլլահի ալէյհ հադրէթլէրիլլէ հէմասր օլուպտա, մուախսարէն էթպաը միւնգարըզ օլան միւճթէհիտէրտէն Իպնի-Էպի-Լէյլա լիլլէ Իպնի-Շէպրէմէ բահէթուլլահի ալէյհիմա հադրէթէյնի տախի պու խուսուտա եէքտիկէրէ գըտաը

ներ կը վարդապետեն որք տրամադճապէս հակառակ են միմեանց: Այսպէս ըստ Իպնի-Էպի-Լէյլի, ամեն թէական վաճառման մէջ, վաճառումն և թէուլթիւնն հաւասարապէս եղծելի են, ընդհակառակն, ըստ Իպնի-Շէպրէմէի, թէ՛ վաճառումն և թէ թէուլթիւնն վաւերական են:

Իպնի-Էպի-Լէյլի կարծիքն հակառակ կը թուի այն մարդարէական պատուէրին թէ « Իսլամ Կարդն հասարաֆ ծալ իրենց յանդուսէն »: Միւս կողմանէ, թէպէտ Իպնի-Շէպրէմէի կարծիքն բոլորովին համաձայն է այս պատուէրին, սակայն, ըստ որում վաճառորդն և գընորդն կըրնան տրամադրել ապօրէն և անգործադրելի թէուլթիւններ, իրաւագէտը համամիտ են յայսմ թէ հարկ է յարգել զթէուլթիւնն այնչափ որչափ կարելի է. արդ ըզթէուլթիւնն յարգելու խընդրէն կը հետեւին սեղմումներ և բացառութիւններ: Հետեւաբար, Հանէֆի յարանուանութեան մէջ ընդունուած է միջակ դրութիւն մի, ըստ որոյ թէուլթիւնք երեք տեսակ են. վաւերական, միւշտուր: Շէյլէ քի, ագ-

թամմ օլարադ պիրէր բէյտէ պուլունմուշար տըր. շէօյլէ քի, Իպնի-Էպի-Լէյլի ինտինտէ, ալէ-Լ-ուումուպէյ վէ շարդ Ֆասիտ, վէ Իպնի-Շէպրէմէ ինտինտէ, ալէ-Լ-ըդէլադ հէմ պէյ ճախզ վէ հէմ տէ շարդ ճախզ տիր:

Մէզհէպի Իպնի-Էպի-Լէյլի « Էլ Գիւսուսէնէ ընդ շէյլէ-քի » Հատիսի Շէրիֆինէ միւպային կէօրիւնիւր: Իպնի-Շէպրէմէ մէզհէպի պու Հատիսի Շէրիֆէ թէմամիլլէ միւվաֆըդ իտէտէ, պայի վէ միւշթէրի իճրասը ճախզ վէ գապիլ օլմայան շարդար տէրմիյան իտէպիլուպ, շարդա ըիալէթ իտէ պի-գատէրի-Լիմքեան օլմադ Ֆիւգահա ինտինտէ միւսէլլէմաթտան օլմասըլլա, շարդա ըիալէթ մէսէլլէսի թախսիս վէ իսթիսնա գապուլ իտէր պիր գաիտէ տիր: Պինաէն ալազալիքէ, մէզհէպի Հանէֆիտէ պիր դարիգի միւթէվասսըդ իթթիսազ օլունարադ, պէյըն շէրաիդի ճախզ վէ Մի-Ֆիլ վէ Լազ տէյուլիւզ գըսմա թադսիմ օլունմուշտուր: Շէյլէ քի, ագ-

4036

3080

39

տեղափոխել, և Երևան և Անի-եր: Այսպէս, ամեն թէութիւն որ երկուց կողմանց միոյն միայն նպատակ ունի է և որ սակայն նոյն իսկ պայմանադրութեան էութենէն չէ և կամ չհաստատուի նորա հիմնական տարրերէն մին, եղծիչ է, ուստի և առ այն վերաբերեալ վաճառումն եղծելի: Մինչդեռ, այն թէութիւնն յորմէ ոչ մին օգուտ կը քաղէ և ոչ միւսն, պարզապէս չեղեալ կը նշկատուի՝ առանց բնաւ վնասելու վաճառման վաւերականութեան, քանզի վաճառման և գնման էական նպատակն է սեպականութիւն, այսինքն, առանց ներութեան և արդելից, վաճառեալ իրեն սեպականութիւնն գնորդին, իսկ գնոյն սեպականութիւնն վաճառորդին փոխանցել: արդ, երբ գոյութիւն ունենայ միայնակի թէութիւն որ երկու պայմանադիրներէն միոյն համար միայն նպատակ ունի լինի, մի կողմէն մին նորա գործադրութիւնն պիտի պահանջէ, մինչ իւր կողմէն միւսն պիտի մերժէ զայն: ուստի պիտի ծագին վէճեր, և այս օրինակ պարագայից մէջ, չկրնար ըս-

տը պեյըն մուգթէզասընտան օլմայուպ, ետիստ, մուգթէզայի ագտը պեյի թէէյիտ իթմէյուպ տէ, էհատը դարաֆէյնէ նաֆը օլան շարդ՝ միւֆսիտ, վէ ահա միւսալագ օլան պեյ՝ ֆասիտ օլուր: վէ պիր դարաֆա նէֆը օլմայան շարդլա պեյ՝ սահիհ վէ շարդ՝ լաղվ տըր: Զիրա, պեյ ու չիրատան մագաստ, թէմիք վէ թէմիլիւք խուսուսու, եանի, պիլա մանը վէ մէզահիմ, միւ շէրիինին՝ մէպըյա վէ պայիլըն՝ սէմէնէ մալիք օլմասը քէյֆիլէթի տիր: Հալ պու քի, պիր դարաֆա նաֆը օլան շարդըն իճրասընը օլ դարաֆ դալիպ, վէ դարաֆը ախէր անտան հարիպ օլարագ, միւնաղապա միւհատի օլապիլուր: պու սուրէթտէ իսէ, ագտը պեյ թէմամ օլմամը տէմէք օլուր: ֆագագ ուրֆ ու ատէթ միւնաղապը գագը օլտուղունտան, ալէ-լըդլագ շարդը միւթէարէֆ իլէ պեյ թէճվիզ օլունմուշ տըր:

ուիլ թէ վաճառման կազմութիւնն կատարեալ է: Այսու ամենայնիւ, այս տեսակ թէութեան մի ներքեւ կազմուած վաճառումն կըրնայ օրինաւոր համարուիլ, երբ նուիրագործեալ է սովորութեամբ, վասն զի յայնժամ վէճն սովորութեամբ կը կարգադրուի ինքնին:

Իսկ առեւտրական գործառնութիւնք կը վարին այն բացառիկ տրամադրութեամբք զորոց խօսուեցաւ ի վեր անդ: Բաց յայտանէ, արուեստաւորաց մեծագոյն մասն ունի իւր մասնաւոր սովորութիւններն որք նուիրագործեալ են ըստ սկզբան թէ «Սովորութիւնն օրինաց ոյժ ունի»: Ուստի կը մնայր մեզ զբաղիլ միայն այն արտասովոր թէութեամբք զորք կը տրամադրեն մասնաւոր առեւտրոյ գործոց պարագայք: Արդ ըստ որում այս վերջինք մեծ կարեւորութիւն մի չունին, և այնչափ չարժեքի նոքօք զբաղիլ մասնաւորապէս, պէտք չտեսանք, ի դիւրութիւն արդի գործառնութեանց, շեղիլ Հանէֆի դրութենէն և ընդունիլ Իպնի Շէպրէմէի դրութիւնն: Հետեւա-

Մուամէլաթը թիւճճարիյ-յէ, պէր վէճհի մէշրուհ, զաթէնմիւսթէսնապիր հալտա օլուպ, էսնաֆըն էքսէրիսինտէ տախի պիրէր մուամէլէի միւթէարէֆէ թէգարրիւր իթտիլինէ, վէ ուրֆը դարը տախի միւթէպէր օլտուղունա նաղարէն, ֆէսատը մէվզուը պահս օլաճագ եալընը պիր դագըմ միւթէֆէրրիք վէ միւթէչէթթիթ ալըշ վէրիշ իտէնլէրին՝ խարիճ էզ ուրֆ ու ատէթ իթտիլէրի շարդլար գալուպ, պունլարըն տախի չէնտան տէյէրի վէ պահս կէօթիւրիւր եէրի օլմատըղընտան, մուամէլաթը ասորըն թէյսիրի իչիւն, մէզհէպի Հանէֆիին խարիճինտէ օլարագ, Իպնի-Շէպրէմէ մէզհէպինին իթթիյարը միւնասիպ կէօրիւմէյուպ, սաիր ֆասլլարտա օլտուղու կիպի,

պէս բաւական համարեցանք յառաջ բերել, Առաջին Գլխոյն Դ. ԲԵ Հատուածին մէջ, այն պարագայներն, յորս, ըստ Հանէֆիի դրութեան, թէութիւնն չեղծեր զվաճառումն:

Ի մի բան, ներկայ Օրինագրոց խմբագրութեան մէջ, երբեք դուրս ելած չեմք Հանէֆիի դրութեան սահմաններէն, և կանոններն զորս ներմուծեցինք, զարդիս գործադրելի են ըստ մեծի մասին Ֆէթվայանէի մէջ, ուստի հարկ չէ խօսիլ սոցա վրայով: Այսու ամենայնիւ, Հանէֆի յարանուանութեան վերաբերող մի քանի ընտրեալոցն իրաւագիտաց կարծիքներն աւելի մեղմ և ժամանակիս պահանջմանց աւելի յարմար լինելով, ընդունեցանք զայնս, զորս ստորեւ յառաջ կը բերեմք նշանակելով նոցա պատճառաբանութիւններն և աղբիւրներն որոց դիմած եմք:

Այսպէս, ըստ 197 ԲԵ և 205 ԲԵ յօդուածոց ներկայ Օրինագրոց, անգոյ իրի մի վաճառումն վաւերական չէ: Սակայն, երբ խնդիրն լինի ինչ ինչ ծաղկանց վրայ, ինչպէս է վարդն, ինչ ինչ բանջարեղինաց վրայ, ինչպէս է

Պապը Էվլէլին Տէօրտիւնճիւ Ծասլընտա տախի, մէզնէ պի Հանէֆի իւզը, պէյը միւֆտիտ օլմայան շարքլաւըն պէյանիյլէ իքթիֆա օլունմուշ տըր:

Էլ հասըլ, պու Մէճէլլէտէ մէզնէպի Հանէֆիին խարիճինէ չըբըլմայուպ, մէվատտը միւնտէրիճէսինին էքսէրի Էլ հալէթի-հազիհի Ֆէթվայանէտէ միւթէպէր վէ մամուլուն-պիհ օլտուղու ճիհէթլէ, պունլար հազըլնտա պահսա լիւզում կէօրիւմէզ, Ծագադ երինէ ֆիւզահաի Հանէֆիյյէտէն պապը ֆէհուլը էիմմէնին ագվալը միւթէպէրէսի, նասա էրֆագ վէ մասլահաթը ասրա էվֆագ օլմագ հասէպիյլէ իթթիյար օլունմուշ իտուկինտէն, պունլարըն մէախըզը մագպուլէ վէ էսպապը մուճիպէսի պէր վէճհի աթի պէյան օլունուր:

197 ինճի վէ 205 ինճի մատտէլէր մուճէպիինճէ, Մատումըն պէյը սահիհ տէյիլ տիր հալպուքի, կիւլ վէ էնկինար կիպի շիւքուֆէ վէ սէպզէ վէ մէյվէ մահսուլաթը միւթէլահըզ-իւլ-վիւրուտ օլարագ, պապը էֆրատը զու-

կանկարն, և ինչ ինչ պըտղոց վրայ, որք հետզհետէ միայն կ'երեւին իւրաքանչիւրն իւր տեսակին մէջ, սովորութիւն եղած է միահաղոյն վաճառել բոլոր արդիւնքն, ի միասին հաշուելով նաև այն մասն որ չերեւիր տակաւին: Իմամ Մուհամմէտ Պինի-Հասան-Իւշ-Շէյպանի կընդունի այս տեսակ վաճառմանց վաւերականութիւնն. բաց աստի, Իմամ Յազըլ, Շէմս-իւլ-Էիմմէթ-իւլ-Հուլանի և էպու-Պէքիր — Պինի — Յազըլ այս կարծեաց համաձայն Ֆէթվաներ տուած են: Զայս եւս նախամեծար համարելով ընդունեցանք և ներմուծեցինք ներկայ Օրինագրոց 207 ԲԵ յօդուածոց մէջ, խորհելով թէ կարելի չէ լքանել տալ հաստատեալ սովորութիւն մի, և թէ աւելի լաւ է ըստ կարի դիւրացընել մարդկային գործառնութիւններն քան խանգարել զայնս:

Միահաղոյն վաճառման

հուր իթմէտէն տիկէր պապը էֆրատը հուսուլա կէլուպ կէչէր օլտուղու ճիհէթլէ, էքսէրիյա պու միսիլլուլէրին զուհուր իթմիշ վէ իտէճէք օլան մահսուլաթը թօբտան օլարագ սաթըլմագ ուրֆ վէ ատէթ օլմուշ տըր: Վէ պու միսիլլու մահսուլաթտա մէվճուտէ թէպան մատումըն տախի պէրապէր օլարագ թօբտան սաթըլմասընը Իմամը Մուհամմէտ-Պինի-Հասան-Իւշ-Շէյպանի ըստմէթուլ-լահի ալէյհ հազըլէթլէրի իսթիհսանէն թէճվիզ պույուրմուշ վէ Իմամը Յազըլ վէ Շէմս-իւլ-Էիմմէթ-իւլ-Հուլանի վէ էպու-Պէքիր-Պինի-Յազըլ ըստմէթ-ուլ-լահի ալէյհիմանըն գալլըյա իֆթա իթմիշ օլտուղլարընտան, վէ նասը պու միսիլլու ուրֆ ու ատէթլէրինտէն կէչիրմէք գապիլ օլմայուպ, հալպուքի մուամէլաթը նասը ֆէսատանիսպէթտէն իտէ, մէհմա էմքէն սըհաթա համլ իթմէք էվլա օլտուղունտան, պու Մէճէլլէտէ տախի գալլը Մուհամմէտ պի-թ-թէր-ճիհ 207 ինճի մատտէ անա միւվաֆըզ օլարագ եազըլմըշ տըր:

Սապէ մէսէլէսինտէ, մէ-

խնդրոյն մէջ, ինչպէս է դէպ մի ցորենոյ վաճառումն իւրաքանչիւր քոռն այսչափ դահեկանի, էպու-Հանիֆէ կը վճռէ թէ վաճառումն մի քոռոյ համար միայն վաւերական է, բայց ըստ Իմամացն էպու-Նուսուֆի և Մուհամմէտի, վաճառումն կատարելապէս վաւերական է ամբողջ դէպին համար, և գինն կը վճարուի այնչափ որչափ քոռ որ կը պարունակէ այն դէպն: Այս վերջին կարծիքն, որում համամիտ են նաև բազումը յիրաւագիտաց, ընդ որս նաեւ Հիֆայէի հեղինակն, մարդկային գործառնութիւններն դիւրացնելու բընութիւնն ունի: Հետեւապէս զայն եւս ընդունեցանք ներկայ Օրինագրոց 220^{րդ} յօդուածոյ մէջ:

Ըստ էպու-Հանիֆէի, երբոր պայմանադրութեան մի մէջ ազատ ընտրութեան իրաւունք տրամադրուի, պայմանաժամն յորում այս իրաւունքն կրնայ ի գործ դրուիլ, չկրնար լինել առաւել քան երեք օր, մինչդեռ իւր երկու աշակերտք, էպու-Նուսուֆ և Մուհամմէտ, երկուց պայմանադիր կողմանց կը թողուն ըստ կա-

սէլա, քիլէսի շու գատար ղուրուշա օլմագ իւզրէ պիր երդըն պուղտայ սաթըլտըգտա, Իմամը-Աազամ րահմէթու-Լ-Լահի ալէյհ հազրէթլէ-րինին ինտինտէ, եալընըզ պիր քիլէսի հագգընտա պեյ սահիհ օլուր. վէ Իմամէյն րահմէթու-Լ-Լահի ալէյհիմա ինտլէրինտէ, օլ երդըն թէ-մամէն սաթըլմըլ օլարագ, գաչ քիլէ չըգարսա, անա կէօրէ սէմէնի վէրիլմէք Լազըմ կէլուպ, մուամէլաթը նասը թէյսիր իթմէք հասէ-պիլէ, Սահիպի Հիտայէ կի-պի նիճէ ֆիլգահա տախի պու խուսուստա անլարըն գավընը իսթիյար իյլէմիշ օլտուգլարընտան, 220^{նճի} մատտէ օլ մինվալ իւզրէ թահրիր գըլընմըլ տըր:

Իմամը-Աազամ հազրէթլէրինին ինտինտէ, Խըյա-րը Շարդըն միւտտէթի իւչ կիւնտէն զիյատէ օլմայուպ, Իմամէյն ինտինտէ իսէ, հէր գաչ կիւն մուգավէլէ օլու-նուրսա ճաիզ օլտուղունա, վէ պու խուսուստա տախի անլէրին գավըն հալու մաս-լահաթա էվֆագ կէօրիւլ-տիւլինէ մէպնի, իսթիյար օլունարագ, 300^{իւճիւ} մատ-

մըս որոշել պայմանաժամուն տեւողութիւնն: Ահա այս կարծիքն նախամեծար համարեցինք 300^{րդ} յօդուածոյ մէջ իբր առաւել համաձայն իրաց բնութեան:

Այս անհամաձայնութիւնն կայ նաեւ գինն չվճարելու պարագային մէջ զվաճառումըն Լադեղու իրաւունքն ի գործ դնելու վերաբերմամբ: Թէպէտ միայն Իմամ Մուհամմէտ ժամանակի ամեն սահմանէ ազատ կը կացուցանէ այս իրաւանց գործադրութիւնն, սակայն մենք ընդունեցանք այս կարծիքն, որ աւելի համաձայն է երկուց պայմանադրաց շահուց, և մեր 313^{րդ} յօդուածն այս իմաստով խմբագրուած է:

էպու-Հանիֆէ կը վճռէ թէ Յանձնարարանաց պայմանադրութեան մէջ, յանձնարարն կրնայ դառնալ իւր խօսքէն, բայց Իմամ էպու-Նուսուֆ չտար զայս իրաւասութիւն, երբոր շինուած առարկայն համաձայն է Յանձնարարանաց: Մեր օրերուն մէջ, յորս ձեռագործական արուեստն այսչափ մեծ ընդարձակում մի ստացած է յաշխարհի, յորս թնդանօթ, հրացան և շո-

տէտէ միւտտէթ մուդլագ օլարագ տէրճ օլունմուշ տըր:

Խըյարը Նագտտա տախի պու իսթիլաֆ ճարի օլուպ, պունտա միւտտէթին ըղլագը խուսուսուտա, Իմամը-Մուհամմէտ ալէյհի րահմէթ-իւս-Սամէտ հազրէթլէրի միւնֆէրիտ իսէ տէ, մաս-լահաթը նասա էվֆագ օլմագ հասէպիլէ, անըն գավլը իսթիյար օլունարագ, 313^{իւնճիւ} մատտէտէ տախի, ֆիւլան վագթա գատար տէյու միւտտէթ ըղլագը իւզրէ պըրաղըլմըլ տըր:

Իմամը-Աազամ հազրէթլէրինին ինտինտէ, Իսթըս-նաան միւնագըտ օլան պեյտէն միւսթասընը րիւճու իտէպիլուր իսէ տէ, Իմամը-էպու-Նուսուֆ րահմէթու-Լ-Լահի ալէյհ հազրէթլէրինին ինտինտէ, մասնու թարիֆէ միւվաֆըզ օլտուղու հալտա, րիւճու իտէմէզ, Շիմ-տի իսէ, ալէմտէ բէք չօգ քեարկեահլար եարըլարագ, պունճա թօբլար վէ թիւ-ֆէնքլէր վէ վաբօրլար մու-

գեհնաւ մատակարարելու համար այնչափ յաճախ պայմանադրութիւններ կը կընքուին, Գանձնարարանաց պայմանադրութիւնն ընթացիկ կարեւորագոյն գործերէն մինեղած է արդ, իրաւունք տալ յանձնարարին որ ըստ կամս իւր խօսքէն ետ դառնայ, կը նշանակէ խանգարել բազմաթիւ կարեւոր պայմանադրութիւններ: Դարձեալ, այս տեսակ պայմանադրութիւնն, որ նուիրագործեալ է սովորութեամբ, բազմաթիւ է կանխոյթի հետ, որ, թէ և հակառակ աւանդութեան, սակայն ընդունուած է իբր սովորութեան վրայ հիմնեալ: Ուստի հարկ դատուեցաւ նախագահել էպու-Նուսու-Փի կարծիքն իբր առաւել համաձայն ներկայ ժամանակի պահանջմանց, և ըստ այնմ խմբագրուեցաւ 392^{րդ} յօդուածն:

Որովհետեւ վիճաբանութեան ենթարկեալ խնդրոց մէջ հարկ անհրաժեշտ է գործել ըստ այն խօսից զոր նուիրագործած է Միւսլիմանաց Իմամն, ուստի եթէ Ձերդ Բարձրութիւն կը հաստատէ զայս աշխատութիւն զոր կը մատուցանեմք նմա,

գաւթէլէ վէ սիբարիշ իլէ եաբ-տըրըլա կէլուպ, Իսթըսնա քէյֆիյէթի մէսալիհի ճէսի-մէի ճարիյէտէն օլմասըյլա, միւսթասնըն՝ ագտը Իսթըսնա Փէսխտէ մուխայ-եէր օլմասը նիճէ մէսալիհի ճէսիմէյի իսլալ իտէճէյինտէն, վէ Իսթըսնա խուսուսու, խիլաֆը գըյաս օլարագ, ուրֆը նասա մէպնի իսթիհսանէն մէշրու օլան Սէլէմէ մէգըս վէ ուրֆէ միւսթէնէտ պիր քէյֆիյէթ օլտուղունտան, մասլահաթը ասրա նազարէն, Իմամը -էպու-Նուսուֆ գաւթընըն իսթիյարընա լիւղում կէօ-րիւլէրէք, 392 նճի մատտէ անա միւսթըգ օլարագ եա-զըլմըշ տըր:

Մէսալիի միւսթէհէտիւն -Փիհատա Իմամիւ-Միւս-լիմիյն հազրէթլէրի հէր գանղը գաւթ իլէ ամէլ օլունմագ իւղլէ էմր իտէր-սէ, մուճէպլինճէ ամէլ օլունմագ վաճիպ օլտուղունտան, մարուղաթը մէպու-ղա նէղտի հագայըգվէֆտի

կը խնդրեմք որ բարեհաճի հարկ եղած ջանքերն չխնայել, որպէս զի առկցեալ «ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՕՐԵՆՔ» ն վաւերացումն կարենայ ստանալ Նորին Կայսերական Վեհափառութեան կողմանէ:

8 ԶԻՆՅԻՃԵ 1285 և 10 Մարտ 1285 .

Ստորագրեալ .

ԱՀՄԵՏ ՃԵՎՏԵՌ

Նախարար Դատական Գործոց ,

ՍԵՅԻՏ ԽԱԼԻԼ

Քննիչ Էվգաֆի Պաշտօնատան ,

ՍԵՅԻՏՏԻՆ

Անդամ Պետական Խորհրդոյ ,

ԱՀՄԵՏ ԽՈՒԼՈՒՍԻ

Անդամ Արդարութեան Բարձրագոյն Ատենի ,

ԱՀՄԵՏ ՀԻԼՄԻ

Անդամ Արդարութեան Բարձրագոյն Ատենի ,

ՄՈՒՀԱՄՄԵՏ ԷՄԻՆ

Անդամ Պետական Խորհրդոյ ,

ԻՊԵՒ ԱՊԵՏՏԻՆ ԶԱՏԵ ԱԼԱԵՏՏԻՆ

Անդամ Գանձնախմբի :

Վէքեալէթբէնահիլ էրինտէ տալի գարինի Թասվիպ պույուրուլտուղու հալտա , «ՄԵՃԵԼԼԵ» ի մէլֆուֆէնին պալէասը Խադգը Հիւմայու-նը հազրէթի Խիլաֆէթբէնահի իլէ թէվլիհ պույուրուլմագ պապընտա :

Ֆի 18 ԶԻՆՅԻՃԵ 1285 վէ ֆի 10 Մարտ 1285 .

Նազըրը Տիվանը Ահքեամը Ատ-լիյէ ,

ԱՀՄԵՏ ՃԵՎՏԵՌ

Միւսթէթիշի Էվգաֆը Հիւմայուն

ՍԵՅԻՏ ԽԱԼԻԼ

Ան աաղաի Շուրայի Տէվլէթ ,

ՍԵՅԻՏՏԻՆ

Ան աաղաի Տիվանը Ահքեամը Ատ-լիյէ ,

ՍԵՅԻՏ ԱՀՄԵՏ ԽՈՒԼՈՒՍԻ

Ան աաղաի Տիվանը Ահքեամը Ատ-լիյէ ,

ՍԵՅԻՏ ԱՀՄԵՏ ՀԻԼՄԻ

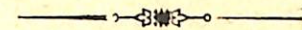
Ան աաղաի Շուրայի Տէվլէթ ,

ՄՈՒՀԱՄՄԵՏ ԷՄԻՆ

Ան աաղաի Ճէմիյէթ ,

ԻՊԵՒ ԱՊԵՏՏԻՆ ԶԱՏԵ ԱԼԱԵՏՏԻՆ

ՄԵՃԵԼԼԵԻ ԱՅՔԵԱՄՐ ԱՏԼԻՅՅԷ
Մ Ո Ւ Գ Ա Տ Տ Է Մ Է

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՕՐԻՆԱԳԻՐՔ
ՆՇՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Պ-ԻՍՄ-ԻԼԼԱՀԻ-Ր-ՐԱՀՄԱՆԻ-Ր-ՐԱՀԻՄ

ՄԵՃԵԼԼԵԻ ԱՅՔԵԱՄԸ ԱՏԼԻՅՅԷ

ՍՈՒՐԷԹԻ ԽԱԳԴԸ ՀԻՒՄԱՅՈՒՆ

“ Մոռնապիսնակ ամէկ օրոշմա , ,

Մ Ո Ւ Կ Ա Տ Տ Է Մ Է

ԻՔԻ ՄԷԳԱԼԵՅԻ ՀԱՎԻ ՏԻՐ

ՅԱՆՈՒՆ ՈՂՈՐՄԱԾԻՆ ԵՒ ԳԹԱԾԻՆ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՕՐԻՆԱԳԻՐՔ

ՊԱՅՃԻՆ ՎԱՅՍԵՐԱՎԱՆ ԻՆՔՆԱԳՐԻՆ

“ Թող ըստ այսմ գործադրուի , ,

ՆԵՐԱԾՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՏՈՒԱԾ ԱՌԱՋԻՆ
Իրաւագիտութեան սահմանն
էւ բաժանումն
ՅՕԴ. 1⁰. — Իսլամական Ի-
րաւագիտութիւնը Սրբա-
զան Օրինաց աշխարհային
գործառնութեանց վերաբե-
րող մասին գիտութիւնն է :

ՄԷԳԱԼԵՅԻ ՈՒԼԱ
Իլմի Ֆըզհըն բարիք ու
բազսիմի պէյանընտա տըր
ՄԱՏ . 1⁰. — Իլմի Ֆըզհ ,
մէսաիլի շէրիյէի ամէլիյէ-
էի պիլմէք տէր :

Իրաւագիտական տրամադրութիւնք կը վերաբերին կա՛մ հանգերձեալ կենաց և կը բովանդակեն հաւատոյ մասերն , եւ կա՛մ աշխարհային կենաց և կը բաժանին յերիւս կարգս , որք են . Ամուսնութիւնք , Գործառնութիւնք առհասարակ և Պատիժք :

Ըստ աստուածային կամաց , աշխարհի այս կարգն անփոփոխ պիտի մնայ մինչեւ նախաստեանեալ ժամանակն . արդ , այս բան կախումն ունի մարդկային սեռին յարատեւութենէն , և այդ յարատեւութեան համար , հարկ է որ արք և կանայք ամուսնանալով՝ զաւակներ ծնին և թողուն սերունդ :

Բաց աստի , մարդկային սեռին յարատեւութիւնն կախեալ է զայն բաղկացող անհատից անընդհատ տեւականութենէն : Բայց մարդն , ըստ պահանջման իւր կազմութեան , որպէս զի ապրի , արուեստագործութեանց կը կարօտի՝ հայրթայրութեամբ սնունդ , հագուստ և բնակարան : Այս արդիւնք ձեռք կը բերուի փոխադարձ ձեռնտուութեամբ և ընկերակցութեամբ : Ի մի բան , մարդն , քաղաքակրթութեամբ տրամադիր լինելով ի բնէ , չկրնար առանձինն ապրիլ ուրիշ կենդանեաց պէս , այլ կարօտ է քաղաքակրթութեան , փոխադարձ օգնութեան և ընկերակցութեան :

Սակայն , ըստ որում անձնիւր անհատ կը փոփոխուի աշխարհի որ հեշտ է իրեն , և կը խորշի այն բանէն որ տաժանելի է , վասն որոյ , առ ի անվթար պահպանութիւն արդարութեան և բարեկարգութեան , հարկ եղած է հաստատել սրբազան օրէնքներ վերա-

Մէստիլի ֆրէհլիյէ , ես՝ էմրիտիւրէթէ թէալլուգ իտէր , քի ահաքեամը իպատէթ տիր , վէ եսիստէմրի տիւնեայա թէալլուգ իտէր քի , Միւնաքէհաթ վէ Մուամէլաթ վէ Ուգուպաթ գըսմլարընա թագսիմ օլունուր :

Շէօյլէ քի , ձէնապը Հագգ պսնիզամը ալէմին վագթը մուգատտէրէտէք պէգասընը իրատէ իտուպ , պու իսէ նէվը ինսանըն պէգասընա , վէ նէվըն պէգասը թէնասիւլ վէ թէվալիւտ իչիւն զիւքիւր վէ իւնասընըն իզտիվաճընա մէնուգ տըր :

Վէ պիր տէ , նէվըն պէգասընէլասընատէմի ինգըղաըլլա տըր : Ինսան իսէ , իթիտալը միզաճը հասէպիյլէ , պէգատա , զըտա վէ լիպաս վէ մէսքէնձէ ումուրը սանաըլլէյէ մուհթաճ օլունուր Պու տալի եֆրատը պէյնինտէ թէալիւն վէ իշթիրաք հուսուլընա թէվագգուֆ իտէր : Էլ հասըլ , ինսան , մէտէնի.իւղ.դապ օլտուղունտան , սաիր հայլանաթ կիպի միւնֆերիտէն եաշայամայուպ , պասղը պիսաղը մէտէնիյէթ իլէ , եքթիկէրէ մուամէնէթ վէ միւշարէթէթ մուհթաճ տըր :

Հալպու քի , հէր շալս քէնտույէ միւլայիմ օլան շէյէ գալէպ , վէ միւղահիմ օլան շէյէ զաղապ իտէր օլտուղունտան , պէյնլէրիտէ տալ ու նիզամըն խալէլտէն մահֆուգգալմասը իչիւն , կէրէք իզտիվաճ վէ կէրէք մապիհ.իւթ.թէմէտտիւն օլան թէալիւն վէ իշթիրաք խու-

բերմամբ թէ՛ ամուսնութեան , և թէ՛ փոխադարձ օգնութեան և ընկերակցութեան որք քաղաքակրթութեան էական տարրերն են : Այս օրինաց առաջին բաժանումն է Իրաւագիտութեան Ամուսնութեանց մասն , երկրորդն է Գործառնութեանց մասն , եւ , որպէս զի քաղաքակրթութեան հաստատուն մնայ այս եղանակաւ , հարկ եղած է յօրինել պատժական տրամադրութիւններ , որք կը կազմեն Իրաւագիտութեան Պատժոց մասն :

Սոյն Գործառնութեանց մասին ամենէն աւելի գործածական տըրամադրութիւններն վաւերական մատեններէ հաւաքելով՝ ձեռնարկեցինք ներկայ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՕՐԻՆՈՒԳՐՈՑ Խմբագրութեան : Այս Օրինագիրք կը բախանի Գրքերու , որք կը ստորաբաժանին Գլուխներու և սորա՝ Հատուածներու :

Հետագայ գլխոց և հատուածոց մէջ պարունակեալ մասնաւոր տըրամադրութիւնք են որ գործադրելի պիտի լինին դատարանաց մէջ : Այսու ամենայնիւ , հեղինակութիւն ունեցող իրաւաբանք իրաւագիտական տրամադրութիւններն վերածած են կարգ մի հիմնական սկզբանց , որոց իւրաքանչիւրն իւր մէջ կը բովանդակէ բաղմաթիւ մասնաւոր տրամադրութիւններ , և որք , որպէս քաջայայտ է , ի հաստատութիւն այդ տրամադրութեանց , իբր ապացոյց կը գործածուին իսլամական իրաւագիտութեան մատենից մէջ :

Երբ որ կանխաւ խելամուտ լինի այն հիմնական սկզբանց , կ'ընտեղանայ օրինական տրամադրու-

սուսլարընտա պիր գագըմ գալանինի միւլէյէտէի շէրիյյէյէ մուհթաճ օլունուր , քի էվլէլէքիսի Ֆրէհլիյէ Միւնաքէհաթ գըսմը վէ իքիւնձիսի Մուամէլաթ գըսմը տըր : Վէ էմրի թէմէտտիւնըն պու մինվալիւզրէ բայտար օլմասը իչիւն ահաքեամը ճէզա թէրթիպի լաղըմ կէլուպ , պու տալի Ֆրէհլիյէ Ուգուպաթ գըսմը տըր :

Իշպու Մուամէլաթ գըսմընըն քէսիր.իւլ.վուգու օլան մէսալիլէ քիւթուպը միւթպէրէտէն ճէմիլէ , Գիթապլարա վէ Գիթապլար Պապլարա վէ Պապլար Ֆասլլարա թագսիմ օլունմագ իւզրէ , պու Մէսէլլէնին թէլէլիֆինէ իպթիտար օլունմուշ տըր :

Իշթէ մէհաքիմտէ մամուլունպիհ օլաճագ մէսալիլի ֆերըյյէ պէր վէճհի աթի էպլապ վէ ֆիւսուլտա զիբը օլունաճագ մէսալիտիր : Անճագ , մուհագգըքինի ֆիւգահա մէսալիլի ֆրէհլիյէյէ պիր գագըմ գալաիտի քիւլլիյէյէ իրաթա իթմիշլէր տիր քի , հէր պիրի նիճէ մէսալիլի մուհթը վէ միւշթէմիլ օլարագ , քիւթուպը ֆրէհլիյէյէտէ , միւսէլլէմաթտան օլմագ իւզրէ , պու մէսալիլին իսպաթը իչիւն տէլիլ իթթիխաղ օլունուր :

Վէ էվլէլի էմրտէ պու գալաիտըն թէֆէհիւմի մէսալիլէ իսթիւնա հասըլ իտէր վէ մէսալիլին

թիւններուն , որք այսու կը տը-
պաւորին ի միտս իւր :

Հետեւապէս , հաւաքուած են
իրաւագիտական իննսուն և ինն
սկզբունք , որք , բուն նպատակին
ձեռնարկուելէ յառաջ , իբր Երկ-
րորդ Հատուած ներկայ ներածու-
թեան , ի մէջ կը բերուին :

Թէեւ այն հիմնական սկզբանց
ոմանք , ուրոյն առմամբ , ունին
ինչ ինչ բացառութիւններ , բայց
որովհետեւ կը հաստատեն և կ'ամ-
բողջացունեն զիրար , ընդհանուր
առմամբ , կը նախատեսեն բոլոր
օրինական խնդիրներն :

ՀԱՏՈՒԱԾ ԵՐԿՐՈՐԴ

Հիմնական սկզբունք

Իրաւագիտութեան

30Դ. 2⁰. — Ու է գոր-
ծոյ մի մասին վճիռ տալու
համար , հարկ է ի նկատ
առնուլ զայն գործողին նը-
պատակն :

Այսինքն , գործոյ մի նկատ-
մամբ տնօրինելի վճիռն պարտի
ներշնչուած ըլլալ զայն գործողին
նպատակէն :

30Դ. 3⁰. — Պայմանադը-
րութեանց մէջ , հարկ է ի
նկատ առնուլ պայմանադրաց
նպատակներն և գիտումնե-
րն , ո'չ թէ նոցա գործա-
ծած բառերն և խօսքերն :

Ըստ այսմ սկզբան , վերագնման

զինչնէրտէ թէգարրուրնա վէսիւ
օլուր :

Պինաէն ալա զալիքէ , տօգսան
տօգուղ գաիտէի Ֆըգհիյէ ճէմ
իյէ , մագսուտա շիւրուտան մու-
գատտէմ , պէր վէճհի տի Մէ-
գալէի Սանյէ օլմագ իւզրէ իրատ
օլունուր :

Վէ էկերչի պունլարտան պա-
ղըսը , միւնֆերիտէն ախլ օլուն-
տուգտա , պաղը միւսթէսնյաթը
պուլունուր իսէ տէ , եէքտիկերի-
նի թախսիս վէ թագէիտ իթտիք-
լէրինտէն , մին հայսի-լմէճմու-
քիւլլիյէթ վէ ումուսթիլէթլէրինէ
խալէլ կէլմէլ :

ՄԷԳԱԼԷԻ ՍԱՆԻՅԷ

Գաւախտի Ֆըգհիյէ

պէյանընտա տըր

ՄԱՏ. 2⁰. — Պիր իշտէն մագ-
սատ նէ իսէ , հիւքմ անա
կէօրէ տիր :

Եանի , պիր իշ իւզերինէ թէրէթ-
թիւպ իտէճէք հիւքմ , օլ իշտէն
մագսատ նէ իսէ , անա կէօրէ օլուր :

ՄԱՏ. 3⁰. — Ուգուտտա ի-
թիւար՝ մէգաւըտ ու մէտ-
նիյէ տիր , էլֆաղ ու մէ-
պանիյէ տէյիլ տիր :

Պինաէն ալա զալիքէ , Պէյը պիւլ

Վէֆատա . Բէհն հիւքմիւ ճէրէյան
իտէր :

ՄԱՏ. 4. — Շէքը իլէ եա-
գըն զալիլ օլմաղ :

ՄԱՏ. 5. — Պիր շէյին պու-
լունտուղու հալ իւզրէ գալ-
մասը ասլ տըր :

ՄԱՏ. 6. — Գատիւմ գը-
տէմի իւզրէ թէրէք օլունուր :

ՄԱՏ. 7. — Զարար գա-
տիւմ օլմաղ :

ՄԱՏ. 8. — Պէրաէթի զիւմ-
մէթ ասլ տըր :

Պինաէն ալա զալիքէ , պիր քիւմ-
սէ պիրինին մալընը թէլէֆ իտուպ
տէ , մըգտարընտա իթիւաֆ իթ-
սէլէր , սէօզ միւթլիֆըն օլուպ ,
մալ սահիպի իտտիա իթտիյի զի-
յատէյի իսպաթա մուհթաճ օ-
լուր :

ՄԱՏ. 9. — Սըֆաթը ա-
րըզատա՝ ասլ օլան ատէմ
տիր :

Մէսէլա , Շէրքէթի Միւտարէ-
պէտէ քար օլուպ օլմատըղընտա
իթիւաֆ օլունաա , ատէմի ասլ

իրաւամբ վաճառման մէջ , Գրաւի
օրինական տրամագրութիւնք են
գործադրելի :

30Դ. 4. — Ստուգութիւն
մի առ ոչինչ նկատելու հա-
մար տարակոյսն չբաւեր :

30Դ. 5. — Բան մի ի'նչ
վիճակի մէջ որ գտնուած է
յանցելուն , սկզբամբ կ'ըն-
դունուի թէ նոյն վիճակին
մէջ կը մնայ յարատեւ :

30Դ. 6. — Բան մի որ
գոյութիւն ունի ի վաղուց
հետէ , անփոփոխ կը պահ-
ուի իւր վիճակին մէջ :

30Դ. 7. — Վնասակար վի-
ճակ մի չկրնար անփոփոխ
նկատուիլ՝ այնու զի գոյու-
թիւն ունի ի վաղուց հետէ :

30Դ. 8. — Սկզբամբ , մարդ
ամեն պարտականութենէ ա-
զատ կը նկատուի :

Հետեւաբար , եթէ որ ոչնչացու-
ցած լինի ուրիշի մի վերաբերեալ
իրն , և անհամաձայնութիւն ծա-
գի սորա քանակութեան վրայ , և
եթէ իրին տիրոջ պահանջուն լի-
նի աւելի քան զոր կը յայտարարէ
ոչնչացունողն , ստոյգ կը նկատուի
այս վերջնոյն խօսքն , և առաջ-
նոյն անկ է ապացուցանել իւր
պահանջած աւելորդն :

30Դ. 9. — Սկզբամբ կ'ըն-
դունուի թէ գոյութիւն չու-
նի ա'յն բանն որոյ գոյու-
թիւնն էական չէ :

Զոր օրինակ , եթէ անհամաձայ-
նութիւն ծագի թէ շահ կայ կամ
ոչ ա'յնպիսի ընկերութեան մի մէջ

յորոճման կերպով զբաղման գործը կը գնէ և միւսն կ'աշխատի և եթէ, ըստ որում շահու գոյութիւնն էական չէ, ստղբ կը ներկայացնէ իր անհաշիւ զոհումը, որ կը պահանջէ զիւր շահաբաժին, անկէ ապացուցանել շահու գոյութիւնն:

30Գ. 10. — Բան մի որոյ գոյութիւնն ժամանակաւ հաստատուած է, կը նկատուի յարատեւել իւր գոյութեան մէջ, ցորչափ հակառակն ապացուցեալ չէ:

Հետեւաբար, եթէ հաստատուի թէ իւր մի որոշ ժամանակի մի մէջ մարդու մի սեպհականած է, սատէր կը նկատուի այդ իրեն, ցորչափ տեղի ունեցած չէ պարագայ մի որ այդ սեպհականութեան իրաւունքն ջնջելու բնութիւնն ունենայ:

30Գ. 11. — Սկզբամբ կ'ընդունուի թէ ի վերջոյ տեղի ունեցած իրողութիւն մի ներկային մերձաւորագոյն ժամանակին մէջ կատարուած է:

Այսինքն, երբ անհամաձայնութիւն ծագի ի վերջոյ տեղի ունեցած իրողութեան մի պատահման պատճառն և ժամանակին նկատմամբ, ներկային մերձաւորագոյն ժամանակին մէջ կատարուած կը նկատուի, ցորչափ ապացուցեալ չէ թէ հեռաւորագոյն ժամանակի մի մէջ կատարուած է:

30Գ. 12. — Սկզբամբ, խօսք մի իւր յատուկ իմաստ

օլտուղունա պինաէն, սէօզ միւտարիպին օլուպ, սահիպի սերմայէ. բէար օլտուղունու իսպաթա մոհթամ տըր:

ՄԱՍ. 10. — Պիր զէմանտա սապիթ օլան շէյին խիլաֆընա տէլիլ օլմատըգճա, պէգասըյլա հիւքմ օլունուր:

Պինաէն ալա գալիքէ, պիր զէմանտա պիր շէյ պիր բիմաէնին միլքի օլտուղու սապիթ օլա, միլքիյէթի իղալէ իտէն պիր հալ օլմատըգճա, միլքիյէթին պէգասըյլա հիւքմ օլունուր:

ՄԱՍ. 11. — Պիր էմրի հատիսին ագրէպի էվգաթընա իղաֆէթի՝ ասլ տըր:

Եանի, հատիս օլան պիր իշին սէպէպ վէ զէմանը վուգուընտա իթիլաֆ օլունա, զէմանը պալտէ նիսպէթի իսպաթ օլունմատըգճա, հալա ագրէպ օլան զէմանա նիսպէթ օլունուր:

ՄԱՍ. 12. — Քէլամտա ասլ օլան մանաի հագըգը տըր:

տոնի պարտի ընդունուիլ:

30Գ. 13. — Երբ բացորոշ յայտարարութիւն մի կայ, ենթադրատութիւնն ի նկատ չառնուի:

30Գ. 14. — Ներելի չէ մեկնութեան ենթարկել Օրէնսդրական բացորոշ տրամադրութիւն մի:

30Գ. 15. — Խնդրոյ մի նկատմամբ հակառակ էական կանոնաց հաստատեալ տրամադրութիւն մի՝ բաղդատութեան հիմն չկրնար լինել նոյն կարգի ուրիշ խնդրոյ մէջ:

30Գ. 16. — Օրինական մեկնութիւն մի չեղծուի օրինական ուրիշ մեկնութեամբ մի:

30Գ. 17. — Դժուարութիւնն կը հրաւիրէ զգիւրացումն:

Այսինքն, անձուկ պարագայից մէջ, դժուարութիւններն բառնալու հարկն՝ օրինաւոր պատճառ մի կը լինի թղլտուութիւն ցուցունելու և գիւրացուցիչ միջոցներ տրուորինելու:

Այս սկզբան վրայ հիմնալ են փոխտուութեան, Պարտանցման և Արգէլման պէս իրաւաբանական բազմաթիւ տրամադրութիւնք: Նմանապէս, այս սկզբունքէն ներշնչեալ են բոլոր այն թղլտուութիւնք և չափաւորմունք զորս Օրէնսդիրք ցոյց տուած են օրինաց խտութեան դէմ:

ՄԱՍ. 13. — Թասրիհ մուգապէլէսինտէ՝ տէլալէթէ իթիպար եօգ տըր:

ՄԱՍ. 14. — Մէվրիտի նասստա՝ իճթիհատա մէսաղ եօգ տըր:

ՄԱՍ. 15. — Ալա-խիլաֆի-լ-գըյաս սապիթ օլան շէյ սաիրէ մէգըսիւն-ալէյհ օլմազ:

ՄԱՍ. 16. — Իճթիհատ իլէ իճթիհատ նագը օլունմազ:

ՄԱՍ. 17. — Մէշագգաթ թէյսիրի ճէլպ իտէր:

Եանի, սուուպէթ սէպէպի թէսհիլ օլուր, վէ տարլըզ վագթընտա վիւսաթ կէօսթէրիլէք լազըմ կէլուր:

Գարդ վէ Հավալէ վէ Հաճը կիպի բէք չօգ ահբեամը Ֆըգհիյէ պու ուսուլա միլթէֆէրը տըր, վէ ֆիւգահանըն ահբեամը շէրիյէտէ կէօսթէրտիլէրի բիւխաս վէ թախֆիֆաթ հէք պու գալտէտէն իսթիքրաճ օլունմուշ տուր:

30Դ. 18. — Հարկ է մեղմութիւն ցոյց տալ դժուարին պարագայից մէջ :

Այսինքն, երբ դժուարութիւն տեսնուի գործոյ մի մէջ, թոյլտուութիւն և մեղմութիւն կը ցուցուի :

30Դ. 19. — Ներելի չէ ո՛չ միայն վնաս մի պատճառել, այլ նաև ուրիշ վնասով մի զայն փոխարինել :

30Դ. 20. — Վնասն կըրնայ դարմանուիլ օրինաց սահմանին մէջ :

30Դ. 21. — Ստիպողական պարագայից մէջ, արգիլեալ բաներն ներելի կը լինին :

30Դ. 22. — Ստիպողական պարագայից մէջ թոյլատրեալ բաներն՝ կրնան ի գործ դրուիլ ստիպողականութեան սահմանին մէջ միայն :

30Դ. 23. — Օրինական պատճառաւ մի թոյլատրեալ բանն՝ կը դադարի ներելի լինելէ երբ միանգամ այս պատճառն բարձուի :

30Դ. 24. — Երբ իրաւունք մի ի գործ դնելու արգելքն բարձուի, իրաւունքն կը վերստանայ զիւրոյժ :

30Դ. 25. — Ներելի չէ վնաս մի դարմանել ուրիշ վնասով մի :

ՄԱՍ. 18. — Պիր իշ զըգ օլտուգտա միւթ թէսը օլուր :

Եանի, պիր իշտէ մէշադգաթ կէօրիւլիւնճէ, բուխսաթ վէ վիւսաթ կէօսթերիւր :

ՄԱՍ. 19. — Զարար վէ մուգապլէ պի - զ - զարար եօգ տըր :

ՄԱՍ. 20. — Զարար ի - զալէ օլունուր :

ՄԱՍ. 21. — Զարուրէթ - լէր մէմու օլան շէյլէրի միւպահ գըլար :

ՄԱՍ. 22. — Զարուրէթ - լէր քէնտու մըգտարլարընճա թադտիր օլունուր :

ՄԱՍ. 23. — Պիր էօգր իշիւն ճաիզ օլան շէյ՝ օլ էօգրըն զէվալըյլա պադըլ օլուր :

ՄԱՍ. 24. — Մանը զաիլ օլտուգտա, մէմու ալտէթ իտէր :

ՄԱՍ. 25. — Պիր զարար քէնտու միւլիլէ իզալէ օլունամագ :

30Դ. 26. — Հանրային վնասն դարմանելու համար հարկ է նախընտրել մասնաւոր վնասն :

Ըստ այսմ սկզբան, տգէտ բըժիշկն կ'արգելուի ի գործ դնել զիւր սրուեստ :

30Դ. 27. — Մանրագոյն վնաս մի կրնայ դարմանուիլ թեթեւագոյն վնասով մի :

30Դ. 28. — Երբ ոք ենթակայ լինի երկու աղետից միանգամայն, կը ստիպուի թեթեւագոյնն նախընտրել և ծայրագոյնն դարմանել :

30Դ. 29. — Երկուց չարեաց փոքրագոյնն է ընտրելի :

30Դ. 30. — Երբ ոք չարիքի մի կամ վնասի մի գործուելուն պատճառ եղած պիտի լինի՝ ի պարագային յորում եթէ ինքն բարիք մի կամ չափ մի գործէ, սովորաբար լաւագոյն է ձեռնթափ լինել այդ բարիքէն կամ չափէն, որպէս զի այն չարիքն կամ վնասն տեղի չունենայ :

30Դ. 31. — Հարկ է ըստ կարելւոյն դարմանել վնասն :

30Դ. 32. — Պէտքն, ինչի՛ հանրային կամ մասնաւոր, ստիպողական պարագայ նկատելի է :

ՄԱՍ. 26. — Զարարը ամբողջ տէֆ իշիւն զարարը խասս իսթիյար օլունուր :

Դապիպի ճահիլի մէն իթմէք պու ապտան թէֆերու իտէր :

ՄԱՍ. 27. — Զարարը էշտտ զարարը էխաֆֆ իլէ իզալէ օլունուր :

ՄԱՍ. 28. — Իքի ֆէսատ թէարուզ իթտիքտէ, էխաֆֆը իրթիքտալ իլէ սաղամընըն չարէսինէ պադըլըր :

ՄԱՍ. 29. — Էնվէնի շէր - լէյն իսթիյար օլունուր :

ՄԱՍ. 30. — Տէֆը մէֆասիտ ճէլպի մէնաֆիտէն էվլա տըր :

ՄԱՍ. 31. — Զարար պիգատէրի-լիմքեան տէֆ օլունուր :

ՄԱՍ. 32. — Հաճէթ, ումումի օլտուն խուսուսի օլտուն, զարուրէթ մէնզէլէսինէ թէնզիլ օլունուր :

Ըստ այսմ սկզբան, ներելի դատուած է վերագնան իրաւամբ վաճառումն, որ զառաջինն գործադրելի եղած է ի Պուխարա, ուր ժողովրդեան պարտուց բազմանալն հարկաւորած էր զայն:

ՅՕԴ. 33. — Ստիպողականութեան առթիւ՝ ուրիշին իրաւունքը չընջուիր:

Հետեւաբար, եթէ մարդ մի առօրին մնացած ըլլալով՝ ուրիշի մի հացն ուտէ, պարտի ապա վճարել այն հացին արժէքին:

ՅՕԴ. 34. — Հաւասարապէս արգիլեալ է տալ այն բանն զոր արգիլեալ է առնուլ:

ՅՕԴ. 35. — Հաւասարապէս արգիլեալ է ուղեւ այն բանն զոր արգիլեալ է ընել:

ՅՕԴ. 36. — Սովորութիւնն համազօր է օրինաց:

Այսինքն, սովորութիւնն, լինի՛ ընդհանուր կամ մասնաւոր, կրնայ իբր ապացոյց վարել օրինական վճռոյ մի արձակման համար:

ՅՕԴ. 37. — Ժողովրդային գործածութիւնն կամ սովորութիւնն է մի գորաւոր ապացոյց՝ որոյ համաձայն ընթանալ անհրաժեշտ կը լինի ի պահանջել հարկին:

ՅՕԴ. 38. — Էապէս իբր անկարելի կը նկատուի ա՛յն բանն որ սովորաբար անկարելի նկատուած է:

Պէյը պիւլ-վէֆանըն թէճվիզի պու գապիլտէն տիր, քի Պուխարա էհալիսինտէ պօրճ թէքէսսիւր իթտիքտէ, կէօրիւէն իհթիյաճ իւղէրինէ պու մուամէլէ մէրի-իւլ-իճրա օլմուշ տըր:

ՄԱՏ. 33. — Ըզդըրար զայրըն հագգընը իպղալ իթմէզ:

Պինաէն ալա զալիքէ, պիւր աւէմ աճ գալըպ տա պիւրինիէ էքմէյինի եէսէ, պատէհու գըյմէթինի վէրմէսի լաղըմ կէլը:

ՄԱՏ. 34. — Ալմասը մէմնու օլան շէյին վէրմէսի տախի մէմնու օլուր:

ՄԱՏ. 35. — Իշլէնմէսի մէմնու օլան շէյին իսթէնմէսի տախի մէմնու օլուր:

ՄԱՏ. 36. — Ատէթ մուհաքքէմ տիր:

Եանի, հիւքմը շէրիյի իսպաթ իշիւն ուրֆ ու ատէթ հիւքմ գըլընուր, կէրէք ամմօլուռն վէ կէրէք խասս օլուռն:

ՄԱՏ. 37. — Նասըն իսթիմալի պիր հուճճէթ տըր, քի անընլա ամէլ վաճիպ օլուր:

ՄԱՏ. 38. — Ատէթէն միւմթէնը օլան շէյ՝ հագըգաթէն միւմթէնը կիպի տիր:

ՅՕԴ. 39. — Անուրանալի է թէ օրինաց մասնաւոր տրամադրութիւնք կրնան փոփոխիլ ժամանակաց փոփոխութեամբ:

ՅՕԴ. 40. — Երբ բառ մի իւր յատուկ նշանակութեանէն տարբեր նշանակութեամբ գործածել սովորութիւն լինի, այն բառ իւր յատուկ նշանակութեամբ չըմբռնուիր այլ ևս:

ՅՕԴ. 41. — Սովորութիւնն այն պայմանաւ միայն վաւերական կը լինի եթէ ընդհանուր կամ առաւելակշիռ է:

ՅՕԴ. 42. — Ընդհանուր և առաւելակշիռ սովորութիւնն միայն վաւերական է, ո՛չ թէ այն սովորութիւնն որ սակաւագէպ պարագայից մէջ ընդունուած է:

ՅՕԴ. 43. — Սովորութեամբ ծանօթ եղած բանն օրինապէս և բացորոշապէս տրամադրեալ կը նկատուի:

ՅՕԴ. 44. — Վաճառականաց միջեւ կատարուած առեւտրական գործառնութեանց մէջ սովորական եղող բանն՝ իրենց մէջ բացորոշապէս պայմանադրեալ կը նըկատուի:

ՅՕԴ. 45. — Սովորութեամբ

ՄԱՏ. 39. — Էզմանըն թէզայեիւրյիլէ ահքեամըն թէզայեիւրի ինքեար օլունամազ:

ՄԱՏ. 40. — Ատէթըն տէլալէթիլէ մանայի հագըգը թէրք օլունուր:

ՄԱՏ. 41. — Ատէթ անճագ մուդդարըտ եախօտ զալիպ օլուռգտա միւթէպէր օլուր:

ՄԱՏ. 42. — Իթիպար՝ զալիպի շայըա օլուպ նատիրէ տէյիլ տիր:

ՄԱՏ. 43. — Ուրֆէն մարուֆ օլան շէյ՝ շարգ գըլընմըշ կիպի տիր:

ՄԱՏ. 44. — Պէյնէթ-թիւճճար մարուֆ օլան շէյ պէյնէթիւտէ մէշրուդ կիպի տիր:

ՄԱՏ. 45. — Ուրֆ իլէ

Թեամբ նշանակեալ բանն համազօր է ա՛յնմ որ օրինական տրամադրութեամբ կը նշանակուի :

30Դ. 46. — Երբ հարկաւոր գործոյ մի մէջ արդեւք մի ծագի , արդեւքն նախագասելի է :

Հետեւաբար , պարտապանն չի կրնար ուրիշին վաճառել այն առարկայն զոր՝ իւր պարտուց ի փոխարէն՝ ի գրաւի դրած է իւր պարտիրջ քով :

30Դ. 47. — Այն որ էապէս կախումն ունի բանէ մի՝ օրինապէս եւս կախումն կ'ունենայ անտի :

Հետեւապէս , երբ յղի անասուն մի վաճառուի , նորա որովայնին մէջ գտնուող ձագն միանգամայն վաճառուած կը նկատուի :

30Դ. 48. — Երկրորդական մասին նկատմամբ՝ գըլխաւոր մասէն անկախաբար վճիռ չկրնար տրուիլ :

Զոր օրինակ , յղի անասնոյ մի որովայնին մէջ գտնուող ձագն չի կրնար ուրոյն վաճառուիլ :

30Դ. 49. — Բանի մի տէր եղողն այդ բանին երկրորդական մասանց եւս տէր կը լինի :

Զոր օրինակ , տուն մի գնող մարդն կը տիրանայ նաեւ այն ճամբուն որ կը տանի յայն :

30Դ. 50. — Երբ գլխաւոր մասն ջնջուի , այս պատճառաւ երկրորդական մասն

Թայեին՝ նասս իլէ Թայեին կիպի տիր :

ՄԱՏ. 46. — Մանը վէ մուգթէզը Թէարուզ իթտիքտէ , մանը Թագտիմ օլունուր :

Պինաէն ալա զալիքէ , պիր տէմ պօրճըւսու եւտինտէ մէրհուն օլան մալընը ախէրէ սաթամազ :

ՄԱՏ. 47. — Վիւճուտտա պիր շէյէ Թապի օլան՝ հիւքմտէ տախի անա Թապի օլուր :

Պինաէն ալա զալիքէ , պիր կէպէ հայլան սաթըլտըգտա , գարնընտաքի եալըուսու տախի Թէպան սաթըլմըշ օլուր :

ՄԱՏ. 48. — Թապի օլան շէյէ այրըճա հիւքմ վէրիլմէզ :

Մէսէլա , պիր հայլանըն գարնընտաքի եալըուսու այրըճա սաթըլմազ :

ՄԱՏ. 49. — Պիր շէյէ մալիք օլան քիմտէ օլ շէյին զարուրիյաթընտան օլան շէյէ տախի մալիք օլուր :

Մէսէլա , պիր խանէյի սաթուն ալան քիմտէ անա մուսըլ օլան գարիգա տախի մալիք օլուր :

ՄԱՏ. 50. — Ասլ սագըդ օլտուգտա , ֆէր տախի սագըդ օլուր :

միանգամայն կը ջնջուի :

30Դ. 51. — Երբ միանգամ իրաւունք մի ջնջուի , չկրնար այլ եւս վերահաստատուիլ :

Այսինքն , իրաւանց կորուստն անդարմանելի է :

30Դ. 52. — Երբ բան մի ջնջուի , այդ բանին՝ լուեկայն նշանակած բանն եւս կը ջնջուի :

30Դ. 53. — Երբ անկարելի լինի նոյնութեամբ յանձնել պարտաւորեալ բան մի , հարկ է հատուցանել այդ բանին փոխարէն արժէքինը :

30Դ. 54. — Անուղղակի կերպիւ ներելի կրնայ դատուիլ այն բանն որ ուղղակի ներելի չդատուիր :

Զոր օրինակ , ներելի չէ գնորդին փոխանորդ կացուցանել զվաճառորդն առ ի ստանալ զվաճառեալ իրն . բայց երբ արմտիք գընողն պարկ մի յանձնէ վաճառողին , որպէս զի յետ չափելոյ իւր գնած արմտիքն այդ պարկին մէջ լեցունէ , եւ երբ վաճառողն պարկին մէջ լեցունէ արմտիքն , յանձնըման գործողութիւնն լուեկայն եւ անուղղակի կատարուած կը նկատուի :

30Դ. 55. — Ի սկզբան աններելի դատուած բանն կրնայ ներելի դատուիլ իսկ եւ իսկ կատարուելէ յետոյ :

Զոր օրինակ , վաւերական չէ նուիրել անհատ բաժինն . սակայն

ՄԱՏ. 51. — Սագըդ օլան շէյ ալտէթ իթմէզ :

Եանի , կիտէն կէրի կէլմէզ :

ՄԱՏ. 52. — Պիր շէյ պագըլ օլտուգտա , անըն գըմնընտաքի շէյ տախի պագըլ օլուր :

ՄԱՏ. 53. — Ասլըն իֆասը գապիլ օլմատըղը հալտա , պէտէլի իֆա օլունուր :

ՄԱՏ. 54. — Պի-դ-դաթ Թէճվիզ օլունմայան շէյ պի-թ-Թէպ Թէճվիզ օլունապիլիր :

Մէսէլա , միւշթերի՝ մէպէյի գապը իչիւն պայիի Թէվթիլ իթսէ , ճաիզ օլմազ . էմմա , իշթիրա կյլէտիյի զախիրէյի էօլչիւպ գոյմագ իչիւն պայիէ չուվալը վէրիպ , օ տախի զախիրէյի չուվալա վաղ իտիճէք , զըմէն վէ Թէպան գապը պուլունուր :

ՄԱՏ. 55. — Իպթիտաէն Թէճվիզ օլունմայան շէյ՝ պէգաէն Թէճվիզ օլունապիլիր :

Մէսէլա , հըսսէի շայիայը հիպէ իթմէք սահիհ տէյիլ տիր . էմ

երբ , առարկայն իսկ և իսկ տրուելէ յետոյ , երբորդ անձ մի յերևան ելնէ և յետ ազատացանելոյ թէ ինքն իրաւատէր է այն նուիրեալ առարկային մի անհատ բաժինին , գրաւէ զայն , նուիրատուութիւնն չեղծուիր այս առթիւ , այլ քննարկութեան կը սեպհականի նուիրելակին :

30Դ. 56. — Դիւրագոյն է անհոփոփս պահել բան մի իւր գտնուած վիճակին մէջ , քան ի նորոյ արտադրել զայն :

30Դ. 57. — Զրիարար տրուած բաներն ա՛յն ատեն միայն սեպհականութիւն կ'արտադրեն , երբ ստացման գործողութիւնն կատարուի :

Զոր օրինակ , նուիրատուութիւն մի կատարեալ չէ՝ ցորչափ նուիրելակն չէ ստացած նուիրեալ առարկայն :

30Դ. 58. — Հպատակաց կամ ենթակայից վրայ ի գործ դրուած իշխողութիւնըն հանրային օգտին վրայ հիմնեալ է :

30Դ. 59. — Մասնաւոր պաշտպանին իրաւասութիւնըն նախադաս է քան ընդհանուր պաշտպանին իրաւասութիւնն :

Զոր օրինակ , Լեֆէի մասին , Քիւնիւն իրաւասութիւնն նախադաս է քան դատաւորին իրաւասութիւնն :

մա պիր մալը մէվհուպըն պիր հըսսէի շայխասընա պիր միւսթասըգգ չըգըպտա զապթ իթսէ , հիպէ պադըլ օլմայուպ , հըսսէի պադըլէ մէվհուպիւն-լէյհին մալը օլուր :

ՄԱՍ. 56. — Պէգա իպթիտատան էսհէլ տիր :

ՄԱՍ. 57. — Թէպէրրու՝ անձագ գապղ իլէ թէմամ օլուր :

Մէսէլա , պիր ատէմ պիրինէ պիր շէյ հիպէ իթսէ , գապղէ-լ-գապղ հիպէ թէմամ օլմաղ :

ՄԱՍ. 58. — Բէյյէ եանի թէպաա իւզէրինէ թէսարրուֆ՝ մասլահաթա մէնուլթ տըր :

ՄԱՍ. 59. — Վէլայէթի խասսա վէլայէթի ամմէտէն ագվա տըր :

Մէսէլա , Միւթէվէլիի վագֆըն վէլայէթի՝ Գատընըն վէլայէթին տէն ագվա տըր :

30Դ. 60. — Նախադասելի է ո՛ր և է իմաստ մի ընծայել խօսքի մի քան թէ անիմաստ նկատել զայն :

Այլով բանիւ , երբ կարելի է յատուկ կամ փոխաբերական նշանակութիւն մի վերագրել խօսքի մի , պէտք չէ իրր անշան կամ անիմաստ զանց առնուլ զայն :

30Դ. 61. — Երբ անկարելի և կամ դժուարին լինի մեկնել բառերն իրենց յատուկ և կամ սովորական նշանակութեամբ , յայնժամ նոցա փոխաբերական նշանակութիւնն ի նկատ կ'առնուի :

30Դ. 62. — Երբ կարելի չլինի ո՛ր և է իմաստ մի ընծայել խօսքի մի , յայնժամ իրր անիմաստ զանց կ'առնուի :

Այլով բանիւ , երբ կարելի չէ ո՛չ յատուկ և ո՛չ փոխաբերական նշանակութիւն մի վերագրել խօսքի մի , յայնժամ անիմաստ կամ անշան կը նկատուի :

30Դ. 63. — Անբաժանելի բանի մի մէկ մասն յիշելն համազօր է ամբողջն յիշելուն :

30Դ. 64. — Այն որ բացարձակ է՝ բացարձակ արդիւնք կ'արտադրէ , եթէ չապացուցուի թէ բացորոշապէս կամ լռելեայն սեղմումն կայ :

ՄԱՍ. 60. — Ի՞նչամբն իմալը՝ իհմալընտան էվլա տըր :

Եանի , պիր քէլամըն պիր մանյա համը միւմքին օլտուգճա , իհմալ եանի մանասըլ իթիպար օլունմամալ տըր :

ՄԱՍ. 61. — Մանաի հագըգը միւթէազգիր օլտուգտա , մէճազա կիտիլիր :

ՄԱՍ. 62. — Պիր քէլամըն իմալը միւմքին օլմազ իսէ , իհմալ օլունուր :

Եանի , պիր քէլամըն հագըգը վէ մէճազի պիր մանյա համը միւմքին օլմազ իսէ , օլ հալտա միւհմէլ եանի մանասըլ պրաղըլըր :

ՄԱՍ. 63. — Միւթէճէգի օլմայան պիր շէյին պազընը գիբր իթմէք քիւլլինի գիբր կիպի տիր :

ՄԱՍ. 64. — Մուդլազըլազը իւզրէ ճարի օլուր , էկէր նասսէն եախօտ տէլալէթէն թագեիտի տէլիլի պուլունմազ իսէ :

307. 65. — Ընդունայն է նկարագրել այն բանն որ ներկայ է. ընդհակառակն, վաւերական է նկարագրել այն բանն որ բացակայ է:

Ձոր օրինակ, եթէ վաճառորդն, վաճառման ժողովոյն մէջ գտնուող գորշ ձի մի վաճառած միջոցին, ըսէ. «Այս սեւ ձին վաճառեցի այսքան հազար դահեկանի», այս առաջարկ վաւերական կը լինի և «ե» ասացուածն չնդեալ կը նկատուի: Սակայն երբ իբր սեւ վաճառէ գորշ ձի մի որ ներկայ չէ վաճառման պահուն, նկարագրին վաւերական կը լինի, ուստի և վաճառումն չկատարուիր:

307. 66. — Ամեն պատասխան կը նկատուի անդրադարձօրէն պարունակել հարցման միւսնոյն բառերն:

Այսինքն, եթէ պատասխանողն պարզապէս հաստատէ հարցումն, կը նկատուի կրկնած լինել ինչ որ ըսուած է հարցման մէջ:

307. 67. — Կարելի չէ նշանակութիւն մի վերագրել լռութեան. սակայն լռութիւնն յայտարարութիւն կը նշանակէ, եթէ ոք լռէ ա՛յն պարագային մէջ ուր խօսիլ հարկ է:

Այսինքն, երբ մարդ մի լռութիւն պահէ, չկրնար ըսուիլ թէ՛ այս ինչ խօսքը խօսած եղաւ. սակայն երբ լռէ ա՛յնպիսի պարագայի մի մէջ ուր պարտի խօսիլ, իւր լռութիւնն կը նշանակէ յայտարարութիւն և հաւանութիւն:

307. 68. — Թաղուէն դուր.

ՄԱՍ. 65. — Հազար տաքի վասֆ լաղվ, վէ զախվ-տէքի վասֆ միւթէպէր տիր:

Մէսէլա, պայի, մէճիսի պէյտէ հազար օլան պիր գըր աթըր սաթա-ճադ օլտուղու հալտա, «Շու եա-ղըղ աթըր շու գատար պին դու-րուշա սաթտըմ» տէսէ, իճապը միւթէպէր օլուպ, եւաղը թապիրի լաղվ օլուր: Էմմա մէյտանտա օլմոյան պիր գըր աթըր եաղըղ տէ-յու սաթսա, վասֆ միւթէպէր օլմաղա, պէյ միւնադըտ օլմաղ:

ՄԱՍ. 66. — Սիւալ՝ ճէ-վապտա իատէ օլունմուշատտ օլունուր:

Եանի, թաստիգ օլունան պիր սիւալտա նէ տէնիլմիշ իսէ, միւ-ճիպ անը սէյլէմիշ հիւքմիւնտէ տիր:

ՄԱՍ. 67. — Սաքիթէ պիր սէօղ իսնատ օլունմաղ-լաքին մարազը հաճէթտէ սիւքութ պէյան տըր:

Եանի, սիւքութ իտէն քիմէյէ «Շու սէօղիւ սէյլէմիշ օլտու» տէ-նիլմէղ-լաքին սէյլէյէճէք եերտէ սիւքութ իթմէսի իգրար վէ պէ-յան տտտ օլունուր:

ՄԱՍ. 68. — Պիր շէյին՝

ծոց վրայով ստացուած ծա-նօթութիւնն համազօր է ճշմարտութեան:

Այսինքն, ի մասին այն թա-գուն գործոց որոց ճշմարտութեան իրազեկ լինել դժուարին է, այն գործոց առերեւոյթ ապացոյցն վըճ-ուոյ հիմն կը գործածուի:

307. 69. — Կարելի է պայմանագրութիւն կնքել ինչպէս բանիւ բերանոյ նոյնպէս եւ թղթակցու-թեամբ:

307. 70. — Համբերուն ծանօթ նշաններն համազօր են լեզուի միջոցաւ եղած յայտարարութեանց:

307. 71. — Թարգմանին միջոցաւ եղած յայտարարու-թիւնն ընդունելի և վաւե-րական է ամեն պարագայի մէջ:

307. 72. — Վաւերական չէ այն կարծիքն որոյ անհիմն ըլլալն կը յայտնուի ի վեր-ջոյ:

307. 73. — Երբ օրի-նական ենթադատութիւն, այսինքն, փաստի մի վրայ հիմնեալ հաւանականութիւն կայ, ապացոյցն անզօր կը մնայ:

Ձոր օրինակ, երբ մարդ մի յընթացս իւր մահադուշակ հի-ւանդութեան, խոստովանի թէ այսքան դահեկան կը պարտի իւր ժառանգորդներէն միոյն, իւր այս

ուսմուրը պաղքնէտէ տէլի-լի՝ օլ շէյին մագամընա գա-խմ օլուր:

Եանի, հագըգաթընա ըգըլա միւթէասսիր օլան ուսմուրը պա-ղքնէտէ, տէլիլի զահիրիսի իլէ հիւքմ օլունուր:

ՄԱՍ. 69. — Սիւքեա-թէպէ՝ մուխադապա կիպի տիր:

ՄԱՍ. 70. — Տիւրիզին ի-շարէթի մահուտէսի լիսան իլէ պէյան կիպի տիր:

ՄԱՍ. 71. — Թէրճէմա-նըն գալլը հէր խուսուտա գապուլ օլունուր:

ՄԱՍ. 72. — Խադասը զահիր օլան զաննա իթիպար եօգ տըր:

ՄԱՍ. 73. — Սէնէտէ միւսթէնէտ օլան իհթիմալ իլէ հուճճէթ եօգ տըր:

Մէսէլա, պիր քիմէ վերէսէ-սինտէն պիրինէ շու գատար դու-րուշ պօրճու օլտուղունու իգրար իթտիլի թագտիրտէ, էկէր մերա-զը մէվթիւտէ իսէ, տիկէր վերէ-

խոստովանութեամբ պարտքն չի կրնար ապացուցուիլ, ցորչափ իւր միւս ժառանգորդք հաստատած չեն դայն: Քանզի իւր մահամերձ վիճակի մէջ գտնուիլն կը հաստատէ այն օրինակն ենթադրատուութիւնն թէ՛ այդ մարդուն նըպատակն եղած է նպաստաւորել իւր ժառանգորդաց մին ի ֆլուսս այլոց: Բայց եթէ այդ մարդ իւր առողջ վիճակին մէջ խոստովանած է այդ պարտքն, իւր այս խոստովանութիւնն վաւերական կը լինի, վասն զի այս պարտքային մէջ նըպաստաւորման հաւանականութիւնն պարզապէս տեսակ մի տարակոյս ըլլալով՝ չարգելէր խոստովանութեան վաւերականութիւնն:

307. 74. — Մտացածին հաւանականութեան վրայ վճիռ չկրնար անօրինուիլ:

307. 75. — Երբ բան մի փաստով կամ արդարացի վկայութեամբ ապացուցուի, ակնյայտ կերպիւ ապացուցեալ կը նկատուի:

307. 76. — Դատախազին անկէ ապացոյց յառաջ բերել իւր ըրած պահանջումն հաստատելու համար, իսկ երդնուլ անկէ ա՛յնմ որ կը ժխտէ իւր հակառակորդին ըրած պահանջումն:

307. 77. — Ապացոյցն բանի մի արտաքին երևոյթին հակառակն հաստատելու կը ծառայէ, իսկ երդումը՝ բան մի իւր բնական վիճակին մէջ անփոփոխ պա-

սէ թաստիգ իթմէտիք՝ պու իգրարը հուճճէթ տէյիլ տիր, Զիրա, տիկէր վէրէսէտէն մալ գաչըրմագ իհթիմալը՝ մէրագը մէվթէ միւսթէնէտ տիր: Էմնա հալը սըհհաթընտա իսէ, իգրարը միւթէպէր օլուր, վէ օլ հալտէ օլան իհթիմալ՝ միւճէրրէտ պիր նէվի թէվէհհիւմ օլտուղունտան, իգրարըն հուճճիյէթինէ մանը օլմագ:

ՄԱՍ. 74. — Թէվէհհիւմ մէ իթիպար եօգ տըր:

ՄԱՍ. 75. — Պիւրհան իլէ սապիթ օլան շէյ՝ այանէն սապիթ կիպի տիր:

ՄԱՍ. 76. — Պէյյինէ միւտտաի իչիւն վէ եհմին միւնքիր իւզէրինէ տիր:

ՄԱՍ. 77. — Պէյյինէ խիւաֆը զահիրի իսպաթ իչիւն, վէ եհմին ասլը իպգա իչիւն տըր:

հելու:

307. 78. — Երբ դատ մի ապացոյցով հաստատուի և ըստ այնմ վճիռ տրուի, այդ վճիռ կը ներգործէ նաև այլոց վրայ: Իսկ երբ դատ մի խոստովանութեամբ հաստատուի և ըստ այնմ վճիռ տրուի, այդ վճիռ կը զօրէ խոստովանութիւնն ընողին դէմ միայն:

307. 79. — Մարդ մի իւր իսկ խոստովանութեամբըն կը դատուի:

307. 80. Հակասութեան պատճառաւ ապացոյցն կ'եղծուի. սակայն և այնպէս հակասողին դէմ արտասանուած վճիռն անեղծ կը մընայ:

Զոր օրինակ, երբ քաղաքային դատի մի մէջ վկայք իրենց վկայութիւնն յետս կոչելով՝ հակասութեան մէջ ինկնան, նոցա վկայութիւնն անզոր կը լինի ի սպառ: Սակայն եթէ դատարանն, նոցա նախորդ վկայութիւնն հիմն ըլլանելով, արդէն արտասանած է զիւր վճիռ, այս վճիռ չկրնար եղծուիլ, այլ վկայք կը դատապարտուին տուեալ վճռեալ իրն:

307. 81. — Կրնայ պատահիլ որ երկրորդական մասըն ապացուցուի և սակայն գլխաւոր մասն չապացուցուի:

Զոր օրինակ, եթէ մարդ մի ըսէ. «Այնինչն այսքան դահեկան

ՄԱՍ. 78. — Պէյյինէ հուճճէթի միւթէատաիյէ, վէ իգրար հուճճէթի գասըրէ տիր:

ՄԱՍ. 79. — Քիչի իգրարըյլա մուսխաղա օլունուր:

ՄԱՍ. 80. — Թէնագուզ իլէ հուճճէթ գալմագ. լաքին միւթէնագըզըն ալէյհինէ օլան հիւքմէ խալէլ կէլմէզ:

Մէսէլա, շահիտէր շէհատէթլէրինտէն ըիւճու իլէ թէնագուզ իթաիքլէրինտէ, շէհատէթլէրի հուճճէթ օլմագ: Լաքին էվլէլքի շէհատէթլէրի իւզէրինէ գատը հիւքմ իթմիշ իսէ, պու հիւքմ տաթի պօղըլմայըպ, մահքիւմիւն պիհի շահիտէրին թաղմին իթմէսի լաղըմ կէլուր:

ՄԱՍ. 81. — Ասլ սապիդ օլմատըզը հալտա, ֆէրըն սապիթ օլտուղու վար տըր:

Մէսէլա, պիր քիմնէ ֆիւլանըն ֆիւլանա շու գատար զուրուշ տէյնի վար տըր, պէն տաթի անա

կը պարտի այս ինչին և ես երաշխաւոր եմ այնմ, և եթէ բուն պարտապանն ժխտէ այս պարտքը, ուստի և պարտատէրն դատաստանով պահանջէ զայն, հարկ կը լինի որ երաշխաւորն հատուցանէ այն գումարը:

30Գ. 82. — Երբ օրինաւոր թէութիւն մի հաստատութիւն գտնէ, այդ թէութեանէն կախումն ունեցող բանն հարկաւորապէս հաստատութիւն կը գտնէ:

30Գ. 83. — Հարկ է ըստ կարելոյն յարգել պայմանը, եթէ սա անհամաձայն չէ օրինաց:

30Գ. 84. — Թէութեան ներքեւ տրուած խոստումներն ա՛յն ատեն միայն արդիւնք կ'արտադրեն, երբ նոյն թէութեանէն կախումն ունեցող բանն հաստատութիւն գտնէ:

Զոր օրինակ, եթէ մարդ մի ըսէ մէկուն. «Դու այդ բանն այս ինչ մարդուն վաճառէ՛, եթէ նա դորա գինն չվճարէ, ես պիտի վճարեմ», և եթէ այն բանը գրնդն չվճարէ գինն, այս խոստումըն ընող մարդն կը պարտի վճարել այն բանին գինը:

30Գ. 85. — Բանի մի վայելքը փոխարինութիւնն է այն պատասխանատուութեան որ կ'ենթադրուի ի պարագային յորում եթէ այդ բան ոչնչանայ:

Քէֆիլ իմ անէ, վէ տսիւն ինքեալը իւզերինէ տաին իտտիա իթսէ, մէպլաղը մէղպուրու քէֆիլին վէրմէսի լաղըմ կէլուր:

ՄԱՏ. 82. — Շարդըն սուպուլթի ինտինտէ, անա մուալլադ օլան չէյին սուպուլթի լաղըմ օլուր:

ՄԱՏ. 83. — Պի-գատէ-րի-լ-իմքեան շարդա միւրաաթ օլունմադ լաղըմ կէլուր:

ՄԱՏ. 84. — Վատլար սուրէթի թալիգի իքթիսա իլէ լաղըմ օլուր:

Մէսէլա, «Մէն պու մալը ֆիւլան ատէմէ սա'թ, եկէր ագճէսի նի վէրմէզ իսէ պէն վէրիբիմ անէ, վէ մալը ալան ագճէյի վէրմէսէ, պու վատը իտէն քիմէնին ագճէյի վէրմէսի լաղըմ կէլուր:

ՄԱՏ. 85. — Պիր չէյին նէֆը զամանը մուգապէլէսինտէ տիր:

Այսինքն, ըստ որում երբ բան մի ոչնչանայ փնտն որու որ կը պահպանի՝ կը նշանակէ թէ նա է պատասխանատու, վասն որոյ նորա այս կերպիւ ստանձնած պատասխանատուութիւնն կը փոխարինուի այն բանին վայելքով:

Զոր օրինակ, երբ գնորդն իւր գնած մի անասունն վաճառորդին վերադարձունէ վաճառարեկ թերութեան պատճառաւ, գնորդն չպաշտիր վարձք վճարել՝ զանասունըն դործածած լինելուն համար, վասն զի եթէ անասունն, վերադարձուելէ յառաջ, ստատկելու լինէր, սորա փնտն գնորդին պիտի վերաբերէր:

30Գ. 86. — Ուր վարձագին կը հարկաւորի, անդ փնտուց հատուցումն կամ պատասխանատուութիւն չը հարկաւորի, և փոխադարձաբար:

30Գ. 87. — Վնասն օգուտին փոխարինութիւնն է:

Այսինքն, նա որ կը վայելէ բանի մի օգուտը, պարտի կրել նաեւ նորա փնտը:

30Գ. 88. — Նեղութիւնն կը համեմատի օգուտին եւ օգուտն՝ նեղութեան:

30Գ. 89. — Գործոյ մի պատասխանատուութիւնն անոր հեղինակին կը վերադրուի, և մինչեւ որ բռնութիւն ի գործ դրուած չլինի, զայն հրամայողին չվերադրուիր:

30Գ. 90. — Երբ միանգամայն գոյութիւն ունեւնան ուղղակի գործիչ մի,

եանի, պիր չէյ թէլէֆ օլտուղու թագաւորտէ, խասարը քիմէ ախտ իսէ՝ անըն զամանընտա տէմէք օլուպ, օլ քիմէնին պու վէճճէլէ զամանը օլ չէյ իլէ ինթիֆաէ մուգապիլ օլուր:

Մէսէլա, իռյարը պպ իլէ ըէտտ օլունան պիր հայվանը միւշթէրի գուլլանմըշ օլմասընտան տօլլը պսյի իւճրէթ ալամադ. զիրա, գապլէ-ր-ըէտտ թէլէֆ օլայտը, խասարը միւշթէրիյէ ախտ օլաճագ իտի:

ՄԱՏ. 86. — Իւճրէթ իլէ զաման միւճթէմը օլմադ:

ՄԱՏ. 87. — Մազարրաթ մէնֆաաթ մուգապէլէսինտէ տիր:

Եանի, պիր չէյին մէնֆաաթընա նաիլ օլան անըն մազարրաթընա միւթէհամիլ օլուր:

ՄԱՏ. 88. — Բիւլֆէթ նիմէթէ վէ նիմէթ քիւլֆէթէ կէօրէ տիր:

ՄԱՏ. 89. — Պիր ֆիլըն հիւքմիւ ֆաիլինէ միւգաֆ գըլընուր, վէ միւճպիր օլմատըգճա ամիրինէ միւգաֆ գըլընմադ:

ՄԱՏ. 90. — Միւպաչիր, եանի, պի-դ-գաթ ֆաիլ իլէ միւթէսէ պպիպ միւճթէմը

այսինքն, գործողութիւն մի անձամբ կատարող մի, և անձ մի որ անուղղակի պատճառ եղած է այդ գործողութեան կատարման, առաջինն միայն պատասխանատու կը լինի:

Զոր օրինակ, եթէ մէկն ուրիշի մի անասունն ձգէ գուրի մի մէջ զոր մարդ մի փորած է հասարակաց ճամբուն վրայ, և անոր սատակման պատճառ լինի, անասունըն ձգողն միայն պատասխանատու է, իսկ գուրը փորող մարդուն վրայ պատասխանատուութիւն չձանրանար:

ՅՕԴ. Գ1. — Երբ մարդ մի իւր իրաւանց գործադրման միջոցին վնաս մի պատճառէ մէկուն, պատասխանատու չլինիր այս առթիւ:

Զոր օրինակ, եթէ մարդու մի ձեռք իւր կալուածին մէջ փորուած գուրին մէջ ուրիշի մի անասունն ինկնայ և սատակի, այդ մարդ չպարտիր տուժել այն անասնոյն գինը:

ՅՕԴ. Գ2. — Երբ ոք ուղղակի վնաս մի պատճառէ այլում, պարտի տուժել զայն, մինչեւ իսկ եթէ ակամայ կամ առանց կանխամիտածութեան գործած է:

ՅՕԴ. Գ3. — Երբ ոք անուղղակի վնաս մի պատճառէ այլում, չպարտիր տուժել զայն, եթէ կամաւ կամ կանխամտածութեամբ գործած չէ:

ՅՕԴ. Գ4. — Երբ կենդան

օլտուգտա, հիւքմը էվէլէլ ֆաիլէ միւգաֆ գըլընուր:

Մէսէլա, պիւրինին դարիգը ամբտա գաղմըլ օլտուղու գուլույա, տիկերի պիւրինին հայվանը իլգա իլէ իթլաֆ իթսէ, օ' զամին օլուպ, գուլույա հաֆը իտէն քիմսէյէ զաման լաղըմ կէլմէլ:

ՄԱՏ. Գ1. — Ճէվաղը չէրի զամանա միւնաֆի օլուր:

Մէսէլա, պիւր ատէմին քէնտի միւրինտէ գաղմըլ օլտուղու գուլույա պիւրինին հայվանը տիւլուպ թէլէֆ օլսա, զաման լաղըմ կէլմէլ:

ՄԱՏ. Գ2. — Միւպաչիր միւթէամմիտ օլմասատա՝ զամին օլուր:

ՄԱՏ. Գ3. — Միւթէսէպալիպ միւթէամմիտ օլմաստըգճա՝ զամին օլմաղ:

ՄԱՏ. Գ4. — Հայվանա

նիք, իրենց յատուկ բընաղդմամբ, վնաս մի պատճառէն կամ ոճիր մի գործէն, ոչ ոք պատասխանատու կը լինի այս առթիւ:

ՅՕԴ. Գ5. — Երբ մարդ մի առանց բռնութիւն ի գործ դնելու հրամայէ մէկուն որ իբր տէր գործածէ ուրիշի մի սեպհականած բանը, նորա այս հրամանն անվաւեր է:

ՅՕԴ. Գ6. — Ո'չ ումէք ներելի է իբր տէր գործածել մարդու մի սեպհականած բանն առանց նորա թոյլտուութեան:

ՅՕԴ. Գ7. — Ո'չ ումէք ներելի է մարդու մի ինչքն առնուլ առանց օրինական պատճառի:

ՅՕԴ. Գ8. — Երբ բանի մի սեպհականութեան եղանակըն կամ միջոցն փոփոխութիւն կրէ, նոյն իսկ այդ բանն փոխուած կը նկատուի:

ՅՕԴ. Գ9. — Ո'վ որ կ'աճապարէ բան մի իւր ժամանակէն յառաջ կատարել, այդ բանէն իրեն համար յառաջ գալիք օգուտէն զրկուելով կը պատժուի:

ՅՕԴ. 100. — Ամեն ո'վ որ ջանահնար կը լինի եղծել իւր իսկ կատարած բանըն, իւր ջանքն անընդունելի է և իւր դատն՝ անխելի:

Թըն քէնտիլլիյինտէն օլարադ ճինայէթ վէ մաղարրաթը հէտէր տիր:

ՄԱՏ. Գ5. — Ղայրըն միւրինտէ թէսարրուֆլա էմր իթմէք պաղըլ տըր:

ՄԱՏ. Գ. — Պիր քիմէսնէնին միւրինտէ, անըն իզնի օլմագսըղըն, ախէր պիր քիմէնին թէսարրուֆ իթմէսի ճաիզ տէյիլ տիր:

ՄԱՏ. Գ7. — Պիլա սէպէպի մէշրու, պիրինին մալընը պիր քիմէնին ախզ իյլէմէսի ճաիզ օլմաղ:

ՄԱՏ. Գ8. — Պիր չէյտէ սէպէպի թէմէլլիւքըն թէպէտտիւլի, օլ չէյին թէպէտտիւլի մագամընա գալիմ տիր:

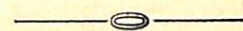
ՄԱՏ. Գ9. — Քիմ քի պիր չէյի վաղթընտան էվէլ իսթիճալ իյլէր իսէ, մահրու միյէթիյլէ մուլթապ օլուր:

ՄԱՏ. 100. — Հէր քիմ քի քէնտի դարաֆընտան թէմամ օլան չէյի նաղդ իթմէյէ սայ իտէր իսէ, սայը մէրտուտ տըր:

ՄԵՃԵԼԼԵԻ ԱՅԲԵԱՄԸ ԱՏԼԻՅՅԵ

ՔԻԹԱՊԸ ԷՎՎԷԼ

Պ Ի Ի Յ Ո Ի

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՕՐԻՆԱԳԻՐՔ

ԳԻՐԲ ԱՌԱՋԻՆ

Վ.Ա.ՋԱՆ.Մ.Մ.ՈՒՆ.Ք

ՔԻԹԱՊԸ ԷՎՎԷԼ

ՊԻԻՅՈՒ ՀԱԳԳԸՆՏԸ ՕԼՈՒՊ ՊԻՐ ՄՈՒԳԱՏՏԷՄԷ ԻԼԷ
ԵԷՏԻ ՊԸՊԸ ՄԻՒՆԳՈՍԷՄ ՏԻՐ

ՄՈՒԳԱՏՏԷՄԷ

ՊԻԻՅՈՒԱ ՄԻԻԹԷԱԼԻԻԳ ԸՍԴԸԼԱՀԱԹԸ ՖԸԳՀԻՅՅԷ
ՊԷՅԱՆԸՆՏԱ ՏԸՐ

ԳԻՐՔ ԱՌԱՋԻՆ

ՎԱՃԱՌՄՈՒՆՔ

ՆԱԽԱՆՈՒՄԻՆ ՏՐԱՄԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

ՎԱՃԱՌՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ԻՐԱԽԱԳԻՏԱԿԱՆ
ՅԱՏԿԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՔ

ՅՕԴ. 101. — Իճապ (ա-
ռաջարկ), է առաջին խոս-
քըն որ կը գործածուի սեպ-
հականութիւնը կազմելու
համար, և որով կը հաս-
տատուի սեպհականութիւ-
նըն :

ՄԱՏ. 101. — Իճապ, ինչպի
թէսարրուք իշիւն իպթիտա
սէօյլէնիլէն սէօզ տըր, քի
թէսարրուք անընլա իսպաթ
օլունուր :

30Դ. 102. — Գաղաթ (ընդունեց թիւն), է երկրորդ խօսքն որ կը գործածուի սեպհականութիւնը կազմելու համար, և որով կ'ամբողջանայ պայմանադրութիւնն:

30Դ. 103. — Ագր (պայմանադրութիւն), է երկուց կողմանց համաձայնութիւնն որով սոքա փոխադարձաբար պարտաւորութիւն կը ստանձնեն որոշեալ առարկայի մի նկատմամբ, և որ կը կազմակերպի առաջարկին և ընդունեցութեան կապակցութեամբ:

30Դ. 104. — Ինքնագր (կատարումն, կնքումն), կը նշանակէ այն օրինական յօդակապն որ իրարու կը միացունէ առաջարկն և ընդունեցութիւնն՝ այնպէս որ արդիւնք արտադրեն այն առարկային վրայ առ որ կը վերաբերին:

30Դ. 105. — Պէյ (վաճառումն), է այն պայմանադրութիւնն որով բան մի կը փոխանակուի ուրիշ բանի մի հետ, և որ կը լինի ֆեւաթը (կատարեալ) կամ դայր-ֆեւաթը (անկատար):

30Դ. 106. — Պէյ ֆեւաթ (կատարեալ վաճառումն),

ՄԱՍ. 102. — Գաղաթ, ինչայի թէսարրուֆ իչիւն սանիյէն սէօյլէնիլէն սէօղ տըր, քի անընլա ագու թէմամ օլուր:

ՄԱՍ. 103. — Ագր, դարաֆէյնին պիր խոսուսու իլթիզամ վէ թէահհիլտ իթմէլէրի տիր, քի իճապ վէ գապուլըն իրթիպադընտան իպարէթ տիր:

ՄԱՍ. 104. — Ինքնագր, իճապ վէ գապուլըն միլթէալլըդընտա էսէրի զահիր օլաճագ վէճհէ, և էքտիկէրէ պէր վէճհի մէշրու թէալլըգը տըր:

ՄԱՍ. 105. — Պէյ, մալը մալա տէյիլմէք տըր, քի ֆեւաթը եախօտ դայր-ֆեւաթը օլուր:

ՄԱՍ. 106. — Պէյ ֆեւաթը, ինիզատ պուլան

մըն), է այն որ կնքուած է: Սա կը բաժանի զորս տեսակի, այսինքն. ֆեւաթ (վաճառական), ֆաթ (եղծելի), ֆեւաթ (անկախ) և ֆեւաթ (առկախ):

30Դ. 107. — Պէյ դայր-ֆեւաթը (անկատար վաճառումն), է այն վաճառումն որ ի բնէ անվաւեր է:

30Դ. 108. — Պէյ ֆեւաթ (վաւերական կամ օրինաւոր վաճառումն), է այն վաճառումն որ իւր էութեան և հանգամանաց կողմանէ համաձայն է օրինաց:

30Դ. 109. — Պէյ ֆաթ (եղծելի վաճառումն), է այն վաճառումն որ, թէեւ վաւերական է իւր էական սկզբունց կողմանէ, այլ վաւերական չէ իւր հանգամանաց կողմանէ. այսինքն է այն որ, թէպէտ կը պարունակէ օրինական վաճառման մի բոլոր բաղկացուցիչ տարրերն, բայց օրինաց համաձայն չէ իւր ինչինչ արտաքին հանգամանաց կողմանէ (Տե՛ս Գլուխ Է.Բ):

30Դ. 110. — Պէյ դայր (անվաւեր վաճառումն), է այն վաճառումն որ վաւերական չէ ի բնէ:

30Դ. 111. — Պէյ ֆեւաթ

պէյ տիմէք օլարագ, ֆեւաթ վէ ֆաթ վէ ֆեւաթ վէ ֆեւաթ թագսիմ օլունուր:

ՄԱՍ. 107. — Պէյ դայր-ֆեւաթը, պէյ պադըլ տըր:

ՄԱՍ. 108. — Պէյ ֆեւաթ, եանի, պէյ ֆեւաթ, զաթէն վէ վասֆէն մէշրու օլան պէյ տըր:

ՄԱՍ. 109. — Պէյ ֆաթ, ֆաթ, ասլէն սահըն օլուպ տա, վասֆէն սահըն օլմայան, եանի, զաթէն միւնագըտ օլուպ տա, պազը էվսաֆը խարիճիյէսի իթիպարիյլէ մէշրու օլմայան պէյ տըր (Պապը Սապըա պագ):

ՄԱՍ. 110. Պէյ դայր, ասլէն սահըն օլմայան պէյ տըր:

ՄԱՍ. 111. — Պէյ ֆեւաթ

հո-Ֆ (առկախ վաճառումն)
կը կոչուի այն վաճառումն
առ որ կը կցորդի երրորդ
անձի մի իրաւունքը : Այս-
պէս է երբ մէկն վաճառէ
բան մի զոր յանիրաւի գը-
րաւած է :

307. 112. — Ֆի-դո-լի
(օտարատեսուչ , ձեռնձիգ)
կը կոչուի այն որ , առանց
օրինական արտօնութեան ,
իբր սեպհականատէր կը վար-
ուի այլոց ստացուածոց նը-
կատմամբ :

307. 113. — Պէյը Նաֆէշ
(անկախ վաճառումն) կը նը-
շանակէ այն վաճառումն առ
որ չկցորդի երրորդ անձի
մի իրաւունքը : Սա կը բա-
ժանի երկու տեսակի . Լաշըճ
(անդառնալի) և Ղաշը-Լաշըճ
(դառնալի) :

307. 114. — Պէյը Լաշըճ
(անդառնալի վաճառումն) է
այն անկախ վաճառումն որ
զերծ է ընտրութեան իրա-
ւունքներէ :

307. 115. — Պէյը Ղաշը-
Լաշըճ (դառնալի վաճառումն)
է այն անկախ վաճառումն
յորում կը գտնուի ընտրու-
թեան իրաւունքներէն մին :

307. 116. — Խըյար (ընտ-
րութեան իրաւունք) կը նը-
շանակէ վաճառման պայմա-
նադրութիւնն ըստ կամս ան-

հո-Ֆ , Ղաշըճն հագգը թէալ-
լուգ իտէն պէյ տըր , պէյը
Փիւզուլի կիպի :

ՄԱՍ. 112. — Ֆի-դո-լի ,
պի-ղաշը իզնի շէրի տիկէր
պիր քիմսէնին հագգընտա
թէսարրուֆ իտէն քիմսէ
տիր :

ՄԱՍ. 113. — Պէյը Նաֆէշ ,
ղաշըճն հագգը թէալլուգ
իթմէյէն պէյ տըր , քի Լա-
շըճ վէ Ղաշը Լաշըճ գըսմլարը-
նա միւնգասէմ օլուր :

ՄԱՍ. 114. — Պէյը Լաշըճ ,
խըյարաթտան արի օլան
պէյը նաֆիզ տիր :

ՄԱՍ. 115. — Պէյը Ղաշը-
Լաշըճ , քէնտիսինտէ խըյա-
րաթտան պիրիսի պուլու-
նան պէյը նաֆիզ տիր :

ՄԱՍ. 116. — Խըյար ,
մուխայէրլիք տէմէք տիր ,
նիթէքիմպապը մախսուսու-
տա պէյան օլունաճագտըր :

փոփոխ պահելու կամ ջըն-
ջելու իրաւունքը : Զայսմա-
նէ պիտի խօսուի մասնաւոր
գլխոյ մի մէջ :

307. 117. — Պէյը Ղաֆ
կը նշանակէ վերջնական վա-
ճառումն , յորում վերագըն-
ման իրաւունք չկայ :

307. 118. — Պէյ-ի-լ-վէ-
Ֆ (վերագնման իրաւամբ
վաճառումն) է բան մի այս-
քան դահեկանի վաճառել ,
պայմանաւ որ գնորդն պի-
տի պարտաւորի վերագար-
ձունել զայն՝ երբ վաճա-
ռորդն հատուցանէ անոր
գինը : Ըստ որում գնորդն
իրաւունք կը ստանայ վայե-
լելու վաճառեալ իրն , այս
պայմանադրութիւնն կը նը-
կատուի Օրէնս-ը վաճառումն :
Եւ ըստ որում երկոքին կող-
մանք կարող են ջնջել ըզ-
վաճառումն , կը նկատուի
Եղբէլի վաճառումն : Վերջա-
պէս , ըստ որում գնորդն չի
կրնար երրորդի մի վաճա-
ռել այն իբր , այս պայմա-
նադրութիւնն կը նկատուի
Գրա :

307. 119. — Պէյը-դի-լ-
ի-լի-լա , է այն վերագնման
իրաւամբ վաճառումն յորում
վաճառորդն իրեն կը վերա-
պահէ վաճառեալ իբր վար-
ձու բռնել գնորդէն :

ՄԱՍ. 117. — Պէյը Ղաֆ ,
պէյը գագըլ տէմէք տիր :

ՄԱՍ. 118. — Պէյ-ի-լ-վէ-
Ֆ , պիր քիմսէ պիր մալը
ախէրէ սէմէնի բէտտ իթ-
տիքտէ՝ կէրի վէրմէք իւզրէ
շու գատար ղուրուշա սաթ-
մագ տըր , քի միւշթէրի
մէպի իլէ ինթիֆա իյլէմէ-
սինէ նազարէն , Պէյը Նաֆէշ
հիւքմինտէ , վէ դարաֆէյն
պուսու ֆէսիսէ մուգթէտիր
օլտուգլարը ճիշէթլէ , Պէյը
Ֆաֆի հիւքմինտէ , վէ միւշ-
թէրի մէպիյի ախէրէ սա-
թամատըլը ճիշէթլէ Բէհ
հիւքմինտէ տիր :

ՄԱՍ. 119. — Պէյը-դի-լ-
ի-լի-լա , պայի պիր մալը իս-
թիճար իթմէք իւզրէ վէ-
ֆաէն պէյ իթմէք տիր :

307. 120. — Վաճառու-մըն, վաճառեալ իրին տե-սակէտով ևս, կը բաժանի չորս տեսակի. 1⁰ բան մի վաճառել գնոյ մի փոխարէն: Ըստ որում վաճառմանց ա-մենէն սովորականն այս է, կը կոչուի *պէյ* (վաճառումն), բառին բուն նշանակու-թեամբ. 2⁰ *սարֆ* (գրամա-փոխութիւն). 3⁰ *պէյը* *ֆէ-հայէ* (փոխանակումն). և 4⁰ *եւէֆ* (կանխոյթ):

307. 121. — Սարֆ (գը-րամափոխութիւն) կը նըշա-նակէ տեսակ մի գրամն ու-րիշ տեսակ գրամի մի փո-խարէն վաճառել: Սա թուր-քերէն կըսուի *սֆէ* *պօլմաֆ* (գրամ մանրել):

307. 122. — Պէյը *ֆէ-հայէ* (փոխանակումն) է պայ-մանադրութիւն մի, յորում երկու կողմանք միմեանց փոխադարձաբար բան մի կուտան ուրիշ ո՛ր և է բանի մի տեղ, ի բաց առեալ ոսկի և արծաթ գրամներն: Սա թուրքերէն լեզուի մէջ կը կոչուի *բաւֆ*:

307. 123. — Սէֆ (կան-խոյթ) կը նշանակէ զապա-ռին կանխիկով վաճառել, այսինքն, կանխիկ գրամով ապառիկ բան գնել:

307. 124. — *Իսթիսկա*,

ՄԱՍ. 120. — Պէյ, մէպի իթիպարիյլէ տախի տէօրթ գըսմա թագսիմ օլունուր. գըսմը էվլէլ, սէմէն մուգա-պէլէսինտէ տիկէր մալը սաթմագ տըր, քի պիւլուըն էն մէշուրու պու օլտու-ղունտան, պունա պէյ թէս-միյէ օլունուր. գըսմը սա-նի, *սարֆ*, վէ գըսմը սալիս, *պէյը* *ֆէ-հայէ*, վէ գըսմը բապը, *եւէֆ* տիր:

ՄԱՍ. 121. — Սարֆ, նագ-տը նագտա պէյ իթմէք տիր, քի թիւրքէն *սֆէ* *պօլմաֆ* թագպիր օլունուր:

ՄԱՍ. 122. — Պէյը *ֆէ-հայէ*, այնը այնա, եանի, զայր էղնագտէյն, մալը մա-լա միւպատէլէ իթմէք տիր, քի լիսանը թիւրքիտէ *բաւֆ* տէնիլիր:

ՄԱՍ. 123. — Սէֆ, միւ-էճճէլի մուաճճէլէ սաթմագ, եանի, բէշին բարէ իլէ վէ-րէսիյէ մալ ալմագ տըր:

ՄԱՍ. 124. — *Իսթիսկա*,

(յանձնարարանք) կը կոչուի այն պայմանադրութիւնն զոր մէկը կը կնքէ արուես-տաւորի մի հետ՝ առարկա-յի մի շինութեան համար: Արուեստագործն կը կոչուի *սաւը*, յանձնարարն՝ *ֆի-թաւը*, իսկ շինուած առար-կայն՝ *մաւնա*:

307. 125. — Մէլ, կամ Մէլ (սեպհականութիւն) կ'ըսուի այն ամեն բանի զոր մարդ ունի կամ կրնայ իրեն սեպհականել, թէ՛ որոշ ա-ռարկայներ լինին և թէ՛ սո-ցա գործածութենէն յառաջ եկած օգուտներն:

307. 126. — Մալ (ինչք, ստացուածք) կ'ըսուի այն ամեն բանի առ որ մարդ բնական հակամիտութիւն մի ունի և զոր նա կրնայ հա-ւաքել և պահել գործածե-լու համար հարկաւոր պա-րագայի մէջ: Ստացուածք երկու տեսակ են *ֆէ-հայէ* (շարժական) եւ *պայը-ֆէ-հայէ* (անշարժ):

307. 127. — Մալը *ֆի-թէ-ֆալիֆ* (գնահատելի իր, առեւտրոյ նիւթ) երկու նշանակութիւն ունի. 1⁰ կը նշանակէ այն բանն զոր ա-մեն ոք կրնայ ուտել կամ գործածել. 2⁰ կը նշանակէ այն բանն զոր մարդ ստա-

պիր չէյ եաբմագ իւզրէ էհ-լի սանաթ իլէ ագտը մու-գալէլէ իթմէք տիր, քի եաբանա *սաւը*, վէ եաբտը-րանա *ֆի-թաւը*, վէ եաբը-լան չէյէ *մաւնա* տէնիլիր:

ՄԱՍ. 125. — Մէլ, ինսա-նըն մալիք օլտուղու չէյ տիր, կէրէք սայան օլսուն, վէ կէրէք մէնաֆը օլսուն:

ՄԱՍ. 126. — Մալ, գա-պը ինսանը մալիլ օլուպ տա, վագթը հաճէթ իչիւն իտտի-խար օլունապիլէն չէյ տիր, քի *ֆէ-հայէ* է վէ *պայը-ֆէ-հայէ* է շամիլ օլուր:

ՄԱՍ. 127. — Մալը *ֆի-թէ-ֆալիֆ*, իքի մանայա իս-թիմալ օլունուր. պիրի ին-թիֆաը միւպահ օլան չէյ տիր, տիկէրի մալը մուհրէզ տէմէք տիր:

ցած կամ ձեռք բերած է :

Ձոր օրինակ , ձուկն մինչ ի ծովում է՝ Մուլ Բեթեմիկէն է , բայց անգամ մի երբ որսացուելով ձեռք բերուի , կը լինի Մուլ Բեթեմիկէն :

307. 128. — Մենգու (չարժական) կը կոչուին բոլոր այն բաներն զորս կարելի է փոխադրել տեղէ մի այլուր , և որք են . նոգու (դրամք) , ուրու (վաճառք) , հայնան (անասունք) , ղեթեմ (քոռով չափելի առարկայք) և ղեթեմ (կշռելի առարկայք) :

307. 123. — Ղայրեմ (անշարժ) կը կոչուին բոլոր այն բաներն զորս կարելի չէ փոխադրել այլուր , ինչպէս են , զոր օրինակ , տուն և հողային կալուածք , որոց կ'ըսուի աֆու :

307. 130. — Նոգու (դրամք) , որոյ եղակին է նոգու , կը նշանակէ ոսկի կամ արծաթ դրամ :

307. 131. — Ուրու , որոյ եղակին է ուրու , կը կոչուին ամեն վաճառք , ինչպէս են , ապրանք , կերպոք և ուրիշ նմանօրինակ բաներ , ի բաց առեալ դրամներն , անասուններն , քոռով չափելի և կշռելի առարկայներն :

307. 132. — Մոգու (քանակելի առար-

Մենգու , տէնիզտէ իբէն պալըդ զայրը-միւթեգալիմ օլուպ , ըսգըյատ իլէ իհրաղ օլունտուգտա , մալը միւթեգալիմ օլուր :

ՄԱՍ. 128. — Մենգու , պիր մահալտան մահալը արտէրէ նաղը միւթին օլան շէյ տիր , քի նոգու վէ ուրու վէ հայնան վէ ղեթեմ վէ ղեթեմ շամիլ օլուր :

ՄԱՍ. 129. — Ղայրեմ-նոգու , ագար տէնիլէն խանէ վէ էրաղը միսիլու , մահալը արտէրէ նաղը միւթին օլմայան շէյ տիր :

ՄԱՍ. 130. — Նոգու , նոգու ճէմը օլուպ , ալթուն վէ կիւմուշտէն իպարէթ տիր :

ՄԱՍ. 131. — Ուրու , ուրըն ճէմը օլուպ , նուգուտ վէ հայվանաթտան վէ մէթիլթ վէ մէվզունաթտան պաշգա օլան մէթաա վէ գումաշ էմսալի շէյլէր տիր :

ՄԱՍ. 132. — Մոգու-դեթեմ , քէյլ եա վէղն եա

կայք) , են այն բաներն որոց քանակութիւնն կ'որոշուի քոռով , կշռով , թուով և կանգնով և որք են . ղեթեմ (քոռով չափելի առարկայք) , ղեթեմ (կշռելի առարկայք) , ուրու (թուարկելի առարկայք) և ղեթեմ (կանգնով չափելի առարկայք) :

307. 133. — Բէյլէյ եւ ղեթեմ , կը նշանակեն այն առարկայն որ կը չափուի քոռով :

307. 134. — Վէթեյ և ղեթեմ , կը նշանակեն այն առարկայն որ կը կշռուի :

307. 135. — Սոգու և ղեթեմ , կը նշանակեն այն բաներն որք կը թուարկուին :

307. 136. — Չէրէյ եւ ղեթեմ , կը նշանակեն այն բանն որ կը չափուի կանգնով :

307. 137. — Մահոու (սահմանաւոր) կըսուի այն կալուածին որոյ սահմաններն կամ կոպարներն կրնան չափուիլ :

307. 138. — Միւշ , կը նշանակէ այն բանն որ իւր մէջ կը պարունակէ անհատ բաժիններ :

307. 139. — Նոգու ղեթեմ (անհատ բաժին) է սեպ-հականութեան այն բաժինն

սայը եա զըրա իլէ մըգտա-րը թայելին օլունան շէյլէր օլուպ , ղեթեմ վէ ղեթեմ վէ ուրու վէ ղեթեմ ղեթեմ օլուր :

ՄԱՍ. 133. — Բէյլէյ վէ ղեթեմ , քէյլ իլէ էօլիլէն շէյ :

ՄԱՍ. 134. — Վէթեյ վէ ղեթեմ , թարթըլան շէյ :

ՄԱՍ. 135. — Սոգու վէ ղեթեմ , սայըլան շէյ :

ՄԱՍ. 136. — Չէրէյ վէ ղեթեմ , արըն իլէ էօլիլէն շէյ :

ՄԱՍ. 137. — Մահոու , հուտուտ վէ սինօրլարը գապիլի թայելին օլան ագար :

ՄԱՍ. 138. — Միւշ , հըսսը շայիայը հալի օլան շէյ :

ՄԱՍ. 139. — Նոգու ղեթեմ , մալը միւթէրէքին հէր ճիւղինէ սարի վէ շամիլ օլան

որ կը հաղորդի և կը վերաբերի ընկերական ստացուածոյ մի իւրաքանչիւր մասնրկան :

30Դ. 140. — Ճին (սեռ, տեսակ) կ'ըսուի խումբ մի անհատից որք, ըստ նպատակի, չափազանց տարբերութիւն չունին իրենց մէջ :

30Դ. 141. — Ճիւղֆէ եւ ֆիւսիֆէ կը նշանակեն միահաղոյն սակարկութիւն :

30Դ. 142. — Հաֆէ ֆիւսիւ, կը նշանակէ ուրիշին սեպհական կալուածին մէջէն անցնելու իրաւունքը :

30Դ. 143. — Հաֆէ շիւրա, կը նշանակէ գետէ մի որոշ և ծանօթ մաս մի ջուր առնելու իրաւունքը :

30Դ. 144. — Հաֆէ ֆիւսիւ, կը նշանակէ տան մի ջուրն և հեղեղն ինչպէս եւ խողովակները՝ ուրիշի մի սեպհական հողին կամ կալուածին մէջ վազցունելու իրաւունքը :

30Դ. 145. — Միւլի (համանման) կը կոչուին այն առարկայք որոց նմանք կը գտնուին շուկային մէջ առանց տարբերութեան գնոյ :

30Դ. 146. — Գլիֆի (արժէքաւոր) կը կոչուին այն առարկայք որոց նմանք

սէհմ տըր :

ՄԱՏ. 140. — Ճին, չամիլ օլտուղու էֆրատը պէյ-նինտէ զարազճա թէֆալիլ-թի ֆահըշ օլմայան չէյ տիր :

ՄԱՏ. 141. — Ճիւղֆէ ֆիւսիւ, կէօթիւրիւբազար տէմէք տիր :

ՄԱՏ. 142. — Հաֆէ ֆիւսիւ, ախէրին միլքինտէն կէչմէք հազգը տըր :

ՄԱՏ. 143. — Հաֆէ շիւրա, պիր նէհրտէն նասի-պի մուայեշնի մալիւմ տիր :

ՄԱՏ. 144. — Հաֆէ ֆիւսիւ, պիր խանէնին խարիճէ սույսւ վէ սէլի ագմագ վէ տամլալդ հազգը տըր :

ՄԱՏ. 145. — Միւլի, չարշը վէ բազարտա մութէտ-տիւն-պիհ, եանի պէհանըն իթթիլաֆընը մուճիպ պիր թէֆալիլթսիզ միսլի պու-լունան չէյ տիր :

ՄԱՏ. 146. — Գլիֆի, չարշը վէ բազարտա միսլի պուլունմայան, եախօտ

չեն գտնուիր շուկային մէջ, կամ եթէ երբէք գտնուին՝ գնոյ կողմանէ կը տարբերին ի միմեանց :

30Դ. 147. — Արիֆիւլի ֆիւսիւ (թուարկելի իրերամերձ առարկայք) են այն թուարկելի առարկայք որոց միութեանց միջև արժէից կողմանէ տարբերութիւն չկայ և որոց ամենն կը նկատուին ֆիւսիւ (համանման առարկայք) :

30Դ. 148. — Արիֆիւլի ֆիւսիւ (թուարկելի տարբեր առարկայք), են այն թուարկելի առարկայք որոց միութեանց միջև արժէից կողմանէ տարբերութիւն կայ և որոց ամենն կը նկատուին ֆիւսիւ (արժէքաւոր առարկայք) :

30Դ. 149. — Բիւլի-իւլի, կը նշանակէ վաճառման էական տարբերն : Եւ որովհետեւ վաճառումն կը բաղկանայ բան մի ուրիշ բանի մի հետ փոխանակելէ, ուստի միայն այս առմամբ, առաջարկն եւ ընդունելութիւնն ևս կը կոչուին բիւլի-իւլի :

30Դ. 150. — Միւլի-իւլի, ըսելով՝ վաճառեալ իրն կ'իմացուի :

30Դ. 151. — Միւլի (վա-
Ա

պուլունուրսա տա՝ ֆիյաթ-ճա միւթէֆալիլթ օլան չէյ տիր :

ՄԱՏ. 147. — Արիֆիւլի ֆիւսիւ, հատու էֆրատը պէյնինտէ գըյմէթ-ճէ թէֆալիլթ օլմայան մատուտաթ տըր, քի հէք միս-լիյաթտան տըր :

ՄԱՏ. 148. — Արիֆիւլի ֆիւսիւ, հատու էֆրատը պէյնինտէ գըյմէթ-ճէ թէֆալիլթ պուլունան մատուտաթ տըր, քի հէք գըյմէթտան մատուտ օլուր :

ՄԱՏ. 149. — Բիւլի-իւլի, եանի, մէպիրն մահի-յէթի մալը մալա տէյիչմէք-տէն իպարէթ օլուպ, անճագ պուլնա տէլալթ իթ-մէք հասէպիլէ, իճապ վէ գապուլա տախի բիւլի-իւլի ըզլագ օլունուր :

ՄԱՏ. 150. — Միւլի-իւլի, մէպիտէն իպարէթ տիր :

ՄԱՏ. 151. — Միւլի, սա-
Յ

ճառեալ իր), կը նշանակէ այն որոշ առարկայն որ կը նշանակուի վաճառման պայմանադրութեան մէջ եւ է վաճառման բուն նպատակն :

Քանզի միայն վաճառեալ որոշ առարկայք վայելք կ'արտադրեն , իսկ գինն ո՛չ այլ ինչ է բայց եթէ իրաց փոխանակութիւնը դիւրացընելու միջոց մի :

ՄԱՍ . 152 . — Սէֆն (գին) է վաճառեալ իրին գինն , որ կը բաղկացունէ գնորդին պարտականութիւնը :

30Դ . 153 . — Սէֆնի փոխանակման (անուանական գին) կը կոչուի այն գինն զոր երկուքին կողմանք համահաճութեամբ կ'որոշեն , լինի՛ իրական արժէքից հաւասար , լինի՛ պակաս կամ աւելի :

30Դ . 154 . — Գլխիկ (արժէք), կը նշանակէ առարկայի մի իրական գինն :

30Դ . 155 . — Միւսէֆն , կը նշանակէ այն առարկայն որ վաճառեալ է ո՛ր եւ է գընոյ մի փոխարէն :

30Դ . 156 . — Թէէճէլ (պայմանաժամ որոշել), կը նշանակէ որոշեալ ժամանակակէտի միջոցով պարտքի մի վճարումն :

30Դ . 157 . — Թաֆաֆ , մասնավճար , կը նշանակէ այլեայլ եւ որոշեալ

թրջան չէյ , քի պէյտէ թէյայեիւն իտէն այն տըր , վէ պէյտէն մագսուտը ասլի օ տըր :

Զիրա , ինթիֆա անճագ սոյան իլէ օլուպ , սէմէն՝ միւպատէլէի էմվալա վէսիլէ տիր :

ՄԱՍ . 152 . — Սէֆն , սա . թրջան չէյըն պէհասը տըր , քի զիմմէթէ թէյալլուգ իտէն չէյ տիր :

ՄԱՍ . 153 . — Սէֆնի փոխանակման , դարաֆէյնըն պիթ-թէրազը թէյամիյէ վէ թայեիւն իթտիլէրի սէմէն տիր , կէրէք գըյմէթը հագըգըյյէյէ միւգապըգ օլսուէն , վէ կէրէք նագըս եա զալտ օլսուէն :

ՄԱՍ . 154 . — Գլխիկ , պիր մալըն պէհայի հագըգըսը տըր :

ՄԱՍ . 155 . — Միւսէֆն , սէմէն մուգապիլինտէ սաթըլըլ չէյ :

ՄԱՍ . 156 . — Թէէճէլ , տէյնի պիր վագթը մուայեէնէ թալիգ ու թէէլսիր իթմէք տիր :

ՄԱՍ . 157 . — Թաֆաֆ , տէյնի միւթէատտիտ վէ մուայեէն վագթըլարտա թէ-

պայմանաժամներ սահմանել պարտք մի վճարելու համար :

30Դ . 158 . — Տէյն (պարտք), կը նշանակէ այն բանն զոր մէկն պաաճառաւ մի կը պարտի :

Զոր օրինակ , պարտք նկատելի են դրամայ գումարն զոր մէկն կը պարտի , այսքան դահեկան որ դեռ անվճար կը մնայ , եւ կամ , այժմ պատրաստ եղող գումար մի դրամին կամ շեղ մի ցորեանին մի որոշ մասն , որ տակաւին դատուած չէ գումարէն կամ շեղէն :

30Դ . 159 . — Այն , կը նշանակէ որոշեալ եւ պատրաստ առարկայ մի :

Զոր օրինակ , որոշ առարկայք եւ՝ տուն մի , ձի մի , աթու մի , ինչպէս նաեւ պատրաստ շեղ մի ցորեան եւ գումար մի դրամ :

30Դ . 160 . — Պայէ (վաճառող , վաճառորդ) , է նա որ բան մի ուրիշի մի կը վաճառէ :

30Դ . 161 . — Միւսէֆն (գնող , գնորդ) է նա որ բան մի ուրիշէ մը կը գնէ :

30Դ . 162 . — Միւսէֆա-յիւն կը նշանակէ վաճառորդըն ու գնորդն , որոց կ'ըսուի նաեւ աֆաֆէյն (երկուքին պայմանադիրը) :

30Դ . 163 . — Իֆալէ կը նշանակէ եղծել կամ լուծել վաճառման պայմանադրութիւնը :

էտիյէ իթմէք իւզրէ թէէ-ճիլ տիր :

ՄԱՍ . 158 . — Տէյն , զիմմէթտէ սապիթ օլան չէյ տիր :

Մէսէլա , պիր քիմնէնին զիմմէթիւտէ շու գատար զուրուշ պօրճու , վէ մէյտանտա մէվճուտ օլմայան շու գատար զուրուշ վէ մէյտանտա մէվճուտ օլան ագճէնըն եախօտ պիր երզըն պուղտայըն գապլէ-լիֆրազ պիր մըգտարը մուայեէնի՝ չէք տէյն գապիլինտէն տըր :

ՄԱՍ . 159 . — Այն , մուայեէն վէ միւշախխաս օլան չէյ տիր :

Մէսէլա , պիր խանէ վէ պիր աթվէ պիր սանտալէ վէ մէյտանտա մէվճուտ պիր երզըն պուղտայ չէք սայանտան տըր :

ՄԱՍ . 160 . — Պայէ , մալ սաթան :

ՄԱՍ . 161 . — Միւսէֆն , սաթուէն ալան :

ՄԱՍ . 162 . — Միւսէֆա-յիւն պայի իլէ միւշթէրի տիր , քի աֆաֆէյն տախի տէնիր :

ՄԱՍ . 163 . — Իֆալէ , ագտը պէյըրէֆ ու իզալէ իթմէք տիր :

307. 164. — Թաղերէր կը նշանակէ խաբեպատիր խօսքով մի խաբել զոք :

307. 165. — Գաղափար (հաւատարմութիւն) (հաւատարմութիւն) է Ուրաշ (1) կոչուած վաճառաց գնոյն մէջ՝ մէկ քսաներորդ, անասնոց գրնոյն մէջ՝ մէկ տասներորդ և կալուածոց գնոյն մէջ՝ մէկ հինգերորդ, և կամ առաւել ևս խաբուիլ :

307. 166. — Գաղափար (վաճառք) կը նշանակէ այն բանն որոյ սկիզբն ո՛չ ումեք ծանօթ լինի :

(1) Թէև Ուրաշ բառն հակադրութեամբ կը գործածուի Ագար (կալուածք), Հայաշ (անասունք) Մեթիշ (քոռով չափելի առարկայք) և Մեթիշ (կշռելի առարկայք) բառերուն, սակայն երբեք կը գործածուի նաև միայն Հայաշ և Ագար բառերուն հակադրութեամբ :

Արդ՝ ըստ որում Քաղաքային Օրինագրոց 165-րդ յօդուածն ուրոյն ուրոյն չիմուեք քոռով չափելի և կշռելի առարկաներն, Ուրաշ բառով աստանօր իմանալի են հաւատարմագէտ այս տեսակ բաներ : Այսպէս է նաև Քաղաքային Օրինագրոց խմբագրութեան Յանձնախմբին կարծիքն :

Մանօն . ձեւակերպութիւն

ՄԱՏ. 164. — Թաղերէր, ալտաթմագ :

ՄԱՏ. 165. — Գաղափար (1) նըսֆը իւշը, վէ հայվանաթտա՝ իւշը վէ ագարտա՝ խուսմ մըգտա՝ ըր վէ եա տահա զիյատէ ալտանմագ տըր :

ՄԱՏ. 166. — Գաղափար, օլ տըր քի էվվէլինի պիւր տըր մէսնէ օլմայա :

(1) Շեքհ . Ուրաշ քելիմէսի ագար վէ հայաշ վէ մեթիշ վէ մեթիշ վէ հայաշ մուգապիլ օլտրագ իսթիմալ օլունուր իսէ տէ, պագէն տաթի եալընըզ հայաշ վէ ագար մուգապիլ օլտրագ իսթիմալ օլունուր :

Մեթիշներն 165-ին ձեռնարկէին մէթիշ վէ մեթիշաթ մեթիշ օլմատըղընտան, Ուրաշ պուրտա մեթիշ վէ մեթիշաթ թա շաթիլ օլունուր : Մեթիշ ձեթիշ թիմէս պու վէճէլ միւգալաա օլունմուշ տըր :

ձեւակերպ

ՊԱՊԸ ԷՎՎԷԼ

ԱԳՏԸ ՊԵՅԷ ՄԻԻԹԷԱԼԼԸԳ ՄԷՍԱԻԼ ՊԵՅԱՆԸՆՏԱ ՕԼՈՒՊ
ՊԵՇ ՖԱՍԼԸ ՀԱՎԻ ՏԻՐ

ԳԼՈՒԽ ԱՌԱՋԻՆ

ՎԱՃԱՌՄԱՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

ՀԱՏՈՒԱԾ ԱՌԱՋԻՆ

Էական տարերք վաճառման .

307. 167. — Վաճառումն կը կատարուի առաջարկաւ և ընդունելութեամբ :

307. 168. — Վաճառման մէջ առաջարկն և ընդունելութիւնն կը բաղկանան այն բառերէն զորս այլևայլ տեղեաց սովորութիւնն նուիրագործած է առ ի կատարումն վաճառման : Այս բառերն երկուստեք կը գործածուին սակարկութիւնն վերջացնելու համար, ինչ որ թուրքերէն կ'ըսուի Խայր-լաշմէ :

ՖԱՍԼԸ ԷՎՎԷԼ

Բիւքնի պէյ հազգընտա տըր

ՄԱՏ. 167. — Իճապ վէ գապուլ իլէ պէյ միւնադըտ օլունուր :

ՄԱՏ. 168. — Պէյտէ իճապ վէ գապուլ, ուրֆ ու ատէթը պէլտէտէ ինչայի պէյ իչիւն միւսթամէլ օլան լաֆզլար տըր, քի պունլարլա բազարլըգ քէսիլիպ, լիտանըմըզտա, Խայր-լաշմէ թապիր օլունուր :

307. 169. — Առաջարկին և ընդունելութեան համար, բայերուն կատարեալ Անցեալ ժամանակն կը գործածուի յաճախ:

Զոր օրինակ, եթէ վաճառորդն ըսէ. «Այս ապրանքն քեզի վաճառեցի 100 դահեկանի», առ որ գնորդն պատասխանէ. «Եւ ես գրեցի զայն», և կամ, եթէ գրեցորդն ըսէ. «Գնեցի», առ որ վաճառորդն պատասխանէ. «Վաճառեցի», այն կրկին պարագայից մէջ ևս վաճառումն կատարեալ կը լինի: Առաջին պարագային մէջ, «Վաճառեցի» բառն է առաջարկ և «Գնեցի» բառն՝ ընդունելութիւն, իսկ երկրորդ պարագային մէջ, «Գնեցի» բառն է առաջարկ և «Վաճառեցի» բառն՝ ընդունելութիւն:

Նմանապէս, վաճառումն կատարեալ կը լինի եթէ վաճառորդը, փոխանակ «Վաճառեցի» ըսելու, «Տուի» կամ «Սեպհակաւանաւ կացուցի քեզ» ըսէ, եւ եթէ գնորդն, փոխանակ «Գնեցի» ըսելու, «Հաւանեցայ» կամ «Ընդունեցայ» ըսէ:

307. 170. — Եթէ Անորոշ Ներկայ նշանակող «Ալըրմ» (կը գնեմ) և «Սաթարմ» (կը վաճառեմ) բառերն գործածելով՝ երկուքին կողմունք Հաստատական Ներկայի իմաստով գործածել կ'իմանան, վաճառումն կը կատարուի. բայց եթէ երկուքին կողմանք Ապառնի ժամանակի

ՄԱՏ. 169. — Իճապ վէ գապուլ իչիւն էքսէրիյա, Մազը սըղասը իսթիմալ օլունուր:

Մէսէլա, պայի «Շու մաթար սանա 100 դուրուշա սաթարմ», վէ միւշթէրի տախի «Ալտըմ», վէ եախօտ, միւշթէրի «Ալտըմ», վէ պատէհու պայի «Սաթարմ» տէսէ, պէյ միւնազըտ օլուլ, էվլէլէքի սուրէթտէ, «Սաթարմ» լաֆըր իճապ վէ «Ալտըմ» լաֆըր գապուլ, վէ էքիւնճի սուրէթտէ, «Ալտըմ» լաֆըր իճապ վէ «Սաթարմ» լաֆըր գապուլ տըր:

Վէ քէզա, պայի, «Սաթարմ» եւրինտէ, «Վէրտիմ» վէ եախօտ «Թէմլիք իթտիմ» տէյուլ, միւշթէրի տախի, «Ալտըմ» եւրինտէ, «Բազը օլտուլ» վէ եախօտ «Գապուլ իլլէտիմ» տէսէ, պէյ միւնազըտ օլուր:

ՄԱՏ. 170. — «Ալըրմ», վէ «Սաթարմ» կիպի Միւղարը սըղասըյա Հալ միւրատ օլունուրսա, պէյ միւնազըտ օլուր, վէ էկէր Իսթիգալ միւրատ օլունուրսա, միւնազըտ օլմազ:

իմաստով գործածել կ'իմանան, վաճառումն չկատարուիր:

307. 171. — Վաճառումն չկատարուիր Ապառնի ժամանակի բառերու միջոցաւ, ինչպէս, «Պիտի գրեմ» և «Պիտի վաճառեմ», քանզի սոքա ո՛չ այլ ինչ կը նշանակեն, բայց եթէ լոկ խոստում:

307. 172. — Վաճառումն չկատարուիր նաեւ Հրամայական եղանակի բառերու միջոցաւ, ինչպէս, «Վաճառէ՛» և «Գնէ՛»: Այսու ամենայնիւ, վաճառումն կը կատարուի նաեւ Հաստատական Ներկայ ակնարկող Հրամայական եղանակաւ ևս՝ երբոր սորա իմաստն հարկաւորապէս ճշգրտի:

Զոր օրինակ, եթէ գնորդն ըսէ. «Ինձ վաճառէ այս ապրանքն այսքան դահեկանի», առ որ վաճառորդն պատասխանէ. «Վաճառեցի», վաճառումն կատարեալ չլինի: Բայց եթէ այս վերջինն ըսէ. «Գնէ՛ այս ապրանքն այսքան դահեկանի» և գնորդն պատասխանէ. «Գնեցի», կամ, եթէ այս վերջինն ըսէ. «Գնեցի» և վաճառորդը պատասխանէ. «Գնէ՛» կամ «Բարի վայելումն կը մաղթեմ», վաճառումն կատարեալ կը լինի. քանզի այս վերջին օրինակաց մէջ «Գնէ՛» կամ «Բարի վայելումն կը մաղթեմ» տուրիւնք կը նշանակեն «Ահա վաճառեցի, գնէ՛»:

ՄԱՏ. 171. — «Սլաճաղըմ», «Սաթաճաղըմ» կիպի վատը միւնէրրէտ մանասընա օլան Միւսթագալէլ սըղասըյա պէյ միւնազըտ օլմազ:

ՄԱՏ. 172. — «Սաթ» վէ «Սաթո՛ւն ալ» կիպի էմր սըղասըյա տախի պէյ միւնազըտ օլմազ: Ֆազաթ, պի-դարիգի-լ-իգթիգա հալա տէլալէթ իտէն էմր իլէ տախի պէյ միւնազըտ օլուր:

Մէսէլա, միւշթէրի «Շու մալը պանա շու գատար դուրուշա սաթ» տէյուլ, պայի տախի «Սաթարմ» տէսէ, պէյ միւնազըտ օլմազ: Եւ միւս պայի «Պու մալը շու գատար դուրուշա ալ» տէյուլ, միւշթէրի տախի «Ալտըմ» տէսէ, եախօտ, միւշթէրի «Ալտըմ» տէյուլ, պայի տախի «Ալ» եախօտ «Վա՛ր, խալընը կէօր» տէսէ, պէյ միւնազըտ օլուր. զիրա պու մագամտա «Ալ» վէ եախօտ «Վա՛ր, խալընը կէօր» թապիրէրի «Իլթէ սաթարմ, ալ» տէմէք տիր:

80Դ. 173. — Առաջարկըն եւ ընդունելութիւնն կրնան արտայայտիլ ինչպէս բանիւ բերանոյ՝ նոյնպէս եւ թղթակցութեամբ:

80Դ. 174. — Վաճառումըն կը կատարուի նաեւ համարին ծանուցեալ նշաններուն միջոցաւ:

80Դ. 175. — Ըստ որում առաջարկին եւ ընդունելութեան բուն նպատակն է արտայայտել պայմանագիր կողմանց հաւանութիւնն, ուստի վաճառումն կը կատարուի նաեւ գործնական փոխանակութեամբ, ինչ որ հաւանութիւն կը նշանակէ լռելեայն: Այս ի՛սկ է որ կը կոչուի Պէյը Բէադը (ընդփոխանակաւ վաճառումն):

Չոր օրինակ, երբ, առանց ստակարկելու եւ ո՛չ իսկ խօսք մի տրտասանելու, գնորդն տայ դրամը հացավաճառին եւ այս վերջինն աւոր տայ հացը, վաճառումն կատարեալ կը լինի:

Նմանապէս, վաճառումն կատարեալ կը լինի եթէ գնորդն խանութպանի մի տալով դրամը՝ հոն գտնուած ձմերուկներէն մէկն առնու եւ այս վերջինն լռէ:

Դարձեալ, երբ գնորդն ցորեան գնելու համար հինգ ոսկի տայ ցորենավաճառին եւ հարցունէ. «Քանո՞յ կը վաճառես այս ցորետնը», առ որ ցորենավաճառն պատասխանէ. «Քոռն մէկ ոսկւոյ», ապա գնորդն, լռութիւն պահելէ

ՄԱՏ. 173. — Իճապ վէ գապուլ շիֆահէն օլտուղու կիպի, միւքեաթէպէ իլէ տախի օլուր:

ՄԱՏ. 174. — Տիւրիզըն իշարէթի մարուֆէսիլէ պէյ միւնագըտ օլուր:

ՄԱՏ. 175. — Իճապ վէ գապուլտան մագսատը ասլի քի թէրագըը դարաֆէյն տիր, պունա տէլալէթ իտէն միւպատէլէի ֆիլիյյէ իլէ տախի պէյ միւնագըտ օլուր: Վէ պունա Պէյը Բէադը տէնիլիր:

Մէսէլա, բազարլըգսըզ վէ լազըրսըզը, միւշթէրի ագճէյի վէրիպ, էթմէքճի տախի աւա էթմէյի վէրսէ, պէյ միւնագըտ օլուր:

Վէ քէզա, միւշթէրի ագճէյի վէրիպ գարբուղու ալսա, վէ պայյի սիւքուլթ իթսէ, եինէ պէմիւնագըտ օլուր:

Վէ քէզալիք, միւշթէրի պուղտայ ալմագ իչիւն պուղտայճըյա 5 ալթուն վէրիպ, վէ «Վէ շու պուղտայը դաշա՞ սալթըյօրսուն «տէյուպ, օ տախի «Քիլէսի 1 ալթունա» տէմէսի իւլէրինէ, միւշթէրի, սիւքուլթ իթսիքտէն սօն-

յետոյ, ուզէ ցորեանն եւ վաճառորդն պատասխանէ. «Վաղիւ կուտամ զայն», վաճառումն կատարեալ կը լինի, թէպէտ եւ առաջարկի եւ ընդունելութեան ձեւակերպութիւնք փոխադարձաբար կատարուած չլինին, Հետեւաբար, մինչեւ իսկ եթէ յաջորդ օրն ցորենոյ գինն բարձրանայ կէս ոսկի առ քու, վաճառորդն պարտաւոր կը լինի տալ զայն մէկ ոսկւոյ գընով: Ընդհակառակն, եթէ յաջորդ օրն ցորենոյ գինն անկումն կրէ, գնորդն չկրնար մերժել նախընթաց գնովն զայն ընդունել:

Վերջապէս, եթէ գնորդն մըսավաճառի մի դիմելով ըսէ՝ անոր. «Այսքան դահեկանի միս կշռէ՞ ինձ ոչխարին այսինչ մասէն», եւ եթէ մսավաճառն կտրէ եւ կշռէ, վաճառումն կը կատարուի, ուստի եւ գնորդն չկրնար չգնել:

80Դ. 176. — Յետ պայմանագրութեան, կարելի է, երկրորդ սակարկութեամբ մի, բարեփոխել գինը, կամ աւելցունել եւ կամ պակսեցունել: Այս պարագային մէջ, երկրորդ պայմանագրութիւնն միայն վաւերական է:

Չոր օրինակ, բանի մի 100 դահեկանի սակարկութիւնն կատարած ըլլալէ յետոյ, եթէ պայմանագիրք վերստին սակարկեն մէկ հարիւրնոց ոսկւոյ եւ կամ 110 կամ 90 դահեկանի, սոյն երկրորդ պայմանագրութիւնն վաւերական է:

րա, պուղտայը իսթէտիլինտէ, պայի «Եարըն վէրիլիմ» տէսէ, վէ պէյնլէրինտէ իճապ վէ գապուլ ճէրէյան իթմէսէ, պէյ եինէ միւնագըտ օլուր: Հալթթա, ֆէրտասը պուղտայըն քիլէսի 11/2 ալթունա չըգսա, պայի եինէ 1 ալթուն ֆէյ իլէ վէրմէյէ մէճպուր օլուր, վէ պիւլ-լաքս, պուղտայըն պէհասը թէնէզզիւլ իթսէ, միւշթէրի պունտան տօլայըն վիլէլէք ֆէյ իլէ ալմագտան իմթինա իտէմէզ:

Քէզալիք, միւշթէրի «Պու լահմըն շուրասընտան պանա շու գատար ղուրուշլուգ թալթ» տէմէսի իւլէրինէ, գասսապ տախի քէսուպ թարթսա, պէյ միւնագըտ օլուպ, միւշթէրի ալմագտան իմթինա իտէմէզ:

ՄԱՏ. 176. — Պատէ-լագտ սէմէնըն թէպտիլի վէ եախօտ թէզէիտ վէ եա թէնգիլի իլէ թէքրար բազարլըգ օլունտուգտա, ագտը սանի միւլթէպէր տիր:

Մէսէլա, պիր մալըն 100 ղուրուշա բազարլըզը քէսիլտիքտէն սօնրա, պիր եիւզիւք ալթունա եախօտ 110 վէ եա 90 ղուրուշա թէքրար բազարլըգ օլունտուգտա, ագտը սանի միւլթէպէր տիր:

ՀԱՏՈՒԱԾ ԵՐԿՐՈՐԴ

Ընդունելու և ստացարկին հետ համաձայնեցուցելու հարկանորոգեան վրայ:

80Դ. 177. — Ընդունելու թիւնն պարտի ճշգրիտ համաձայնիլ առաջարկին հետ թէ՛ վաճառեալ իրին և թէ՛ գնոյն վերաբերմամբ. այնպէս որ պայմանագիրներէն ոչ մին կրնայ բաժանել և փոփոխել գինն կամ վաճառեալ իրն զոր միւս կողմն կ'առաջարկէ:

Զոր օրինակ, երբոր վաճառորդն ըսէ գնորդին. «Քե՛զ վաճառեցի այս կերպան 100 դահեկանի», եթէ այս վերջինն կամի նոյն կերպիւ վերջացնել սակարկութիւնը, պարտի գնել ամբողջ կերպան 100 դահեկանի. ապա թէ ոչ, չկրնար վաւերացէս ընդունել նոյն կերպան կամ անոր կէսն 50 դահեկանի:

Նմանապէս, երբ վաճառորդն ըսէ. «Քե՛զ վաճառեցի այս երկու անասունն 3000 դահեկանի», գնորդն եթէ ընդունի՝ երկու անասունն միանգամայն կը գնէ 3000 դահեկանի, բայց չկրնար գնել երկուքէն մէկն 1500 դահեկանի:

80Դ. 178. — Բաւական է որ ընդունելութիւնն լը-

ՖԱՍԼԸ ՍԱՆԻ

Գապուլըն իճապա միւսվա-
Ֆըզ օլմասընըն լիւզումը
պէյանընուա տըր:

ՄԱՏ. 177. — Ազըտէյն-տէն պիրի հէր նէ իլէ նէյի իճապ իտէրսէ, տիկէրի տախի պի-այնի-հիմա անընլա անը. գապուլ իթմէք լազըմ տըր. եօգսա, սէմէնի եախօտ միւսէմէնի թէպըզ վէ թէֆրիգ իթմէյէ սալահի-յէթի եօգ տըր:

Մէսէլա, պայի միւշթէրիյէ «Շու գումաշը սանա 100 զուրուշա սաթտըմ» տէտիքտէ, միւշթէրի օլ վէճէլէ գապուլ իտէրսէ, թէմամ օլ գումաշը 100 զուրուշա ալուր. եօգսա, օլ գումաշը եախօտ նըսթընը 50 զուրուշա գապուլլանամազ:

Վէքէզա, «Շու իքի հայվանը 3000 զուրուշա սաթտըմ» տէտիքտէ, միւշթէրի գապուլ իտէրսէ իքիսինի 3000 զուրուշա ալուր, էմմա իքիսինտէն պիրի 1500 զուրուշա ալամազ:

ՄԱՏ. 178. — Գապուլըն իճապա զըմնէն միւվաֆա-

ռեկէայն համաձայնի առաջարկին հետ:

Զոր օրինակ, եթէ վաճառորդն ըսէ գնորդին. «Քե՛զ վաճառեցի այս բանն 1000 դահեկանի» և եթէ այս վերջինն ըսէ. «Գնեցի զայն 1500 դահեկանի», վաճառումն կը կատարուի 1000 դահեկանի համար: Այսու ամենայնիւ եթէ, մինչ տակաւին երկու պայմանագիրք ներկայ են, վաճառորդն յայտարարէ թէ՛ կ'ընդունի զաւելորդն, գնորդն պարտի վըճարել այն 500 դահեկանն զոր ինքն աւելցուց իւր ընդունելութեան միջոցին:

Նմանապէս, եթէ գնորդն ըսէ. «Գնեցի այս բանն 1000 դահեկանի» և եթէ վաճառորդն ըսէ. «Վաճառեցի զայն 800 դահեկանի», վաճառումն կատարուած կը լինի և 200 դահեկանն պարտի զեղջուրի գնորդին առաջարկած գինէն:

80Դ. 179. — Եթէ երկու պայմանագիրներէն մէկն մանրամասնէ՝ իսկ այլ և այլ առարկայից գիններն, և սակայն երբ այս առարկայից միահաղայն վաճառումն առաջարկէ, միւսն ևս կրնայ նոյն կերպիւ ընդունել և գնել այն առարկայից ամբողջութիւնն ամբողջ գնով: Ապա թէ ոչ, չկրնար ըստ կամի սակարկութիւնն բաժանել և առաջարկեալ առարկայից մէջէն իւր ուզածն ընդունել և գնել՝ նշանակեալ գնով:

գաթը քեաֆի տիր:

Մէսէլա, պայի «Շու մալը սանա 1000 զուրուշա սաթտըմ» տէյուպ, միւշթէրի տախի «1500 զուրուշա ալտըմ» տէսէ, պէյ 1000 զուրուշա իւզէրինէ միւնադըտ օլուր: Անճագ, օլ մէճլիստէ պայի օլ զիյատէէի գապուլ իտէրսէ, միւշթէրի գարաֆընտան զիյատէ գըլընմը օլան 500 զուրուշըն տախի իդասը լազըմ կէլուր:

Վէքէզա, միւշթէրի «Շու մալը 1000 զուրուշա ալտըմ» տէյուպ, պայի տախի «800 զուրուշա վէրտիմ» տէսէ, պէյ միւնագըտ օլուպ, 200 ըն հադգ ու թէնգիլի լազըմ կէլուր:

ՄԱՏ. 179. — Միւթէպա. յիանտան պիրի միւթէատտիտ չէյլէրին պէհալարընը թաֆսիլ իթսէ պիլէ, սաֆգաի վահիտէ իլէ եանի, թօրտան օլարագ պէյը իճապ էթտիքտէ, տիկէրի տախի օլ վէճէլէ գապուլ իտէրսէք, մէճմուը սէմէն իլէ մէճմուը մէպիլի ալապիլուր: Եօգսա, սաֆգայը թէֆրիգ իտէրսէք, իչինտէն տիլէտիյինի զիքը օլունան պէհասըյլա գապուլ իտուպ ալմագտա մուխայէր տէյիլ տիր:

Զոր օրինակ եթէ վաճառորդն ըսէ. «Վաճառեցի այս երկու անասուններն 3000 դահեկանի, դուրս գինն է 1000 դահեկան», իսկ սորա գինն՝ 2000 դահեկան», կամ թէ՛ «Սոցա իւրաքանչիւրին գինն է 1500 դահեկան», գնորդն կրնայ գնել երկու անասուններն միանգամայն 3000 դահեկանի. բայց չկրնար ըստ կամս գնել այն երկուքէն մէկն այն մասնաւոր գրնով զոր վաճառորդն որոշեց անոնցմէ իւրաքանչիւրին համար:

Դարձեալ, եթէ վաճառորդն ըսէ. «Վաճառեցի այս երեք պրակ կերպան՝ իւրաքանչիւրն 100 դահեկանի», և եթէ գնորդն ըսէ. «Գնեցի մի պրակն 100 դահեկանի», և կամ, «Երկու պրակն 200 դահեկանի», վաճառումն կատարուած չլինի:

307. 180. — Երբոր երկու պայմանագիրներէն մէկն մանրամասնէ այլ և այլ առարկայից գներն և զատ զատ առաջարկէ անոնց վաճառումն, եթէ միւսն իւր ուղածն ընդունի անուանական գնովն, վաճառումն կը կատարուի այն առարկային համար միայն:

Զոր օրինակ, եթէ վաճառորդն, այլևայլ վաճառելի իրաց գներն մանրամասնելով և որոշելով հանգերձ, «Վաճառեցի» բառն մէն մի անգամ կրկնէ ըսելով. «Վաճառեցի զայդ 1000 դահեկանի, վաճառեցի զայս 2000 դահեկանի», այս պարագային մէջ գնորդն կրնայ ըստ կամս ընդունիլ և առնուլ երկու իրերէն մէկն իւր որոշեալ գնովն:

Մէսէլա, պայի «Շու իբի հայ» վանը 3000 զուրուշա սաթաւմ, շու 1000 զուրուշա վէ պու 2000 զուրուշա, վէ եսխօտ «Հէր պի» ըն 1500էր զուրուշա տըր» տէսէ, միւշթէրի իբիսին 3000 զուրուշա ալապիւր. եօգսա, իբիսին տէն տիլէտիյին զիբր օլունան պէհասըյլա ալամաղ:

Վէ քեզա, պայի «Շու իւշ թօբ գումաշը 100էր զուրուշա սաթաւմ» տէյուպ, միւշթէրի տախի «Պիր թօբուհու 100 զուրուշա» վէ եսխօտ «Իբի թօբունու 200 զուրուշա գապուլ իթտի» տէսէ, պէյ միւնագըտ օլմաղ:

ՄԱՏ. 180. — Միւթէ պայիանտան պիրի միւթէ ատտիտ չէյլէրին պէհալաւընը թափսիլ, վէ պաշգա պաշգա պէյը իճապ իթտիյի սուրէթտէ, տիկէրի տիլէտիյին սէմէնի միւսէմմա սըյլա գապուլ իթսէ, պէյ միւնագըտ օլուր:

Մէսէլա, պայի, միւթէատտիտ մէպիյըն պէհալաւընը թափսիլ վէ թայեին իլէ պէրապէր, «Սաթաւմ» լաֆըըն տախի թէքրար իտէրէք, «Շուհու 1000 զուրուշա սաթաւմ» վէ պունու 2000 զուրուշա սաթաւմ տէսէ, օլ հալտա միւշթէրի իբիսինտէն պիրինի մուսյեէն օլան պէհասըյլա գապուլ իտուպ ալապիւր:

ՀԱՏՈՒԱԾ ԵՐՐՈՐԴ

Վաճառման ժողովոյ վրայ:

307. 181. — Մէճլէի պէյ (վաճառման ժողով) կը նշանակէ պայմանագիր կողմանց ժողովումն, որոյ նպատակն է սակարկութիւն ընել:

307. 182. — Վաճառման ժողովոյն մէջ, երկու պայմանագիր կողմանց իւրաքանչիւրն ընտրութեան իրաւունք ունի, ի վայրկեանէն յորում առաջարկն եղած է մինչեւ ցվերջ ժողովոյ:

Զոր օրինակ, եթէ վաճառման ժողովոյն մէջ, երկու պայմանագիրներէն մէկն առաջարկէ զվաճառումն, ըսելով. «Վաճառեցի կամ գնեցի այս բանն այսքան դահեկանի», և եթէ միւսն, փոխանակ նոյն հետոյն պատասխանելով թէ «Գնեցի» կամ «Վաճառեցի», որոշ ժամանակէ մի վերջը միայն յայտնէ իւր ընդունելութիւնը՝ դարձեալ նոյն ժողովոյ մէջ, վաճառումն կատարեալ կը լինի, փոյթ չէ եթէ ժողովն երկարատեւ եղած լինի և առաջարկին և ընդունելութեան միջեւ բաւական միջոց անցած:

307. 183. — Եթէ առաջարկէն յետոյ և ընդունելութեանէն յետոյ, երկու պայմանագիրներէն մէկն խօսի այնպիսի խօսք մի կամ գործէ այնպիսի գործ մի

ՖԱՍԼԸ ՍԱԼԻՍ

Մեճլիսի պէյ հապընտաւոր:

ՄԱՏ. 181. — Մէճլէի պէյ, բաղարկող իչիւն օլունան իճթիմա տըր:

ՄԱՏ. 182. — Մէճլիսի պէյտէ, պատէ-լ-իճապ նի-հայէթի մէճլիսէ գատար, դարաֆէյն մուխայէէր տիր:

Մէսէլա, միւթէպայիանտան պիրի մէճլիսի պէյտէ «Պու մալը շու գատար զուրուշա սաթաւմ» եսխօտ «Ալտըմ» տէյուպ պէյը իճապ իյլէսէ, տիկէրի տէրագապ «Ալտըմ» եսխօտ «Սաթաւմ» տէմէյուպ տէ, պիր միւտտէթ տաւալ կէշտիքտէն սօնրա, եինէ օլ մէճլիստէ գապուլ իթսէ, պէյ միւնագըտ օլուպ, հէր նէ գատար մէճլիս ուղուն ուղատըյա սիւրմիւշ վէ իճապ ու գապուլըն արասը խայլը ուղամըշ օլսա տա, զարար վէրմէզ:

ՄԱՏ. 183. — Պատէ-լ-իճապ գապլէ-լ-գապուլ, էհատը դարաֆէյնտէն ըրաղա տէլալէթ իտէր պիր գապլի եսխօտ ֆիլ պուլունուր իսէ, իճապ պտըլ օլուպ,

որ առաջարկէն կամ ընդունելութենէն կասիլ նշանակէ, առաջարկն կը լինի անվաւեր և ընդունելութեան տեղի չմնար այլ ևս:

Զոր օրինակ, երկու պայմանագիրներէն մէկուն ըսելէն յետոյ թէ «Վաճառեցի» կամ «Գնեցի», եթէ անոնց երկուքէն մէկն ուրիշ գործով մի զբաղի կամ ուրիշ նիւթի մի վրայ խօսի, առաջարկն կը լինի անվաւեր և վաճառումն չկրնար կատարուիլ՝ ի վերջոյ յայտարարեալ ընդունելութեամբ:

307. 184. — Եթէ երկու պայմանագիրներէն մէկն, իւր առաջարկն յառաջ բերած ըլլալէ յետոյ, զայն յետըս կոչէ նախ քան զընդունելութիւն միւսոյն, առաջարկն կը լինի անվաւեր եւ վաճառումն չկրնար կատարուիլ այնուհետեւ ընդունելութիւն յայտարարելով:

Զոր օրինակ, եթէ վաճառորդն, ըսելէ յետոյ թէ «Վաճառեցի այս ապրանքն այսքան գահեկանի», յետոյ կոչէ իւր առաջարկն նախ քան զյայտարարելն գնորդին թէ «Գնեցի», վաճառումն չկրնար կատարուիլ այլևս, մինչեւ իսկ եթէ գնորդն ըսէ յետոյ թէ «Գրեցի»:

307. 185. — Եթէ երկրորդ առաջարկ մի գայ յաջորդեալ առաջնոյն՝ նախ քան զընդունելութիւն, առաջին առաջարկն կը լինի անվաւեր:

գապուլա մէհալլ գալմազ:

Մէսէլա, միւթէպայիանտան պիրի «Սաթարմ» ետիստ «Ալտրմ» տէտիքտէն սօնրա, իքիսինտէն պիրիսի պաշգա պիր իշլէ ետիստ պիր տիկէր պահս վէ միւզաքէրէ իլէ մէշղուլ օլտա, իճապ պաղըլ օլուպ, անտան սօնրա գապուլ իլէ պէյ միւնագըտ օլմազ:

ՄԱՍ. 184. — Միւթէպայիանտան պիրի պէյը իճապ իտուպ, անճազ, տիկէրինին գապուլընտան էվէլ ըրիւճու իթսէ, իճապ պաղըլ օլուպ, անտան սօնրա գապուլ իլէ պէյ միւնագըտ օլմազ:

Մէսէլա, պայի «Պու մաթարը շու գատար զուրուշա սաթարմ» տէյուպ տէ, միւշթէրի «Գապուլ իթարմ» տէմէտէն ըրիւճու իթսէ, միւշթէրինին սօնրատան «Գապուլ իթարմ» տէմէսիլլէ պէյ միւնագըտ օլմազ:

ՄԱՍ. 185. — Գապլէլ-գապուլ, իճապըն թէքրարը՝ իճապը էվէլի իպղալ իտուպ, իճապը սանիւնէ իթիպար օլունուր:

և երկրորդ առաջարկն՝ վաւերական:

Զոր օրինակ, եթէ վաճառորդն, ըսելէ յետոյ թէ «Վաճառեցի այս բանն 100 գահեկանի», գառնայ և, նախ քան զյայտարարելն գնորդին թէ «Գնեցի», ըսէ. «Վաճառեցի 120 գահեկանի» և եթէ գնորդն ընդունի, նախորդ առաջարկն ի նկատ չառնուի և վաճառումն կը կատարուի 120 գահեկանի համար:

ՀԱՏՈՒԱԾ ԶՈՐՐՈՐ

Թէական վաճառման վրայ:

307. 186. — Վաճառման պայմանագրութեան էական եղող թէյութեամբ մի կատարուած վաճառումն կը լինի վաւերական և թէյութիւնն՝ յարգելի:

Զոր օրինակ, երբ վաճառման մի մէջ վաճառորդն սա թէյութիւնն տրամադրէ թէ՛ պիտի կարենայ իւր քով վար գնել վաճառեալ իրն մինչև ցվճարումն գնորդն, այս թէյութիւնն ո՛չ թէ կը խանգարէ զվաճառումն, այլ կը բաղկացունէ պայմանագրութեան էական մի տրամադրութիւնը:

307. 187. — Երբ վաճառումն կատարուած է մի այնպիսի թէյութեամբ որ կ'ամրապնդէ պայմանագրութեան էական մի տը-

ՖԱՍԼԸ ԲԱՊԸ

Շարդա պէյ հագգընտա տըր

ՄԱՍ. 186. — Ագտը պէյըն միւթէգապընտան օլան շարդա պէյ սահըն վէ շարդ միւթէպէր օլուր:

Մէսէլա, պայի գապըն սէմէն իտինճէյէտէք մէպիյի հապս իթմէք շարդըլլա սաթարգտա, պու շարդ պէյէ գարար վէրմէյուպ, պէլքի միւթթէգապը ագտը պէյան տըր:

ՄԱՍ. 187. — Միւթթէգապը ագտը թէյէյիտ իտին շարդա պէյ սահըն վէ շարդ միւթէպէր տիր:

րամագրութիւնը , վաճառումն է վաւերական և թէ-
ու թիւնն՝ յարգելի :

Զոր օրինակ , երբ բան մի վաճառուի սա թէութեամբ որ այսինչ բանն ի գրաւի դրուի կամ այնինչ անձն երաշխաւոր տրուի , վաճառումն է վաւերական և թէ-
ու թիւնն՝ յարգելի : Մինչեւ իսկ , վաճառորդն կրնայ ջնջել զվաճառումն եթէ գնորդն չյարգէ այս թէութիւնները . զի այս թէութեանց նպատակն է ապահովել գնոյն վճարումը , որ է վաճառման պայմանագրութեան էական մի տրամագրութիւնն :

307. 188. — Հանրածանօթ , այսինքն , քաղաքային սովորութեամբ նուիրագործեալ թէութեան ներքեւ կատարուած վաճառումն ևս վաւերական է և թէութիւնըն՝ յարգելի :

Զոր օրինակ , մեշտակը դրուագելու , փականքն իւր տեղն դամելու և պատառատուն զգեստը կարկատելու թէութեամբ վաճառել վաւերական է , ուստի և վաճառորդն պարտի յարգել այս թէութիւնը :

307. 189. — Երբ վաճառման մէջ տրամագրուի մի այնպիսի թէութիւն որ պայմանագրաց և ոչ միոյն օգտակար է , վաճառումն է վաւերական , բայց թէութիւնն՝ եղծելի :

Զոր օրինակ , այլում չվաճառելու կամ յարօտ արձակելու թէութիւնն

Մէսէլա , ֆիւլան շէյի թէութիւնն իթմէք , եախօտ , շու ատէմի քէֆիլ վէրմէք շարդըլա պիր շէյ սաթմագ սահըճ վէ շարդմիւթէպէր տիր : Հաթթա , միւշէթէրի պու շարդըլա րիսյէթ իթմէղիսէ , պայի մէպիյի ֆէսիս իտէպիլուր . զիրա , պու շարդըլա միւթթէղըլադ ագտ օլան թէսիլմի սէմէնի թէէյիտ իյլէր :

ՄԱՏ. 188. — Միւթէարէֆ , եանի , ուրֆ ու ատէթի պէլտէտէ ճարի օլան շարդըլա պէյ տախի սահըճ վէ շարդմիւթէպէր տիր :

Մէսէլա , քիւրքիւ դապլամագ , վէ քիլիտի եէրինէ մըխլամագ , վէ երթթըգ էլպիսէյի եամամագ շարդըլա սաթմագ սահըճ օլուպ , պու շարդա տախի պայիլըն րիսյէթ իթմէսի լաղըմ կէլուր :

ՄԱՏ. 189. — Էհատը ագըտէյնէ նէֆը օլմայան շարդըլա պէյ սահըճ օլուպ , անճագ շարդ ֆասիտ տիր :

Մէսէլա , ախէրէ սաթմագ եախօտ մէրայա սալը վէրմէք շար-

թեամբ անասուն մի վաճառել վաւերական է , բայց թէութիւնն՝ եղծելի :

ՀԱՏՈՒԱԾ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

Եղծումն վաճառման .

307. 190. — Երկուքին պայմանագիրը կրնան , յետ պայմանագրութեան , համահաճութեամբ եղծել զայն :

307. 191. — Ինչպէս վաճառումն նոյնպէս և եղծումըն կը կատարուի առաջարկաւ և ընդունելութեամբ :

Զոր օրինակ , եթէ երկու պայմանագիրներէն մէկն ըսէ . « Եղծեցի կամ ջնջեցի վաճառումը » , և միւսն ըսէ . « Ընդունեցայ » , կամ եթէ մին ըսէ միւսին . « Եղծէ՛ վաճառումը » , առ որ ըսէ վերջինն . « Եղծեցի » , եղծումն վաւերական կը լինի , այսինքն վաճառումն կը ջնջուի :

307. 192. — Վաւերական է նաև այն եղծումն որ կը կատարուի փոխադարձաբար յետս դարձունելով վաճառեալ իրն և գինըն , ինչ որ նկատելի է առաջարկ և ընդունելութիւն :

307. 193. — Ինչպէս վաճառումն , նոյնպէս և եղծումն պարտի կատարուիլ մի և նոյն ժողովոյ մէջ :

ՖԱՍԼԸ ԽԱՄԻՍ

Իգայի պէյ հագգընտա տըր .

ՄԱՏ. 190. — Ագըտէյն պատէ-լ-ագտ րիզալարըլա պէյը իգալէ իտէպիլուրլէր :

ՄԱՏ. 191. — Պէյ կիպի , իգալէ տախի իճապ վէ գապուլ իլէ օլուր :

Մէսէլա , ագըտէյնտէն պիրի « Պէյը իգալէ եախօտ ֆէսիս իթտիմ » , վէ տիկէրի « Գապուլ իթտիմ » տէսէ , եախօտ , պիրի « Պէյը իգալէ իթ » , վէ տիկէրի « իթտիմ » տէսէ , իգալէ սահըճ , եանի , պէյ միւնֆէսիս օլուր :

ՄԱՏ. 192. — Իճապ վէ գապուլ մագամընա գաիմ օլան թէագը սուրէթիլլէ տախի իգալէ սահըճ օլուր :

ՄԱՏ. 193. — Պէյ կիպի իգալէտէ տախի իթթիհատը մէճլիս լաղըմ տըր :

Այսինքն , ընդունելութիւնն պարտի յայտնուիլ միեւնոյն ժողովոյ մէջ ուր առաջարկն եղած է , ապա թէ ոչ , եթէ երկու պայմանադրեաներէն մէկն ըսէ . « Եղծեցի վաճառումը » , և , այն ժողովոյ մէջ միւսին ընդունելութիւնէն յառաջ , ժողովն ցրուի , կամ եթէ պայմանադրեաներէն մին ընէ այնպիսի բան մի որ լռելեայն նըշանակէ եղծումէն կասիլ , այնուհետեւ միւս կողման ընդունելութիւնն ապարդիւն կը լինի :

ՅՕԴ . 194 . — Եղծման ժամանակ , վաճառեալ իրն պարտի գնորդին քով գոյութիւն ունենալ և իւր սեպհականութեան ենթակայ ըլլալ :

Հետեւաբար , եթէ վաճառեալ իրն արդէն ոչնչացած է , եղծումն վաւերական չլինի :

ՅՕԴ . 195 . — Եթէ վաճառեալ իրն մասամբ և եթէ ոչնչացած է , եղծումն օրինաւոր է մնացորդին նկատմամբ :

Ձոր օրինակ , եթէ վաճառորդն վաճառէ իւր սեպհական արտն հանդերձ ցանովը և գնորդն հնձէ զայն , և եթէ այնուհետեւ եղծեն վաճառումը , որպէս զի այս եղծում վաւերական լինի՝ հարկ է յետս դարձունել արտին համար որոշուած գինը :

ՅՕԴ . 196 . — Գնոյն ոչնչանալն արդեւք չլինի եղծման վաւերականութեան

Ետնի , մէջիսի իճապտա գապուլ պուլունմադ լազըմ կէլուպ , եօգսա ագըտէյնտէն պիրի « Պէյը իգալէ իթտիմ » տէյուպ տէ , տիկէրի , օլ մէջիստէ գապուլ իթմէտէն , մէջիս պօղուլա , եախօտ , էհատը դարաֆէյնտէն ըրադա տէլալէթ իտէր պիր շէյ սատըր օլա , պատէհու տիկէրինին գապուլու միւլֆիտ օլմադ :

ՄԱՏ . 194 . — Հինը իգալէտէ , մէպի միւլթէրի եէտինտէ գաիմ վէ մէվճուտ օլմադ շարդ տըր :

Պինտէն ալէյհ , մէպի թէլէֆ օլմուշ իսէ , իգալէ սահըհ օլմադ :

ՄԱՏ . 195 . — Մէպիյըն պազըսը թէլէֆ օլա , պագընտա իգալէ ճաիդ տիր :

Մէսէլա , պայի էքինիյլէ պէրապէր միլքի օլան էրըլ սաթուպ տէ , միւլթէրի էքինի պիշտիքտէն սօնրա իգալէ իյլէսէլէր , էրզտէ սէմէնտէն հըսսէսիյլէ իգալէ սահըհ օլուր :

ՄԱՏ . 196 . — Սէմէնին թէլէֆ օլմասը իգալէնին սըհհաթընա մանը տէյիլ տիր :

ՊԱՊԸ ՍԱՆԻ

ՄԷՊԻՅԷ ՄԻԻԹԷԱԼԼԸԳ ՄԷՍԱԻԼ ՊԷՅԱՆԸՆՏԱ ՕԼՈՒՊ
ՏԷՕՐԹ ՖԱՍԼԱ ՄԻԻՆԳԱՍԷՄ ՏԻՐ

ԳԼՈՒԽ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՎԱՃԱՌԵԱԼ ԻՐԻՆ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ՏՐԱՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆՔ

ՀԱՏՈՒԱԾ ԱՌԱՋԻՆ

Վաճառեալ իրին քէսքէանց եւ հանգամանաց վրայ :

ՅՕԴ . 197 . — Հարկ է որ վաճառեալ իրն գոյութիւն ունենայ :

ՅՕԴ . 198 . — Հարկ է որ վաճառեալ իրին յանձնումն կարելի և հնարաւոր ըլլայ :

ՅՕԴ . 199 . — Հարկ է որ վաճառեալ իրն սեպհականութեան ընդունակ և առևտրոյ նիւթ ըլլայ :

ՅՕԴ . 200 . — Հարկ է որ վաճառեալ իրն ծանօթ լինի գնորդին :

ՖԱՍԼԸ ԷՎՎԷԼ

Մէպիյըն շարուդ ու Էվսա՝ Ֆը հագընտա տըր :

ՄԱՏ . 197 . — Մէպիյըն մէվճուտ օլմասը լազըմ տըր :

ՄԱՏ . 198 . — Մէպիյըն թէսլիմի միւլթին վէ մագտուր օլմադ լազըմ տըր :

ՄԱՏ . 199 . — Մէպիյըն մալը միւլթէգալվիմ օլմասը լազըմ տըր :

ՄԱՏ . 200 . — Մէպի միւլթէրինին մալիւմի օլմադ լազըմ տըր :

80Դ. 201. — Գնորդն վաճառեալ իրին նկատմամբ ծանօթութիւն կը ստանայ նկարագրութեամբ այն պարագայից և հանգամանաց որովք կը զանազանի ուրիշ իրերէ:

Ձոր օրինակ, եթէ վաճառուի այսչափ քոռ կարմրորակ ցորեան կամ այսինչ և այն ինչ սահմանաց մէջ պարունակեալ գետին մի, վաճառեալ իրն կը լինի ծանօթ, և վաճառումն վաւերական:

80Դ. 202. — Եթէ վաճառեալ իրն պատրաստ կը գտնուի վաճառման ժողովոյ մէջ, բաւական է զգայական նշանով ցոյց տալ զայն:

Ձոր օրինակ, երբ վաճառորդն ըսէ. «Վաճառեցի այս անասունն», և գնորդն տեսնելով զայն ընդունի, վաճառումն վաւերական կը լինի:

80Դ. 203. — Բաւական է որ վաճառեալ իրն արդէն ծանօթ լինի գնորդին, այլ ևս հարկ չկայ ուրիշ կերպով նկարագրելու և ծանօթացնելու զայն:

80Դ. 204. — Վաճառեալ իրն կ'որոշուի այն նկարագրով որ կը յայտնուի պայմանագրութեան միջոցին:

Ձոր օրինակ, երբ վաճառորդն նշանացի ցոյց տալով ժամացոյց մի՝ ըսէ. «Վաճառեցի այս ժամացոյցը», և գնորդն ընդունի, առաջինն պարտի ճիշդ այն ժա-

ՄԱՍ. 201. — Մէսկըն մալիւմիյէթի, սաիրինտէն թէմէյէիւզ իտէճէք հալ ու վասթընը պէյան իլէ հասըլ օլուր:

Մէսէլա, շու գատար քիլէ գըզըլճա պուզտայը, եախօտ ֆիւլան վէ ֆիւլան հուտուտ իլէ մահտուտ օլան արսա տէյու սաթըլտա, մէպի մալիւմ վէ պէյ սահըճ օլուր:

ՄԱՍ. 202. — Մէսկի մէճ-լիսի պէյտէ հազըր իսէ, իշարէթի հըսսիյէ քեաֆի տիր:

Մէսէլա, պայի «Շու հայվանը սաթտըմ» տէյուպ, միւշթէրի տախի անը կէօրէրէք գապուլ իտիճէք, պէյ սահըճ օլուր:

ՄԱՍ. 203. — Մէսկըն միւշթէրի ինտինտէ մալիւմ օլմասը քեաֆի օլուպ, պաշգա սուրէթիլէ թարիֆ ու թավսիֆէ հաճէթ եօգ տըր:

ՄԱՍ. 204. — Մէսկի ագըտտաքի թայեին իլէ թէայեիւն իտէր:

Մէսէլա, պայի իշարէթի հըսսիյէ իլէ թայեին իտէրէք, «Շու սաթթը սաթտըմ» տէյուպ, միւշթէրի տախի գապուլ իթտիքտէ, պայիլըն օլ սաթթը ալնէն վէրմէսի

մացոյցը տալ, ապա թէ ոչ, կարող չէ վար դնել զայն և նոյն տեսակէն ուրիշ ժամացոյց մի տալ անոր տեղ:

ՀԱՏՈՒԱԾ ԵՐԿՐՈՐԴ

վաճառելի եւ ոգ-վաճառելի իրաց վրայ:

80Դ. 205. — Անգոյ իրին վաճառումն անվաւեր է:

Ձոր օրինակ, անվաւեր է վաճառել ծառի մի պտուղներն որք յերեւան եկած չեն ընտել:

80Դ. 206. — Վաւերական է վաճառել ծառի մի վրայ գտնուած պտուղներն որք յերեւան եկած են կատարեալպէս, լինին ուտելի կամ ոչ:

80Դ. 207. — Երբ խընդիրն է պտղոց, ծաղկանց, տերեւոց և բանջարեղինաց վրայ, որք ո'չ թէ միասնաբար, այլ հետզհետէ յերեւան կուգան՝ իւրաքանչիւրն իւր տեսակին մէջ, եւ երբ սոցա մի մասն յերեւան եկած է, վաւերական կը լինի միահաղոյն վաճառել այս յերեւան եկածներուն հետ միանգամայն տակաւին յերեւան չեկածներն ևս:

լազըմ կէլուր. եօգսա, անը ալըզոյուպ տա, եէրինէ օլ ճինստէն տիկէր պիր սաթթ վէրմէզ:

ՖԱՍԼԸ ՍԱՆԻ

Պէյը ճախգ օլուպ օլմայան շէյլ.ր պէյանընտա տըր:

ՄԱՍ. 205. — Մատումըն պէյը պադըլ տըր:

Մէսէլա, պիր աղաճըն հիչ պէլուրմէմիշ օլան մէյվէսինի սաթթ մագ պադըլ տըր:

ՄԱՍ. 206. — Դեամիլէն պէլուրմիշ օլան մէյվէյի, էքլէ սալիհ օլսուն օլմասուն, աղաճը իւզէրինտէ իքէն սաթթ մագ սահըճ տըր:

ՄԱՍ. 207. — Էֆրատը միւշթէլահըգ օլան, եանի, պիրտէն զուհուր իթմէյուպ տէ, ըէֆթէ ըէֆթէ զուհուր իտէկլէն մէյվէ վէ չիւքուֆէ վէ եարրագ վէ սէպգէնին. պիր մըգտարը պէլուրմիշ օլտուղու հալտա, անլարա թէպան անլարա պէրապէր, հէնուզ պէլուրմէմիշ օլանլարը տախի թօրտան սաթթ մագ սահըճ օլուր:

307. 208. — Երբոր բան մի կը վաճառուի անոր տեսակն որոշուելով, վաճառումն անվաւեր կը լինի եթէ ի վերջոյ յայտնուի թէ վաճառեալին իրապէս տարբեր տեսակէ է :

Ձոր օրինակ, եթէ վաճառորդն իբր ագամանդ վաճառէ սպախեքարն, այս վաճառումն անվաւեր կը լինի :

307. 209. — Անվաւեր է վաճառել այն բանն որոյ յանձնումն կարելի և հնարաւոր չէ :

Ձոր օրինակ, անվաւեր է վաճառել ծովուն մէջ ընկղմեալ նաւակն զոր անկարելի է ջուրին երեսն հանել, ինչպէս և այն փախըստեայ անասունն զոր մարդ չը կրնար բռնել և յանձնել :

307. 210. — Մարդոց սեպհական ինչ կամ ստացուած չեղող բանն վաճառել կամ այն բանին փոխարէն բան մի գնել անվաւեր է :

Ձոր օրինակ, անվաւեր է վաճառել դիակն և ազատ եղող մարդը, և կամ սոցա փոխարէն բան մի գնել :

307. 211. — Անվաւեր է վաճառել այն բանն որ առեւտրոյ նիւթ չէ :

307. 212. — Առեւտրոյ նիւթ չեղող բանի մի փոխարէն առեւտրոյ նիւթ եղող բան մի գնելն եղծելի է :

ՄԱՍ. 208. — Ճինսի պէյան օլունարագ սաթըլան չէյ պաշգա ճինստէն չըգասա, պէյ պաղըլ օլուն :

Մէսէլա, պայի սըըլայը էլմաս տէյու սաթսա, պաղըլ տըր :

ՄԱՍ. 209. — Թէսլիմի միւմքին վէ մագտուր օլմայան չէյի սաթմագ պաղըլ տըր :

Մէսէլա, տէրեայա պաղըլ տա իխրաճը միւմքին օլմայան դայըլըն, վէ թուլթուպ տա թէսլիմի միւմքին օլմայան պիր ֆիրարի հայվանըն պէյը պաղըլ տըր :

ՄԱՍ. 210. — Պէյնէ-ն-նաս մալ օլմայան չէյի սաթմագ եախօտ անընլա պիր մալ սաթուն ալմագ պաղըլ տըր :

Մէսէլա, լաշէյի վէ հուրը օլան պէնի ատէմի սաթմագ, վէ եախօտ անլարըն մուգապիլինտէ պիր մալ իշթիրա իթմէք պաղըլ տըր :

ՄԱՍ. 211. — Միւթէ-գալվիմ օլմայան մալը սաթմագ պաղըլ տըր :

ՄԱՍ. 212. — Միւթէ-գալվիմ օլմայան մալ իլէ պիր մալ սաթուն ալմագ ֆասիտ տիր :

307. 213. — Անծանօթ բանին վաճառումն եղծելի է :

Ձոր օրինակ, եթէ վաճառորդն ըսէ գնորդին. «Քեզ վաճառեցի սյոքան դահեկանի ամեն ինչ որ ինձ կը սեպհականի», և գնորդն պատասխանէ. «Գնեցի», և սակայն եթէ գնորդն արդէն ծանօթութիւն չունենայ այն բաներուն նկատմամբ, վաճառումն եղծելի կը լինի :

307. 214. — Վաւերական է վաճառել ֆէլ կալուածի մի, նախ քան զբաժանումն, անհատ բայց ծանօթ մի բաժինն, զորօրինակ, կէսն, կամ մի երրորդն և կամ մի տասներորդն :

307. 215. — Ընկերական բանի մի մէջ անհատ բաժինի մի տէրն կրնայ այլում վաճառել իւր բաժինն՝ առանց իւր տիրակցէն արտօնութիւն ստանալու :

307. 216. — Հողային կալուածի մի հետ ի միասին օրինաւոր է վաճառել անոր անցնելու, ջուր առնելու և ջուր վազցունելու իրաւունքները : Նոյնպէս ջրմուղներուն կամ փողրակներուն հետ ի միասին օրինաւոր է վաճառել անոնց մէջէն հոսող ջուրը :

ՄԱՍ. 213. — Մէճհուլըն պէյը ֆասիտ տիր :

Մէսէլա, պայի միւշթերիյէ «Մալիք օլտուղում քեաֆֆէի էշեամը սանա շու գատար զուրուշա սաթտըմ» տէյուպ, միւշթերի տախի «Ալտըմ» տէսէ, վէ լաքին էշեա միւշթերինն մալիւմի օլմաստ, պէյ ֆասիտ օլուն :

ՄԱՍ. 214. — Պիր միւլ-քի ագարըն գապլէ-լ-իֆ-րազ պիր հըսսէի մալիւմէի շայխասընը, մէսէլա, նըսֆընը եա սիւլիւսինի վէ եախօտ իւշրինի սաթմագ սահըճ տըր :

ՄԱՍ. 215. — Պիր քիմսէ հըսսէի շայխասընը, չէրիքինտէն իպն ալմագսըզըն ախէրէ սաթապիլուն :

ՄԱՍ. 216. — Էրգէ թէպան հագգը միւրուրըն վէ վէ հագգը չիւրպըն վէ հագգը մէսիլըն, վէ գանափաթա թէպան սույուն պէյը ճախգ տիր :

ՀԱՏՈՒԱԾ ԵՐՐՈՐԴ

վաճառելի իրից վաճառման եղանակին վրայ .

30Դ. 217. — Ինչպէս վաւերական է քոռով, կշռով, թուով և կանգնով վաճառել քոռով չափելի, կշռելի, թուարկելի և կանգնով չափելի առարկաները, նոյնպէս և վաւերական է միահաղոյն վաճառել անոնցմէ իւրաքանչիւրն :

Ձոր օրինակ, եթէ վաճառորդն միահաղոյն վաճառէ շեղ մի ցորեան, դէզ մի յարդն, կոյտ մի թրծուն աղիւսն և հակ մի ապրանքն, վաճառումն վաւերական կը լինի :

30Դ. 218. — Եթէ հացաբոյսը երեքեղէնք վաճառուին որոշեալ անօթով մի կամ գրիւով մի չափուելով և կամ որոշեալ քարով մի կըշռուելով, վաճառումն վաւերական կը լինի, թէպէտ և այն անօթոյն կամ գրիւին տարողութիւնն կամ քարին հոխայի և տրամի ծանրութիւնն ճշգիւ ծանօթ եղած չլինին :

30Դ. 219. — Այն բանն զոր ուրոյն վաճառել օրինաւոր է, կրնայ նաև օրինաւորապէս ի բաց առնուիլ վաճառեալ իրէն :

ՖԱՍԼԸ ՍԱԼԻՍ

Մէլիքն քէյֆիքի պէյընա միւքեայլըգ մէվատտ պէյանցնուտ տըր :

ՄԱՏ. 217. — Մէքիլաթ վէ մէվզունաթ վէ ատէտիյ-յաթ վէ մէգրուաթըն, քէյլ վէ վէզն վէ սայը վէ զըրա իլէ պէյը սահըճ օլտուղու կիպի, ճիւզաֆէն սաթմագ տախի սահըճ տըր :

Մէսէլա, պոյի պիր երդն պուղտայը, վէ պիր տամ սամանը, վէ պիր երդն թուղտայը, վէ պիր տէնը մաթաը կէօթիւրիւ սաթսա, սահըճ օլուր :

ՄԱՏ. 218. — Հուպուպաթը պիր մուայեէն գապ վէ էօլէք իլէ էօլիւպ, վէ եախօտ պիր մուայեէն թաշ իլէ թարթուպ սաթսա, հէր նէ գատար օլ գապ վէ էօլ-չէյին նէ՛ մըգտար իտուկի, վէ թաշըն գա՛չ գըյէ վէ տիրէմ օլտուղու մալիւմ տէյիլսէ տէ, պէյ սահըճ օլուր :

ՄԱՏ. 219. — Միւնֆէրիտէն սաթըլմասը ճաիզ օլան շէյին մէպիտէն իսթիսնասը տախի ճաիզ օլուր :

Ձոր օրինակ, եթէ վաճառորդն՝ ծառի մի պտուղէն սյսքան հոխայն իրեն մնալու պայմանաւ՝ մընացորդն վաճառէ, այս վաճառումն վաւերական կը լինի :

30Դ. 220. — Վաւերական է միահաղոյն վաճառել քանակելի առարկաներն՝ անոնց իւրաքանչիւր միութեան համար գին մի որոշելով և եթ :

Ձոր օրինակ, վաւերական է վաճառել շեղ մի ցորեան, նաւակ մի լի փայտն, հօտ մի ոչխարն, պրակ մի տսուին, մէն մի քոռն, կամ կշռորդն, կամ հոխայն, կամ հատն և կամ կանգունն սյսքան գահեկանի հաշուով :

30Դ. 221. — Սահմանաւոր կալուածներն կը վաճառուին ինչպէս կանգնով և արտավարով՝ նոյնպէս և անոնց սահմաններն որոշելով :

30Դ. 222. — Վաճառման մէջ նկատելի է միայն ա՛յն քանակն որոյ մասին տեղի ունեցած է սայմանադրութիւնն :

30Դ. 223. — Երբ վաճառուին քոռով չափելի առարկայք և թուարկելի իրերամերձ առարկայք, ինչպէս և այն կշռելի առարկայք զորս կարելի է բաժանել անվնաս, և անոնց մի ամբողջ քանակըն յայտարարուի, վաճա-

Մէսէլա, պոյի պիր աղաճըն մէյվէսինտէն շու գատար գըյէսի քէնտիսինէ գալմագ իւզըէ, պագըսըն սաթսա, սահըճ օլուր :

ՄԱՏ. 220. — Մուգատտէրաթըն եալընըգ էֆրատ ու ագսամընա պէհա թագտիր իտէրէք՝ թօքտան սաթմագ սահըճ օլուր :

Մէսէլա, պիր երդն պուղտայը, վէ պիր գայըգ օտուու, վէ պիր սիւրիւ գոյունու, վէ պիր բասթալ չուգայը, քիլէսի եա չէքիսի եա գըյէսի վէ եա հէր բէս եախօտ հէր զըբաը շու գատար զուրուա օլմագ իւզըէ, սաթմագ սահըճ օլուր :

ՄԱՏ. 221. — Մահտուտ օլան ագարաթ զըրա վէ տէօնիւմ իլէ սաթըլտըղը կիպի, թայեինի հուտուտ իլէ տախի սաթըլուր :

ՄԱՏ. 222. — Ագտը պէյ նէ մըգտար իւզէրինէ վագը օլուրսա, անճագ անա՛ իթիպար օլուրուր :

ՄԱՏ. 223. — Մէքիլաթ վէ ատէտիյյաթը միւթէգարիպէ իլէ, թէպըզընտա գարար օլմայան մէվզունաթտան պիր մէմուըն մըգտար պէյան օլունարագ սաթըլտըգտա, կէրէքսէ եալընըգ օլ մէմուըն սէմէնի

ռումն վաւերական կը լինի թէ՛ այն ամբողջին գինն որոշելով և թէ՛ իւրաքանչիւր քոռին կամ հատին և կամ կշռոյն գինն մանրամասնաբար նշանակելով:

Եթէ, յանձնելու ժամանակ, յայտնուի թէ յայտարարեալ քանակն ճիշդ է, վաճառումն կը լինի անդառնալի:

Բայց եթէ յայտնուի թէ իրական քանակն է նուազ քան զոր յայտարարեալ է, գնորդն ազատ կը լինի ի մասին ընտրութեան. եթէ կամի՝ կը ջնջէ զվաճառումն, իսկ եթէ կամի՝ կը գնէ զվաճառեալ իրն, եւ իւր գնած քանակին համեմատական գինն կը վճարէ:

Ընդհակառակն, եթէ եթէ յայտնուի թէ աւելի է, այս աւելորդն վաճառորդին կը պատկանի:

Զոր օրինակ, գիցուք թէ վաճառորդն վաճառեց շեղ մի ցորեան, լինի՝ միահազոյն 50 + 15 500 դահեկանի, լինի 50 + 15 չաշուով իւրաքանչիւր + 15 40 դահեկանի: Եթէ + 15 ներու թանակն ճիշդ լինի, վաճառումն կը լինի անդառնալի: Բայց եթէ շեղ 45 + 15 կը պարունակէ, գնորդն ազատ կը լինի ի մասին ընտրութեան. եթէ կամի՝ կը ջնջէ զվաճառումն, իսկ եթէ կամի՝ կը գնէ 45 + 15 450 դահեկան տըր:

զիքը օլունսուն, վէ կէրէք քիլէսինին եւ ատէտ վէ վէգնինին պէհասը պէյան ու թափսիլ օլունսուն, պէյ սահը օլուն:

Ֆազաթ, լէտէ-թ-թէս-լիւթ-թէմամ չըգարսա, պէյ լազըմ օլուն:

Վէ նագըս չըգարսա, միւշթէրի մուխայէր օլուն, տիլէրսէ պէյը ֆէսիս իտէր, վէ տիլէրսէ զուհուր իտէն մըգտարը՝ սէմէնտէն հըս-սէսիլէ ալուն:

Վէ զաիտ չըգարսա, զի-յատէսի պայիլըն տըր:

Մէսէլա, պոյի պիր երդըն պուգ-տայը թօբտան օլարագ 50 քիլէ օլմագ իւզրէ 500 զուրուշա, եւ խօտ, 50 քիլէ օլմագ իւզրէ հէր քիլէսինի 10 ար զուրուշա սաթ-տըգտա, թէմամ կէլուրսէ պէյ լազըմ օլուն: Վէ 45 քիլէ չըգարսա, միւշթէրի մուխայէր օլուն, իսթէրսէ պէյը ֆէսիս իտէր, իսթէրսէ 45 քիլէյի 450 զուրուշա ալուն: Վէ 55 քիլէ չըգարսա, ֆազլասը օլան 5 քիլէ պոյիլըն տըր:

վճարելով: Ընդհակառակն, եթէ շեղ 55 քիլէ կը պարունակէ, աւելորդն՝ որ է 5 քիլէ՝ վաճառորդին կը վերաբերի:

Դարձեալ, երբ վաճառուի կողմ մի հաւկիթ, որոյ համար վաճառորդն յայտարարած է թէ 100 հատ է, միահազոյն գնով 50 դահեկանի և կամ իւր 100 հատ իւրաքանչիւրն 20 բարոյի հաշուով, եթէ յանձնման ժամանակ յայտնուի թէ 90 հատ է, գնորդն ազատ կը լինի ի մասին ընտրութեան. եթէ կամի՝ կը ջնջէ զվաճառումն, իսկ եթէ կամի՝ կը գնէ 90 հաւկիթն՝ 45 դահեկան վճարելով: Ընդհակառակն, եթէ յայտնուի թէ 110 հատ է, աւելորդն՝ որ է 10 հաւկիթ՝ վաճառորդին կը վերաբերի:

Այսպէս է նաեւ ի մասին վաճառման տակառ մի իւզոյ, որոյ համար յայտարարեալ լինի թէ 100 հոխայ կը կշռէ:

307. 334. — Երբ վաճառուին կշռելի այնպիսի առարկայը զորս կարելի չէ բաժանել անփնտաս, և երբ ամբողջ քանակ մի յայտարարուի և միայն այն ամբողջին գինն նշանակուի, եթէ, յանձնման ժամանակ, յայտնուի թէ իրական կշռն է նուազ քան ըզ յայտարարեալ կշռն, գընորդն ազատ կը լինի ի մասին ընտրութեան. եթէ կամի՝ կը ջնջէ զվաճառումն, իսկ եթէ կամի՝ կը գնէ զառարկայն անուանական ամ-

վէ քէզա, պիր քիւֆէ եռ-մուրդա 100 ատէտ տըր տէյու 50 զուրուշա, եւ խօտ, 100 ատէտ տէյու տանէսի 20 շէր բարոյա սաթլուրգտա, ինտէ-թ-թէս-լիւթ 90 ատէտ չըգարսա, միւշթէրի մուխայէր օլուն, տիլէրսէ պէյը ֆէսիս իտէր, տիլէրսէ 90 եռ-մուրդայը 45 զուրուշա ալուն: Վէ էկէր 110 ատէտ չըգարսա, ֆազլասը օլան 10 եռ-մուրդա պայիլըն տըր:

Քէզալիք, պիր ֆուշի եաղ 100 գըյէ օլմագ իւզրէ սաթլուր, հիւքմիւ մինվալը մէշրուհ իւզրէ տիր:

ՄԱՏ 334. — Թէպըզըն-տա զարար օլան մէվզու-նաթտան պիր մէճմուըն մըգտարը պէյան, վէ եալընըզ օլ մէճմուըն պէհասը զիքը օլունարագ սաթլը-տըգտա, լէտէ-թ-թէս-լիւթ նագըս չըգարսա, միւշթէրի մուխայէր օլուն, տիլէրսէ պէյը ֆէսիս իտէր, վէ տիլէրսէ չըգանմըգտարը՝ մէճմուըն սէմէնի միւսէմմա իլէ ալուն: Վէ զաիտ կէլուրսէ, զիյատէսի միւշթէրինին օլուն, պայի մուխայէր օլմագ:

բողջ գինն վճարելով: Իսկ եթէ իրական կշիռն աւելի է, այս աւելորդն գնորդին կը պատկանի և վաճառորդն իրաւունք չունենար ջնջելու գվաճառումն:

Զոր օրինակ, երբ 20000 դահեկանի վաճառուի ադամանդ մի ուրոյ համար յայտարարուի թէ 5 կերատ կը կշռէ, եթէ ապա յայտնուի թէ այն ադամանդն 4 1/2 կերատ միայն կը կշռէ, գընորդն ազատ կը լինի ի մասին ընտրութեան. եթէ կամի՝ կը մերժէ, իսկ եթէ կամի՝ կը գնէ զայն ադամանդ. 20000 դահեկան վճարելով: Ընդհակառակն, եթէ յայտնուի թէ ադամանդն 5 1/2 կերատ կը կշռէ, այն քարն գընորդին կը վերաբերի 20000 դահեկանի, և այս պարագային մէջ վաճառորդն իրաւունք չունենար ջնջելու գվաճառումն:

ՅՕԴ. 225. — Երբ վաճառուին կշռելի այնպիսի առարկայք զորս կարելի չէ բաժանել անվնաս, և երբ, ամբողջ քանակ մի յայտարարուելով հանդերձ, իւրաքանչիւր միութեան գինն մանրամասնաբար նշանակուի, յանձնման ժամանակ իրական կշիռն լինի՝ նուազ կամ առաւել քան զոր վաճառորդն յայտարարած է, գընորդն ազատ կը լինի ի մասին ընտրութեան. եթէ կամի՝ կը ջնջէ գվաճառումն, իսկ եթէ կամի՝ կը գնէ զա-

Մէսէլա, 5 գըրաթ տըր տէյու 20000 զուրուշա սաթըլտն պիր էլմնա թաշ, 4 1/2 գըրաթ չըգսա, միւշթէրի մոխայէր օլուպ, տիլէրսէ թէրք իտէր, վէ տիլէրսէ օլ թաշը 20000 զուրուշա ալուր, վէ էկէր 5 1/2 գըրաթ չըգսա, օլ թաշ 20000 զուրուշա միւշթէրին օլուպ, պուենտա պայի մոխայէր օլամազ:

ԱՍՏ. 225. — Թէպըզընտա զարար օլան մէվզու-նաթտան պիր մէճմուըն մըգտարըլա ագսամ ու էճ-զասընըն պէհասը տախի պէյան ու թափսիլ օլունարագ սաթըլտըգտա, էտէ-թ-թէսիլմ կէրէք նագըս չըգսուն վէ կէրէք զախտ չըգսուն, միւշթէրի մոխայէր օլուպ, տիլէրսէ պէյը ֆէսիս իտէր, վէ տիլէրսէ չըգան մըգտարը ագսամ ու էճգա իչիւն պէյան օլունան պէհա հիսապըլա ալուր:

աարկայն, իւրաքանչիւր միութեան համար նշանակեալ գնոյն հաշուով:

Զոր օրինակ, երբ իբր 5 հոխայ կշռող պղնձեայ կրակակալ մի վաճառուի իւրաքանչիւր հոխայն 40 դահեկանի, եթէ ի վերջոյ յայտնուի թէ անոր իրական կշիռն է 4 1/2 կամ 5 1/2 հոխայ, սոյն կըրկին պարագայից մէջ ևս, գնորդն ազատ կը լինի ի մասին ընտրութեան. եթէ կամի՝ կը մերժէ, իսկ եթէ կամի՝ կը գնէ զայն կրակակալ, առաջին պարագային մէջ 200 դահեկան, և երկրորդ պարագային մէջ 220 դահեկան վճարելով:

ՅՕԴ. 226. — Երբ վաճառուին կանգնով չափելի առարկայք առհասարակ, լինի՝ պարապ գետին, լինի՝ ապրանք և ուրիշ նիւթեր, որոց համար ամբողջ քանակ մի և միայն այս ամբողջին գինն յայտարարուին, եւ կամ, այն առարկայից իւրաքանչիւր կանգունին գինը ևս մանրամասնուի, սոյն կրկին պարագայից մէջ ևս, գործադրելի են այն օրինական տրամադրութիւնք որք կը վերաբերին վաճառման այն կշռելի առարկայից զորս կարելի չէ բաժանել անվնաս: Սակայն ի մասին այն ապրանք և նիւթոց զորս կարելի է կտրել և բաժանել անվնաս, ինչպէս են

Մէսէլա, 5 գըլէ տըր տէյու հէր գըլէսի 40 աը զուրուշա սաթըլտն պիր պագըր մանդալ, 4 1/2 եախօտ 5 1/2 գըլէ չըգսա, իբի սուրէթտէ տախի միւշթէրի մոխայէր օլուպ, տիլէրսէ թէրք իտէր, վէ տիլէրսէ օլ մանդալը 4 1/2 գըլէ իսէ 480 զուրուշա, վէ 5 1/2 գըլէ իսէ 220 զուրուշա ալուր:

ՄԱՏ. 226. — Կէրէք արսա օլսուն վէ կէրէք էմթաա վէ էչեայը սախրէ օլսուն, ալէ-լ - ումում մէգրուաթտան պիր մէճմուըն մըգտարը վէ եալընըզ օլ մէճմուըն պէհասը պէյան, եախօտ, զըրաընըն տախի պէհասը թափսիլ օլունարագ սաթըլտըգտա, իբի սուրէթտէ տախի հիւքմի՝ թէպըզընտա զարար օլան մէվզունաթըն հիւքմիւ կիպի տիր: Պագադ, քիրպաս վէ չուգա միսիլու գադ վէ թէպըզընտա զարար օլմայան էմթաա վէ էչեա՝ մէքիլաթ հիւքմինտէ տիր:

կերպասն և ասուին, գործադրելի են ա՛յն օրինական տրամադրութիւնք որք կը վերաբերին քոռով չափելի առարկայից :

Զոր օրինակ, երբ 1000 դահեկանի վաճառուի գետին մի որոյ համար յայտարարուի թէ 100 կանգուն կը պարունակէ, եթէ ապա յայտնուի թէ այն գետինն իրական չափն է 95 կանգուն, գընորդն ազատ կը լինի ի մասին ընտրութեան. եթէ կամի՝ կը մերժէ, իսկ եթէ կամի՝ կը գնէ զայն գետին 1000 դահեկան վճարելով: Ընդհակառակն, եթէ յայտնուի թէ այն գետինն իրական չափն է աւելի քան 100 կանգուն, գընորդն կը գնէ ամբողջ այն գետինն 1000 դահեկանի :

Նմանապէս, երբ իբր 8 կանգուն 400 դահեկանի վաճառուի պրակ մի կերպաս՝ որ մասնաւորապէս շինուած լինի ձեռք մի ըզգեստի համար, եթէ ապա յայտնուի թէ այն կերպասին իրական չափն է 7 կանգուն, գընորդն ազատ կը լինի ի մասին ընտրութեան. եթէ կամի՝ կը մերժէ, իսկ եթէ կամի՝ կը գնէ զայն պրակ 400 դահեկանի: Իսկ եթէ յայտնուի թէ պրակն 9 կանգուն կերպասէ կը բաղկանայ, գընորդն կը գնէ այն ամբողջ պրակն 400 դահեկանի :

Նոյնպէս, երբ իբր 100 կանգուն պարունակող գետին մի վաճառուի իւրաքանչիւր կանգունն 10 դահեկանի, եթէ ապա յայտնուի թէ այն գետինն իրական չափն է 95 կամ 105 կանգուն, սոյն կրկին պարագայից մէջ ևս գընորդն

Մէսէլա, 100 արշըն օլմագ իւզրէ 1000 զուրուշա սաթըլան պիր արսա 95 արշըն չըգաս, միւշթերի մուխայէր օլուպ, տիւլէրսէ թէրք իտէր, վէ տիւլէրսէ օլ արսայը 1000 զուրուշա ալուր: Վէ զաիտ չըգաս, միւշթերի թէմամէն օլ արսայը 1000 զուրուշա ալուր :

Վէ քէզա, պիր գաթ ըուպալըք օլմագ իւզրէ եարըլմըշ օլան պիր թօր գումաշ 8 արշըն տըր տէյու 400 զուրուշա սաթըլան, 7 արշըն չըգտըղը թագաիրտէ, միւշթերի մուխայէր օլուպ, տիւլէրսէ թէրք իտէր, վէ տիւլէրսէ 400 զուրուշա օլ թօրու ալուր, վէ 9 արշըն չըգտըղը սուրէթտէ, միւշթերի թէմամէն օլ թօրու 400 զուրուշա ալուր :

Քէզայիք, 100 արշըն օլմագ իւզրէ հէր արշընը 10 ար զուրուշաման տէյու սաթըլան պիր արսա 95 արշըն եախօտ 105 արշըն չըգտըղը թագաիրտէ, միւշթերի մուխայէր օլուպ, թէրք իտէր եախօտ 95 արշըն իսէ 950

ազատ կը լինի ի մասին ընտրութեան. եթէ կամի՝ կը մերժէ, իսկ եթէ կամի՝ կը գնէ տառջին պարագային մէջ 950 դահեկան, իսկ երկրորդ պարագային մէջ 1050 դահեկան վճարելով :

Դարձեալ, եթէ իւրաքանչիւր կանգունն 50 դահեկանի հաշուով վաճառուի իբր 8 կանգունէ բաղկացող պրակ մի կերպաս՝ որ ձեռք մի ըզգեստ շինելու սահմանեալ լինի, եթէ ապա յայտնուի թէ այն կերպասն իրական 7 կամ 9 կանգունէ կը բաղկանայ, սոյն կրկին պարագայից մէջ ևս, գընորդն ազատ կը լինի ի մասին ընտրութեան. եթէ կամի՝ կը մերժէ, իսկ եթէ կամի՝ կը գնէ, առաջին պարագային մէջ 350 դահեկան, իսկ երկրորդ պարագային մէջ 450 դահեկան վճարելով :

Բայց, եթէ վաճառուի պրակ մի ասուի որոյ համար յայտարարուի թէ 150 կանգունէ կը բաղկանայ, լինի՝ ամբողջ պրակն 7500 դահեկանի, լինի իւրաքանչիւր կանգունն 50 դահեկանի, եթէ ապա յայտնուի թէ այն պրակն իրական 40 կանգունէ կը բաղկանայ, գընորդն ազատ կը լինի ի մասին ընտրութեան. եթէ կամի՝ կը ջնջէ զվաճառումն, իսկ եթէ կամի՝ կը գնէ 140 կանգունն՝ 7000 դահեկան վճարելով: Իսկ եթէ յայտնուի թէ այն պրակն 50 կանգունէն աւելի կերպասէ կը բաղկանայ, այն աւելորդն վաճառորդին կը վերաբերի :

307. 337. — Երբ վաճառուին թուարկելի տարբեր առարկայք, որոց միայն ամբողջին գնոյ քանակն

զուրուշա, վէ 105 արշըն իսէ 1050 զուրուշա ալուր :

Վէ քէզա, պիր գաթ ըուպալըք օլմագ իւզրէ եարըլմըշ օլան պիր թօր գումաշ 8 արշըն տըր տէյու արշընը 50 շէր զուրուշա սաթըլան, 7 եախօտ 9 արշըն չըգտըղը սուրէթտէ, միւշթերի մուխայէր օլուպ, թէրք իտէր եախօտ 7 արշըն իսէ՝ 350 զուրուշա, վէ 9 արշըն իսէ՝ 450 զուրուշա ալուր :

Էմնա, պիր բաթալ չուգա 150 զըրա օլմագ իւզրէ 7500 զուրուշա տէյու, եախօտ, հէր զըրաը 50 շէր զուրուշա տէյու սաթըլտըգտա, 140 զըրա չըգաս, միւշթերի մուխայէր օլուպ, տիւլէրսէ պէյի Ֆէսի իտէր, վէ տիւլէրսէ 140 զըրաը 7000 զուրուշա ալուր, վէ էկէր զաիտ չըգարսա, զիյատէսի պայիըն տըր :

ՄԱՏ. 337. — Ատէտիյ-յաթը միւշթէֆափիթէտէ եալընըղ մէհմուըն մըգտարը պէհասը պէյան օլունարագ

նշանակեալ լինի, եթէ յանձնըման միջոցին յայտնուի թէ նշանակեալ քանակն ճիշդ է, վաճառումն կը լինի վաւերական և անդառնալի։ Իսկ եթէ յայտնուի թէ իրական քանակն պակաս կամ աւելի է, սոյն կրկին պարագայից մէջ ևս վաճառումն կը լինի եղծելի։

Զոր օրինակ, երբ 2500 գահեկանի վաճառուի ոչխարաց հօտ մի, որոյ համար յայտարարուի թէ 50 հատէ կը բաղկանայ, եթէ յանձնման միջոցին յայտնուի թէ այն հօտ 45 կամ 55 ոչխարէ կը բաղկանայ, սոյն կրկին պարագայից մէջ ևս վաճառումն կը լինի եղծելի։

307. 228. — Երբ վաճառուին թուարկելի տարբեր առարկայք, որոց ամբողջ քանակն յայտարարուելով հանդերձ անոնց իւրաքանչիւր միութեան գինն մանրամասնօրէն որոշուի, եթէ յանձնման ժամանակ յայտնուի թէ յայտարարեալ քանակն ճիշդ է, վաճառումն կը լինի անդառնալի։ Իսկ եթէ յայտնուի թէ իրական քանակն է նուազ քան զոր յայտարարեալ է, գնորդն ազատ կը լինի ի մասին ընտրութեան։ Եթէ կամի՝ կը մերժէ, իսկ եթէ կամի՝ կը գնէ յանձն-

սաթըլտըգտա, ինտէ - թ - թէսլիմ թէմամ կէլուրսէ, պէյ սահըն վէ լաղըմ օլուր, վէ նաղըս վէ եախօտ զախտ կէլուրսէ, իքի սուրէթտէ տախի պէյ ֆասիտ օլուր։

Մէսէլա, 50 ըէս տիր տէյու 2500 զուրուշա սաթըլան պիր սիւրիւ գոյուն՝ ինտէ-թ-թէսլիմ 45 եախօտ 55 ըէս չըգաս, պէյ ֆասիտ օլուր։

ՄԱՍ. 228. — Ատէտիյ-յաթը միւթէ ֆալիթէտէ մէճմուըն մըգտարըյա՝ ահատ ու էֆրատընըն պէհասը պէյան վէ թաֆսիլ օլունարագ սաթըլտըգտա, ինտէ-թ-թէսլիմ թէմամ կէլուրսէ՝ պէյ լաղըմ օլուր, վէ նաղըս չըգարսա՝ միւշթէրի մուխայէր օլուպ, տիլէրսէ թէրք իտէր, վէ տիլէրսէ օլմըգտարը՝ սէմէնի միւսէմմատան հըսսէսիյլէ ալուր, վէ զախտ կէլուրսէ՝ պէյ ֆասիտ օլուր։

եալ քանակն՝ անուանական գնոյն համեմատական մասն վճարելով։ Իսկ եթէ յայտնուի թէ իրական քանակն է առաւել քան զոր յայտարարեալ է, վաճառումն կը լինի եղծելի։

Զոր օրինակ, երբ երբ 50 հատէ բաղկացող ոչխարաց հօտ մի վաճառուի՝ իւրաքանչիւր ոչխարն 50 գահեկանի, եթէ ապա յայտնուի թէ այն հօտ իրապէս 45 ոչխարէ կը բաղկանայ, գնորդն ազատ կը լինի ի մասին ընտրութեան։ Եթէ կամի՝ կը մերժէ, իսկ եթէ կամի՝ կը գնէ 45 ոչխարն 2250 գահեկան վճարելով։ Իսկ եթէ յայտնուի թէ այն հօտ 55 ոչխարէ կը բաղկանայ, վաճառումն կը լինի եղծելի։

307. 229. — Ամեն այն պարագայից մէջ յորս, ըստ նախընթաց յօդուածոց, գընորդն ազատ կը լինի ի մասին ընտրութեան, ազատ չի լինիր զվաճառումն ջնջելու մասին, եթէ միանգամ ըստացած է զվաճառեալ իրն՝ գիտնալով հանդերձ թէ է պակաս քան զյայտարարեալ քանակն։

Մէսէլա, 50 ըէս տիր տէյու հէր պիր 50 շէր զուրուշա սաթըլան պիր սիւրիւ գոյուն 45 ըէս չըգաս, միւշթէրի մուխայէր օլուպ, տիլէրսէ՝ թէրք իտէր, վէ տիլէրսէ՝ 45 գոյունու 2250 զուրուշա ալըր։ վէ 55 ըէս չըգարսա, պէյ ֆասիտ օլուր։

ՄԱՍ. 229. — Մէվատը անիֆէտէն՝ միւշթէրինին մուխայէր օլտուղու սուրէթլէրտէ, միւշթէրի մէպիյըն նաղըս օլտուղունու պիլէրէք գապլ իթտիքտէն սօնրա՝ պէյըն ֆէսիինտէ մուխայէր օլամաղ։

ՀԱՏՈՒՍԾ ԶՈՐՐՈՐԴ

Առանց բացորոշապես յիշուելու՝ վաճառման մեջ բովանդակելի կամ ոչ-բովանդակելի բաներու վրայ:

80Դ. 230. — Ըստ տեղային սովորութեան, վաճառեալ իրին ամբողջացուցիչ կամ երկրորդական մասերն նկատուող ամեն բան, առանց բացորոշապես յիշուելու, վաճառման մէջ կը բովանդակուի:

Այսպէս, տան մի վաճառումն իւր մէջ լռելեայն կը բովանդակէ խոհանոցն և մառանն, նոյնպէս և ձիթաստանի մի վաճառումն՝ ձիթենիները: Քանզի, խոհանոցն և մառանն տան մի ամբողջացուցիչ մասերն կը կազմեն, և ձիթաստանն կը կոչուի ա՛յն հոգն որ ձիթենիներ կը պարունակէ: ապա թէ քչ, ծառազուրկ հոգի մի ձիթաստան չկրնար ըսուիլ:

80Դ. 231. — Ա՛յն իրերըն որք վաճառեալ իրին մասերն նկատուելի են, այսինքն, ա՛յն իրերն զորս, գնման նպատակին նայելով, կարելի չէ անջատել վաճառեալ իրէն, կը բովանդակին վաճառման մէջ, մինչեւ իսկ եթէ անոնց նկատմամբ յատկապէս յիշատակութիւն եղած չլինի:

ՖԱՍԼԸ ԲԱՊԸ

Սարահաբին գիրք օլունմագսըզըն՝ պէյտէ տախիլ օլունպ օլմայան շէյիւր պէյանընտա տըր:

ՄԱՏ. 230. — Ուրֆը պէլտէտէ մէպլըն շամիլ օլտուղու հէր շէյ մին-ղայրը զիբըր պէյտէ տախիլ օլուր:

Մէսէլա, խանէ պէյիտէ մագպալս վէ քիւարը, վէ զէյթիլիք պէյիտէ զէյթին աղաճլարը մին զայրը զիբըր տախիլ օլուր: Զիրա մագպալս վէ քիւար խանէին միւշթէմիլաթիտէն տիր, վէ զէյթիլիք պիր դաքըմ զէյթին աղաճլարըն հալի օլան էրզէ ըզլազ օլունուր: Եօգսա, եալընըզ պիր էրզէ զէյթիլիք թապիր օլունամազ:

ՄԱՏ. 231: — Մէպլըն ճիւղի հիւքմիւնտէ օլան, եանի, դարազը իշթիրայա նազարէն, մէպլտէն ինֆիլքեաքը գապիլ օլմայան շէյլէր մին-ղայրը զիբըր պէյտէ տախիլ օլուր:

Այսպէս, փականքի մի վաճառումն լռելեայն իւր մէջ կը բովանդակէ զբանալին: Նմանապէս, կաթնաբեր կովի մի վաճառումն լռելեայն իւր մէջ կը բովանդակէ զկաթնածուծ որթն:

80Դ. 232. — Իրի մի վաճառումն լռելեայն իւր մէջ կը բովանդակէ այն երկրորդական կամ հետեւորդ մասերն որք անոր կցուած են անխախտ և մնայուն կերպիւ:

Զոր օրինակ, տան մի վաճառումն իւր մէջ կը բովանդակէ միանգամայն բեւեռապինդ փականքը, հաստատուն պահարանները, բաղնիքներն և ուրիշ այսպիսի իրեր որք մնայուն կերպիւ զետեղեալ և շինեալ են, ինչպէս և պարտէզն որ կը պարունակի այդ տան սահմանաց մէջ, ճանապարհներն որք կը տանին ի հասարակաց ուղին կամ յանել փողոցն: Նոյնպէս, պարտիզի մի կամ գետնի մի վաճառումն իւր մէջ կը բովանդակէ միանգամայն ծառերն որք մնայուն կերպիւ տնկուած են անդ: Քանզի, նախայիշեալ բոլոր ամբողջացուցիչ մասերն՝ ըստ որում չեն կրնար զատուիլ վաճառեալ գլխաւոր առարկայէն, ի միասին վաճառուած կը համարուին: մինչեւ իսկ եթէ ասոնց նկատմամբ բացորոշ յիշատակութիւն մի եղած չլինի սակարկութեան միջոցին:

80Դ. 233. — Ա՛յն իրերն որք չեն պարունակիր վաճառեալ իրին նկարագրին մէջ, կամ, որք մնայուն կերպիւ կցուած չեն վա-

Մէսէլա, քիլիտին պէյընտա՝ միֆթաճը, վէ սիւտիւ իչիւն ալընան ինէյին պէյընտա՝ սիւտ է՝ մէն եալընուտ մին-ղայրը զիբըր տախիլ օլուրլար:

ՄԱՏ. 232. — Մէպլըն թէվապիլի մութթասըլէի միւսթէգըրէսինտէն օլան շէյլէր մին-ղայրը զիբըր պէյտէ թէպան տախիլ օլուր:

Մէսէլա, պիր գոնաղըն պէյընտա, մըխլանմըշ քիլիտէր վէ եերի տօլապ վէ մինտէրիքլէր կիպի եերլի օլմագ իւզրէ մէվզու վէ մէպնի օլան շէյլէր, վէ հուտուտու տախիլինտէ օլան պաղչէսիլէ գաւըրը ամմա եախօտ չըգմաղ զօգաղա միւսիլ օլան եօլլաթ, վէ պաղչէ վէ արսա պէյընտա միւսթէգըրը օլմագ իւզրէ մաղրուա աղաճլար, բաղարըգտա թասըիհ օլունմասա տախի, մէպիտէն այրըլմայըպ պէրապէր սաթըլմըշ օլուրլար:

ՄԱՏ. 233. — Իամը մէպլըն միւշթէմիլաթընտան, եախօտ, մէպլըն թէվապիլի մութթասըլէի միւսթէգըրէսինտէն օլմայան, վէ մէ-

ճառեալ իրին և չեն կազմեր նորա ամբողջացուցիչ կամ հետեւորդ մասերը, և կամ, վերջապէս, այն իրերըն զորս սովորութիւն չէ վաճառել անոր հետ միանգամայն, բովանդակելի չեն վաճառման մէջ՝ եթէ այս իրաց նկատմամբ բացորոշ յիշատակութիւն մի եղած չէ սակարկութեան միջոցին: Բայց վաճառման մէջ լըռելեայն բովանդակելի են այն ամեն իրերն որք, ըստ տեղային սովորութեան, վաճառեալ իրին երկրորդական մասերն նկատուելով՝ ի միասին կը վաճառուին:

Զոր օրինակ, տան մի վաճառումն իւր մէջ չբովանդակել միանգամայն շարժական պահարանները, բազմոցներն և ուրիշ նմանօրինակ իրերն որք մնայուն կերպիւ հաստատեալ չեն, այլ տեղափոխելու համար ղետեղեալ են: Նոյնպէս, այգիի մի կամ պարտիզի մի վաճառման մէջ՝ լեմոնի և ծաղկանց թաղարներն, ինչպէս և այն տունկերն որք տնկուած են այլուր փոխադրուելու համար, արտորէից վաճառման մէջ՝ հունձքն և ծառոց վաճառման մէջ՝ պտուղներն ի միասին վաճառուած չեն նկատուիր, եթէ սակարկութեան մէջ մասնաւոր կերպիւ պայմանադրեալ և յիշատակեալ չեն:

Բայց այն տեղերուն մէջ ուր սովորութիւն է վաճառել սանձն՝ հե-

պիյըն ճիւղիւ հիւքմիւնտէ, վէ եա անընլա պէրապէր սաթըլմասը ուրֆ ու ատէթ իգթիզասընտան պուլունմայան շէյլէր, հինը պէյտէ զիքր օլունմատըգճա, պէյտէ տախիլ օլմազ: Ֆազադ, ուրֆ ու ատէթի պէլտէճէ մէպիյէ թէպան սաթըլակէլէն շէյլէր մին-դայրը զիքր պէյտէ տախիլ օլուր:

Մէսէլա, խանէ պէյնտէ, եերլի օլմայան աօլապ վէ գանաբէ վէ սանտալէ կիպի՝ եերլի օլմայապ տա գալտըրըլմա՛գ իւզրէ մէվըու օլան շէյլէր, վէ պաղ վէ պաղէ պէյնտէ՝ լիմօն վէ չիչէք սագսըլարը, վէ ախէր մէհալլա նագլ օլունմագ իւզրէ տիքիլմիշ օլան ֆիտանլար, վէ երազը պէյնտէ էքին, վէ էշճարըն պէյնտէ մէյ-վէ՝ բազարըգտա զիքր վէ շարդ օլունմատըգճա՝ մէպի իլէ պերապէր սաթըլմիշ օլմազլար:

Ֆազադ, պիրլեքտէ սաթըլմասը ուրֆ ու ատէթ օլան եերլէրտէ,

ծանելի երկարին հետ միանգամայն, և պախուցն՝ բեռնաբարձ գրաստին հետ միանգամայն, հարկ չէ այս իրաց նկատմամբ մասնաւոր յիշատակութիւն ընել ի սակարկութեան անդ:

ՅՕԴ. 234. — Եթէ՝ առանց բացորոշապէս յիշուելու վաճառման մէջ բովանդակելի եղող բանն ոչնչանայ՝ նախ քան զստացումն, անուանական գինէն ոչինչ կը գեղջուի:

Զոր օրինակ, եթէ վաճառեալ բեռնաբարձ գրաստի մի՝ նախ քան զստացումն՝ պախուցն գողցուի, գնորդն իրաւունք չունենար բան մի զեղջելու անուանական գինէն:

ՅՕԴ. 235. — Վաճառման մէջ բովանդակելի՝ են այն իրերն զորս կը նշանակեն հանրական իմաստ պարուհակող ինչ ինչ խօսքեր կամ ասութիւններ, որք կը յաւելցուին վաճառման ժամանակ:

Զոր օրինակ, երբ վաճառորդն ըսէ. «Վաճառեցի այս տունն իւր բոլոր առնչակից իրաւունքներով», վաճառումն իւր մէջ կը բովանդակէ միանգամայն այն տան անցնելու, ջուր առնելու և ջուր վազցունելու իրաւունքները:

ՅՕԴ. 236. — Եթե պայմանադրութեան և նախ քան զստացումն, վաճառեալ իրէն արտադրեալ արդիւնքն և աւելորդն գնորդին կը վերաբերին:

պինէք աթընըն կէմի վէ եիւք պարկիրինին եուլարը մին - դայրը զիքր պէյտէ տախիլ օլուր:

ՄԱՍ. 234. — Թէպան պէյտէ տախիլ օլան շէյլին՝ սէմէնտէն հըսսէսի եօգ տըր:

Մէսէլա, եիւք պարկիրինին գապլէ-լ-գապլ եուլարը սիրգաթ օլունաս, սէմէնի միւսէմմատան պիր շէյ թէնզիլ իթմէք լազըմ կէլմէզ:

ՄԱՍ. 235. — Հինը պէյտէ իլապէ օլունան պազը էլֆազը ումոււմյյէնըն շամիլ օլտուղու շէյլէր՝ պէյտէ տախիլ օլուր:

Մէսէլա, պայի «Շու խանէյի ճէմիի հուգուգու իլէ սաթտըմ» տէսէ, օլ խանէնին հագգը միւրուրը վէ հագգը շիւրպը վէ հագգը մէսիի պէյտէ տախիլ օլուր:

ՄԱՍ. 236. — Պատէ-լ-ագաթ վէ գապլէ-լ-գապլ մէպիտէ հասըլ օլան սէմէրէ վէ զիյատէ միւշթէրիէէ ախտ օլուր:

Զոր օրինակ , երբ պարտեզ մի վաճառուի , գնորդին կը վերաբերին այն պտուղք և բանջարեղէնք որք արտադրեալ են յառաջ քան զստացումն :

Դարձեալ , երբ կով մի վաճառուի , գնորդին կը սեպակաւնի այն որքն որ ծնեալ է յառաջ քան զստացումն :

Մէսէլա , պիւր պաղէ սաթըլ-տըգտա , գապլէ-լ-գապլ հասըլ օլան մէյվէ վէ սէպլէ միւշթէրիէէ տիտ օլուր :

Քէզալիք , սաթըլմըշ օլան ինէ-յին՝ գապլէ-լ-գապլ թէվէլիւտ իտէն եամըռուսու միւշթէրիէն մայը տըր :

ՊԱՊԸ ՍԱԼԻՍ

ՍԵՄԵՆԷ ՄԻԻԹԵԱԼԼԸԳ ՄԵՍԱԻԼ ՊԵՅԱՆԸՆՏԱ ՕԼՈՒՊ
ԻՔԻ ՖԱՍԼԸ ՀԱՎԻ ՏԻՐ

ԳԼՈՒԽ ԵՐՐՈՐԴ

ԳՆՈՅ ՎԵՐԱՅԵՐԵԱԼ ՏՐԱՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆՔ

ՀԱՏՈՒԱԾ ԱՌԱՋԻՆ

Գնոյն հանգամանաց եւ քեռքեանց վերաբերեալ խնդրոց վրայ :

80Դ. 237 . — Վաճառման

ՖԱՍԼԸ ԷՎՎԵԼ

Սեմեցին եվսամ ու անվալը-նա միւքերեքքիպ օլան մէ-վատտ պէյանընտա տըր :

ՄԱՏ. 237 . — Հինը պեյ-

ժամանակ , հարկ է անուա-նել վաճառեալ իրին գինը :

Հետեւաբար , եթէ վաճառեալ իրին գինն չորոշուի , վաճառումն կը լինի եղծելի :

80Դ. 238 . — Հարկ է որ գինն ծանօթ լինի :

80Դ. 239 . — Գնոյն վը-րայով ծանօթութիւն կը ստացուի զայն տեսնելով՝ եթէ պատրաստ է , կամ անոր քանակն և որակն ո-րոշելով՝ եթէ պատրաստ չէ :

80Դ. 240 . — Այն քա-ղաքին մէջ ուր զանազան տեսակ ոսկեդրամք կը շըր-ջաբերին , եթէ այսքան ոս-կեդրայ վրայ սակարկութիւն կատարուի՝ առանց նշանա-կելու ոսկեդրան տեսակը , վա-ճառումն կը լինի եղծելի :

Այսպէս պէտք է իմանալ նաեւ արծաթ դրամոց հա-մար :

80Դ. 241 . — Եթէ սա-կարկութիւնն Ղըշի (դա-հեկանի) վրայ կատարուի , գնորդն կրնայ ըստ կամս վճարել ընթացիկ դրամոց մի ո՛ր և է տեսակաւն , բաւա-կան է թէ շրջաբերութենէ դադարած չլինի այն :

80Դ. 242 . — Եթէ սա-կարկութիւնն կատարուի՝ ո-րոշելով գնոյն հանգաման-քը , հարկ կը լինի վճարել՝

տէ թէսվիյէի սէմէն լազըմ տըր :

Պինաէն ալէյճ , մէպէյըն պէ-հասը գիքը օլունմազ իսէ , պէյ ֆասիտ օլուր :

ՄԱՏ. 238 . — Սէմէնին մալիւմ օլմասը լազըմ տըր :

ՄԱՏ. 239 . — Սէմէնին մալիւմիյէթի , մէյտանտա իսէ՝ միւշահէտէ՝ իլէ , տէ-յիլ իսէ՝ մըգտար ու վաս-ֆընը պէյան իլէ հասըլ օ-լուր :

ՄԱՏ. 240 . — Միւթէ-նէվիի ալթուէն թէտավիւլ իտէն պէլտէտէ , նէ՝ տիւր-լիւ ալթուէն օլտուղու պէ-յան օլունմադսըզըն՝ ալէ-լ-ըդլադ շու գատար ալթուէն տէյու բազարլըգ օլունսա , պէյ ֆասիտ օլուր :

Կիւմիւշ սիքքէ տալիս պու-նա գըյաս օլունա :

ՄԱՏ. 241 . — Ղուրուշ իւզէրինէ բազարլըգ օլուն-տուգտա , միւշթէրի՝ բաիճ օլան մէսքիւքեաթըն մէմու օլմայան հէր գա՛նղը նէվին-տէն իսթէր իսէ վէրէպիլիւր :

ՄԱՏ. 242 . — Սէմէնին վասֆը պէյան օլունարագ բազարլըգ օլունտուղու սու-րէթտէ , ագտ հէր գա՛նղը

Վիայն ան տեսակ դրամով
որ պայմանադրեալ է :

Զոր օրինակ, հարկ է լվճարել
Օսմանեան Ոսկի, կամ Անդղիա-
կան Ոսկի, կամ Գաղղիական Ոս-
կի կամ արծաթ (քսաննոց) Ֆէֆե-
ռէյէ, կամ Սպանիական Սիւնա-
կեր, ըստ ա՛յնմ զոր պայմանա-
դիր կողմանք տրամադրած են ի
սակարկութեան անդ :

80Դ. 243. — Եթէ վաճառման պայմանադրութեան միջոցին՝ նշանակուի զինք բաղկացունող իրն, այսու իսկ այս իրն ուրոյն կերպիւ որոշուած չլինիր :

Զոր օրինակ , երբ գնորդն ցոյց տալով ի ձեռին ունեցած հարիւրնոց ոսկին՝ ըսէ . « Գնեցի սյաբանն սյա ոսկեով , և վաճառորդըն ըսէ . « Վաճառեցի զայն » , առաջինն չը ստիպուիր տալ ճիշդնոյն ոսկին , այլ կրնայ պահել զայն և անոր տեղ նոյնատեսակ ուրիշ հարիւրնոց ոսկի մի տալ :

307. 244. — Փոխանակ
պայմանադրեալ մի տեսակ
դրամոյ , կարելի է տալ
նաև անոր ստորաբաժան
մասերը : Բայց այս պարա-
գային մէջ, հարկ կը լինի
համակերպիլ տեղային սովո-
րութեանց :

Զոր օրինակ , երբ (քսաննոց)
Մեճեփայի վրայ սակարկուլթիւն
եղած է , կրնայ նաև տրուիլ ,
փոխանակ քսաննոցի , տասնոց և

Նէվ նազտ իւզէրինէ վազը
օլմուչ իսէ, անտա՛ն վէրիւ-
մէք լազրմ կէյոււր :

Մեսէլա , Մեծիտիյոյէ ալթու-
նու , եախօտ ինկիլիզ վէ եա Ֆը-
րանսըզ ալթունու , վէ եախօտ եի-
կըրմիլիբ Մեծիտիյոյէ վէ եա Տի-
բէքլի Ռիյալ վէրելվէբ իւզրէ տե-
յու՝ բազարըզ օլընտուզղու ։ Եւ-
րթաե , Տըրնէ՝ տիւրլիւ մէսքի-
բեաթ տէնիլմիշ իսէ , անտա՛ն
վերիյիր ։

ՄԱՏ. 243. — Ազատա-
քի թայեին իլէ՛ սէմէն թէ-
այեիւն իթմէդ :

Մեսէլա, միւշթերի, էլնաէքի
400իւք ալթուշուշու կէսթերէ-
րէք, «Շու ալթունի իլէ պու մա-
լը իշթիրա իթտիմ» տէյուպ,
պոյի տախի «Վէրտիմ» տէտիք-
տէ, միւշթերի պշնէն օ'լ ալթու-
շու վերուէ մէճպուր օլմադ,
պէլլի աշը ալըգոյուպ տա՝ հէրինէ
միսլի օլարագ պաշգա պիր եիւղ-
լիւք ալթուշու վերէպիրիւր:

ՄԱՏ. 244. — Պիր նէվի
մէսքիւքաթ հէրինէ էճգա-
սը տախի վէրլէպիլիր :
Ֆագադէ պու խուսուստա
ուրֆ ու աստէթի պէլտէյէ
իթթիպա օլուսմագ լազըմ
կէլիր :

Մէսէլա, եկկիրմիլիք Մէճիտիյ-
յէ տէյուլ բազարլըդ օլլանտու-
ղու սուրէթտէ, եկկիրմիլիք եերի-
նէ էճղասրնտան օյան օնյուդ վէ

Հինգնոց , որք անոր ստորաբաժան մասերն են : Բայց , ըստ ա՛յն սովորութան որ այժմ իսկ յարգելի է ի Լոստանդնուպօլիս , չլինար տրուիլ , փոխանակ քսաննոցի , քառասուննոց և երկուքնոց , որք ևս անոր ստորաբաժան մասերն են :

ՀԱՏՈՒԱԾ ԵՐԿՐՈՐԴ.

Պաշմանաժամա, վաճառեյու,
վերաբերեալ խնդրոց վրայ.

ՅՕԴ. 245. — Գնոյն վը-
ճարման համար մի կամ ա-
ւելի պայմանաժամներ տը-
րամադրելով կատարուած
վաճառումն վաւերական կը
լինի :

807. 216. — Երբ գնոյն
վճարման համար մի կամա-
ւելի պայմանաժամներ աը-
րամագրուին, հարկ է որ
ժամանակի տեւողութիւնն
ճանօթ և որոյ լինի :

307. 247. — Վաճառու-
մին վաւերական կը լինի՝ երբ
գնոյն վճարման համար տը-
րամագրեալ պայմանաժամն
է որոշեալ մինչեւ այսքան
օր, կամ այսքան ամիս,
կամ այսքան տարի, և կամ,
երբ պայմանաժամն ծանօթ
և որոշ է ըստ երկուց պայ-
մանագրաց, զորօրինակ,
մինչեւ ցիտս:

պշտիւն տալի վերապիւրիւր : Իմնա,
էլ հայեթիւ հաղի՛ն Տերի-Սաա-
տէթատ ճարի օլան ուրջ ու տտէ-
թէ նազարէն , եկիկըմիւիւք եերի-
նէ՛ : Էճղասընտան օլան գըրգըլըգ վէ-
իբիւք վերիլէմէգ :

ՖԱՍԼԸ ՄԱՆԻ

վատէ իլէ սաբըշ հագգըն-
տա օլան մէվատտ պէյա-
նընտա տըր .

ՄԱՏ . 245 . — Ո՛հ մէնի
թէնճիլ վէ թագսիդ ին
պէյ սահրհ օլուր :

ՄԱՍ . 246 . — Սէմէնին
թէ էճիլինտէ վէ թագսիդին-
տէ՝ միւտտէթ մալիւմ վէ
մուայէէն օյմագ լազըմտըր :

ՄԱՏ. 247. — Շու գա-
տար կիւն, եա այ, վէ եա
սէնէ, վէ եախօտ թուզը Գա-
սըմ կիպի, ագըտէ յն ինտին-
տէ մալիւմ վէ մուայեէն օ-
լան պիր վագթա գատար
վատէ իլէ բազարլըգ օլուն-
սա, պեյ սահլըճ օլուր :

307. 248. — Երբ սահարկութիւնն կատարուի անորոշ պայմանաժամ մինչանակութեամբ, ինչպէս, երբ ըստ լի. « Պիտի վճարեմ երբ անձրեւէ », վաճառումն կը լինի եղծելի :

307. 249. — Երբ վաճառումն ապառիկ է և պայմանաժամ որոշուած չէ, գընոյն վճարման համար՝ միամեայ պայմանաժամ միայն տրամադրուած կը նկատուի :

307. 250. — Գնոյն վճարման համար տրամադրուեալ մի կամ աւելի պայմանաժամն կը սկսի հաշուութիւն (բանիւ) այն օրէն յորում վաճառեալիւն կը յանձնուի :

Ձոր օրինակ, եթէ վաճառորդն միամեայ պայմանաժամ վաճառած ապրանքն տարի մի պահէ և ապա՝ յանձնէ զայն գնորդին, յանձնման օրէն սկսեալ մինչև ամբողջ տարի մի պարտի սպասել. այլով բանիւ, գնորդն կը պարտաւորի վճարել դրամը՝ վաճառման ժամանակէն ճիշդ երկու տարի յետոյ :

307. 251. — Բացարձակ կամ անպայման վաճառումն կանխիկ կը նկատուի : Բայց այն տեղերուն մէջ ուր սովորութիւնն է, բացարձակ վաճառման համար իսկ, մի կամ աւելի ծա-

ՄԱՍ. 248. — « Ետդմուր ետդտըղը վազըթ » կիպի մուայեէն օլմայան պիր միւտտէթ՝ պէյանըյլա բազարըգ օլունսա՝ պէյ ֆասիտ օլուր :

ՄԱՍ. 249. — Վէրէսիյէ բազարըգ օլունուպ տա միւտտէթ թայեին օլունմասա, պիր այա մասրուֆ օլուր :

ՄԱՍ. 250. — Սէմէնին թէէճիլ վէ թագսիդէինտէ մուգավէլէ օլունան միւտտէթ՝ մէպիյըն թէսլիմինտէն իթիպար օլունուր :

Մէսէլա, պիր սէնէ վատէ իլէ սաթըլմըշ օլան պիր մէթար՝ պայի պիր սէնէ թէվգըֆ իթտիքտէն սօնրա միւշթէրիեէ թէսլիմ իթսէ, հինը թէսլիմինտէն իթիպարէն պիր սէնէ պէթլէմէսի, ետնի, վագթը պէյտէն թէմնամ իբի սէնէ միւրուրինտէ միւշթէրինին՝ ագճէյի վէրմէսի լազըմ կէլիր :

ՄԱՍ. 251. — Պէյը մուգլադ բէշին օլմագ իւզրէ միւնագըտ օլուր : Ֆագադ, պէյը մուգլադ պիր միւտտէթի մալիւմէ իլէ մուվագգաթ վէ մուգասսագ օլմագ իւզրէ ուրֆ ու ատէթ օլան :

նուցեալ պայմանաժամներով վճարել գինը, հարկ է հետեւիլ այս սովորութեան :

Ձոր օրինակ, երբ մէկն շուկայէն բան մի գնէ առանց կանխիկի կամ ապառիկի պայման դրուելու, պարտի կանխիկ վճարել գինը : Բայց եթէ այն քաղաքին մէջ սովորութիւն է մասնակի կամ ամբողջովին վճարել՝ ամսագլխոյն կամ շաբաթագլխոյն, այդ սովորութիւնն պարտի յարգուել :

Եէրտէ, օ՛լ միւտտէթէ մասրուֆ օլուր :

Մէսէլա, բէշին եա վէրէսիյէ լագըրտըր օլմագըղըն, շարըտան պիր պիր շէյ ալսա, ագճէսին բէշին վէրմէսի լազըմ կէլիր : Ֆագադ, այ եա հագթիւ պաշըտա սէմէնին թէմնամը եալստ պիր մըգտարը մուայեէնի ալըմագ՝ ատէթի պէլտէ իսէ, օլ ատէթէ ըիսյէթ օլունուր :

ՊԱՊԸ ԲԱՊԸ

ՊԱՏԷ-Լ-ԱԳՏ ՍԷՄԷՆ ՎԷ ՄԻԻՍԷՄԷՆՏԷ ԹԷՍԱՐՐՈՒՅԱ

ՄԻԻԹԷԱԼԼԸԳ ՄԷՍԱԻԼ ՊԷՅԱՆԸՆՏԱ ՕԼՈՒՊ

ԻՔԻ ՖԱՍԼԱ ՄԻԻՆԳԱՍԷՄ ՏԻՐ

ԳԼՈՒԽ ԶՈՐՐՈՐԴ

ՅԵՏ ՊԱՅՄԱՆԱՆՐՈՒԹԵԱՆ, ԳՆՈՅՆ ԵՒ ՎԱՃԱՌԵԱԼ ԻՐԻՆ ՍԵՊՂԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ՏՐԱՄԱԴՐՈՒԹԻՆՔ

ՀԱՏՈՒԱԾ ԱՌԱՋԻՆ

Յետ պայմանադրութեան եւ նախ քան զստացումն, վաճառորդին՝ գնոյն վրայ, եւ գնորդին՝ վաճառեալ իրին վրայ ունեցած սեպհակաւորեան իրաւանց վրայ. 307. 252. — Վաճառոր-

ՖԱՍԼԸ ԷՎՎԷԼ

Պատե-լ-ագտ վէ գապի-լ-գապ, պայիըն՝ սեմէնտէ վէ միւշթիւրինին՝ մեպիտէ հագգը քեսարբուֆյարը պէյանցընտա տըր :

ՄԱՍ. 252. — Պայի,

դըն կրնայ ըստ կամս գործածել վաճառեալ իրին գինը՝ նախ քան զստացումն :

Զոր օրինակ , մէկն կրնայ իւր պարտաւորոջ փոխանցել իւր վաճառած ապրանսաց գինը :

307. 253. — Գնորդն , նախ քան զստացումն , կըրնայ վաճառել իւր գնած իւրըն՝ եթէ սա անշարժ կալուած մի է , բայց չկրնար վաճառել՝ եթէ շարժական ստացուած մի է :

ՀԱՏՈՒԱԾ ԵՐԿՐՈՐԴ

Յետ պայմանադրութեան , գինն եւ վաճառեալ իրն աւելցնելու կամ պակսեցնելու վրայ :

307. 254. — Վաճառորդըն կրնայ , յետ պայմանադրութեան , աւելցունել վաճառեալ իրին քանակը : Եթէ գնորդն ընդունի զյաւելումն ա՛յն ժողովոյ մէջ ուր առաջարկուած է , իրաւունք կ'ունենայ պահանջելու զայն յաւելուած , ուստի և վաճառորդին ապաշաւն անօգուտ կը լինի : Բայց նոյն ժողովոյ ցրուելէն յետոյ՝ գրնորդին ընդունելութիւնն վաւերական չլինիր :

Գապլէ-Լ-Գապլ , սէմէնի մէպիտէ թէսարրուֆ իտէպիլի :

Մէսէլա , պիր քիմնէ սաթմըշ օլտուղու մալըն ագճէսինի պօրճունա հալալէ իտէպիլի :

ՄԱՏ. 253. — Միւշթէրի , գապլէ-Լ-Գապլ , մէպիլի ագար իսէ՝ սաթապիլի , վէէկէր մէնգուլ իսէ՝ սաթամաղ :

ՖԱՍԼԸ ՍԱՆԻ

Պատմ.-լ-ագտ սեմէն վէ մէպիլըն քեգէիտ վէ քեցիլի պէյանընուտ տըր :

ՄԱՏ. 254. — Պայի , պատէ-Լ-ագտ , մէպիլըն մըգտարընը զիյատէ իտէպիլի : Վէ միւշթէրի մէճիլիսի զիյատէ գապուլ իտէր իսէ , օլ զիյատէյի դալէպէ հագգը օլուպ , պայիըն նէտամէթի միւլֆիտ օլմաղ : Էմմա օլ մէճիլիստէն սօնրա միւշթէրինին գապուլու միւլթէպէր օլմաղ :

Զոր օրինակ , 20 հատ ձմերուկի սակարկութիւնն 20 դահեկանի համար կատարուելէ յետոյ , եթէ վաճառորդն ըսէ . « Ե՛մ ձմերուկ ևս տուի » , և եթէ գնորդն նոյն ժողովոյ մէջ ընդունի , այս վերջինն կը գնէ 25 ձմերուկը՝ 20 դահեկան վճարելով : Բայց եթէ գնորդն փոխանակ մի և նոյն ժողովոյ մէջ ընդունելու ի վերջոյ ընդունելու չիւնի , վաճառորդն չկրնար ստիպուել արուլ յաւելուել 5 ձմերուկը :

307. 255. — Գնորդն կրնայ , յետ պայմանադրութեան , աւելցունել անուանական գնոյն քանակը : Եթէ վաճառորդն ընդունի զյաւելումն ա՛յն ժողովոյ մէջ ուր առաջարկուած է , իրաւունք կ'ունենայ պահանջելու զայն յաւելուած , ուստի և գնորդին ապաշաւն անօգուտ կը լինի : Բայց նոյն ժողովոյ ցրուելէն յետոյ վաճառորդին ընդունելութիւնըն վաւերական չլինիր :

Զոր օրինակ , եթէ անասնոյ մի սակարկութիւնն 1000 դահեկանի համար կատարուելէ յետոյ , գրնորդն ըսէ . « 200 դահեկան ևս աւելցուցի » , և եթէ վաճառորդն նոյն ժողովոյ մէջ ընդունի , առաջինն կը գնէ նոյն անասունը՝ 1200 դահեկան վճարելով : Բայց եթէ վաճառորդն , փոխանակ մի և նոյն ժողովոյ մէջ ընդունելու , ի վերջոյ ընդունելու չիւնի , գնորդն չը կրնար ստիպուել վճարելու յաւելուել 200 դահեկանն զոր պիտի տար իբր յաւելուած :

Մէսէլա , 20 զուրուշա 20 ատէտ գարբուզ բաղարլըգ օլունտուգտան սօնրա , պայի « Ե՛մ տահա վէրտիմ » տէյուպ , միւշթէրի տախի օլ մէճիլիստէ գապուլ իտէր իսէ , 20 զուրուշա 25 գարբուզ ալըր : Էմմա օլ մէճիլիստէ գապուլ իթմէյիպ տէ , սօնրատան գապուլ իտէճէք օլսա , պայի օլ զիյատէյի վէրէճէք իւգրէ իճպար օլունամաղ :

ՄԱՏ. 255. — Միւշթէրի պատէ-Լ-ագտ սէմէնի միւլթէմմալը թէգէիտ իտէպիլի : Վէ պայի մէճիլիսի զիյատէ գապուլ իտէր իսէ , օլ զիյատէյի դալէպէ հագգը օլուպ , միւշթէրինին նէտամէթի միւլֆիտ օլմաղ : Էմմա օլ մէճիլիստէն սօնրա պայիըն գապուլու միւլթէպէր տէյիլ տիր :

Մէսէլա , 1000 զուրուշա պիր հայվան բաղարլըգ օլունտուգտան սօնրա , միւշթէրի « 200 զուրուշ տահա զամմու գիյատէ իթտիմ տէյուպ , պայի տախի օլ մէճիլիստէ գապուլ իտէրսէ , օլ հայվանը 1200 զուրուշա ալըր » : Էմմա պայի օլ մէճիլիստէ գապուլ իթմէյուպ տէ , սօնրատան գապուլ իտէճէք օլուր իսէ , միւշթէրի ֆաղլա վէրէճէք օլտուղու 200 զուրուշու վէրմէյէ իճպար օլունամաղ :

80Դ. 256. — Վաճառորդըն կրնայ, յետ պայմանագրութեան, վաւերապէս զեղչել անուանական գնոյն մի մասը:

Զոր օրինակ, բանի մի սակարկութիւնն 400 դահեկանի համար կատարուելէ յետոյ, եթէ վաճառորդն ըսէ. « 20 դահեկանը զեղչեցի », այն բանին ի փոխարէն 80 դահեկան միայն կրնայ առնուլ:

80Դ. 257. — Յետ պայմանագրութեան, վաճառորդին՝ վաճառեալ իրին քանակն, և գնորդին՝ անուանական գինն աւելցունելն, և կամ, վաճառորդին՝ անուանական գինէն մաս մի զեղչելն կը զուգորդին բուն պայմանագրութեան հետ, այսինքն, այնպէս իմն կը նկատուի որպէս թէ բուն պայմանագրութիւնն կատարուած է այն յաւելման կամ զեղչման հիման վրայ:

80Դ. 258. — Երբ վաճառորդն, յետ պայմանագրութեան, աւելցունէ վաճառեալ իրը, այդ յաւելուած իւր համեմատական բաժինն կ'ունենայ անուանական գնոյն մէջ:

Զոր օրինակ, եթէ վաճառորդն 40 դահեկանի վաճառած 8 ձմերուկին վրայ 2 ձմերուկ եւս աւելցունէ և գնորդն ընդունի, ճիշդ 40 ձմերուկն 40 դահեկանի

ՄԱՏ. 256. — Պայրեն՝ պատէ-լ-ագտ սէմէնի միւսէմմատան պիր մըգտարընը հադդ ու թէնդիլ իթմէսի սահըհ վէ միւթէպէր տիր:

Մէսէլա, պիր միւլ 400 զուրուշա բազարըդ օլուհտուգտան սօնրա, պայի « 20 զուրուշուհու թէնդիլ իթմիմ տէսէ, օլ միւլըն մուգապիլինտէ անճագ 80 զուրուշա պապիլիր:

ՄԱՏ. 257. — Պատէ-լ-ագտ, պայրեն՝ մըգտարը մէպիյի, վէ միւլթէրինին՝ սէմէնի միւսէմմայը թէգեհիտ իթմէլէրի, վէ եա պայրեն՝ սէմէնի միւսէմմատան թէնդիլի ասըլ ագտա միւլթէհըդ օլուր, եանի, ասըլ ագտ օլ թէգեհիտ վէ եա թէնդիլ իւգէրինէ վագը օլմուհ հիւք միւնտէ թուլթուլուր:

ՄԱՏ. 258. — Պատէ-լ-ագտ պայի մէպիյի թէգեհիտ իթտիքտէ, զիյատէնին՝ սէմէնի միւսէմմատան հըսսէսի օլուր:

Մէսէլա, պայի 40 զուրուշա սաթմըշ օլտուղու 8 դարբուղ իւգէրինէ 2 դարբուղ տահա զիյատէ վէ միւլթէրի գապուլ իթտիյի սուրէթտէ, 40 զուրուշա թէ-

վաճառուած կըլլայ. այնպէս որ, եթէ յաւելեալ 2 ձմերուկներն ու չընչանան՝ յառաջ քան զստացուին, անուանական գինն համեմատաբար զեղչ մի կը կրէ, ուստի եւ վաճառորդն 8 դահեկան եւթ կըրնայ պահանջել մնացորդ 8 ձմերուկին ի փոխարէն:

Դարձեալ, եթէ վաճառորդն, իւր գետնին 4000 կանգունն 40000 դահեկանի վաճառելէ յետոյ, 400 կանգուն եւս աւելցունէ և գնորդն ընդունի, և եթէ յերեւան ելնէ երրորդ անձ մի որ նախագնման իրաւունք ունենայ, այս անձն կրնայ 40000 դահեկանի գնել զամբողջն, այսինքն, 4400 կանգուն գետնին:

80Դ. 259. — Երբ գընորդն, յետ պայմանագրութեան, անուանական գինն աւելցունէ, անուանական գնոյն և յաւելուածին գումարն՝ վաճառեալ իրին ամբողջութեան կը համապատասխանէ՝ ըստ երկուց պայմանագրաց:

Զոր օրինակ, եթէ Ք-է կալուած մի 40000 դահեկանի գնուելէ յետոյ, գնորդն, նախ քան զստացուին, 500 դահեկան եւս աւելցունէ և վաճառորդն ընդունի, այն կալուածին գինն կ'որոշուի 40500 դահեկան. այնպէս որ, եթէ իրաւատէր մի յերեւան ելնէ և, իւր սեպհականութիւնն աւագցուցանել և այս մասին դատալծիւ մի ստանալէ յետոյ, գըրուէ զայն կալուած, գնորդն կրնայ վաճառորդէն 40500 դահեկան պահանջել և առնուլ: Բայց

մամ 40 դարբուղ սաթմըշ օլուպ, հաթթա գապլէ-լ-գապղ պու 2 դարբուղ թէլէֆ օլա, պէհալարընն սէմէնտէն թէնդիլիլէ, 8 դարբուղ իչիւն պայի անճագ 8 զուրուշա դալէպ իտէպիլիր:

Քէզալիք, պայի արսաընըն 4000 զըրաընը 40000 զուրուշա սաթտըգտան սօնրա, 400 զըրա տախի զիյատէ վէ միւլթէրի գապուլ իթտիյի թագտիրտէ՝ պիր շէֆի չըգտա, 40000 զուրուշա մէմուհըն եանի 4400 զըրաընը ալապիլիր:

ՄԱՏ. 259. — Պատէ-լ-ագտ միւլթէրի սէմէնի միւսէմմայը թէգեհիտ իթտիքտէ, սէմէնի միւսէմմա իլէ զիյատէնին մէմուլը՝ ագըտէյն հագգընտա՝ թէմամը մէպիյէ մուգապիլ օլուր:

Մէսէլա, 40000 զուրուշա պիր միւլթի ագար իշթիրա օլուհտուգտան սօնրա, գապլէ-լ-գապղ միւլթէրի 500 զուրուշա տահա զիյատէ, վէ պայի գապուլ իթտիյի սուրէթտէ, օլ ագարըն պէհասը 40500 զուրուշա օլուպ, հաթթա պիր միւլթահըգ չըգտագ պատէ-լ-իսպաթ վէ-լ-հիւքմ օլ ագարը ալա, միւլթէրի պայիտէն 40500 զուրուշա գալէպ վէ ալղ իտէպիլիր: Էմմա օլ ագարա պիր շէֆի չըգտա, չիւքի անըն հագգը ասըլ ագտտա թէսմիյէ օ-

եթէ յերեւան ելնէ երրորդ անձ մի որ նախագնման իրաւունք ունենայ, այս անձն կրնայ 10000 դահեկանի գնել զայն կալուած և վաճառորդն չկրնար ինմանէ պահանջել յաւելեալ 500 դահեկանը. քանզի այս երրորդ անձին իրաւունքն կը վերաբերի բուն պայմանադրութեան մէջ անուանեալ գնոյն. բայց աստի, ի վերջոյ եղած յաւելեալին՝ ըստ երկուց պայմանադրաց՝ բուն պայմանադրութեան հետ զուգորդուիլն՝ չը կրնար ջնջել այս երրորդ անձին իրաւունքը:

307. 260. — Եթէ, յետ պայմանադրութեան, վաճառորդն զեղջէ վաճառեալ իրին գինը, վաճառեալ իրին ամբողջութիւնն կը համապատասխանէ անուանական գնոյն մնացորդին:

Զոր օրինակ, եթէ Գ-Է կալուած մի 10000 դահեկանի գնելու յետոյ, վաճառորդն 1000 դահեկանի զեղջ մի ընէ, այն կալուածին գինն կ'որոշուի 9000 դահեկան. հետեւաբար, եթէ յերեւան ելնէ երրորդ անձ մի որ նախագնման իրաւունք ունենայ, այս անձն կրնայ 9000 դահեկանի գնել զայն կալուած:

307. 261. — Վաճառորդն կրնայ, յառաջ քան զստացումն, զեղջել վաճառեալ իրին ամբողջ գինը. բայց այս զեղջումն բուն պայմանադրութեան հետ յարաբերութիւն չունենար:

Զոր օրինակ, եթէ վաճառորդն,

ընուն անձն իւզէրինէ թէսլուգ իթմիշ օլտուղունա, վէ սոնրաքի զիյատէնին՝ ագըտէյնէ կէօրէ ասըլ ագտա իլթիհագը՝ անընհագգընը իագագ իտէմէյէճէյինէ մէպնի, օլ ագարը՝ շէֆիյի օլան քիմնէ 10000 զուրուշա ալապիլիւր. սոնրատան զիյատէ օլունան 500 զուրուշու պայի անտան դալէպ իտէմէզ:

ՄԱՏ. 260. — Պատէ-լ ագտ պայի սէմէնի մէպիյի հադդ ու թէնդիլ իթտիքտէ, մէպիյըն թէմամը՝ սէմէնի միւսէմմանըն պագըսընա մուգապիլ օլուր:

Մէսէլա, պիր միւլքի ագար 10000 զուրուշա իշթիրա օլունտուգտան սոնրա, պայի 1000 զուրուշունու հագդ ու թէնդիլ իթտիյի սուրէթտէ, օլ ագար 9000 զուրուշա մուգապիլ օլուպ, պինաէն ալէյհ պիր շէֆի չըգսա, անը 9000 զուրուշա ալապիլիւր:

ՄԱՏ. 261. — Պայի գապլէ-լ-գապլ սէմէնի մէպիյըն ձիւմէսինի հադդ իտէպիլիւր. ֆագադ ասըլ ագտա միւլթէհըգ օլմազ:

Մէսէլա, պայի պիր միւլքի ա-

Գ-Է կալուած մի 10000 դահեկանի վաճառելի յետոյ, նախ քան զստացումն, ի սպառ ձեռնթափ լինի այն դրամէն, և եթէ նոյն միջոցին յերեւան ելնէ երրորդ անձ մի որ նախագնման իրաւունք ունենայ, այս անձն կրնայ 10000 դահեկանի գնել զայն կալուած. ապա թէ ոչ, չկրնար յաւակնիլ ըսելու թէ՛ առանց ոչինչ վճարելու պիտի գնէ զայն կալուած:

գարը 10000 զուրուշա սաթարգտան սոնրա, գապլէ-լ-գապլ օլ ագճէտէն քեամիլէն վազ կէչսէ, շէֆիյի օլ ագարը 10000 զուրուշա ալապիլիւր. եօգսա «Ագճէսիզ ալըրըմ» տէյէմէզ:

Պ Ա Պ Ը Խ Ա Մ Ի Ս

ԹԵՍԼԻՄ ՎԷ ԹԵՍԵԼԼԻԻՄԵ ՄԻԻԹԵԱԼԼԻԳ ՄԵՍԱԻԼ

ՊԵՅԱՆԸՆՏԱՍ ՕԼՈՒՊ ԱԼԹԸ ՖԱՍԼԸ ՀԱՎԻ ՏԻՐ

Գ Լ ՈՒՒ Հ Ի Ն Գ Ե Ր Ր ՈՐ Դ

ՅԱՆՁՆՄԱՆ ԵՒ ՍՏԱՅՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ՏՐԱՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆԳ

ՀԱՏՈՒԱԾ ԱՌԱՋԻՆ

Յանձնման եւ ստացման իրականութեան եւ եղանակին վրայ:

307. 262. — Վաճառման մէջ, ստացումն էական պայման չէ. Բայց, յետ պայ-

Ա

ՖԱՍԼԸ ԷՎՎԷԼ

Թեւսլիմ վէ քեսէլլիւմին հագըգաք ու քէյֆիլիթի պէյանընտա տըր:

ՄԱՏ. 262. — Պէյտէ գապլ շարդ տէյիլ տիր: Ֆագադ պատէ-լ-ագտ է-

8

մանադրութեան, նախ գընորդն կը պարտի վաճառորդին վճարել զգինն, եւ ապա վաճառորդն կը պարտի գնորդին յանձնել զվաճառեալ իրն :

307. 263. — Վաճառեալ իրին յանձնման գործողութիւնն կը կատարուի այն արտօնութեամբ զոր վաճառորդն կուտայ գնորդին՝ առ ի ստանալ զվաճառեալ իրն, այնպէս որ այս վերջինն կարենայ անարգել ստանալ զայն :

307. 264. — Երբ յանձնուման գործողութիւնն այն ինչ կատարուի, գնորդն ևս կը նկատուի ստացած լինել զվաճառեալ իրն :

307. 265. — Վաճառեալ իրին փոփոխութեան համեմատ՝ յանձնման եղանակն ևս կը փոփոխի :

307. 266. — Երբ գնորդըն գետնի և հողային կալուածոց մէջն կը գտնուի եւ կամ կը տեսնէ զայնս ո՛ր և է մի կողմէն, զայնս ստանալու համար վաճառորդին կողմանէ իրեն արուած արտօնութիւնն՝ յանձնումն կը նշանակէ :

307. 267. — Հնձովբ ծածկեալ արտի մը յանձնուման մէջ, վաճառորդն կը

վէլա միւշթէրի սէմէնի պալա, վէ սանիյէն պայի մէպլյի միւշթէրիյէ վէրմէյէ պօրճլու օլուր :

ՄԱՍ. 263. — Մէպլյըն թէսլիմի՝ միւշթէրինին պիւլա մանը մէպլյի գապզ իտէպիլէճէք վէճհլէ՝ թէսէլլիմինէ պայիըն իզն չարսէսիլլէ հասըլ օլուր :

ՄԱՍ. 264. — Մէպլյըն թէսլիմի հասըլ օլտուղու կիպի, միւշթէրի տախի անը գապզ իթմիշ օլուր :

ՄԱՍ. 265. — Մէպլյըն իլթիլաֆըլա՝ քէյֆիյէ՝ թի թէսլիմի տախի մուսթէլիֆ օլուր :

ՄԱՍ. 266. — Միւշթէրի արսա վէ էրազընըն իչինտէ պուլունտուղու վէ եախօտ պիր դարաֆընտան կէօրիւր օլտուղու հալտա, գապզա պայիըն ըուխսաթ վէրմէսի թէսլիմ տիր :

ՄԱՍ. 267. — Իւզէրինտէ էքին օլան էրզըն թէսլիմինտէ, իւզէրինտէքի է-

ստիպուի արտը դատարկել՝ անոր վրայ գտնուած հունձքը քաղելով կամ անասուններուն կերցունելով :

307. 268. — Պողալից ծառի մի յանձնման մէջ, վաճառորդն կը ստիպուի ծառը դատարկել՝ անոր վրայ գտնուած պտուղները քաղելով :

307. 269. — Ծառին վրայ գտնուած պտուղները վաճառելու պարագային մէջ զայնս քաղելու համար վաճառորդին կողմանէ գնորդին արուած արտօնութիւնըն՝ յանձնումն կը նշանակէ :

307. 270. — Երբ խընդիր է յանձնել անշարժ կալուած մի որոյ դուռը փականաւոր է, ինչպէս տուն մի կամ այգի մի, եթէ գնորդն և վաճառորդն այն անշարժ կալուածին մէջ կը գտնուին, վաճառորդին ցգնորդն ըսելն թէ « Յանձնեցի », յանձնումն կը նշանակէ : Եթէ նոքա դուռը կը գտնուի, բայց այնչափ մօտ որ գնորդըն կարենայ բանալեալ փակել վաճառեալ կալուածին դուռը, յանձնումն կատարուած կը նկատուի վաճառորդին պարզապէս ըսելով թէ « Յանձնեցի » : Իսկ

քինի պիչիպ եախօտ հայվանա ետիրիպ տէ՝ էրզը թախիյէ իթմէյէ պայի մէճպուր օլուր :

ՄԱՍ. 268. — Իւզէրինտէ մէյվէ օլան աղաճըն թէսլիմինտէ, մէյվէսինի տէվչիրիպ աղաճը թախիյէ իթմէյէ պայի մէճպուր օլուր :

ՄԱՍ. 269. — Աղաճ իւզէրինտէ օլարագ սաթըմըշ օլան մէյվէյի՝ միւշթէրին տէվչիրիմէսինէ պայիըն ըուխսաթ վէրմէսի թէսլիմ տիր :

ՄԱՍ. 270. — Խանէ վէ պաղ կիպի քիլիտլի ագարըն իչինտէ իքէն, պայիըն՝ միւշթէրիյէ « թէսլիմ իթտիմ » տէմէսի թէսլիմ տիր : Վէ խարիճինտէ իքէն, մէպի էկէր միւշթէրի տէր-հալ անը քիլիտլէյէպիլէճէք մէրթէպէ գարիպ իսէ, միւճէրէտ « թէսլիմ իթտիմ » տէմէսի թէսլիմ տիր : Վէ էկէր օլ մէրթէպէ գարիպ տէյիլ իսէ, օրայա վարըպ տա իչինէ կիրէպիլէճէք գատար վագթ միւրուրիլլէ՝ թէսլիմ թէհագգուգ իտէր :

եթէ գնորդն չգտնուի
այնչափ մօտ, յանձնումն
սյն ատեն միայն կատար-
ուած կը նկատուի՝ երբ անց-
նի այնչափ միջոց որչափ բա-
ւական լինի գնորդին՝ հոն
երթալ եւ մէջը մտնել կա-
րենալու համար:

307. 271. — Փականա-
ւոր գուռ ունեցող անշարժ
կալուածոց բանալին տալն՝
յանձնումն կը նշանակէ:

307. 272. — Անասունը
գլուխէն, ախանջէն կամ պա-
խուցէն բռնուելով կը յանձ-
նուի: Սակայն, եթէ անա-
սունն կը գտնուի այնպիսի՝
տեղ մի ուր գնորդն առանց
նեղութեան կրնայ ստանալ
զայն, յանձնումն կը կա-
տարուի՝ եթէ վաճառորդն,
ցուցունելով իրեն այն տեղն,
արտօնութիւն տայ զայն
ստանալու:

307. 273. — Քրօնով չա-
փելի և կշռելի առարկայից
յանձնումն կատարելու հա-
մար, կը բաւէ որ գնորդն
հրամայէ չափել կամ կշռել
զայնս, և գնել անօթին կամ
ամանին մէջ զոր ինքն պատ-
րաստած և տուած է:

307. 274. — Ուրուզ կոչ-
ուած իրաց յանձնումն կը
կատարուի՝ գնորդին ձեռքն
տալով զայնս, կամ անոր

ՄԱՍ. 271. — Քիլիտի
ագարըն միֆթահընը վեր-
մէք թէսլիմ տիր:

ՄԱՍ. 272. — Հայւան՝
պաշտնաւոր եւ գուլաղըն-
տան վէ եւ երկարընտան
թուրթուրու պ թէսլիմ օլու-
նուր: Ֆագագ, միւլթէրի-
նին՝ քիւլթէթսիգէ թէսէլ-
լիւմինէ գուտրէթի օլան
մէհալլտա իրաթսլիէ գապ-
ղընա բուխսաթ իգասը՝ տա-
լի թէսլիմ տիր:

ՄԱՍ. 273. — Մէքիլաթ
վէ մէվղուենաթ՝ միւլթէրինին
էմրիլիէ քէյլ եւ վէզն օլու-
նարագ, թէհիլիէ վէ իգա
կիլթիլի գարֆ վէ գապ տէ-
րունընա գօնուլմագ՝ թէս-
լիմ տիր:

ՄԱՍ. 274. — Ուրուզըն
թէսլիմի՝ միւլթէրինին էլի-
նէ իգասըյլա, եախստ եա-
նընա գօյմագ վէ եւ մէյ-

քով գնելով, և կամ, եթէ
իմիջի են, զայնս ցուցու-
նելով և ստանալու արտօ-
նութիւն տալով նմա:

307. 275. — Երբ միահա-
ղոյն վաճառուին այնպիսի՝
իրեր որք կը գտնուին փա-
կանաւոր տեղւոյ մի, ինչ-
պէս, շտեմարանի կամ ար-
կեղ մէջ, բանալին գնոր-
դին տալն և զայնս ստանա-
լու արտօնելն՝ յանձնումն
կը նշանակէ:

Զոր օրինակ, երբ միահաղոյն
վաճառուի շտեմարան մի ի ցոր-
եան կամ արկղ մի ի գիւրք, բա-
նալին տալն՝ յանձնումն կը նշա-
նակէ:

307. 276. — Երբ վաճա-
նորդն տեսնելով զգնորդն
որ կը ստանայ զվաճառեալ
իրն՝ չընդդիմանայ, իւր
լուրթիւնն՝ ստացման ար-
տօնութիւն կը նշանակէ:

307. 277. — Եթէ գը-
նորդն, առանց վաճառոր-
դին արտօնութեան և գինը
վճարելէ յառաջ, ստանայ վա-
ճառեալ իրը, այս ստացու-
մըն վաւերական չլինիր:
Բայց եթէ գնորդն առանց
արտօնութեան ստանայ, եւ
և վաճառեալ իրն ոչնչանայ
կամ թերութեան մի ենթա-
կայ լինի, ստացումն վաւե-
րական կը լինի:

տանտա օլուպ տա, պիւ - Լ -
իրաէ գապղընա բուխսաթ
վէրմէք իլէ օլուր:

ՄԱՍ. 275. — Անպար վէ
սանտըգ կիպի քիլիտի պիր
մէհալլ իչինտէ պուլունան
չէյլէր թօբտան սաթըլտըգ-
տա, միֆթահընն միւլթէ-
րիլի իգասըյլա գապղընա
բուխսաթ վէրիլմէք՝ թէս-
լիմ տիր:

Մէսէլա, պիր անպար պուլտայ
եախստ պիր սանտըգ քիթապ թօբ-
տան սաթըլտըգտա, միֆթահը-
նըն իգասը՝ մէպիլի թէսլիմ տէմէք
տիր:

ՄԱՍ. 276. — Միւլթէրի
մէպիլի գապղ իտէր իքէն
պայիլըն կէօրիւպտէ մէն իթ-
մէմէսի՝ գապղա բուխսաթ
տըր:

ՄԱՍ. 277. — Պայիլըն իգ-
նի օլմագսըղըն, միւլթէրի-
նին՝ սէմէնի թէտիլի իթմէ-
տէն՝ մէպիլի գապղ իթմէսի
միւլթէպէր տէյլի տիր: Ֆա-
գաթ, միւլթէրի պիլա իզն
գապղ իտիպ տէ եէտինտէ
մէպի թէլէֆ օլուր եախստ
սագաղլանըր իտէ, գապղ
միւլթէպէր օլուր:

ՀԱՏՈՒԱԾ ԵՐԿՐՈՐԴ

վաճառեալ իրին արգելման
իրաւանց վրայ .

307. 278. — Կանխիկ
վաճառման մէջ , վաճառոր-
դըն իրաւունք ունի վար
դնելու զվաճառեալ իրն՝
մինչեւ որ գնորդն ամբող-
ջապէս վճարէ անոր գինը :

307. 279. — Բազմաթիւ
իրաց միահաղոյն վաճառման
մէջ , եթէ վաճառորդն իւ-
րաքանչիւր իրի գինն ուրոյն
ուրոյն նշանակած ըլլայ իսկ ,
իրաւունք ունի վար դնելու
վաճառեալ իրաց ամբողջու-
թիւնը , մինչեւ որ ամբող-
ջապէս ստանայ անոնց գինը :

307. 280. — Գնորդին
կողմանէ գրաւ եւ երաշ-
խաւոր տրուին չկրնար ջըն-
ջել՝ վաճառորդին վար դնե-
լու իրաւունքը :

307. 281. — Եթէ վա-
ճառորդն՝ գինն ստանալէ
յառաջ՝ յանձնէ զվաճառ-
եալ իրն , ջնջած կը լինի իւր
վար դնելու իրաւունքը :
Այս պարագային մէջ , չը
կրնար յետս պահանջել ըզ
վաճառեալ իրն՝ որպէս զի
վար դնէ զայն մինչեւ ցըս-
տացուն մն գնոյն :

ՖԱՍԼԸ ՍԱՆԻ

Մեպիյըն հազգը հապսընա
տախր մեվատու պէյանընտա
տըր .

ՄԱՍ. 278. — Բէշին սա-
թըշտա , միւշթէրի սէմէնի
թէմամէն թէտիյէ իտինճէ-
յէտէք , պայիըն՝ մէպլիյի
հապս ու թէվգըֆ իթմէք
հազգը վար տըր :

ՄԱՍ. 279. — Պայի
էշեայի միւթէատտիտէյի
սաֆգաի վահըտէ իլէ սաթ-
տըգտա , հէր պիրինին պաշ-
գա պաշգա պէհասընը պէ-
յան իթմիշ օլտա պիլէ , թէ-
մամէն սէմէնի գապզ իտին-
ճէյէտէք՝ մէճմուը մէպլիյի
հապս իտէպիլիր :

ՄԱՍ. 280. — Միւշթէ-
րինին ըէհն վէ քէֆիլ վէր-
մէսի պայիըն հազգը հապ-
սընը իսգադ իտէմէզ :

ՄԱՍ. 281. — Պայի սէ-
մէնի գապզ իթմէտէն՝ մէ-
պլիյի թէսլիմ իտէր իսէ ,
հազգը հապսընը իսգադ
իթմիշ օլտըր : Պու սուրէթ-
տէ , սէմէնի գապզ իտինճէ-
յէտէք , թէվգըֆ իթմէք
իւզրէ մէպլիյի իսթիրտա ի-
տէմէզ :

307. 282. — Վաճառոր-
դըն ջնջած կը լինի իւր վար
դնելու իրաւունքը , եթէ
գնորդին փոխանցէ եր-
րորդ անձ մի , որպէս զի
այս վերջինն ստանայ վա-
ճառեալ իրին գինը . և այս
պարագային մէջ , անմիջապէս
պարտի գնորդին յանձնել
վաճառեալ իրը :

307. 283. — Ապառիկ
վաճառման մէջ , վաճառոր-
դըն իրաւունք չունի վար
դնելու զվաճառեալ իրն ,
այլ անմիջապէս պարտի գը-
նորդին յանձնել զայն , որ-
պէս զի ի լրանալ պայմա-
նաժամուն ստանայ զգինն :

307. 284. — Եթէ վա-
ճառորդն , կանխիկի պայ-
մանաւ վաճառած ըլլալէ
յետոյ , գնորդին պայմա-
նաժամ մի շնորհէ գնոյն վը-
ճարման համար , ջնջած կը
լինի իւր վար դնելու իրա-
ւունքն . ուստի անմիջապէս
պարտի նմա յանձնել զվա-
ճառեալ իրն , որպէս զի ի
լրանալ պայմանաժամուն
ստանայ զգինն :

ՄԱՍ. 282. — Սէմէնի մէ-
պլիյի ալմագ իւզրէ պայի
պիր քիմսէյի միւշթէրի իւ-
զէրինէ հապալէ իտէր իսէ ,
հազգը հապսընը իսգադ
իթմիշ օլտըր . վէ պու սու-
րէթտէ , հէման մէպլիյի
միւշթէրիյէ թէսլիմ իթմէսի
լազըմ կէլիր :

ՄԱՍ. 283. — Վէրէսի-
յէ սաթըշտա , պայիըն հազ-
գը հապսը օլմայըպ , վա-
տէսի հուլուլընտա սէմէնի
գապզ իթմէք իւզրէ , հէ-
ման մէպլիյի միւշթէրիյէ
թէսլիմ իթմէսի լազըմ կէ-
լիր :

ՄԱՍ. 284. — Պայի բէ-
շին օլմագ իւզրէ սաթտըգ-
տան սօնրա , սէմէնի մէպի-
յի թէէճիլ իտէր իսէ , հազ-
գը հապսընը իսգադ իթմիշ
օլտըր . վէ վատէսի հուլու-
լընտա սէմէնի գապզ իթմէք
իւզրէ , հէման մէպլիյի թէս-
լիմ իթմէսի լազըմ կէլիր :

ՀԱՏՈՒԱԾ ԵՐՐՈՐԴ

Յանձնման տեղւոյն վրայ .

307. 285. — Բացարձակ պայմանադրութիւնն կը պահանջէ յանձնել զվաճառեալ իրն անդ ուր կը գտնուէր պայմանադրութեան միջոցին :

Զոր օրինակ, երբ մարդ մի կոստանդնուպօլսոյ մէջ ուրիշի մի վաճառէ զիւր ցորեան որ կը գըտնուի ի Ռոդոսոյ, պարտի յանձնել զայն ի Ռոդոսոյ . ապա թէ ոչ, չհարկադրիր յանձնել զայն ի կոստանդնուպօլսոյ :

307. 286. — Եթէ վաճառորդն անգիտակ լինի տեղւոյն ուր կը գտնուի վաճառեալ իրն և պայմադրութեանն յետոյ տեղեկանայ, ապա կը լինի ի մասին ընտրութեան . եթէ կամի՝ կը ջնջէ զվաճառումն, իսկ եթէ կամի՝ կը ստանայ զվաճառեալ իրն անդ ուր կը գտնուէր պայմանադրութեան միջոցին :

307. 287. — Որոշեալ տեղւոյ մի մէջ յանձնուելու պայմանաւ վաճառուած բանըն՝ պարտի յանձնուել միեւնոյն տեղւոյ մէջ :

ՖԱՍԼԸ ՍԱԼԻՍ

Մեքեանց բեւիմ հազգընտա տըր .

ՄԱՏ. 285. — Ագտը մուգլադ, հինը ագտա մէպի նէրէտէ իսէ՝ օրատա թէս-լիմինի իգթիզա իտէր :

Մէսէլա, պիր քիմնէ Թէքֆուր-տողընտաքի պուղտայընը իսթան-պօլտա պիր քիմնէյէ սաթարդտա, օլ պուղտայը Թէքֆուրտողընտա՝ թէսլիմ իտիր, եօգսա իսթանպօլտա թէսլիմ իթմէք իւզըն իճպար օլունամադ :

ՄԱՏ. 286. — Մէպլըն նէրէտէ օլտուղու միւլթէ-րինին մալիւմի օլմայըպ տա՝ պա՛տէ-լադտ մուգլալը օլ-սա, մուխայէր տըր . տի-լէրսէ՝ պէյը ֆէսլս իտէր վէտիլէրսէ՝ հինը ագտա մէպի նէրէտէ իսէ օրատա գապզ էյլէր :

ՄԱՏ. 287. — Պիր մէհալը մուայէնտէ թէսլիմ օլունամադ շարդը՝ յլա սաթըլ-մըլ օլան մալըն՝ օ՛րատա թէսլիմի լազըմ կէլիր :

ՀԱՏՈՒԱԾ ԶՈՐՐՈՐԴ

Յանձնման ծախուց եւ կատարելութեան հարկաւոր պայմանաց վրայ .

307. 288. — Գնոյն վերաբերեալ ծախքերն գնորդին՝ կը պատկանին :

Զոր օրինակ, գնորդն պարտի հոգալ զրամին սեղանաւորական ծախքերը, ինչպէս եւ թուելու կամ կշուելու վարձքերը :

307. 289. — Վաճառեալ իրին յանձնման վերաբերեալ ծախքերն վաճառորդին կը պատկանին :

Զոր օրինակ, վաճառորդն պարտի վճարել չափողին և կշողին վարձքերը :

307. 290. — Միահաղոյն վաճառեալ իրաց ծախքն կամ հոգն գնորդին կը պատկանի :

Զոր օրինակ, եթէ միահաղոյն վաճառուի սյգի մի խաղողն, գնորդն պարտի հոգալ սյգեկթոց ծախքը :

Դարձեալ, եթէ միահաղոյն վաճառուի համբարանոց մի ցորեան, գնորդն պարտի համբարանոցէն հանել և փոխադրել զայն :

307. 291. — Անասնոց վրայ բեռցուած վիճակի մէջ վաճառեալ իրերն, ինչպէս փայտ և ածուխ, մինչև գընորդին տունն փոխադրե-

ՖԱՍԼԸ ԲԱՊԸ

Թիպիմին մէխների եանի քիւլֆերի վէ լէվազիմի բեմամիլիքի պէյանցնուտ տըր .

ՄԱՏ. 288. — Մէմէնէ միւլթէպլըզ օլան մէսարիֆ՝ միւլթէրիէէ ախտ տիր :

Մէսէլա, ագճէնին սայմա վէ թարթմա իւճրէթլէրի կիպի մէսարիֆ սարրաֆիյյէ միւլթէրի դարաֆընտան վէրիմէք լազըմ կէլիր :

ՄԱՏ. 289. — Մէպլըն թէսլիմինէ միւլթէպլըզ մաս-րաֆլար պայիէ՝ ախտ տիր :

Մէսէլա, քիլէճի վէ գանթար-ճը իւճրէթլէրին պայիլըն վէրմէսի լազըմ կէլիր :

ՄԱՏ. 290. — Ծիւղաֆէն սաթըլան շէյլէրին մէիւնէթի՝ միւլթէրիէէ ախտ տիր :

Մէսէլա, պիր պաղըն իւզիւմիւ միւճաղէֆէթէն սաթըլտըգտա, տէվլիրմէսի միւլթէրինին իւզլէրինէ տիր :

Փէզալիք, պիր անպար պուղտայ միւճաղէֆէթէն սաթըլտըգտա, անպարտան իերաճ վէ նազըլ՝ միւլթէրինին իւզլէրինէ լազըմ տըր :

ՄԱՏ. 291. — Օտուն վէքէօմիւր կիպի՝ հայլան իւզլէրինէ մահմուլէն սաթըլ-մըլ օլան շէյլէրի միւլթէ-րինին խանէսինէ նազլ իթ-

լու մասին քաղաքային սո-
վորութիւնն ինչ որ է՝ հարկ
է համակերպիլ այնմ:

307. 292. — Մուրհա-
կաց կամ պարտագրոց եւ
հաստատագրոց խմբագրու-
թեան վարձքը տալ՝ գնոր-
դի՛ն կը պատկանի: Այսու
ամենայնիւ, վաճառորդն եւ
պարտի գալ ի դատարան,
որպէս զի հանդիսապէս յայ-
տարարէ զվաճառումն եւ
վկայ կոչէ:

ՀԱՏՈՒԱԾ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

Վաճառեալ իրին ոգնջանա-
լուն վերաբերեալ խնդրոց
վրայ:

307. 293. — Եթէ վա-
ճառեալ իրն, նախ քան
զստացումն, վաճառորդին
քով ոչնչանայ, ոչ ինչ կը
տնօրինուի գնորդին նը-
կատմամբ, այլ մնասն վա-
ճառորդի՛ն կը պատկանի:

307. 294. — Եթէ վա-
ճառեալ իրն, յետ ստաց-
ման, գնորդին քով ոչնչա-
նայ, ոչինչ կը տնօրինուի
վաճառորդին նկատմամբ,
այլ մնասն գնորդին կը պատ-
կանի:

մէք էմբինտէ, ուրֆ ու ա-
տէթի պէլտէ նէ իսէ՝ անա
իթթիպա օլուրուր:

ՄԱՏ. 292. — Սէնէտ վէ
հուճճէթ թահրիրի իւճրէ-
թի՝ միւլթէրի իւզէրինէ լա-
զըմ տըր: Ֆազադ, պայիըն
տախի մահքէմէտէ պէյը
թագրիր ու իշատ իյլէմէ-
սի լազըմ կէլիր:

ՖԱՍԼԸ ԽԱՄԻՍ

Հիլաքը մեպիյէ միւրիւր-
բիպ օլան մեվատտ պէյա-
նընտա տըր:

ՄԱՏ. 293. — Մէպի գապ-
լէ-լ-գապզ պայիըն եէտին-
տէ թէլէֆ օլսա, միւլթէրի
հագգընտա պիր շէյ թէ-
րէթթիւպ իթմէյիպ, զա-
րարը պայիէ՝ ախտ օլուր:

ՄԱՏ. 294. — Մէպի պա-
տէ-լ-գապզ թէլէֆ օլսա,
պայի հագգընտա պիր շէյ
թէրէթթիւպ իթմէյիպ, զա-
րարը միւլթէրիէ՝ ախտ օ-
լուր:

307. 295. — Եթէ գը-
նորդն՝ զվաճառեալ իրն ըս-
տանալէ յետոյ բայց անոր
գինը հատուցանելէ յառաջ՝
մեռանի սնանկացեալ վիճա-
կի մէջ, վաճառորդն չկըր-
նար յետս պահանջել զվա-
ճառեալ իրն, այլ կը մտնէ
պահանջատեարց խմբին մէջ:

307. 296. — Եթէ գը-
նորդն՝ զվաճառեալ իրն ըս-
տանալէ եւ գինն հատուցա-
նելէ յառաջ մեռանի՝ սնան-
կացեալ վիճակի մէջ, վա-
ճառորդն կրնայ վար դնել
զվաճառեալ իրն՝ մինչեւ որ
գինն ստանայ գնորդին թո-
ղօնէն:

Այս պարագային մէջ, դատա-
ւորն կը վաճառէ զվաճառեալ ի-
րն, եւ եթէ գոյանալի գինն բա-
ւականաչափ լինի, ամբողջապէս կը
վճարէ վաճառորդին պահանջը, եւ
երբ աւելորդ մնայ՝ պահանջատեարց
կը յանձնէ զայն. իսկ եթէ գոյա-
նալի գինն չբաւէ վաճառորդին
պահանջը փակելու, այս վերջինն,
այդ գինն ամբողջովին ստանալէ
յետոյ, գնորդին թողօնէն կը
գանձէ իւր պահանջի մնացորդը:

307. 297. — Եթէ վա-
ճառորդն՝ զգինն ստանալէ
յետոյ բայց զվաճառեալ իրն
գնորդին յանձնելէ յառաջ՝
մեռանի սնանկացեալ վիճա-
կի մէջ, վաճառեալ իրն իրր
աւանդ կը մնայ վաճառոր-
դին ժառանգորդաց քով:

ՄԱՏ. 295. — Միւլթէրի
մէպիյի գապզ իտիպ, լա-
քին սէմէնի թէտիյէ իթմէ-
տէն՝ միւլթիսէն ֆէվթ օլ-
սա, պայի մէպիյի իսթիր-
տատ իտէմէյիպ, ղուրէ-
մայա տախիլ օլուր:

ՄԱՏ. 296. — Միւլթէրի
մէպիյի գապզ վէ սէմէնի
թէտիյէ իթմէտէն՝ միւլթի-
սէն ֆէվթ օլսա, պայի, սէ-
մէնի միւլթէրինին թէրէ-
քէսինտէն իսթիֆա իտին-
ճէյէտէք, մէպիյի հապս ի-
տէպիլիր:

Պու սուրէթտէ, հաքիմ մէպի-
յի պէյ իտիպ, սէմէնի վէֆա
իտէր իսէ՝ պայիըն ալաճաղընը
թէմամէն իֆա իտէր, վէ ֆազ-
լասը գալտըրը թագտիրտէ, ղու-
րէմայա վէրիր. վէ եկէր պայիըն
ալաճաղընտան նագըս իսէ, օլ
սէմէնի պայի թէմամէն ալտըգ-
տան սօնրա, նոգսանընը ղուրա-
մէթէն միւլթէրինին թէրէքէսին-
տէն ալըր:

ՄԱՏ. 297. — Պայի սէ-
մէնի գապզ իտիպ, լաքին
մէպիյի միւլթէրիէթ թէսլիմ
իթմէտէն՝ միւլթիսէն ֆէվթ
օլսա, մէպի պայի եէտին-
տէ էմանէթ գալմըլ օլուր:

Այս պարագային մէջ, գնորդն կ'առնու գլխաւորապէս իրն և միւս պահանջատեարք չեն կրնար միջամտել առ այս:

ՀԱՏՈՒԱԾ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

Իր մի փորձելու եւ գայն տեսնելու կամ ուրիշին ցուցուցելու պայմանաւ կատարուած վաճառման միայն:

ՅՕԴ. 298. — Փորձելու պայմանաւ կատարուած վաճառման մէջ, այսինքն, այն վաճառման մէջ յորում գրանորդն, յետ որոշման գնոյ, կ'առնու կը տանի գլխաւորապէս իրն՝ գնելու գիտաւորութեամբ, այս վերջինն կը պարտի, ի պարագային յորում վաճառեալ իրն ոչնչանայ կամ կորնչի իւր քով, վաճառորդին հատուցանել անոր արժէքն՝ եթէ արժէքաւոր առարկայներէն է, կամ տալ անոր մի նմանն՝ եթէ համանման առարկայներէն է: Բայց եթէ գինը որոշուած չէ, այդ իր գնորդին քով աւանդ կը նշկատուի. ուստի այս վերջինն պատասխանատու չլինի, եթէ այդ իր ոչնչանայ կամ կորնչի առանց իւր ուղղակի թերութեան:

Պու սուրէթտէ, միւշթէրի մէպիլի ալըպ, սաիր զուրէմս միւտախալէ իտէմէզ:

ՖԱՍԼԸ ՍԱՏԻՍ

Սեւմի շիրա վէ սեւմի հապար հազգընուա տըր:

ՄԱՏ. 298. — Սէվմի Շիրա դարիգիլէ, եանի, թէսմիլէի սէմէն օլունարաք, իշթիրա իթմէք իւզրէ՝ միւշթէրինին գապզ իտիպ տէ կէօթիւրտիւլիւ մալ՝ միւշթէրի եէտինտէ թէլէֆ վէ զայը օլտուդտա, գըյէմիլյաթտան օլտուդու թագտիրտէ՝ գըյմէթինի, վէ միւշթէրի օլտուդու թագտիրտէ՝ միւլինի պայիէ վէրմէսի լազըմ կէլիր: Էմմա, սէմէն թէսմիլյէ օլունամըլ իսէ, միւշթէրի եէտինտէ էմանէթ հիւքմիւնտէ օլարաք, պիւա թէատտ թէլէֆ վէ զայը օլտուդու հալտա, զաման լազըմ կէլմէզ:

Զոր օրինակ, վաճառորդն ըսած լինելով գնորդին թէ՝ « Այս անասնոյն գինն է 1000 դահեկան. տո՛ր և եթէ հաճիս գնէ՛ », եթէ այս վերջինն զայն առնու տանի՝ նոյն կերպիւ գնելու պայմանաւ, և եթէ անասունն սատակի իւր տան մէջ, կը պարտի վաճառորդին հատուցանել անոր արժէքինը: Բայց ի պարագային յորում, առանց որոշման գնոյ, վաճառորդն ըսած լինելով թէ « Տո՛ր զայս. եթէ հաճիս՝ կը գնես », գնորդն զայն տանի պայմանաւ որ եթէ հաճի՝ յետոյ սակարկուծ իւնն ընելով պիտի գնէ, այս վերջինն պատասխանատու չլինի՝ եթէ այդ անասուն իւր տան մէջ սատակի առանց իւր ուղղակի թերութեան:

ՅՕԴ. 299. — Տեսնելու կամ ուրիշին ցուցուցելու պայմանաւ ստացեալ իրն գինն որոշուած լինի՝ թէ ոչ, ստացողին քով աւանդ կը նկատուի. ուստի և այս վերջինն պատասխանատու չլինի, եթէ այդ իր ոչնչանայ կամ կորնչի առանց իւր ուղղակի թերութեան:

Մէսէլա, պայի « Պու հայվանն պէհասը 1000 դուրուշ տըր, կէօթիւր, պէյէնիր իսէն ալ » տէյիպ, միւշթէրի տախի, օլվէճէլէ իշթիրա իթմէք իւզրէ, ալըպ կէօթիւրտէ վէ իտնէսինտէ հայվան թէլէֆ օլտա, տէյեր պէհասը պայիէ վէրմէսի լազըմ կէլիր: Էմմա, պէհասը պէյան իտիլմէյէրէք, պայի « կէօթիւր, պէյէնիր իսէն ալըսըն » տէյիպ, միւշթէրի տախի, պէյէնիր իսէ պատէհու բաղարլըրըն իտիպ տէ իշթիրա իլէմէք իւզրէ՝ կէօթիւրտիւքտէ, եէտինտէ պիւա թէատտ թէլէֆ օլտա, զաման լազըմ կէլմէզ:

ՄԱՏ. 299. — Սէվմի Նազար դարիգիլէ, եանի, կէօրմէք եախօտ կէօթէրմէք իւզրէ գապզ օլունան մալ, կէրէք պէհասը պէյան օլունսուն վէ կէրէք պէյան օլունսուն, գապըզն եէտինտէ էմանէթ օլարաք, պիւա թէատտ թէլէֆ վէ զայը օլտա, գաման լազըմ կէլմէզ:

ՊԱՊԸ ՍԱՏԻՍ

ԽԸՅԱՐԱԹ ՊԵՅԱՆԸՆՏԱ ՕԼՈՒՊ ԵԷՏԻ ՖԱՍԼԸ ՀԱՎԻ ՏԻՐ

ԳԼՈՒԽ ՎԵՅԵՐՈՐԴ

ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ԻՐԱՒԱՆՅ ՎՐԱՅ

ՀԱՏՈՒԱԾ ԱՌԱՋԻՆ

Պայմանաւոր բնութեան
իրաւանց վրայ .

ՅՕԴ. 300. — Վաճառման
մէջ օրինաւոր է պայման
դնել թէ՛ վաճառորդն կամ
գնորդն և կամ երկոքին մի-
անգամայն , որոշեալ պայ-
մանաժամու մի մէջ ընտրոյ
տէր պիտի լինին վաճառու-
մը ջնջելու և կամ հաւանու-
թեամբ հաստատելու :

ՅՕԴ. 301. — Այն կողմն
որ տէր է ընտրոյ , կրնայ ,
որոշեալ պայմանաժամուն
մէջ , ջնջել կամ հաստատել
զվաճառումն , ըստ կամս իւր :

ՖԱՍԼԸ ԷՎՎԵԼ

Խըյարը շարդ պէյանընտա
տըր .

ՄԱՏ. 300. — Պայի եա
միւշթէրի , վէ եախօտ իքիսի
պիրտէն , միւտտէթի մա-
լիւմէ իչինտէ պէյը ֆէսիս
իթմէք , եախօտ իճաղէթ
իլէ ինֆաղ էյլէմէք խուսու-
սունտա մուխայէր օլմագ
իւղրէ՛ պէյտէ շարդ քըլմագ
ճաիզ տիր :

ՄԱՏ. 301. — Խըյարը
շարդ իլէ մուխայէր օլան
դարաֆ միւտտէթի խըյա-
րընտա , եանի , մուխայէր
օլտուղու միւտտէթ դար-

ֆընտա , տիլէրսէ՛ պէյը
ֆէսիս իտէր , վէ տիլէրսէ՛
միւճիզ օլուր :

ՄԱՏ. 302. — Կէրէք
ֆէսիս վէ կէրէք իճաղէթ՝
գաւլէն օլտուղու կիպի՛ ֆի-
լէն տախի օլուր :

ՄԱՏ. 303. — Իճաղէթի
գաւլիլյէ « իճաղէթ վէրտիմ »
եա « Բազը օլտուր » կիպի՛
րիզայա , վէ ֆէ՛սիս գաւլիլյ
« Ֆէսիս իթտիմ » եա « Վազ
կէչտիմ » կիպի՛ ատէմը ըի-
զայա տէլալէթ իտէն սէօզ-
լէր տիր :

ՄԱՏ. 304. — Իճաղէթի
ֆիլիլյէ՛ ըիզայա , վէ ֆէսիսի
ֆիլիլյ՝ ատէմը ըիզայա տէ-
լալէթ իտէն ֆիլ տիր :

Մէսէլա , միւշթէրի մուխայէր
օլտուղու հալտա , միւտտէթի
խըյարընտա մէպիլի սաթլըզա չը-
գարմագ , եախօտ բէհն վէ եա ի-
ճար իթմէք կիպի՛ թէմէլիւքըն
լէվաղիմիտէն օլան պիր վէճճլէ
թէսարրուֆ իթմէսի՛ իճաղէթի ֆի-
լիլյէ , վէ պայի մուխայէր օլ-
տուղու հալտա , օլ վէճճլէ թէ-
սարրուֆ իթմէսի՛ ֆէսիսի ֆիլիլ
տիր :

ՅՕԴ. 302. — Թէ՛ ջըն-
ջումն և թէ՛ հաստատումն
կրնան լինել բացայայտօրէն
(խօսքով) կամ գործնա-
կանօրէն (գործով) :

ՅՕԴ. 303. — Բացայայտ
հաստատումն կը լինի հա-
ւանութիւն նշանակող խօս-
քերով . ինչպէս , « Հաւանե-
ցայ » , « Հաճեցայ » , իսկ բա-
ցայայտ ջնջումն կը լինի ան-
հաւանութիւն նշանակող
խօսքերով . ինչպէս , « Ջըն-
ջեցի » , « Ձեռնթափ եղայ » :

ՅՕԴ. 304. — Գործնական
հաստատումն է այն գործո-
ղութիւնն որ հաւանութիւն
կը նշանակէ , իսկ գործնա-
կան ջնջումն է այն գործո-
ղութիւնն որ անհաւանու-
թիւն կը նշանակէ :

Ջոր օրինակ , գործնական հա-
ւանութիւն կը նշանակէ երբ գը-
նորդն որ ազատ լինի ի մասին
ընտրութեան , որոշեալ պայմա-
նաժամուն մէջ՝ սեպհականու-
թեան հարկաւոր պայմաններէն
միտք գործածէ զվաճառեալ իրն ,
ինչպէս , եթէ ի վաճառ հանէ
զայն , կամ ի գրաւի գնէ և կամ
վարձու տայ . իսկ գործնական ան-
հաւանութիւն կը նշանակէ երբ
վաճառորդն որ ազատ լինի ի մա-
սին ընտրութեան , մի և նոյն կեր-
պիւ գործածէ զվաճառեալ իրն :

307. 305. — Եթէ այն կողմն որ տէր է ընտրոյ՝ զվաճառումն ջնջելէ կամ հաստատելէ յառաջ՝ որոշեալ պայմանաժամն անցնի, վաճառումն կատարուած կը նկատուի:

307. 306. — Պայմանաւոր ընտրութեան իրաւունքն չփոխանցիր ժառանգորդաց:

Այս պարագային մէջ, եթէ վաճառորդն է որ տէր է ընտրոյ, սորա մահուամբ, գնորդն իրեն կը սեպհականէ զվաճառեալ իրն. իսկ եթէ գնորդն է որ տէր է ընտրոյ, սորա մահուամբ, իւր ժառանգորդն ինքեան կը սեպհականէ զվաճառեալ իրն և այնուհետեւ իրաւունք չունենար ջնջելու զվաճառումն:

307. 307. — Եթէ վաճառորդն և գնորդն միանգամայն տէր են ընտրոյ, երկուքէն որն ևս որ ջնջէ զվաճառումն՝ վաճառումն կ'եղծուի. և որն ևս որ հաստատէ զվաճառումն, միայն անոր ընտրութեան իրաւունքն կը ջնջուի, իսկ միւսն ընտրոյ տէր կը մնայ:

307. 308. — Եթէ վաճառորդն միայն տէր է ընտրոյ, վաճառեալ իրն իւր սեպհականութեան սահմանէն դուրս չենեք, այլ ինքքն դարձեալ տէր կը նշկատուի այդ իրին, և եթէ

ՄԱՏ. 305. — Մուխայէր օլան քիմսէ, պէյը ֆէսիս վէ եախօտ ինֆազ իթմէտէն՝ միւտտէթի խըյար՝ միւրուր իտէր իսէ, պէյ թէմամ օլուր:

ՄԱՏ. 306. — Խըյարը շարդ վարիսէ ինթիզալ իթմէզ:

Պու սուրէթտէ, մուխայէր օլան քիմսէ պոյի իսէ, վէֆաթըյլա միւշթէրի մէպիյա մալեք օլուր. վէ եկէր մուխայէր միւշթէրի իսէ, վէֆաթընտա վարիսի մուխայէր օլմագսըզըն մէպիյէ մալեք օլուր:

ՄԱՏ. 307. — Պայի վէ միւշթէրի իքիսի՝ պիրտէն մուխայէր օլտուգլարը թագտիրտէ, հէր դանդըսը ֆէսիս իտէր իսէ՝ պէյ միւնֆէսիս օլուր, վէ հէր դանդըսը իճագէթ վէրիւր իսէ՝ եալընըզ անըն խըյարը զաիլ օլուպ, տիկէրի մուխայէր գալըր:

ՄԱՏ. 308. — Եալընըզ պայի՝ մուխայէր օլտուղու սուրէթտէ, մէպի քէնտի միլքինտէն չըգմայըպ, եիւնէ քէնտիսին մալը ատտ օլունուր: Վէ մէպի պատէլ-գապզ միւշթէրի եէտինտէ

վաճառեալ իրն, յետ ստացման, գնորդին քով ոչնչանայ, այս վերջինն կը պարտի հատուցանել, ոչ թէ անուանական գինը, այլ այն արժէգինն զոր վաճառեալ իրն ունէր յաւուր ըստացման իւրոյ:

307. 309. — Եթէ գընորդն միայն տէր է ընտրոյ, վաճառեալ իրն վաճառորդին սեպհականութիւնն ըլլալէ կը դադրի, և գընորդն տէր կը նկատուի այդ իրին, և եթէ վաճառեալ իրն, յետ ստացման, գնորդին քով ոչնչանայ, այս վերջինն կը պարտի հատուցանել անուանական գինը:

ՀԱՏՈՒԱԾ ԵՐԿՐՈՐԴ

Որակի ընտրութեան
իրաւանց վրայ:

307. 310. — Երբոր վաճառորդն վաճառման մէջ յայտարարէ թէ վաճառեալ իրն որակեալ է մի հաճելի որակաւ, եթէ ապա յայտնուի թէ իրապէս գուրի կը գտնուի յայտարարեալ որակէն, գնորդն ազատ կը լինի մասին ընտրութեան.

Ա

Թէլէֆ օլսա, սէմէնի միւսէմմա լազըմ կէլմէյիպ, միւշթէրինին եէվմի գապզընտաքի գըյմէթինի վէրմէսի լազըմ կէլիր:

ՄԱՏ. 309. — Եալընըզ միւշթէրի՝ մուխայէր օլտուղու սուրէթտէ, մէպի պայիլըն միլքինտէն չըգըպ, միւշթէրինին մալը ատտ օլունուր, վէ մէպի պատէլ-գապզ միւշթէրի եէտինտէ թէլէֆ օլսա, սէմէնի միւսէմմանըն իգասը լազըմ կէլիր:

ՖԱՍԼԸ ՍԱՆԻ

Խըյարը վասֆ պէյաընտա տըր:

ՄԱՏ. 310. — Պայիլըն՝ պիր վասֆը մէրղուպ իլէ միւթթասըֆ օլմագ իզըրէ սաթմըշ օլտուղու մալ օլ վասֆտան արի չըգսա, միւշթէրի մուխայէր տիր. տիլէրսէ պէյը ֆէսիս իտէր, վէ տիլէրսէ մէմմուր սէմէնի միւսէմմա իլէ մէպիլի գա-

9

եթէ կամի՝ կը ջնջէ գլխաւորութեան, իսկ եթէ կամի՝ կ'ընդունի գլխաւորեալ իրն՝ անուանական գնոյն ամբողջութիւնը վճարելով: Այս իսկ է որ կը կոչուի խրատը վաճառ (Որակի ընտրութեան իրաւունք):

Ձոր օրինակ, երբ կով մի վաճառուի իբր կաթնաբեր, եթէ ապա յայտնուի թէ կաթնաղորդ կը գտնուի, գնորդն ազատ կը լինի ի մասին ընտրութեան:

Դարձեալ, երբ գիշերային քար մի վաճառուի իբր կարկեհան, եթէ ապա յայտնուի թէ յակինթէ, գնորդն ազատ կը լինի ի մասին ընտրութեան:

307. 311. — Որակի ընտրութեան իրաւունքն կը փոխանցի ժառանգորդաց:

Այսինքն, ի պարագային յորում մեռանի որակի ընտրութեան իրաւունք ունեցող գնորդն, իւր ժառանգորդն եւ իրաւասութիւն ունի ջնջելու գլխաւորութեան, եթէ յայտնուի թէ վաճառեալ իրն զուրկ կը գտնուի ա՛յն որակէն որ վերագրեալ էր անոր:

307. 312. — Եթէ որակի ընտրութեան իրաւունք ունեցող գնորդն՝ սեպհակաւորութեան հարկաւոր պայմաններէն միովմը գործածէ գլխաւորեալ իրն, իւր ընտրութեան իրաւունքը ջնջած կը լինի:

պուլ իտէր: Պուշա խրատը վաճառ տէրէր:

Մէսէլա, սաղըլըր տէյի սաթըլըլ օլան պիր ինէք՝ սիւտտէն քէսիլմիշ օլտուղու զահիր օլսա, միւշթէրի մուխայէր օլուր:

Վէ քէզա, կիճէ վազթը գըրմըզը եագուլթ տըր տէյի սաթըլան թաշ՝ սաթը եագուլթ չըգսա, միւշթէրի մուխայէր տիր:

ՄԱՏ. 311. — Խրատը վասֆ՝ վարիսէ ինթիգալ իտէր:

Եանի, խրատը վասֆ իլէ մուխայէր օլան միւշթէրի վէֆաթ իտիճէք, մէպիլըն օլ վասֆտան արի օլտուղու զահիր օլտուգսա, վարիսի՛ն տաթի պէյը ֆէսի իթմէյէ սալահըյէթի վար տըր:

ՄԱՏ. 312. — Խրատը վասֆ իլէ մուխայէր օլան միւշթէրի՝ մէպիտէ թէմէլլիւքըն լէվազիմինտէն օլան պիր վէճիլէ թէսարրուֆ իտէրսէ, խրատը իպդալ իթմիշ օլուր:

ՀԱՏՈՒԱՆ ԵՐՐՈՐԴ

Վճարման ընտրութեան իրաւանց վրայ:

307. 313. — Վաճառորդն եւ գնորդն կրնան վաւերապէս սակարկել թէ՛ մինչեւ այս ինչ ժամանակ գինն պիտի վճարուի, եւ եթէ չկրնայ վճարուիլ՝ վաճառումն չեղեալ պիտի նշկատուի: Այս իսկ է որ կը կոչուի խրատը Նաֆֆ (Վճարման ընտրութեան իրաւունք):

307. 314. — Եթէ գընորդն չկարենայ գինը վճարել որոշեալ պայմանաժամուն մէջ, վճարման ընտրութեան իրաւամբ կատարուած վաճառումն՝ եղծելի կը լինի:

307. 315. Եթէ վճարման ընտրութեան իրաւունք ունեցող գնորդն որոշեալ պայմանաժամուն մէջ մեռանի, վաճառումն անվաւեր կը լինի:

ՖԱՍԼԸ ՍԱԼԻՍ

Խրատը նագտ հագգընտա տըր:

ՄԱՏ. 313. — Պայի վէ միւշթէրի, ֆիւլան վազթա գատար թէտիյէի սէմէն օլունմագ, վէ օլունմագսա պէյնլէրինտէ պէյ օլմամագ իւզըէ բազարլըք իթսէլէր, սահըզ օլուր: Պուշա խրատը Նաֆֆ տէնիլիր:

ՄԱՏ. 314. — Միւտտէթի մուայէնէնտէ միւշթէրի սէմէնի թէտիյէ իտէմէզ իսէ, խրատը նագտ իլէ ագտ օլունան պէյ ֆասիտ օլուր:

ՄԱՏ. 315. — Խրատը նագտ իլէ մուխայէր օլան միւշթէրի միւտտէթի մուայէնէն իչինտէ վէֆաթ իտէր իսէ, պէյ պադըլ օլուր:

ՀԱՏՈՒԱԾ ՉՈՐՐՈՐԴ

Անշատական ընտրութեան
իրաւանց վրայ .

ՅՕԴ. 316. — Վաւերա-
կան կը լինի վաճառումն կա-
տարել՝ երբ երկու կամ ե-
րեք արժէքաւոր առարկա-
յից գիներն ուրոյն ուրոյն
որոշուին , և պայման դըր-
ուի թէ գնորդն այս առար-
կայներէն իւր ուզածը պիտի
առնու և վաճառորդն իւր
ուզածը պիտի տայ : Այս
իսկ է որ կը կոչուի խաւար
թայէին (Անշատական ընտ-
րութեան իրաւունք) :

ՅՕԴ. 317. — Անշատա-
կան ընտրութեամբ պայմա-
նադրեալ վաճառման մէջ ,
հարկ է պայմանաժամ մի ո-
րոշել :

ՅՕԴ. 318. — Անշատա-
կան ընտրութեան իրաւունք
ունեցող կողմն՝ ի լրանալ ո-
րոշեալ պայմանաժամուն՝
պարտի ընտրել իւր գնելի
իրը :

ՅՕԴ. 319. — Անշատա-
կան ընտրութեան իրաւուն-
քըն կը փոխանցի ժառան-
գորդաց :

Չոր օրինակ , երբ վաճառորդն
անորոշաբար վաճառէ մի և նոյն

ՖԱՍԼԸ ԲԱՊԸ

Խըյարը բայէին պէյանընտա
տըր .

ՄԱՏ. 316. — Գըյէմյ-
յաթտան իքի եախօտ իւչ
չէյին պաշգա պաշգա պէ-
հալարը պէյան օլունարագ ,
պունլարտան միւշթէրի տի-
լէտիյինի ալմագ , եախօտ
պայի տիլէտիյինի վէրմէք
իւզրէ սաթմագ սահըն օ-
լուր : Պունա խըյարը թայէին
տէնիլիր :

ՄԱՏ. 317. — Խըյարը
թայէինտէ՝ թայէինի միւտ-
տէթ լագըմ տըր :

ՄԱՏ. 318. — Խըյարը
թայէին իլէ մուխայէր օ-
լան քիմսէ , միւտտէթի մու-
այէնէ միւրուրինտէ , ալ-
տըղը շէյի թայէինէ մէճ-
պուր օլուր :

ՄԱՏ. 319. — Խըյարը
թայէին վարիտէ ինթիգալ
իտիր :

Մէսէլա , աալա վէ եվագ վէ
էտնա օլմագ իւզրէ պիր ճինատէն

տեսակէ եղող բարձրագոյն , միջակ
և ստորին կարգի երեք պրակ կեր-
պասէն մին , պայմանաւ որ գը-
նորդն այն երեք պրակին մէջէն
իւր ընտրածը գնէ՝ երեք կամ չորս
աւուր միջոցի մէջ , և երբ գը-
նորդն ընդունի այս պայմանը ,
վաճառումն կատարեալ կը լինի :
Ի լրանալ որոշեալ պայմանաժա-
մուն , գնորդն պարտի մին ընտ-
րել և անուանական գինը վճարել :
Եթէ իւր ընտրութեան ընկէյա-
ռաջ մեռանի , իւր ժառանգորդն
ևս պարտի նոյն կերպիւ մին
ընտրել :

ՀԱՏՈՒԱԾ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

Տեսոյ ընտրութեան իրաւանց
վրայ .

ՅՕԴ. 320. — Երբ մարդ
մի իր մի գնէ՝ առանց զայն
տեսած լինելու , ազատ կը
լինի ի մասին ընտրութեան
ցորչափ տեսած չէ զայն .
իսկ երբ տեսնէ զայն , կըր-
նայ ըստ կամս ջնջել կամ
հաստատել զվաճառումն :
Այս իսկ է որ կը կոչուի
խաւար թայէին (Տեսոյ ընտ-
րութեան իրաւունք) :

ՅՕԴ. 321. — Տեսոյ ընտ-
րութեան իրաւունքն չփո-
խանցիր ժառագորդաց :

Հետեւաբար , եթէ գնոր-
դըն իւր գնած իրը տեսնելէ

իւչ թօք դումաշըն , իւչ եա
տէօրթ կիւն զարֆընտա , միւշ-
թէրի գաճըընը ինթիյար իտէր
իսէ ալմագ իւզրէ , պայի լա ա-
լէ-թ-թայէին պիրինի սաթմա ,
վէ միւշթէրի տաթի պու մինվալ
իւզրէ գապուլ իթսէ , պէյ միւ-
նագըտ օլուր : Վէ միւտտէթի
մուայէնէ միւրուրինտէ , միւշ-
թէրի պիրինի թայէին իլէ՝ սէմէնի
միւտմնաընը վէրմէյէ մէճպուր
տըր : Վէ գապլէ-թ-թայէին վէ-
ֆաթ իթսէ , վարիտ տաթի օլ
վէճէլէ պիրինի թայէինէ մէճպուր
օլուր :

ՖԱՍԼԸ ԽԱՄԻՍ

Խըյարը բայէր հագգընտա
տըր .

ՄԱՏ. 320. — Պիր քիմ-
սէ պիր մալը կէօրմէտէն իչ-
թիրա իթսէ , կէօրիւնճէյէ-
տէք մուխայէր տիր . կէօր-
տիւքտէ , տիլէրսէ ֆէսիս ի-
տէր վէ տիլէրսէ գապուլ ի-
տէր : Պունա խըյարը թայէին
տէնիլիր :

ՄԱՏ. 321. — Խըյարը
բույթ վարիտէ ինթիգալ
իթմէզ :

Պինաէն ալա զալիքէ , միւշ-
թէրի ալմըլ օլտուղու մալը

յառաջ մեռանի, իւր ժառանգորդն կը տիրանայ այդ իրին, ուստի և չկրնար ի գործ դնել տեսոյ ընտրութեան իրաւունքը:

ՅՕԴ. 322. — Տեսոյ ընտրութեան իրաւունք չունենար ա՛յն վաճառորդն որ կը վաճառէ զիւր իր՝ առանց զայն տեսած լինելու:

Զոր օրինակ, երբ մարդ մի ժառանգաբար իրեն փոխանցեալ իրն առանց տեսնելու վաճառէ, վաճառումն կը կատարուի առա՛նց ընտրութեան իրաւանց:

ՅՕԴ. 323. — Ի մասին տեսոյ ընտրութեան իրաւանց, «տեսութիւն» բառն կ'ակնարկէ տեղեակ ըլլալ վաճառեալ իրին բուն նպատակը ծանուցանող վիճակին և տեղւոյն:

Զոր օրինակ, եթէ գնորդն տեսնէ զարտաքին կողմն պարզ կերպաւն կամ կտաւն՝ որոց ներքին և արտաքին կողմերն համամասն են, կամ, եթէ տեսնէ ծաղկէնկար և գծաւոր պատուան ծաղկիկներն և գիծերն, կամ, եթէ շօշափէ սերուժի համար գնելի մաքրին ստինքն կամ միսին համար գնելի ոչխարին քամակն, վերջապէս, եթէ փորձէ ուտելիաց եւ ըմպելիաց ճաշակն, և այնո՛ւհետեւ գնէ, տեսոյ ընտրութեան իրաւունք չունենար սյլ ևս:

ՅՕԴ. 324. — Նմոյշ ցոյց տրուելով վաճառուած բա-

կէօրմէտէն վէճաթ իթսէ, վարիսի մուխայէր օլմագսըզըն՝ օլ մալա մալիք օլուր:

ՄԱՍ. 322. — Մալընը կէօրմէտէն սաթան պայի իչիւն՝ խըյարը ըույթէթ եօգ տըր:

Մէսէլա, պիր քիմնէ քէնտիյէ իրսէն ինթիգալ իտէն մալը կէօրմէտէն սաթսա, պէյ պի՛լա խըյար միւնագըտ օլուր:

ՄԱՍ. 323. — Խըյարը ըույթէթ պահսընտա, ըույթէթի մէպիյըն աւը մագսատը պիլտիրէն հալ վէ մէհալընա վագըթ օլմագտան քիւնաեէ տիր:

Մէսէլա, միւշթերի, իչի աըջը պիր տիւղիյէ օլան սատէ պէզ վէ գումաշըն աըջընը, վէ չիչէքի վէ չուպուգլու գումաշըն չիչէքիէրինի վէ չուպուգլարընը կէօրիւպ, վէ տէօլ իչիւն ալընան գոյունուն մէմէսինի, վէ եթի իչիւն ալընան գոյունուն արգասընը եօգլայըպ, վէ մէքիւլթ վէ մէշուպաթըն չաշնըսընը տաթըպ տա՝ պառէհու իշթիրա իյլէսէ, խըյարը ըույթէթ եօգ տըր:

ՄԱՍ. 324. — Նիւմունէ կէօսթէրիլէրէք սաթըլան

ներուն նմոյշը տեսնել կը բաւէ:

ՅՕԴ. 325. — Եթէ յայտնուի թէ վաճառեալ իրն է ստորնագոյն քան զնմոյշն, գնորդն ազատ է ի մասին ընտրութեան, ուստի եւ կրնայ ըստ կամս ընդունել զայն կամ մերժել:

Զոր օրինակ, երբ նմոյշն տեսնելով գնուին ցորեան, իւղ, կամ յարեւմտն ոստայնանկեալ կտաւ, ասուի և այսօրինակ տարազաբոլորութիւնք, եթէ ապա յայտնուի թէ ո՛ր և է մին ի սոցանէ է ստորնագոյն քան զնմոյշն, գնորդն ազատ կը լինի ի մասին ընտրութեան, ուստի և ըստ կամս կրնայ ընդունել զայն կամ մերժել:

ՅՕԴ. 326. — Անշարժ կալուածոց, ինչպէս տան և պանդոկի, գնման մէջ, հարկ է տեսնել մէն մի սենեակն: Բայց երբ սենեակներն միօրինակ ձեւով կառուցուած են, բաւական է տեսնել մի սենեակն և եթէ:

ՅՕԴ. 327. — Իրարմէ տարբեր առարկայից միահաղոյն գնման մէջ, հարկ է ուրոյն ուրոյն տեսնել զիրաքանչիւրն:

ՅՕԴ. 328. — Եթէ գընորդն միահաղոյն գնէ իրարմէ տարբեր առարկայներ, յորոց զոմանս տեսած լինի և զոմանս չտեսած, երբ տեսնէ զայն զոր չէ տե-

չէյլէրին նիւմունէսինի կէօրմէք քիֆայէթ իտէր:

ՄԱՍ. 325. — Մէպի նիւմունէտէն տուն չըգար իսէ, միւշթէրի մուխայէր օլուպ, տիլէրսէ գապուլ իտէր վէ տիլէրսէ ընտա իտէր:

Մէսէլա, պուղտայ վէ եազ վէ պիր տիւղիյէ եաթըլմըշ օլան պէզ վէ չուգա վէ էմնալի մամուլաթըն նիւմունէսինէ պագըլարագ իշթիրա օլունուպ տա, պատէհու նիւմունէտէն աշաղը զուհուր իթսէ, միւշթէրի մուխայէր օլուր:

ՄԱՍ. 326. — Խան վէ խանէ կիպի ագարաթըն իշթիրասընտա, հէր օտասընը կէօրմէք լագըմ տըր: Փագագ օտալարը եէքնէսգ օլանլարըն պիր օտասընը կէօրմէք քեաֆի տիր:

ՄԱՍ. 327. — Միւթէֆապիթ չէյլէրին թօթան իշթիրասընտա, հէր պիրինի պաչգա պաչգա կէօրմէք լագըմ տըր:

ՄԱՍ. 328. — Միւշթէրի միւթէֆապիթ չէյլէրին պագըսընը կէօրիւպ տէ պաղըսընը կէօրմէտէն՝ թօթան օլարագ իշթիրա իթսէ, վէ կէօրմէտիլիի կէօրտիւքտէ

սած և չհաւանի, կրնայ ըստ կամս ընդունել կամ մերժել զամենն միանգամայն. ապա թէ սչ, չկրնար իւր հաւանածը գնել և չհաւանածը մերժել:

80Դ. 329. — Կոյրն կըրնայ վաւերապէս գնել եւ վաճառել. բայց եթէ գնէ մի այնպիսի իր որոյ հանգամանաց անգիտակ լինի, կրնայ ըստ կամս հաստատել կամ ջնջել զվաճառումն:

Զոր օրինակ, եթէ կոյր մի գնէ մի այնպիսի տուն զորոյ չգիտնայ նկարագիրն, ազատ կը լինի ի մասին ընտրութեան, և երբ ահա զեկանայ անոր նկարագրին, կրնայ ըստ կամս ընդունել կամ մերժել զայն:

80Դ. 330. — Եթէ վաճառեալ իրն, յառաջ քան զգնումն, նկարագրուի կուրին, և ապա գնէ, ազատ չը կրնար լինել այլ ևս ի մասին ընտրութեան:

80Դ. 331. — Զվաճառումն ջնջելու իրաւունքէն կը զրկուի ա՛յն կոյրն որ կը գնէ այնպիսի իրեր որոց կրնայ խելամուտ լինել շօշափելեօք, հոտոտելեօք և ճաշակելեօք, եթէ իրօք խելամուտ եղած է անոնց՝ իւր այս զգայարանաց միոյն միջոցաւ:

պէյէնմէսէ՝ մուխայէր օլուպ, տիլէրսէ հէբսինի պիրտէն գապուլ իտէր, վէ տիլէրսէ հէբսինի պիրտէն բէտտ իտէր. եօգսա, պէյէնտիլինի ալըպ տա պէյէնմէտիլինի բէտտ իտէմէզ:

ՄԱՏ. 329. — Աամանըն պեյ ու շիրասը սահըն օլուպ, Փազաթ վասֆընը պիլմէտիլի պիր մալ իշթիրա իթտիքտէ, մուխայէր օլուր:

Մէսէլա, վասֆընը պիլմէտիլի պիր խանէ իշթիրա իլէսէ, մուխայէր օլուպ, վասֆընը Էջրէնտիքտէ, տիլէրսէ գապուլ իտէր վէ տիլէրսէ բէտտ իտէր:

ՄԱՏ. 330. — Մէպի գապլէ - շ - շիրա աամայա վասֆ ու թարիֆ օլունուպ տա՝ իշթիրա իլէսէ, մուխայէր օլամազ:

ՄԱՏ. 331. — Աամանըն՝ եօգլամագ իլէ մալիւմ օլան շէյլէրտէ Էլիլէ թուլուպ եօգլամասըյա, վէ գօգլա-յաճագ շէյլէրտէ գօգլամա-սըյա, վէ տաթըլաճագ շէյլէրտէ տաթմասըյա մուխայէր իլի սագըդ օլուր:

Այսինքն, երբ կոյրն այս տեսակ բաները շօշափելէ, հոտոտելէ կամ ճաշակելէ յետոյ գնէ, իւր կատարած վաճառումն կը լինի վաւերական և անդառնալի:

80Դ. 332. — Տեսոյ ընտրութեան իրաւունքէն կը զրկուի ա՛յն մարդն որ գնորդի աչօք, այսինքն, գընելու նպատակաւ տեսած իրը միջոց մի յետոյ գնէ, գիտնալով թէ այն իրն մի և նոյն վիճակի մէջ կը գըտնուի միշտ: Բայց եթէ այն իրն ո՛ր և է փոփոխութիւն մի կրած է, այս պարագային մէջ ազատ կը լինի ի մասին ընտրութեան:

80Դ. 333. — Երբ զվաճառեալ իրն գնելու կամ ստանալու պաշտօն ունեցող փոխանորդն տեսնէ զայն՝ կը նկատուի թէ նոյն ինքն գնորդն տեսած է զայն:

80Դ. 334. — Պատգամաւորին, այսինքն, զվաճառեալ իրն պարզապէս առնուլ և յուղարկելու պաշտօնով զրկուած մարդուն՝ զայն տեսնելուն առթիւ, գնորդին տեսոյ ընտրութեան իրաւունքն չջնջուիր:

80Դ. 335. — Երբ գընորդն սեպհականութեան հարկաւոր պայմաններէն միովն գործածէ զվաճառեալ

Եանի, պու միսիլու շէյլէրի եօգլայըպ վէ գօգլայըպ տա պատէհու իշթիրա իլէսէ, պէյը սահըն վէ լազըմ օլուր:

ՄԱՏ. 332. — Պիր քիմսէ շիրա գասըյա, Եանի, ալըճը կէօգիւլէ կէօրմիւշ օլտուղու մալը, պիր միւտտէթ սօնրա, օլ մալ օլտուղունու պիլէրէք՝ իշթիրա իթտէ, խըյարը բույէթի եօգ տըր: Փազադ, օլ մալտա պիր թէղայեւը հասըլ օլմուշ իտէ, օլ վազըթ մուխայէր օլուր:

ՄԱՏ. 333. — Մէպիլըն իշթիրասընա եախօտ գապզընա վէքիլ օլան քիմսէին բույէթի՝ ասըլըն բույէթի կիպի տիր:

ՄԱՏ. 334. — Բէսուլըն, Եանի, միւճէրրէտ մէպիլի ալըպ կէօնտէրմէյէ մէմուրէն կէօնտէրիլէն ատէմին բույէթի՝ միւշթէրինին խըյարը բույէթի իսգադ իլէմէզ:

ՄԱՏ. 335. — Միւշթէրինին՝ մէպիտէ թէմէլիւքըն լէվազիմինտէն օլան պիր վէճիլէ թէսարրուֆ իթմէ-

իրն, կը ջնջէ իւր տեսոյ
ընտրութեան իրաւունքը:

ՀԱՏՈՒԱԾ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

Վաճառաբեկ քերութեան ծա-
գած քնտրութեան իրաւանց
վրայ:

ՅՕԴ. 336. — Բացարձակ
վաճառումն կը պահանջէ որ
վաճառեալ իրն լինի զերծ
յամենայն թերութեանց:

Այսինքն, մինչեւ իսկ երբ բան
մի վաճառուի առանց պայմանե-
լու թէ է զերծ ի թերութեանց, և
առանց յայտարարելու թէ է անեղծ
կամ ապականեալ, թէ պակա-
սութիւն ունի կամ ոչ, հարկ է որ
այն բանն լինի անեղծ և անթերի:

ՅՕԴ. 337. — Երբ բա-
ցարձակ վաճառմամբ վա-
ճառեալ իրին մի վաղեմի
թերութիւնն ի յայտ գայ,
գնորդն ազատ է ի մասին
ընտրութեան. եթէ կամի՝
կը մերժէ զայն, իսկ եթէ
կամի՝ կ'ընդունի, անուանա-
կան գինը վճարելով: Ապա
թէ ոչ, չկրնար վար դնել
այն իրն և, անոր ունեցած
թերութեան պատճառաւ,
գինը զեղչել: Այս իսկ է որ
կը կոչուի խաբարը Այս (վա-
ճառաբեկ թերութենէ ծա-

սի՝ խաբարը բույնթինի իս-
գադ իտէր:

ՖԱՍԼԸ ՍԱՏԻՍ

Խրոյարը այս պէյանընտա
տըր:

ՄԱՍ. 336. — Պէյը մուդ-
լագ՝ մէպիլըն այստան սա-
լիմ օլմասընը իգթիզա ի-
տէր:

Եանի, ույուպտան պերաթի-
նի շարդ իթմէքսիզին, վէ սադ-
լամ վէ չիւրիւք, վէ գուսուրլու
վէ գուսուրուգ տէմէքսիզին մալ
սաթմագ՝ մալըն սաղլամ վէ սյապըզ
օլմասընը իճագ իտէր:

ՄԱՍ. 337. — Պէյը մուդ-
լագ իլէ սաթըլան պիր մա-
լըն այսը գատիմի թէպէյ-
եիւն իթտիքտէ, միւշթէրի
մուխայէր տիր. տիլէրսէ
րէտտ իտէր, վէ տիլէրսէ
սէմէնի միւսէմմա իլէ գա-
պուլ իյլէր: Եօգսա, մալը
ալըգոյուպ տա՝ այսը իչիւն
պէհասընը թէնգըս իտէմէգ:
Իշթէ պուռնա խաբարը Այս
տէնիլիր:

գած ընտրութեան իրա-
ւունք):

ՅՕԴ. 338. — Այս (թե-
րութիւն), կ'անուանի այն
պակասութիւնն որ, ըստ
փորձագէտ և իրազեկ ան-
ձանց, կը նուազեցունէ ի-
րին գինը:

ՅՕԴ. 339. — Այսը գա-
թիճ (վաղեմի թերութիւն) կը
նշանակէ այն պակասութիւ-
նըն զոր վաճառեալ իրն ու-
նէր վաճառորդին քով գըտ-
նուած միջոցին:

ՅՕԴ. 340. — Թերութիւ-
նըն որ վաճառեալ իրին
մէջ կը պատահի յետ վա-
ճառման և նախ քան զըս-
տացումն՝ մինչ կը գտնուի
վաճառորդին քով, նկատե-
լի է վաղեմի թերութիւն,
որ հաւասարապէս իրա-
ւունք կուտայ մերժելու
զվաճառեալ իրն:

ՅՕԴ. 341. — Եթէ վա-
ճառորդն ի պահու վաճառ-
ման՝ յայտնէ վաճառեալ ի-
րին մի թերութիւնը, և գը-
նորդն ընդունի հանդերձ
այն թերութեամբ, այս վեր-
ջինն ա'յն թերութեան պատ-
ճառաւ չկրնար ազատ լինել
ի մասին ընտրութեան:

ՅՕԴ. 342. — Եթէ վա-
ճառորդն, զիրն վաճառած
միջոցին, պայմանադրէ թէ

ՄԱՍ. 338. — Այս տէ-
յի, էհլ ու էրպապը պէյ-
նինտէ մալըն պէհասընա ի-
րասը նօգսան իտէն գու-
սուրա տէրլէր:

ՄԱՍ. 339. — Այսը գա-
թիճ, պայի եէտինտէ իքէն
մէպիտէ մէվնուտ օլան գու-
սուր տըր:

ՄԱՍ. 340. — Պատէ-լ-
պէյ գապլէ-լ-գապլ, պայի
եէտինտէ իքէն մէպիտէ հա-
տիս օլան այս՝ մուճիպի
րէտտ օլան այսը գատիմ
հիւքմիւնտէ տիր:

ՄԱՍ. 341. — Պայի հի-
նը պէյտէ մէպիլըն պիր այ-
պընը պէյան իտէրէք՝ միւշ-
թէրի օլ այս իլէ գապուլ
իթտիքտէ, օլ այս սէպէ-
պլիլէ մուխայէր օլամագ:

ՄԱՍ. 342. — Պայի պիր
մալը՝ հէր այս տավասըն-
տան գիմմէթի պէրի օլմագ

ինքզինքն ի սպառ ազատ կը նկատէ վաճառեալ իրին ամեն թերութեան վերաբերող դատի պատասխանատուութենէ, գնորդն վաճառարեկ թերութեան պատճառաւ այլ ևս չկրնար ջնջել զվաճառումն :

307. 343. — Եթէ գնորդն բան մի գնէ յայտարարելով թէ « Կ'ընդունիմ զայն հանդերձ իւր ամեն թերութեամբ », այնուհետեւ նոյն իրին վաճառարեկ թերութեան պատճառաւ բացած դատն անխելի կ'ըլլայ :

Ձոր օրինակ, երբ գնորդն անասուն մի գնէ՝ յայտարարելով թէ « Կ'ընդունիմ զայն մինչեւ իսկ եթէ է կոյր, կաղ, հաշմ կամ արատաւոր և այլն », այլ ևս չկրնար մերժել զայն, իբր պատճառ ի մէջ բերելով անոր ունեցած վաղեմի թերութիւնն :

307. 344. — Գնորդն կը կորուսանէ իւր իրաւունքն ի դէպս վաճառարեկ թերութեան, եթէ, այս թերութեան իրազեկ լինելէ յետոյ, սեպհականութեան հարկաւոր պայմաններէն միւսին գործածէ զայն :

Ձոր օրինակ, եթէ գնորդն, վաճառեալ իրին վաղեմի թերութեան իրազեկ լինելէ յետոյ՝ ի վաճառահանէ զայն, ինչ որ կը նշանակէ

չարդըյլասաթարգտա, միւշ-թէրի իչիւն խըյարը ասյալ եօգ տըր :

ՄԱՍ. 343. — Միւշթէրի պիր մալը՝ հէր այպըյլա մագպուլըմ տըր տէյի. իշ-թիրա իյէրսէ, արթըգ անտա այպ տավասընա սալա-հըյեթի եօգ տըր :

Մէսէլա, միւշթէրի պիր հայ-վանը՝ քէօր, թօբալ, չիւրիւք, չարըգ, հէրնէ իսէ մագպուլըմ տըր տէյի սաթուռն ալթա, արթըգ այպը գատիմի վար ըմըշ տէյի բէտտ իտէմէզ :

ՄԱՍ. 344. — Միւշթէրի մէպիյըն այպընա մուդդալը օլտուգտան սօնրա, անտա թէմէլիւքըն լէվազի-մինտէն օլան սիր վէճհ իլէ թէսարրուֆ իթսէ, խըյարը այպը իսգադէ իթմիշ օլուր :

Մէսէլա, միւշթէրի մէպիյի այպը գատիմինէ պատէ-լըդդըլա պէյէ արզ իթսէ, եանի, սաթ-լըզա չըգարսա, այպա բիզա տէ-

թէ ինքն գոհ է վաճառեալ իրէն՝ հանդերձ անոր ունեցած թերութեամբն, այլ ևս չկրնար մերժել զայն :

307. 345. — Երբ վաճառեալ իրն գնորդին քով միջադէպ թերութեան մի ենթակայ ըլլալէ յետոյ, անոր մի վաղեմի թերութիւնըն միանգամայն յերեւան ելնէ, գնորդն իրաւունք կ'ունենայ, ո'չ թէ վերագարձունելու զայն առ վաճառորդն, այլ գնոյն վրայ զեղչ մի պահանջելու :

Ձոր օրինակ, եթէ գնորդն, իւր գնած պրակ մի կերպան կտրելէ և ձեւելէ յետոյ, դիտէ թէ վաղեմի թերութիւն մի ունի, ինչպէս, փտած կամ մաշած է, — ըստ որում մի երկու թերութիւն ևս յառաջ եկաւ այնու զի կտրեց և ձեւեց, չկրնար յետոյ դարձունել զայն, այլ կրնայ միայն գընոյն վրայ զեղչ մի պահանջել՝ անոր վաղեմի թերութեան պատճառաւ :

307. 346. — Գնոյն վըրայ կատարելի զեղչն կ'որոշուի՝ անկողմնակալ փորձագէտ անձանց գնահատմամբն :

Վասն որոյ, սոքա նախ կը գընահատեն այն արժէքն զոր վաճառեալ իրն պիտի ունենար՝ եթէ լինէր զերծ ի թերութեանց, ապա կը գնահատեն այն արժէքն զոր կրնայ ունենալ հանդերձ թերութեամբն, յետոյ կ'որոշեն այն հա-

մէք օլարագ, արթըգ բէտտ իտէ-մէզ :

ՄԱՍ. 345. — Մէպիյըն՝ միւշթէրի ինտինտէ պիր այպը հատիս օլտուգտան սօնրա, այպը գատիմի մէյտանա չըգսա, միւշթէրինին պայիարէտտ իթմէյէ սալա-հըյեթի օլմայըպ, ֆագադէնօգսանը սէմէն իտտիասը-նա սալահըյեթի վար տըր :

Մէսէլա, միւշթէրի սաթըն ալտըզը պիր թօբ գումաշը քէսիպ պիշտիքտէն սօնրա, չիւրիւք եախօտ եաթըն օլմագ միսիլու պիր այպը գատիմինէ մուդդալը օլտա, չիւնքի քէսիպ պիշմէսիլէ պիր ի-բի գուսուր տահա բէյտա օլտու-ղունտան, բէտտ իտէմէյիպ, ֆագադէ այպը գատիմինտէն տօլայը նօգսանը սէմէն սլըր :

ՄԱՍ. 346. — Նօգսանը Սէմէն, պիղարագ էհլի վու-գուֆըն իխպարը՝ իլէ մալիւմ օլուր :

Շէյլէ քի, մէպիյըն պիր քէրրէ սալիմէն վէ պիր քէրրէ մայըպէն գըյմէթի թագվիմ ու թագտիր օլունուպ, պու իբի գըյմէթ պէյ-նինտէքի թէֆալիւթ՝ սալիմէն օլան գըյմէթին գաչտա՝ պիր իսէ, սէմէնի միւսէմմանըն օլ նիսպէթլէ

մեմատուծիւնն որ կայ այս կըրկին արժէից տարբերութեան եւ՝ զիրն անթերի ենթադրելով՝ անոր ունեցած տարբերութեան միջեւ արդ՝ անուանական գնոյն համապատասխան համեմատութիւնն կը բաղկացունէ զղեղնն զոր հարկ է կատարել :

Զոր օրինակ , երբ գնորդն , 60 դահեկանի գնած պրակ մի կերպասը կտրելէ և ձեւելէ յետոյ , անոր մի վաղեմի թերութեան իրազեկ լինի , եթէ փորձագէտք գնահատեն թէ պրակն պիտի արժէր 60 դահեկան՝ եթէ թերութիւն ունեցած չլինէր , և թէ հանդերձ թերութեամբն կ'արժէ 45 դահեկան , — գնորդն իրաւունք պիտի ունենայ 15 դահեկան պահանջելու իբր զեղչ գնոյ :

Եթէ փորձագէտք 80 դահեկան արժէք սահմանեն այն կերպասին՝ ենթադրելով զայն զերծ ի թերութենէ , և 60 դահեկան արժէք՝ հանդերձ թերութեամբն , 20 դահեկանի տարբերութիւնն որ կայ այս երկու արժէից միջեւ , 80 դահեկանին մի չորրորդ մասն լինելով , գնորդն իրաւունք պիտի ունենայ վաճառորդէն պահանջելու մի չորրորդի զեղչ անուանական գնոյն վրայ , այսինքն 20 դահեկան :

Վերջապէս , եթէ կերպասն գրահատուի 50 դահեկան՝ առանց թերութեան , և 40 դահեկան՝ հանդերձ թերութեամբ , 10 դահեկանի տարբերութիւնն որ կայ այս երկու արժէից միջեւ՝ 50 դահեկանին մի հինգերորդն ըլլալով , անուանական գնոյն մի հինգերորդըն , որ է 10 դահեկան , գնոյ զեղչ կը նկատուի :

Նօգսանը՝ Նօգսանը սէմէն իթիպար օլունուր :

Մէսէլա , միւշթէրի 60 զուրուշաւ արտըղը պիր թօք գումաշը քէսիպ պիշտիքտէն սօնրա՝ այպը գատիմինէ մուգդալը օլտուգտա , էհլի վուգուֆ օլ գումաշըն սալիմէն գըլմէթի 60 , վէ այպը գատիմի իլէ գըլմէթի 45 զուրուշ օլտուղունու իխպար իթսէլէր , Նօգսանը սէմէն 15 զուրուշ օլմաղլա , միւշթէրինին անը դալէպ ու տավա իթմէյէ սալահըյէթի վարտը :

Վէ էկէր օլ մալըն սալիմէն գըլմէթի 80 , վէ մայըպէն գըլմէթի 60 զուրուշ օլտուղունու իխպար իթսէլէր , իշպու իքի գըլմէթ պէյնիտէքի թէֆալիւթ , քի 20 զուրուշ տըր , 80 զուրուշուն ըուպը օլմաղլա , սէմէնի միւսէմինանըն ըուպը օլան 20 զուրուշուն միւշթէրինին՝ դալէպ վէ տավայա սալահըյէթի օլունուր :

Վէ էկէր օլ գումաշըն սալիմէն գըլմէթի 50 , վէ մայըպէն գըլմէթի 40 զուրուշ օլտուղունու իխպար իթսէլէր , իքի գըլմէթ պէյնիտէքի թէֆալիւթ օլան 10 զուրուշ՝ 50 զուրուշուն խումսու օլմաղլա , սէմէնի միւսէմինանըն խումսու օլան 10 զուրուշ՝ Նօգսանը սէմէն իթիպար օլունուր :

ՅՕԴ. 347. — Եթէ իրին միջադէպ թերութիւնն անհետանայ , վաղեմի թերութիւնն դարձեալ պատճառ կը լինի զայն մերժելու :

Զոր օրինակ , եթէ անասնոյ մի վաղեմի թերութիւնն յերեւան ելնէ՝ գնուելէ և գնորդին քով հիւանդանալէ յետոյ , գնորդն չը կրնար վաճառորդին վերադարձունել զայն , այլ միայն գնոյ զեղչ կը պահանջէ և կ'առնու : Բայց եթէ այն՝ հիւանդութիւնն փարատի , գնորդն կրնայ վաճառորդին վերադարձունել զայն՝ իւր վաղեմի թերութեան պատճառաւ :

ՅՕԴ. 348. — Երբ վաճառորդն հաւանի յետս առնուլ զվաճառեալ իրն որոյ մի վաղեմի թերութիւնն յերեւան ելած է՝ թէպէտ և գնորդին քով ևս միջադէպ թերութեան մի ենթակայ եղած լինի , — եթէ բնաւ արգելք չկայ յետս տալու զայն , գնորդն չկրնար այլ ևս իրաւունք ունենալ գնոյ զեղչ մի պահանջելու , այլ կ'ըստիպուի կա՛մ վաճառորդին վերադարձունել զվաճառեալ իրն , և կամ զայն ընդունել՝ ամբողջ գինն վճարելով : Գնորդն ևս չկրնար իրաւունք ունենալ գնոյ զեղչ մի պահանջելու , եթէ մինչեւ իսկ , վաճառեալ իրին մի վաղեմի թերութեան ի-

ՄՍՏ. 347. — Այպը հատիւ զաիլ օլտա , այպը գատիմ էինէ ըհտտի մուճիպ օլունուր :

Մէսէլա , պիր հայվան իշթիբա օլունուպ տա՝ միւշթէրի ինտինտէ խասթէ օլտուգտան սօնրա , այպը գատիմի մէյտանա չըգտա , միւշթէրի անի պոյիէ ըհտտ իտէմէյիպ , Նօգսանը սէմէն արըր : Ֆադադ օլ խասթէլիք զաիլ օլտա , միւշթէրի այպը գատիմի իլէ օլ հայվանը պայիէ ըհտտ իտէր :

ՄՍՏ. 348. — Պայի , էկէր միւշթէրի ինտինտէ պիր այպ հատիւ օլտուգտան սօնրա՝ այպը գատիմի մէյտանա չըգտան մէպիլի՝ օլ այպը հատիւ իլէ կէրի արմաղա ըազը օլունու իսէ , մանըր ըհտտ պուլունմատըղը թագատիրտէ , միւշթէրինին՝ Նօգսանը սէմէն իտտիասընա սալահըյէթի գալմայըպ , ես մէպիլի պայիէ ըհտտ , ես խօտ թէմա՛մը պէհասըյա գապուլ իթմէյէ մէպուլ օլունուր : Հաթթա , միւշթէրի օլ մալը՝ այպը գատիմինէ մուգդալը օլտուգտան սօնրա՝ արթըք Նօգսանը սէմէն իտտիասընա սալահըյէթի գալմազ :

րազեկ ըլլալէ յետոյ, եր-
րորդի մի վաճառէ զայն:

Զոր օրինակ, եթէ գնորդն,
պրակ մի կտաւ գնելէ և շապիկ
շինելու համար զայն կտրելէ յե-
տոյ, դիտելով հանդերձ թէ փուտ
է, այս վիճակին մէջ վաճա-
ռէ զայն այլում, չկրնար գնոյ
զեղչ պահանջել վաճառորդէն:
Քանզի, այս պարագային մէջ,
ըստ որում վաճառորդն պիտի կրը-
նայ իրաւամբ առարկել թէ պի-
տի հաւանէր յետս առնուլ զկը-
տաւն հանդերձ միջադէպ թերու-
թեամբն, այսինքն, կտրուած վի-
ճակին մէջ, — ուստի գնորդն որ
վաճառեց զայն, կը համարուի
զայն վերջնապէս ընդունած լինել:

ՅՕԴ. 349. — Յաւել-
ուածն, այսինքն, այն ա-
մեն ինչ զոր գնորդն իւր
սեպհական ինչքէն կ'աւել-
ցունէ վաճառեալ իրին վը-
րայ, սորա յետոս դարձման
արգելք կը լինի:

Զոր օրինակ, յետոս դարձում
կ'արգիլուի եթէ գնորդն զվաճառ-
եալ կտաւն կարէ կամ ներկել
տայ, ըստ որում կտաւին վրայ
կ'աւելնայ գնորդին գերձանն կամ
ներկն: Գարձեալ, յետոս դարձման
արգելք են այն ծառերն՝ զորս գը-
նորդն կը տնկէ իւր գնած գետ-
նին վրայ:

ՅՕԴ. 350. — Եթէ յետոս
դարձման, արգելք կայ վա-
ճառորդն, թէեւ հաւանի
իսկ, չկրնար յետոս առնուլ
թերութեան ենթակայ ե-
ղող վաճառեալ իրը, այլ

Մէսէլա, միւշթերի պիր թօք
պէղ ալըպ կէօմէք բէստիրտիքտէն
սօնրա, չիւրիւք իտուկինէ մուդ-
դալը օլտուղու հալտա՝ սաթսա,
պայիտէն նօգսանը սէմէն իտտիա
իտէմէզ: Զիրա, պոյի «Պէն անը
այպը հատիս իլէ, եանի, բէսիլմիշ
օլտուղու հալտա ալըրտըմ տէ-
յէպիլէճէյինտէն, միւշթերի անը
սաթմասըյլա՝ հապս ու իմասք
իթմիշ օլտըր:

ՄԱՏ. 349. — Զիյատէ,
եանի, մէպիյէ միւշթերինին
մալընտան պիր շէյին զամմ
ու իլապէսի՝ մանըը ըէտտ
օլտըր:

Մէսէլա, պէղի տիքմէք եա-
խօտ պոյաթմադ իլէ, միւշթերի-
նին իրլիյի եախօտ պոյասը պէղէ
զամմ օլտընմադ, վէ քէզա, ար-
սայա միւշթերի դարաթընտան ա-
ղաճ տիքիլմէք ըէտտէ մանը տըր:

ՄԱՏ. 350. — Մանըը
ըէտտ պուլընտուղու հալ-
տա, պայի ըաղը օլտա տա-
իսի, մայըպ օլտն մէպիյի
կէրի ալամայըպ, նօգսանը
սէմէն վէրմէյէ մէճպուր օ-

կը ստիպուի տալ գնոյ զեղ-
չըն: Մինչեւ իսկ, եթէ գը-
նորդըն այն իրին վաղեմի
թերութեան իրազեկ լինելէ
յետոյ՝ վաճառէ զայն, վա-
ճառորդէն գնոյ զեղչ կըր-
նայ առնուլ:

Զոր օրինակ, եթէ գնորդն, իւր
գնած պրակ մի կտաւէն շապիկ
ձեւել և կարել տալէ յետոյ, դի-
տէ թէ կտաւն փուտ է, վաճա-
ռորդն, չկրնար, թէեւ հաւանի
իսկ, յետոս պահանջել և առնուլ
զայն, այլ կը ստիպուի տալ գնոյ
զեղչն և մինչեւ իսկ եթէ գը-
նորդն երրորդի մի վաճառէ զայն
շապիկ, վաճառորդէն կրնայ առ-
նուլ կտաւին գնոյ զեղչը:

Քանզի, այս պարագային մէջ,
գնորդն վաճառեալ իրին վրայ ա-
ւելցուցած լինելով զգերձանն որ ի-
րեն կը վերաբերի, աստի կը ծա-
գի յետոս դարձման արգելք մի:
Վասն որոյ վաճառորդն իրաւունք
չպիտի ունենայ ըսելու թէ՝ և իս
յետոս կ'առնուի զկտաւն՝ այսպէս
կտրուած և կտրուած վիճակին
մէջ, ուստի և գնորդն, միւս-
անգամ վաճառելով զայն, չհա-
մարուի վերջնապէս ընդունած լի-
նել զայն:

ՅՕԴ. 351. — Երբ միա-
հաղոյն սակարկութեամբ
գնուին ըաղմաթիւ իրեր
զորս ստանալէ յառաջ գիտ-
ուի թէ՝ նոցա մի քանին վա-
ճառարեկ թերութեան են-
թակայ են, գնորդն ամբող-
ջը կը մերժէ կամ անուա-
նական գնով կ'ընդունի. ա-

լուր: Հաթթա, միւշթերի
օլ մալը՝ այպը գատիմինէ
մուդդալը օլտուղտան սօն-
րա սաթսա պիլէ, պայիտէն
նօգսանը սէմէն ալապիլիր:

Մէսէլա, միւշթերի սաթն ալ-
տըղը պիր թօք պէղտէն կէօմէք
պիշտիրիպ տիքտիրտիքտէն սօնրա,
պէղին չիւրիւք օլտուղունա մուդ-
դալը օլտա գտա, պայի, ըաղը
օլտա տաիս, իսթիրտատ իտէմէ-
յիպ, նօգսանը սէմէն վէրմէյէ
մէճպուր օլտըր, վէ միւշթերի օլ
կէօմէյի սաթսա պիլէ, պէղին
նօգսանը սէմէնին պայիտէն ալըր:

Զիրա, պու սուրէթտէ, միւշ-
թերինին մալը օլտն իրլիյին՝ մէպի-
յէ իլապէ վէ իլթիհազը մանըը
ըէտտ օլմաղլա, պայի «Պէն անը
պէղիլէ քէսիլմիշ վէ տիքիլմիշ օլ-
տուղու հալտա ալըրտըմ տէմէյէ
սալահըյէթի օլմաղաղընտան,
միւշթերի անը պիլ իլէ հապս ու
իմասք իթմիշ օլմաղ:

ՄԱՏ. 351. — Սաֆ-
գաի վահըտէ իլէ իշթիրա
օլտընան շէյլէրին պաղըսը
մայըպ չըգտըգտա, գապլ-
էլ-գապղ իսէ՝ միւշթերի
մէճմուընը ըէտտ իտէր,
եախօտ սէմէնի միւսէմմա
իլէ գապուլ իյլէր. եօգ-
սա, մայըպը ըէտտ իտիպ

պա թէ ոչ, իրաւունք չունենար վաճառարեկ թերութեան ենթակայ եղողը մերժելու և միւսը վար դնելու: Իսկ եթէ այն իրերն ըստանալէ յետոյ՝ վաճառարեկ թերութիւնն, դիտուի և եթէ սոքա կրնան զատուիլ առանց վնասու, գնորդն կրնայ մերժել վաճառարեկ թերութեան ենթակայ եղող իրերը միայն և, զայնս ենթադրելով գերծ ի թերութեանց, համեմատական զեղչ մի պահանջել անուանական գնոյն վրայ, և մինչեւ որ վաճառորդն չհաւանի, չկրնար մերժել երկուքը միանգամայն: Բայց եթէ սոքա չեն կրնար զատուիլ առանց վնասու, գնորդն կրնայ ըստ կամս մերժել զամենն միանգամայն և կամ ընդունել զամենն՝ անուանական գինը վճարելով:

Զոր օրինակ, եթէ 40 դահեկանի գնուած երկու գլխարկէն միոյն վաճառարեկ թերութիւնն յերեւան ելնէ՝ զայնս ստանալէ յառաջ, գնորդն կրնայ մերժել երկուքը միանգամայն: Իսկ եթէ գնորդն զայնս ստանալէ յետոյ՝ դիտէ թէ անոնցմէ մէկն վաճառարեկ թերութեան ենթակայ է, զայն միայն կրնայ մերժել և, թերութիւնէ գերծ նկատելով զմերժեալ գլխարկն՝ անոր արժէից հաւասար զեղչ մի պահանջել 40 դա-

տէ տիկէրի ալըգոյմաղա սալահըյէթի եօգ տըր: Վէ էկէր պատէ-լ-գապղ իսէ՝ թէֆրիգինտէ զարար օլմատըղը հալտա, եալընըղ մայըպ օլան սէմէնի միւսէմմատան սալիմէն հըսսէսիլէ ըէտտ իտէր: Վէ պալին ըրգասը օլմատըղձա, իքիսինի պիրտէն ըէտտ իտէմէղ: Էմմա թէֆրիգինտէ զարար օլտուղու հալտա, մէճմուընը պիրտէն ըէտտ իտէր, եախօտ մէճմուընը սէմէնի միւսէմմա իլէ գապուլ իյլէր:

Եթէսէլա, 40 զուրուշտա ալընան իքի ֆեստէն պիրիսի գապլէ-լ-գապղ գուսուրլու չըգսա, իքիսինի պիրտէն ըէտտ իտէպիլիը: Վէ էկէր պատէ-լ-գապղ պիրիսի գուսուրլու չըգսա, եալընըղ անը սալիմէն գըյմէթի գա՛չ զուրուշ իսէ 40 զուրուշտան թէնդիլ իլէ ըէտտ իտէր: Ֆադաթ պիր չիֆթ ոյադ գապը ալընըպտա, պատէ-լ-գապղ պիր թէքի գուսուրլու չըգսա, իքիսինի պիրտէն ըէտտ իլէ՝ թէմմա մէն ագճէսինի իսթիրտատ իտէպիլիը:

հեկանի գուսարին վրայ: Սակայն երբ գնորդն գնէ զայդ մի մուճակ, զոր ստանալէ յետոյ՝ դիտէ թէ անոնցմէ մէկն վաճառարեկ թերութեան ենթակայ է, կրնայ մերժել երկուքը միանգամայն և յետս պահանջել և առնուլ ամբողջ գինը:

ՅՕԴ. 352. — Երբ մարդ մի դիտէ թէ՝ իւր գնած և ստացած քուռով չափելի և կշռելի միատեսակ առարկայից որոշ քանակին մի մասն մեցոտ կամ ապականեալ է, ազատ կը լինի ի մասին ընտրութեան. եթէ կամի՝ կ'ընդունի զամենն, իսկ եթէ կամի՝ կը մերժէ զամենն:

ՅՕԴ. 353. — Երբ դիտուի թէ ցորեանն և այս սեռակ հացարոյսք և ընդեղէնք հողախառն են, սոցա վաճառումն կը լինի վաւերական և անգառնալի, եթէ անոնց հետ խառնուած հողն սակաւ կը համարուի ըստ սովորութեան. բայց եթէ հողն անոնց հետ խառնուած է այն աստիճան որ թերութիւն նկատելի է յաջս հասարակաց, գնորդն կրնայ ըստ կամս ջնջել կամ հաստատել զվաճառումն:

ՅՕԴ. 354. — Զուռց, ընկուզից և այլ նման իրաց վաճառումն եղծելի չլինիր:

ՄԱՏ. 352. — Մէքիլաթ վէ մէվզունաթտան օլարագ, պիր շախս՝ պիր ճինստէն օլմագ իւզըրէ՝ իշթիրա վէ գապղ իթմիշ օլտուղու մըգտարը մաւայեէնին պազըսընը չիւրիւք պուլսա, մուխայէէր տիր: տիլէրսէ՝ ճիւմէսինի գապուլ իտէր, վէ տիլէրսէ՝ ճիւմէսինի ըէտտ իտէր:

ՄԱՏ. 353. — Պուղտայ վէ էմսալի հուպուպաթ թօբրագլը չըգտըղը թագտիրտէ, ատէթէն գալիլ ատտ օլունուրսա, պէյ ոահըզ վէ լազըմ օլուր: վէ էկէր պէյնէ-ն-նաս այպ ատտ օլունուր տէրէճէտէ իսէ, միւշթէրի մուխայէէր օլուր:

ՄԱՏ. 354. — Եռմուրթա վէ ճէվիզ մագուլէսի չէյլէրին պազըսը ֆէնա վէ

եթէ ապականեալ կամ փուտ մասն շատ չնկատուիր ըստ սովորութեան, ինչպէս եթէ է երեք առ հարիւր. բայց վաճառումն եղծելի կը լինի, եթէ թերութիւն ունեցող մասն շատ է, ինչպէս, եթէ է տասն առ հարիւր. ուստի և գնորդն վաճառորդին կը վերադարձունէ զամենն և յետս կ'առնու ամբողջ գինը:

ՅՕԴ. 355. — Երբ յայտնուի թէ վաճառեալ իրն կը գտնուի մի այնպիսի վիճակի մէջ յորմէ օգուտ քաղել կարելի չէ բնաւ, վաճառումն կը լինի անվաւեր, ուստի և գնորդն յետս կ'առնու ամբողջ գինը:

Զոր օրինակ, երբ յայտնուի թէ գնեալ ձուերն ա՛յն աստիճան ապականեալ են որ բնաւ կարելի չէ ի գործ ածել զայն, գնորդն իրաւունք կ'ունենայ իւր գրամն ամբողջապէս յետս առնլու:

ՀԱՏՈՒԱՆ ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ

Պատրանաց եւ խաբէութեան վրայ.

ՅՕԴ. 356. — Եթէ վաճառման մէջ չափազանց պատրանք կայ, — մինչդեռ

չիւրիւք չըգտա, եիւզտէ իւշ կիպի ուրֆէն վէ ատէ-թէն խթիքսար օլունմայաճադ տէրէճէսի՝ մաֆուվօլուր. վէ էկէր գուսուրլու չըգան եիւզտէ օն կիպի չօդ օլուրսա, մաֆուվօլ օլմայլ, միւշթէրի ճիւմէ մէպլյի պայիէ բէտա իլէ՝ թէմամէն սէմէնի կէրի ալըր:

ՄԱՏ. 355. — Մէպի էկէր ասլա միւշթէֆաուն պիհ օլմայաճադ հալտա զուհուր իտէր իտէ, պեյ պադըլ օլուպ, միւշթէրի թէմամէն սէմէնի խթիրտատ իլէր:

Մէսէլա, իշթիրա օլունան եուճուրդա՝ ասլա իշէ եարամաղ սուրէթտէ պօղուդ չըգտա, միւշթէրի թէմամէն ագճէսիի կէրի ալըր:

ՖԱՍԼԸ ՍԱՊԸ

Ղապն ու քաղրիք պէյաւընտա տըր:

ՄԱՏ. 356. — Պեյտէ՝ պիւլա թաղրիւր՝ Ղապնը ֆահըշ պուլունսա, մաղպուն օլան

ո՛չ գնորդն խաբած է զվաճառորդն և ոչ վաճառորդն՝ գնորդն, այսպէս ինքնին պատրեալ կողմն չկրնար ջընջել զվաճառումն:

Բայց եթէ բնական պաշտպանն և կամ խնամակալն անչափահաս որբին ինչքն չափազանց պատրանք վաճառէ՝ մինչեւ իսկ առանց խարէութեան, այս վաճառումն վաւերական չլինիր:

Վաճառի և Պետական Գանձուն պատկանող ստացուածք՝ անչափահաս որբոց ինչք կը նկատուին:

ՅՕԴ. 357. — Երբ ըստուգուի թէ երկու պայմանադրաց մին խաբած է զմիւսն, և թէ չափազանց պատրանք կայ վաճառման մէջ, պատրեալ կողմն կըրնայ ջնջել զվաճառումն:

ՅՕԴ. 358. — Երբ չափազանց պատրանք պատրեալ մարդն մեռանի, խարէութեան դատն չփոխանցիր իւր ժառանգորդին:

ՅՕԴ. 359. — Գնորդն որ ենթակայ եղած է վաճառորդին խաբէութեան, իրաւունք չունենար ջնջելու զվաճառումն, եթէ, յետ խելամտելոյ թէ չափազանց պատրանք կայ վաճառման մէջ, սեպհականութեան հար-

քիմսէ պեյը ֆէսիս իտէմէզ:

Ֆադադ, մալը եէթիմի, պիւլա թաղրիւր օլսա տախի, Ղապնը ֆահըշ իլէ պեյ՝ սահըհ օլմազ:

Մալը Վադֆ վէ Պեյթիւլ-իւլ-Մալ տախի մալը եէթիմի հիւքմիւնտէ տիր:

ՄԱՏ. 357. — Միւշթէպայինտան պիրի տիկէրիի թաղրիւր իտիպ տէ, պեյտէ Ղապնը ֆահըշ օլտուղու թէհադգուդ իթտիքտէ, մաղպուն օլան քիմսէ պեյը ֆէսիս իտէպիլիր:

ՄԱՏ. 358. — Ղապնը ֆահըշ իլէ մաղպուն օլան քիմսէնին վէֆաթընտա, թաղրիւր տափաը վարիսինէ ինթիգալ իթմէզ:

ՄԱՏ. 359. — Թաղրիւր օլունան միւշթէրի՝ պեյտէ Ղապնը ֆահըշ օլտուղունա մուդգալը օլտուգտան սօնրա՝ մէպիտէ թէմէլիւքըն լէվաղիմինտէն օլան պիր վէճհ իլէ թէսարրուֆ իտէր

կաւոր պայմաններէն միովն
գործածէ զվաճառեալ իրն :

ՅՕԴ. 360. — Պատրեալ
կողմն իրաւունք չունենար
եղծելու զվաճառումն, եթէ
ոչնչանայ կամ սպառի վա-
ճառեալ իրն զոր գնած է
վաճառորդին գործած խա-
բէութեամբ և իւր կրած
չափազանց պատրանք, և
կամ, եթէ այդ վաճառեալ
իրն վաճառաբեկ թերու-
թեան մի ենթակայ լինի,
կամ եթէ միջադէպ իրողու-
թիւն մի պատահի, ինչ-
պէս, եթէ վաճառեալ իրն
գետին է՝ անոր վրայ չէնք
չինուի :

Իսէ, արթըգ հագգը ֆէս-
խի գալմազ :

ՄԱՏ. 360. — Թաղրիւր
վէ զապնը ֆահըչ իլէ իշ-
թիրա օլունան մէպի թէ-
լէֆ եա միւսթէհլէք օլսա,
վէ եախօտ օլ մէպիտէ՝ մա-
յըպ օլմազ, վէ արսա օ-
լուպտա իւզէրինէ պինա
եաբըմազ կիպի պիր քէյ-
ֆիյէթ հուտուս իթսէ, մաղ-
պուն օլան քիմսէնին պեյը
ֆէսխէ սալահըյեթի գալ-
մազ :

Պ Ա Պ Ը Ս Ա Պ Ը

ՄԷՊԻՅԸՆ ԷՆՎԱ ՎԷ ԱՀԲԵԱՄԸ ՊԷՅԱՆԸՆՏԱ ՕԼՈՒՊ
ԱԼԹԸ ՖԱՍԼԱ ՄԻԻՆԳԱՍԷՄ ՏԻՐ

Գ Լ ՈՒԽ Ե ՕԹՆԵՐՈՐԴ

ՎԱՃԱՌՄԱՆ ԶԱՆԱԶԱՆ ՏԵՍԱԿԱՅ ԵՒ ՍՈՅԱ ԱՐԴԵԱՆՅ ՎՐԱՅ

ՀԱՏՈՒԱԾ ԱՌԱՋԻՆ

Վաճառման զանազան
տեսակաց վրայ :

ՅՕԴ. 361. — Որպէս զի
վաճառումն վաւերապէս կա-
տարուի, էական պայման է
որ երկուքին պայմանադիրք
լինին ձեռնհաս, այսինքն,
մոռք առողջ և ընտրողու-
թեան տէր. բաց աստի, է-
ական պայման է որ վաճառ-
ման արդիւնքն եղող սեպ-
հականութիւնն յարաբերի
այնպիսի իրի որ ընդունակ
լինի այսմ :

ՅՕԴ. 362. — Անվաւեր
է այն վաճառումն որոյ է-

ՖԱՍԼԸ ԷՎՎԷԼ

Պէյըն Էնվաը պէյանընտա
տըր :

ՄԱՏ. 361. — Պէյըն ի-
նըգատընտա, ըրլքնիլ էհ-
լինտէն, եանի, ագըլ վէ միւ-
մէյեիզտէն սուտուր իթ-
մէք, վէ հիւքմիւ՝ գապիլ
օլան մէհալլա միւզաֆ օլ-
մազ շարդ տըր :

ՄԱՏ. 362. — Ըրլքնիւն-
տէ խալէլ օլան պէյ, մէսէ-

ական տարերաց մէջ անպատեհութիւն կայ . այսպէս է վաճառումն զոր կը կատարէ խելագար ոմն :

30Դ. 363. — Վաճառման արդիւնքն եղող սեպհականութեան ընդունակ է ա՛յն վաճառեալ իրն որ գոյութիւն ունի , որոյ յանձնումն հնարաւոր է և որ առեւտրոյ նիւթ է :

Հետեւաբար , անվաւեր է վաճառել իր մի որ անգոյ է , կամ որոյ յանձնումն անհնար է և կամ որ առեւտրոյ նիւթ չէ :

30Դ. 364. — Եղծելի կը լինի վաճառումն եթէ իւր մէջ բովանդակէ իւր վաւերականութեան էական պայմաններն , և սակայն օրինաւոր չլինի իւր ինչ ինչ արտաքին հանգամանաց տեսակէտով . ինչպէս , եթէ վաճառեալ իրն անծանօթ է կամ եթէ գնոյ մասին անպատեհութիւն մի կայ :

30Դ. 365. — Որպէս զի վաճառումն լինի անկախ , էական պայման է որ վաճառորդն վաճառեալ իրին սեպհականատէրն , կամ սեպհականատիրոջ փոխանորդն կամ բնական պաշտպանն և կամ խնամակալն ըլլայ , և երրորդ անձ մի յարաբերապէս իրաւունք չունենայ վաճառեալ իրին մէջ :

լա , մէճնունըն պէյը , պագըլ տըր :

ՄԱՍ. 363. — Պէյըն հիւքմիւնիւ գապիլ օլան մէհալլը՝ մէվճուտ վէ մագտուր-իւթ-թէսլիմ վէ մալը միւթէգապիլիմ օլան մէպի տիր :

Պինաէն ալա զալիքէ , մատումըն վէ մագտուր-իւթ-թէսլիմ վէ մալը միւթէգապիլիմ օլմայան շէյին պէյը պաղըլ տըր :

ՄԱՍ. 364. — Ինըգա՛տը պէյըն շարգը պուլունուպտա , պաղը էվսաֆը խարիճլյէսի իթիպարըյլա մէշրու օլմազսա , մէսէլա , մէպի՝ մէճհուլ , եախօտ , սէմէնտէ խալէլ վաղը օլուր իսէ , պէյ Ֆասիտ օլուր :

ՄԱՍ. 365. — Պէյըն նաֆիզ օլմասը իչիւն , պայի մէպիյէ մալիք , եախօտ մալ սահիպիւնին վէքիլի , եա վէլիսի , եա վասիսի օլմագ , վէ ղայրըն հագգը օլմամագ շարգ տըր :

30Դ. 366. — Եղծելի վաճառումն անկախ կը լինի , երբ վաճառեալ իրն ստացուի :

Այսինքն , երբ յանձնումն իսկ և իսկ կատարուի , գնորդն օրինապէս կրնայ ինքեան սեպհական և գործածել զվաճառեալ իրն :

30Դ. 367. — Եթէ ընտրութեան իրաւունքներէն մէկն կայ , վաճառումն անգառնալի չլինիր :

30Դ. 368. — Վաճառումն յորում երրորդ անձ մի յարաբերապէս իրաւունք ունի ինչպէս է ուրիշին վերաբերող ստացուածոց կամ գըրաւադրեալ իրին վաճառումն , — այն երրորդ անձին վաւերական հաստատութեանէն առկախեալ կերպիւ կը կատարուի :

ՀԱՏՈՒԱԾ ԵՐԿՐՈՐԴ

Զանազան վաճառմանց արտադրած արդեանց վրայ .

30Դ. 369. — Կատարեալ վաճառման արտադրած արդիւնքն է սեպհականութիւն :

Այսինքն , վաճառման արդեամբ , գնորդն տէր կը լինի վաճառեալ իրին և վաճառորդն՝ գընոյն :

ՄԱՍ. 366. — Պէյը Ֆասիտ՝ ինտէ-լ-գապզ նաֆիզ օլուր :

Եանի , միւշթէրինին՝ մէպիտէ թէսարուֆու ճաիզ օլուր :

ՄԱՍ. 367. — Խըյարաթտան պիրիսի պուլունուր իսէ , պէյ լաղըմ օլմագ :

ՄԱՍ. 368. — Պէյը Ֆիւզուլի վէ պէյը մէրհուլն կիպի , ղայրըն հագգը թէալլուգ իտէն պէյ՝ օլ ղայրըն իզնինէ մէվգուֆէն միւնագըտ օլուր :

ՖԱՍԼԸ ՍԱՆԻ

Էնվաը պիւյուրն անքեամը պէյանընտա տըր :

ՄԱՍ. 369. — Պէյը միւնագըտըն հիւքմիւ՝ միւքիյէթ տիր :

Եանի , միւշթէրինին՝ մէպիյէ վէ պայըն՝ սէմէնէ մալիք օլմասը տըր :

307. 370. — Անվաւեր վաճառումն արդիւնք չարտադրեր բնաւ :

Հետեւապէս, անվաւեր վաճառման մէջ, եթէ գնորդն վաճառորդին թողլատրութեամբն ըստանայ զվաճառեալ իրն, սա աւանդ մի կը նկատուի գնորդին քով, որ պատասխանատու չլինիր ի պարագային յորում այն իրն ոչնչանայ առանց իւր կամեաւոր թերութեան :

307. 371. — Եղծելի վաճառումն արդիւնք կ'արտադրէ ա'յն ատեն երբ վաճառեալ իրն ստացուի :

Այսինքն, գնորդն կը տիրանայ վաճառեալ իրին՝ երբ զայն կը ստանայ վաճառորդին թողլատրութեամբն :

Հետեւաբար, եթէ եղծելի վաճառումն գնեալ իրն դրնորդին քով ոչնչանայ սա կը պարտի տուժիլ անոր գինը. այսպէս, գնորդն կը պարտի վաճառորդին տալ համանման իր մի՝ եթէ համանման առարկայներէն է, կամ, նմա հատուցանել այն իրին արժեքին զոր ունէր յաւուր ստացման իւրոյ՝ եթէ արժեքաւոր առարկայներէն է :

307. 372. — Եղծելի վաճառման մէջ, երկուց պայմանադրաց իւրաքանչիւրն իրաւունք ունի ջնջելու զվաճառումն :

Բայց եթէ վաճառեալ իւրն գնորդին քով ոչնչանայ, կամ, եթէ գնորդն սպառէ զայն, կամ եթէ զայն ձեռ-

ՄԱՍ. 370. — Պէյը պադըլ՝ ասլէն հիւքմիւ իֆատէ իթմէզ :

Պինաէն ալէյհ, պէյը պադըլտա, միւշթէրի պայիլն իղնիլէ մէպիյի գապղ իթտիքտէ, մէպի միւշթէրի ինտինտէ էմանէթ գապիլինտէն օլարագ, պիւա թէտտո թէլէֆ օլտա, միւշթէրիյէ զաման լազըմ կէլմէզ :

ՄԱՍ. 371. — Պէյը ֆասիտ՝ ինտէ-լ-գապղ հիւքմիւ իֆատէ իտէր :

Եանի, միւշթէրի, պայիլն իղնիլէ, մէպիյի գապղ իթտիքտէ՝ անա մալիք օլուր :

Պինաէն ալէյհ, պէյը ֆասիտ իւլէ իշթիրա օլունան մէպի միւշթէրի ինտինտէ թէլէֆ օլտա, զաման լազըմ կէլիւր. շէյլէ քի, միւշթէրիյէ ինտան իսէ՝ միւշթէրի, վէ դըյէմիյիյէ ինտան իսէ՝ եէվմի գապղընտաքի դըյմէթիւնի միւշթէրիին՝ պայիէ վէրմէսի լազըմ օլուր :

ՄԱՍ. 372. — Պէյը ֆասիտտէ, ագըտէյնտէն հէր պիրինին՝ պէյը ֆէսիս իթմէյէ հագգը վար տըր :

Յագագ, մէպի էկէր միւշթէրի եէտինտէ թէլէֆ օլուր իսէ, եախօտ, միւշթէրի անը իսթիհլաք, վէ

քէ հանէ կերպիւ իւիք, ինչպէս, եթէ վաւերական վաճառումն վաճառէ կամ նըւիրէ այլում, կամ, եթէ գնորդն վաճառեալ իրին վրայ բան մի աւելցունէ կերպիւ իւիք, ինչպէս, եթէ վաճառեալ իրն տուն է՝ նորոգէ զայն, կամ եթէ գետին է՝ ծառ տնկէ անդ, կամ վերջապէս, եթէ այլափոխէ զվաճառեալ իրն այնպէս որ փոխուի անոր անունը, ինչպէս, եթէ ցորեան է՝ աղալ տայ և ալիւրի վերածէ զայն, բոլոր այս պարագայից մէջ, զվաճառումն ջնջելու իրաւունքն չկրնար այլ ևս ի գործ դրուիլ :

307. 373. — Երբ եղծելի վաճառումն ջնջուի, դրնորդն իրաւունք ունի վար դնելու զվաճառեալ իրն՝ մինչեւ որ վաճառորդն յետս դարձունէ գինը, եթէ գինն ստացեալ է :

307. 374. — Անկախ վաճառումն անմիջական արդիւնք կ'արտադրէ :

307. 375. — Անդառնալի և անկախ վաճառման մէջ, երկու պայմանադրաց և ո'չ մին կրնայ ջնջել զվաճառումն :

307. 376. — Դառնալի

եա տիկէրէ պէյը սահըհ իւէ պէյ, եա հիպէ կիպի պիր սուրէթլէ էլինտէն չըգարըր իսէ, վէ եախօտ, մէպի խանէ օլուպտա՝ թամիր օլունմագ, վէ եա արսա օլուպտա՝ աղաճ տիքիլմէք կիպի պիր սուրէթլէ միւշթէրի դարաֆընտան մէպիյէ պիր շէյ իլապէ, վէ եախօտ պուղտայ օլուպտա՝ դահն իլէ ուն իտիլմէք կիպի՝ մէպիյըն իսմի տէյիլէ՝ ճէք սուրէթլէ թաղերի իտիլի իսէ, հագգը ֆէսիս գալմագ :

ՄԱՍ. 373. — Պէյը ֆասիտ ֆէսիս օլունտուգտա, էկէր գապղը սէմէն օլունմուշ իսէ, պայի սէմէնի բէտտ իտինճէյէտէք, միւշթէրիին՝ մէպիյի հապս իթմէք հագգը վար տըր :

ՄԱՍ. 374. — Պէյը նաֆիզ՝ ֆի-լ-հալ հիւքմիւ իֆատէ իտէր :

ՄԱՍ. 375. — Պէյը նաֆիզի լազըմտա, միւշթէպայիանտան հիչ պիրիսի տէօնէմէզ :

ՄԱՍ. 376. — Պէյը զոյ-

վաճառման մէջ, ա՛յն կողմն որ ազատ է ի մասին ընտրութեան, կրնայ ջնջել զվաճառումն:

30Դ. 377. — Առկախ վաճառումն արդիւնք կ'արտադրէ ա՛յն ատեն երբ երրորդ անձն վաւերապէս հաստատէ զայն:

30Դ. 378. — Այլոց վերաբերող ստացուածոց յանրաւի վաճառումն անկախ կը լինի՝ եթէ այն ստացուածոց տէրն, կամ տիրոջ փոխանորդն, կամ բնական պաշտպանն և կամ խնամակալն վաւերապէս հաստատեն զայն. բայց եթէ վաւերապէս չհաստատեն զայն, կը ջնջուի: Բայց, որպէս զի այն հաստատութիւնն վաւերական լինի, հարկ է որ վաճառորդն, գնորդն, հաստատող անձն և վաճառեալ իրն գոյութիւն ունենան միասնաբար: Այնպէս որ, եթէ մին ի սոցանէ պակասի, հաստատութիւնն օրինաւոր չլինիր:

30Դ. 379. — Ըստ որում ընդփոխանակաւ վաճառման մէջ փոխանակեալ երկոքին առարկայք միանգամայն վաճառեալ իր կը նշկատուին, այս պարագային մէջ վաճառեալ իրին վերա-

րը-լաղըմտա, մուխայէր օլտն քիմնէ՝ պէյը ֆէսիս իտէպիլիր:

ՄԱՏ. 377. — Պէյը մէվ-գուֆ, ինտէ-լ-իճագէ հիւք-միւ իֆատէ իտէր:

ՄԱՏ. 378. — Պէյը ֆիւզուլիտէ, մալ սահիպի, վէ եա վէքիլի, եախօտ վէլիսի, եախօտ վասիսի իճագէթ վէրիւր իտէ՝ նաֆիզ, վէ վէր-մէզ իտէ՝ միւնֆէսիս օլուր: Փագադ, իճագէթտէ, պա-յի, վէ միւշթէրի, վէ միւ-ճիզ, վէ մէպի գաիւմ օլմագ շարդ տըր: Պունլարտան պիլիսի հէլաք օլսա, իճագէթ ճաիզ օլմագ:

ՄԱՏ. 379. — Պէյը միւգայէզատա, պէտէլէյնին իքիսի տէ մէպի հիւքմիւնտէ օլտուղունտան, պունլարտա՝ մէպիյը՝ն չէրաիդի միւթէպէր տիր:

բերեալ օրինական տրամադրութիւնք են գործադրելի:

Սակայն, եթէ երկու պայմանադրաց միջեւ անհամամաձայնութիւն ծագի յանձնման մասին, երկոքին պայմանադիրք պարտին միանգամայն միմեանց յանձնել և ի միմեանց ստանալ փոխանակեալ առարկայներն:

ՀԱՏՈՒԱԾ ԵՐՐՈՐԴ

Կանխոյթի վրայ.

30Դ. 380. — Ինչպէս վաճառումն, նոյնպէս և կանխոյթն կը կատարուի առաջարկաւ եւ ընդունելութեամբ:

Զոր օրինակ, երբ գնորդն ըսէ վաճառորդին. « 400 քոռ ցորենոյ համար 4000 դահեկանի կանխոյթ մի ըրի քեզ », և երբ նա ընդունի, կանխոյթի պայմանագրութիւնն կը կատարուի:

30Դ. 381. — Կանխոյթն վաւերական կը լինի միայն վասն ա՛յն իրաց զորոց կարելի է որոշել քանակն եւ որակն, ինչպէս, աղնուագոյն կամ ստորնագոյն լինելն:

30Դ. 382. — Քոռով չափելի, կշռելի և կանգնով

Փագադ, թէսլիմճէ միւնազաա վուգուընտա, միւթէպայիան իքիսի պիրտէն թէսլիմ վէ թէսէլլիւմ իտէրէր:

ՖԱՍԼԸ ՍԱԼԻՍ

Սէլ.մ հազգընտա տըր.

ՄԱՏ. 380. — Պէյ կիպի՝ Սէլէմ տախի իճապ վէ գապուլ իլէ միւնագըտ օլուր:

Մէսէլա, միւշթէրի պայիէ « 400 քիլէ պուղտայ իչիւն 4000 դուրուշ սէլէմ վէրտիւմ » տէյիպ, օլտախի գապուլ իթտիքտէ, սէլէմ միւնագըտ օլուր:

ՄԱՏ. 381. — Սէլէմ՝ անճագ մըգտարընը վէ սըֆէթինի, մէսէլա, ալէալըղընը եա էտնալըղընը թայեին իյլէմէք գապիլ օլան շէյլէրտէ՝ սահըհ օլուր:

ՄԱՏ. 382. — Մէքիլաթ վէ մէվղունաթ վէ մէգրուա-

չափելի առարկայից քանակն կ'որոշուի քուռով, կշռով եւ կանգնով :

307. 383. — Թուարկելի իրերամերձ առարկայից քանակն կ'որոշուի ինչպէս թուարկութեամբ, նոյնպէս եւ քուռով եւ կշռով :

307. 384. — Թրծուն եւ անթուրծ աղիւսաց նման թուարկելի առարկայից կաշապարք՝ պարտին լինիլ որոշ եւ ծանօթ :

307. 385. — Կտուի եւ ասուիի նման կանգնով չափելի առարկայից նկատմամբ հարկ է որոշել երկայնութիւնն, լայնութիւնն, թանձրութիւնն կամ նրբութիւնն, նիւթն յորմէ՝ եւ տեղը ուր տարազագործեալ են :

307. 386. — Որպէս զի կանխոյթն վաւերական լինի, էական պայման է միանգամայն որոշել վաճառեալ իրին սեռն, զոր օրինակ, հարկ է ըսել թէ ցորեալն է, օրիւ թէ արմաւ տեսակն, զոր օրինակ, անձրեւէ՝ թէ արուեստական ուռգմանէ յառաջ եկած է. որակն, զոր օրինակ, թէ ազնուագոյն է կամ ստորնագոյն. նոյնպէս հարկ է նշանակել նաեւ թէ՛ վաճառ-

թըն մըգտարը քէյլ վէ վէզն վէ զըրա իլէ թայերին օլու-նուր :

ՄԱՍ. 383. — Ատէտիյեաթի միւթէգարիպէնին թայերին մըգտարը՝ սայը իլէ օլտուղու կիպի, քէյլ վէ վէզն իլէ տախի օլուր :

ՄԱՍ. 384. — Թուղլա վէ քէրբիճ կիպի ատէտիյաթըն գալըպլարը՝ մուայեէն վէ մալիւմ օլմագ լազըմ տըր :

ՄԱՍ. 385. — Պէշ վէ չուգա էմալի զըրաբէաթըն դու ու արզը վէ բըգգաթը, վէ նէտէ'ն մամուլ վէ նէ'րէնին իշի օլտուղու՝ թայերին օլունմագ լազըմ տըր :

ՄԱՍ. 386. — Սէլէմին սըհհաթընտա, մէպիյըն ճինսի՝ մէսէլա՝ պուղտայ վէ բիրինճ վէ խուրմա տէյու, վէ նէվը՝ մէսէլա՝ եաղմուր իլէ եա սագըյ իլէ հասըլ օլան տէյու, վէ սըֆէթի՝ մէսէլա՝ ալէա եախօտ էտնա տէյու թայերին, վէ կէրէք մէպիյըն վէ կէրէք սէմէնին մըգտարը, վէ մէպիյըն գէման վէ մէքեա'նը թէսլիմի պէյան օլունմագ չարդ տըր :

եալ իրին եւ թէ գնոյն քանակն, եւ թէ վաճառեալ իրըն ե'րբ եւ ո'ւր պիտի յանձնուի :

307. 387. — Որպէս զի կանխոյթի վաւերականութիւնն անխախտ մնայ, էական պայման է նաեւ որ գինն վճարուի նոյն իսկ այն ժողովոյ մէջ ուր կը կնքուի պայմանադրութիւնն : Եթէ երկուքին պայմանադիրք, նախ քան զվճարումն գնոյ, զատուին ի միմեանց, կանխոյթի պայմանադրութիւնն կը ջնջուի :

ՀԱՏՈՒԱՆԾ ԶՈՐՐՈՐԴ

Յանձնարարանաց վրայ.

307. 388. — Երբոր մարդ մի ըսէ արուեստաւորի մի. « Ինձ համար այս ինչ օրինակի ձեւով բան մի չի'նէ », եւ եթէ այս վերջինն ընդունի, կը կատարուի տեսակ մի վաճառումն որ կը կոչուի Յանձնարարանք :

Զոր օրինակ, յանձնարարանքն կը կատարուի եթէ գնորդն՝ իւր ուրքն ցուցունելով կարուակի մի՝ ըսէ. « Այս ինչ տեսակ սեկէն զոյգ մի մուճակ չի'նէ ինձ համար այսքան դահեկան գնով », եւ եթէ այս

ՖԱՍԼԸ ԲԱՊԸ

Խարքանա պէյանընտա տըր.

ՄԱՍ. 388. — Պիր քիմսէ Էհլի սանայըտան պիրինէ « Պանա չու գատար դուրուչա շէյլէ պիր շէյ եաբ » տէյիպ, օ տախի գապուլ իթսէ, իսթըսնա'ան պէյ միւնագըտ օլուր :

Մէսէլա, միւշթէրի՝ բաբուշ-ճույա այաղընը կէսթէրէք « Յիւլան նէվ սախթիյանտան չու գատար դուրուչա պիր չի'թ բաբուշ եաբ » տէյիպ, օ տախի գապուլ իթսէ, եախօտ, մա-

վերջինն ընդունի , և կամ , եթէ գնորդն ատաղձագործի մի հետ սակարկէ նաւակ մի կամ նաւ մի շինելու համար , մանրամասնաբար յայտնելով երկայնութիւնն լայնութիւնն և այլ հարկաւոր հանգամանքներն :

Համապէս , յանձնարարանքն կը կատարուի , երբ մարդ մի գործարանատիրոջ մի հետ սակարկէ շինելու համար այսքան ասեղնաւոր հրացան , յայտնելով երկայնութիւնն , ծաւալն և այլ հարկաւոր հանգամանքներն , ինչպէս նաեւ որոշելով իւրաքանչիւրին գինը :

ՅՕԴ. 389. — Առհասարակ այն իրերն որք ըստ սովորութեան յանձնարարանօք կը շինուին , կրնան վաւերապէս յանձնարարուիլ : Բայց , ի մասին այն իրաց զորս սովորութիւն չէ յանձնարարել , եթէ պայմանաժամ որոշուի , պայմանադրութիւնն կանխոյթ կը նշկատուի , և այս պարագային մէջ , կանխոյթի օրինական տրամադրութիւնք են գործադրելի : Իսկ եթէ պայմանաժամ չորոշուի , պայմանադրութիւնն յանձնարարանք կը նկատուի դարձեալ :

ՅՕԴ. 390. — Յանձնարարանաց մէջ հարկ է դնելի առարկայն նկարագրել այնպէս որպէս փափաքելի է շինել տալ :

ըանդող իւէ , դուռ ու տրդրնը վէ Էվսաֆը լազըմէսին պէյան իտէրէք , պիր դայըգ եախօտ կէմի եաքմագ իւզրէ բաղարլըգ իթսէ , իսթըննա միւնագըտ օլուր :

Քէզալիք , դուռ ու հաճմը վէ սայիր Էվսաֆը լազըմէսի պէյան օլընարագ , հէր պիրի շու գատար դուրուշա օլմագ իւզրէ , պիր ֆապրիգաճը իւէ շու գատար իյնէլի թիւֆէնք եաքմագ իւզրէ բաղարլըգ օլընսա , իսթըննա միւնագըտ օլուր :

ՄԱՏ. 389. — Իսթըննաը միւթէամիլ օլան շէյլէրտէ՝ ալէ-Լըգլագ իսթըննա սահըհ տըր , Էմմա , թէամիւլ ճարի օլմայան շէյլէրտէ , միւտտէթ պէյան օլընուր իսէ , սէլէմ օլըուպ , անտա շէրաի՛դի սէլէմ միւթէպէր տիր . վէ էկէր միւտտէթ պէյան օլըմագսա , եինէ իսթըննա՝ գապիլինտէն օլըուր :

ՄԱՏ. 390. — Իսթըննատա , մասնուըն մագլուպա միւլաֆրգ օլաճագ վէճէլէ թափսիֆ ու թարիֆի լազըմ տըր :

ՅՕԴ. 391. — Յանձնարարանաց մէջ , հարկ է կանխիկ դրամ վճարել :

ՅՕԴ. 392. — Երբ յանձնարարանքն կատարուի իսկ և իսկ , այնուհետեւ երկօքին կողմանք չեն կրնար դառնալ սակարկութենէն : Բայց եթէ արուեստագործեալ իրն համակերպ չէ կանխաւ եղած նկարագրութեան , յանձնարարն կրնայ ըստ կամս ջնջել կամ հաստատել պայմանադրութիւնը :

ՀԱՏՈՒԱԾ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

Հիւանդին կատարած վաճառման վրայ .

ՅՕԴ. 393. — Եթէ հիւանդ մի , յընթացս իւր մահագուշակ հիւանդութեան , բան մի վաճառէ իւր ժառանգորդաց միոյն , վաճառուուն տուիսեալ կը լինի միւս ժառանգորդաց վաւերական հաստատութենէն . և եթէ սոքա՝ յետմահուան նոյն հիւանդին՝ վաւերապէս հաստատեն զայն , այդ վաճառումն կը լինի անկախ . հակառակ պարագային մէջ ,

Ա

ՄԱՏ. 391. — Իսթըննատա , բէշին ագճէ վէրմէք լազըմ տէյիլ տիր :

ՄԱՏ. 392. — Իսթըննա միւնագըտ օլտուգտան սօնրա՝ դարաֆէյն բաղարլըգտան տէօնէմէզ . ֆագաթ մասնու էկէր թարիֆէ միւլաֆրգ օլմագսա , միւսթասնը մուխայէէր տիր :

ՖԱՍԼԸ ԽԱՄԻՍ

Պէյը մերիպին ահքեամը պէյանընտա տըր .

ՄԱՏ. 393. — Պիր մէրիզ , մէրագը մէվթինտէ իքէն , վէրէսէսինտէն պիրիսինէ պիր շէյ սաթսա , տիկէր վարիսլէրին իճագէթինէմէվգուֆ օլըուպ , մէրիզին վէֆաթընտան սօնրա , իճագէթ վէրիլէր իսէ՝ նաֆիզ օլըուր , վէրմէզլէր իսէ՝ նաֆիզ օլմագ :

11

անկախ չլինիր :

807. 394. — Եթէ հիւանդն , յընթացս իւր մահագուշակ հիւանդութեան , բան մի վաճառէ այնպիսի մարդու մի որ իւրեան ժառանգորդ չէ յետ մահուան իւրոյ , վաճառումն կը լինի վաւերական և յարգելի . եթէ վաճառումն կատարուի վաճառեալ իրին իրական կամ ընթացիկ գնովն : Բայց եթէ վաճառորդն աչառութիւն ընէ , այսինքն , եթէ գվաճառեալ իրն վաճառէ պակաս քան զընթացիկ գինըն , և զայն յանձնելէ յետոյ մեռանի , վաճառումն դարձեալ կը լինի վաւերական և յարգելի ի պարագային յորում պակասն որով գնորդն նպաստաւորեալ է՝ կը հաւասարի ննջեցելոյն թողած ընչից մի երրորդ մասին : Իսկ ի պարագային յորում պակասն որով գնորդն նպաստաւորեալ է՝ չհաւասարիր ննջեցելոյն թողած ընչից մի երրորդ մասին , գնորդն կը ստիպուի լրացունել զտարբերութիւնն . և եթէ չլրացունէ , վաճառորդին ժառանգորդք կրնան ջնջել ըզ վաճառումն :

Զոր օրինակ , եթէ հիւանդ մի ,

ՄԱՏ. 394. — Մէրազը մէվթինտէ իքէն , մէրիզ՝ հինը վէֆաթընտա քէնտիյէ վարիս օլմայան պիրինէ սէմէնի միսլիյլէ պիր շէյ սաթսա , սահըհ վէ միւթէպէր օլուր : Վէ էկէր միւհապաթ , եանի , սէմէնի միսլինտէն նօգսան իլէ պեյ ու թէսլիմթիթաթտէն սօնրա ֆէվթ օլսա , սիւլիւսի մալը միւհապաթա միւսաիտ օլտուղու թագաթիրտէ՝ պեյ եինէ սահըհ վէ միւթէպէր օլուր : Վէ սիւլիւսի մալը միւհապաթա միւսաիտ օլմատըզը սուրէթտէ՝ մըգտարը նօգսանը միւշթէրի իքմալա մէճպուր օլուր՝ վէ իքմալ իթմէզ իսէ , վէրէսէ՝ պեյը ֆէսիս իտէպիլիր :

Մէսէլա , 1500 զուրուշ գըլ-

որ 1500 դահեկանի արժողութեամբ մի տունէ զատ ոչինչ ունի , իւր մահագուշակ հիւանդութեան ընթացքին մէջ՝ զայն 1000 դահեկանի վաճառէ մի այնպիսի մարդու որ իւր ժառանգորդն չէ , և զայն նմա յանձնելէ յետոյ մեռանի , — ըստ որում 500 դահեկանն որով նպաստաւորեց զգնորդն՝ հաւասար է իւր ընչից մի երրորդ մասին , վաճառումն է վաւերական և յարգելի , և , հետեւաբար , ժառանգորդք չեն կրնար ջնջել զայս վաճառումն : Բայց եթէ հիւանդն վաճառած և յանձնած ինի զայն տուն 500 դահեկան գընով , — ըստ որում 1000 դահեկանն որով նպաստաւորեց զգնորդն , իւր ընչից մի երրորդ մասին կրկինն է , ժառանգորդք կ'առաջարկեն գընորդին որ վաճառեալ իրին գնոյն երկու երրորդին լրացունէ զգինն . և եթէ գնորդն վճարէ պակաս մընացած 500 դահեկան , ժառանգորդք չեն կրնար ջնջել զվաճառումն . իսկ եթէ չվճարէ , կրնան ջնջել զվաճառումն և յետոյ առնուլ տունը :

807. 395. — Երբ մարդ մի՝ իւր մահագուշակ հիւանդութեան միջոցին՝ իւր ստացուածն վաճառէ պակաս քան զընթացիկ գինն , և պարտեօք ծանրաբեռնեալ թողօն մի ձգելով մեռանի , ննջեցելոյն պարտատեարք կառաջարկեն գընորդին ամբողջացունել վաճառեալ իրին ընթացիկ գինը , և եթէ այս վերջինն մերժէ ամբողջացունել , պա-

մէթլի պիր խանէտէն պաշգա նէսնէյէ մայիք օլմայան մերիզ , մէրազը մէվթինտէն էվլէլ , խանէսինի՝ վարիսի օլմայան պիր քիմսէյէ 1000 զուրուշա պէյ ու թէսլիմ իթիթաթտէն սօնրա ֆէվթ օլսա , միւհապաթ իթմիշ օլտուղու 500 զուրուշ սիւլիւսի մալա միւսաիտ օլմալա , պէյ սահըհ վէ միւթէպէր օլուպ , վէրէսէ պուպէյը ֆէսիս իտէմէզ , վէ էկէր մէրիզ օլխանէյի 500 զուրուշա պեյ ու թէսլիմ իթմիշ օլսա , միւհապաթ իթմիշ օլտուղու 1000 զուրուշ սիւլիւսի մալըն իքի գաթը օլմալա , վէրէսէ միւշթէրիյէ « Սէմէնի » մէպիյըն սիւլիւսանը գըյմէթինէ իպլա՛ղ իթ , տէյուլ թէքլիֆ իթաթլէրինտէ , միւշթէրի նաղըս օլտն 500 զուրուշու վէրիւր իսէ՝ վէրէսէ պեյը ֆէսիս իտէմէզ՝ վէ էկէր վէրմէզ իսէ՝ պեյը իլէ , խանէյի իսթիրտատ իտէպիլիրէր :

ՄԱՏ. 395. — Թէրէքէսի միւսթադրագը տիւյուն օլան քիմսէ՝ մէրազը մէվթինտէ՝ մալընը սէմէնի միսլինտէն նօգսան իլէ սաթուպ տա , ֆէվթ օլտուղու սուրէթտէ , տայինլէրի մէպիյըն սէմէնի միսլինի միւշթէրիյէ իքմալ իթաթիրիլէր , վէ իքմալ իթմէզ իսէ՝ պեյը ֆէսիս իտէպիլիրէր :

Հանձնատեարք կրնան ջնջել
զվաճառումն :

ՀԱՏՈՒԱԾ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

Վերագնման իրաւամբ
վաճառման վրայ .

80Դ. 396. — Վերագըն-
ման իրաւամբ վաճառման
մէջ , ինչպէս վաճառորդն
կրնայ յետս դարձունել գի-
նըն և յետս առնուլ վա-
ճառեալ իրն , նոյնպէս եւ
գնորդն կրնայ յետս դար-
ձունել վաճառեալ իրն և
յետս առնուլ գինը :

80Դ. 397. — Ո՛չ վա-
ճառորդն և ոչ գնորդն կըր-
նան երրորդի մի վաճառել
վերագնման իրաւամբ վա-
ճառեալ իրը :

80Դ. 398. — Եթէ վե-
րագնման իրաւամբ վաճառ-
ման մէջ , պայման դրուի թէ
վաճառեալ իրին արդեանց
մի մասն գնորդի՛ն պիտի վե-
րաբերի , այդ պայման կը
յարգուի :

Զոր օրինակ , եթէ համահաճ
հաւանութեամբ պայմանագրուի
թէ՝ վերագնման իրաւամբ վա-
ճառեալ այգւոյն խաղողն կէս առ-
կէս պարտի բաժանիլ ընդ մէջ վա-

ՖԱՍԼԸ ՍԱՏԻՍ

Պէյ-իւյ վե.Ֆա հազարմուտ
տըր .

ՄԱՏ. 396. — Պէյը վե-
ֆատա , պայի սէմէնի բէտտ
իլէ՝ մէպիյի իսթիրտատ ի-
տէպիլտիյի կիպի , միւշթէ-
րի տախի մէպիյի բէտտ ի-
լէ՝ սէմէնի իսթիրտատ ի-
տէպիլիր :

ՄԱՏ. 397. — Պէյը վե-
ֆա իլէ սաթըլան մէպիյի՝
կէրէք պայի վէ կէրէք միւշ-
թէրի ախէրէ սաթամազ :

ՄԱՏ. 398. — Մէպիյըն
մէնաֆիինտէն պիր մըգտա-
րը միւշթէրիյէ ախտ օլմագ
իւզրէ շարդ գըլընսա , օլ
շարդա րիայէթ օլունուր :

Մէսէլա , վէֆա՛էն սաթըլան
պաղըն իւզիւմիւ՝ պայի իլէ միւշ-
թէրի պէյնիտէ միւնասաֆէթէն
թագախմ օլունմագ իւզրէ պի-թ-
թէրաղը մուգապէլէ իթսէլէր , օլ

ճառորդին և գնորդին , հարկ է
գործադրել ըստ նոյն պայմանա-
գրութեան :

80Դ. 399. — Երբ վե-
րագնման իրաւամբ վաճառ-
եալ իրին արժէքինն հաւա-
սար է վաճառորդին պար-
տուց , — ի պարագային յո-
րում վաճառեալ իրն գնոր-
դին քով ոչնչանայ , նորա
ի փոխարէն վաճառորդին
պարտքն կը ջնջուի :

80Դ. 400. — Երբ վե-
րագնման իրաւամբ վաճառ-
եալ իրին արժէքինն պա-
կաս է քան վաճառորդին
պարտքն , — ի պարագային յո-
րում վաճառեալ իրն գը-
նորդին քով ոչնչանայ , անոր
արժէքնոյն համեմատական
մի մասն կը ջնջուի պար-
տուց քանակէն , և գնորդն
վաճառորդէն կ'առնու պար-
տուց մնացորդը :

80Դ. 401. — Երբ վերա-
գընման իրաւամբ վաճառ-
եալ իրին արժէքինն աւելի
է քան վաճառորդին պարտ-
քըն , — ի պարագային յորում
վաճառեալ իրն գնորդին
քով ոչնչանայ , պարտուց
համեմատական մի մասն կը
ջնջուի անոր արժէքինէն :
Բայց եթէ կամաւոր թե-
րութիւն գործուած է , գը-
նորդն պարտի հատուցանել

մուգապէլէ մուճէպինճէ ամէլ օ-
լունմագ լաղըմ կէլիր :

ՄԱՏ. 399. — Վէֆա՛էն
սաթըլան մալըն գըյմէթի՝
տէյնէ միւսալի օլտուղու
հալտա՝ միւշթէրի եէտինտէ
թէլէֆ օլսա , մուգապիլի օ-
լան տէյն սագըդ օլուր :

ՄԱՏ. 400. — Վէֆա՛էն
սաթըլան մալըն գըյմէթի՝
տէյնտէն նագըս օլտուղու
հալտա՝ միւշթէրի եէտին-
տէ թէլէֆ օլսա , գըյմէթի
մըգտարը տէյնտէն սագըդ
օլուր , վէ իւսթ դարաֆընը
տախի միւշթէրի պայիտէն
ախզ ու իսթիրտատ իյլէր :

ՄԱՏ. 401. — Վէֆա՛էն
սաթըլան մալըն գըյմէթի՝
տէյնտէն զիյատէ օլտուղու
հալտա՝ միւշթէրի եէտինտէ
թէլէֆ օլսա , գըյմէթին-
տէն՝ տէյն մուգապիլի օ-
լան մըգտարը՝ սագըդ օ-
լուր : Վէ թէատտի վուգու
պուլմուշ իսէ , զիյատէյի
տախի միւշթէրի զամին օ-
լուր : Վէ էկէր պիլա թէատա
թէլէֆ օլմուշ օլսա , օլ զի-

նաև զայն աւելորդ : Իսկ ե-
թէ վաճառեալ իրն ոչնչացած
է առանց կամաւոր թերու-
թեան, գնորդն չսարտիր
հատուցանել զայն աւելորդ :

ՅՕԴ. 402. — Վերագնման
իրաւամբ վաճառման մէջ
երբ վաճառորդն կամ գնոր-
դըն մեռանի, զվաճառումն
ընթեւել իրաւունքն կը փո-
խանցի անոնց իւրաքանչիւ-
րին ժառանգորդաց :

ՅՕԴ. 403. — Յորչափ գը-
նորդն գանձած չէ զիւր
սահանջ, վաճառորդին միւս
սահանջատեարք չեն կրնար
միջամտել տ'յն վաճառեալ
իրին զոր գնորդն գնած է
վերագնման իրաւամբ վա-
ճառման եղանակաւ :

Թուական կայսերական

Իրատեի .

7 Ձիվիմե 1285 և

9 Մարտ 1285

յատէ յի՝ միւլթէրինին էօ-
տէմէսի լազըմ կէլմէզ :

ՄԱՏ. 402. — Պէյը վէ-
ֆատա, միւլթէսլայխանտան
սլիրիսի ֆէվթ օլտուգտա,
հագգը ֆէսիս՝ վարիսէ ին-
թիգալ իտէր :

ՄԱՏ. 403. — Միւլթէրի
ալաճաղընը իսթիֆա իթմէ-
տիքճէ, վէֆաէն իլթիրա
իթմիլ օլտուղու մալա՝ սլա-
յիըն տիկէր զարիմէրի միւ-
տախալէ իտէմէզ :

Իրատեի Սեցիյէ

քարիսի .

Յի 7 Ձիվիմե սեցե 1285 վէ

Ճի 9 Մարտ սեցե 1285

14416

16-56

2013

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0047486

